E. S. Fischer

A magyar forradalom titko

vagabund kiadó

E. S. FISCHER

A MAGYAR FORRADALOM TITKOS TÖRTÉNETE

ELŐHANG (SZUBJEKTÍV)

1956... Új demokráciánk lassan vallásos legendává merevedő „eredetforrása”. Az emlékezők, a veterán politikusok, katonák, „pesti srácok” és külföldi újságírók már legalább annyi és annyiféle történetet, emléket és élményt mondtak el és írtak le a felkelés 13 napjáról, a megelőző hónapokról és a megtorlás éveiről, hogy az egész lassan kezd a kereszténység kialakulásához hasonlítani: mindenki tud valamit, de mindenki egy kicsit másképpen. (Hiszen még a négy evangélista is eltér egymástól nem egy részletkérdésben...)

Nehéz tehát megszólalnia annak, aki objektív okokból nem lehetett jelen az események többségénél – ugyanis akkor kilenc és fél éves voltam. (Amikor 1995 ősszel a Demokrata című hetilapban a Köztársaság téri pártház ostromával kapcsolatban első kételyeimet felvetettem, rögtön nekem is támadt egy ötvenhatos veterán: ugyan minek beszél az, aki akkor még kisgyerek volt?)

No, erre azért tán még csak tudnék válaszolni: ezek szerint hallgasson mindenki, aki valahol nem volt jelen? Ha Henrik Schliemann, az amatőr német régész így gondolta volna, akkor soha, senki nem indul el Trója romjait kiásni? Vagy sohasem hallunk a magyar kettős honfoglalás kitűnő elméletéről, elvégre hány éves lehetett László Gyula, a történész 650-ben vagy 895-ben?

Viszont: akik ott voltak, sorozatban írják meg ugyanarról az eseményről a teljesen különböző „látottakat-hallottakat”. Ez jobb?

Tisztázzuk hát: nem biztos, hogy az lát jól mindent, aki az események sűrűjében forgolódott, bármilyen nemes cél vezette is, és bármilyen hős volt. Egy magyar szólás szerint nem mindig lehet látni a fától az erdőt. Nos, igencsak lehetséges, hogy 1956 október-novemberével is hasonló a helyzet.

Még a történések látszólagos irányító posztjain lévők sem biztos, hogy tudták: egyes cselekményszálakat KIK MOZGATNAK A HATTÉRBŐL? És itt kezdődik a lényeg...

Elolvastam vagy kéttucatnyi visszaemlékezést, dokumentumkiadványt az „egyik oldalról”, a „másik oldalról” és külföldi tanúktól. Csak egyvalamiben egyeznek meg, néhány ESEMÉNYT illetően: hogy nem egyeznek meg? Vagy – a tárgyilagosabbak – legalább ki merik mondani, hogy az adott kérdésre még ma sem tudja senki az igazi választ. (Hangsúlyozottan ESEMÉNYEKRŐL beszélek, és ez alatt harci cselekményeket, csapatmozgásokat, ezzel kapcsolatos döntéseket értek,

nem pedig a különféle pártok, szervezetek, csoportok és csoportocskák, személyek bevillongásait, nyilvánosság előtti tündökléseit és bukásait!)

Arra tehát rá kellett jönnöm: a visszaemlékezésektől nem leszek okosabb. Arra jók, hogy az ellentmondó megállapítások segítségével bizonyítani lehessen: a kérdéses ESEMÉNY nem úgy történt, ahogy eddig véltük, ahogy látszott és ahogy papírra, fotóra rögzítették. Vagy legalábbis nem teljesen úgy.. .

Bárki felteheti a kérdést: miért nem kezdtem levéltárakban kutatni? Nos, nagyképűség nélkül hadd mondjam el: 1967, egyetemi éveim óta a politikában és a körül zajlott az életem, melynek különböző korszakaiban ismertem jó néhány, döntést hozó politikust is. És egyet pontosan tudok: ha egy döntésről, egy esemény mozgatórugójáról valaki vagy valakik nem akarják, hogy nyoma maradjon – nos, akkor annak nem is fog nyoma maradni.

Mert vagy már eleve csak szóban születik meg, vagy ha van is róla írásos feljegyzés a pontosság kedvéért, azt utólag megsemmisítik. Ha maradt mégis, mindezek ellenére fenn írásos nyom, akkor az valakinek a magán-páncélszekrényében lapul, és az a valaki általában gondosan ügyel arra, hogy onnan a kérdéses írás soha ki ne kerüljön. Halála esetén – ha fel tud készülni a halálra – megsemmisíti az őt holtában kompromittáló írást/írásokat, vagy 50-100 évig titkos széfekbe záratja, vagy olyan közeli rokonra, barátra, esetleg az eseményben, döntésben jelen volt társára bízza, akiről ezerszázalékos megbízhatósággal tudja, hogy hallgatni fog. Csak néha és véletlenül, egy-egy kortárs vezető váratlan halála, az adott rendszer hirtelen és ellenőrizhetetlen megváltozása, rombolások-rongálások vagy természeti katasztrófák során kerülhet ki egy-egy titkos dokumentum e bűvös körből, és jut el levéltárakba. Ezerből talán egy. De a rendszerváltozás sem Magyarországon, sem Oroszországban nem volt viharos, egy-két napos; nem volt olyan, hogy tüntetés, polgárháború során iratok illetéktelen kezekbe juthassanak. Nagyon is odafigyeltek arra az érintettek, hogy a zúzdákban, kályhákban, kazánokban időben megsemmisüljön az, amire már nincs szükség; amiről pedig úgy vélték, hogy még használható önmaguk igazolására vagy ellenfeleik lejáratására, no azt időben mentették, például külföldi bankszéfekbe, nyugodt országokba, ahol fél vagy egész évszázadig senki sem juthat hozzá.

Nos, hát éppen ezért tartottam nevetségesnek a reményt, hogy a KGB vagy a szovjet védelmi minisztérium irattárában bárki is talált volna olyan dokumentumot, amely az általam felvetett lehetőséget bizonyítja.

Nem, így nem megy. (A nyugati levéltárakba ilyesmi el sem juthatott, könyvemből majd kiderül, hogy elsősorban azért nem, mert a kérdéses

döntések MOSZKVÁBAN születtek, és nem másutt. Ugyanilyen okból abban reménykedni, hogy magyar levéltárban, irattárban bármit találunk – több mint nevetséges naivitás...) (Mindezt igazolja például az, hogy amikor a német újraegyesülés nyomán különféle kutatók megpróbálták a volt NDK-s hírszerzőszolgálat vagy diplomáciai szolgálat levéltáraiban a budapesti 1956-os események hátterét megkeresni, döbbenten észlelhették: mindenhonnan hiányoznak a Budapestről, sőt a Bukarestből (???) érkező jelentések is a kritikus napokról...

„Arthur Mohler történészprofesszor, Tanssylvania-kutató megígérte, hogy a nemrég megnyitott berlini irattárban kicsemegézi az ide vonatkozó iratokat. Máris jelezte, hogy milyen iratok hiányoznak. Azért ezek is beszédesek. Hiányzik a teljes konzuli jelentés 1956-ról (akkor ott még nem volt nagykövet). Hiányzik a bukaresti nagykövetség teljes iratanyaga 1956 júniusa és decembere között. Teljes egészében hiányzik a Katonai Felderítés ide vonatkozó anyaga, illetve egy megjegyzés található, hogy tanulmányozás céljából átadva a magyar külügyminisztériumnak 1958 augusztusában" (Kálló Róbert amatőr történész-kutató hozzám írt leveléből.)

Gosztonyi Péter szintén arról tájékoztat, hogy az októberi akták hiányoznak a német levéltárakból... Amikor 1991-ben betekinthetett az egykori NDK budapesti nagykövetségének irataiba, jelentéseibe, a következőket tapasztalta:

„Az utolsó jelentés október 18-án ment el diplomáciai futárral Budapestről. A következő napok jelentései hiányoznak. Ismeretlen kezek távolították el ezeket a dossziéból. És a legközelebbi jelentés október 30-án kelteződik")

Csak elszólásokból, különféle ismert, de az adott kérdés szemszögéből eddig nem csoportosított információmorzsákból, továbbá a szovjet birodalmi politika természetrajzából és logikájából lehet levezetni a MIÉRT-eket, a HOGYAN-t azután már ismert tények újszerű beállításával igazolni lehet.

Egy hatalmas bűnöm van. Én, ellentétben sok hős vagy okos magyarral, nem abból indulok ki, hogy 1956 októbere fordította meg a világ fejlődését. Sajnos, ez legfeljebb ötvenszázalékos valószínűségű dolog. A valószínűség másik fele – egészen más. És attól félek, hogy ez az igazi változat. Aminek a lényege: nem mi találtuk fel a spanyolviaszt. Nem a mi f...fülünkben forgott a világ tengelye, de nem ám! Egy hatalmas, stratégiai játszma lényegtelen rész-eleme voltunk, de úgy, hogy ezt használták kulisszának a játszma kiagyalói, akiknek akkor tökéletesen megfelelt az a látszat, miszerint Budapest van a forgószínpad előterében. És közben a

hidegháború, vagy a majdnem kirobbant harmadik világháború egyik legdöntőbb csatájához kellettünk csak – figyelemelterelésnek.

Nyilván akik tiszta szívvel csinálták végig a forradalmat, ezen mérhetetlenül fel fognak háborodni, mert senki nem szereti, ha esetleg kiderül, hogy sok ezer társával együtt baleknak nézték és használták, és az élete végül is hiábavaló tragédiákkal volt tele. De, sajnos, ha az én változatom az igaz, akkor egyvalamit megmagyaráz az elmúlt 6-7 év történelméből: tudniillik, hogy miért nem „hálálta meg a nyugati világ a hatalmas magyar áldozatokat, hiszen mi állítottuk meg a szovjet birodalom terjeszkedését és hogy 1956 volt az első szög a bolsevik óriás majdani koporsójában".

Nem, kérem szépen, nem erről van szó. Hanem arról, hogy AZÓTA már nyugaton is rájöttek az 1956. október-novemberi játszma valódi lényegére – igaz, eléggé megkésve fedezték fel, hogyan „verte át" Hruscsov és csapata egyszerre mindhárom nyugati nagyhatalmat. És ennek fényében megveregetik a vállunkat: „Szép volt, fiúk, köszönjük, de azért nem nálatok dőlt el a kommunizmus bukása, bármilyen hősök, szépek és jók voltatok…"

Apró jutalmak járnak a propagandasikerért, amelyet nekünk köszönhettek, de pusztán 1956-ért ne számítsunk kiemelt és hatalmas segítségre. 1989-ért, a „láger" fellazításáért már több jár – de azt meg már megadták, letudták. És hiába lesz most bármily szép az ötvenéves jubileum, a világ igazi, jelenlegi döntéshozói elintézik majd egy üdvözlő távirattal. Nekik ennyit ér már csak.

Végül felmerül a kérdés: vagyok-e olyan nagyképű, hogy azt mondom: BIZTOSAN ÚGY VOLT, ahogy most könyvemben leírom? Nem. Egyáltalán nem. Az események természetéből eredő bizonyíthatatlanság miatt nem mondhatom ezt. Csak annyit, hogy 50 százalékos valószínűséggel létezik az 1956-os magyar felkelésnek, forradalomnak egy másik értelmezése is...

ELŐHANG (OBJEKTÍV)

Természetesen nem most és nem a jubileum alkalmából kezdtem 1956 néhány sötét rejtélyével foglalkozni. A gyökerek sokkal messzebb nyúlnak. 1965-1969 között a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem nemzetközi kapcsolatok szakára jártam. A szép hosszú név egy külügyi iskolát takar. Nekünk ott történelemből, politika- és gazdaságtörténetből

sokkal többet mondtak el oktatóink, mint bárki más diáknak az országban. Volt jó néhány olyan tárgysorozat, amelyről nyomtatott jegyzet nem készült, nem is készülhetett, mert bizonyos dolgokról akkor csak számozott példányban, és bizonyos párt- és állami vezetői tisztségektől felfelé lehetett elolvasni „belső kiadványokat”. De azért elmondták szóban olyan oktatók, akik sokkal szabadszájúbbak és őszintébbek voltak, mint az akkori egyetemi tanárok általában. És ahogy közeledett a negyedik tanév, úgy lettek egyre gátlástalanabbul őszinték például azok az illetékesek, akik diplomamunkáinkhoz segítettek, szóban vagy adatokkal. Aki ott nem volt hülye, igen hamar megtudhatta, hogy a politikai döntéseket előkészítő szakértők hogyan, milyen – természetesen Moszkvából vezérelt – logika alapján gondolkodnak és dolgoznak.

Ráadásul ez a tanszék lényegében „káder-óvoda” volt, miniszterek, tábornokok, pártvezetők, diplomaták és más főemberek gyermekeivel megtűzdelve. Aki akart, könnyen kerülhetett ezeknek és ezek szüleinek a társaságába. És hallott olyan információmorzsákat, amelyeket az ország nyilvánossága sohasem tudhatott meg. Vagy egyes dolgokról egészen őszintén beszéltek az ember előtt, hiszen „a mi kutyánk kölyke lesz amúgy is”...

Nos, én, aki a történelem iránt mindig is feltűnő vonzalmat éreztem, néhány más nagy hazugság mellett ezekben az években botlottam először a Köztársaság téri pártház ostromának és az azt követő mészárlásnak a rejtélyébe. Akkor még csak az a meggyőződés alakult ki bennem, hogy ez Kádár János személyi játszmája volt: neki volt szüksége arra, hogy így történjenek a dolgok, részben azért, hogy a maga bőrét mentse és Budapestről való lelépését igazolja a szovjet vezetők előtt, részben pedig azért, hogy minden potenciális versenytársát a hatalom felé vezető úton vagy az adott helyszínen ölesse meg, vagy olyan helyzetbe hozza, hogy a mészárlás miatti megtorlás során végezzenek vele...

Annyit már akkor is gyanítottam, hogy mindez a szovjet vezetésnek is kapóra jött, egyfelől ahhoz, hogy megdolgozza a nyugati közvéleményt a beavatkozás jogosságáról, másfelől azért, hogy a Köztársaság téren történtekre hivatkozva győzze meg a habozó Mao Ce-tungot, Titót, Gomulkát: ne ellenezzék a november negyedikei támadást... (Fiatalabb olvasók számára: a kínai, a jugoszláv és a lengyel vezetés akkori első embereiről van szó.)

Nos, ezek részigazságok, de az azóta folytatott kutató-elemző munkám ezeket a részleteket nagyon is megerősíti. Viszont a fától az erdőt magam sem láttam. Amin utólag már csak nevetni tudok. Hogy miért? Mert többek között a diplomamunkámért és később abból írt doktori disszertációmért

lettem „kegyvesztett”, az élőszóban hangoztatott ellenzéki megjegyzéseim mellett. És a diplomamunka meg a disszertáció egyaránt Szíriáról, Irakról, a Közel-Kelet nagyobb összefüggéseiről és az olajról szólt. És már akkor le mertem írni, hogy itt egy, az olajért vívott hatalmas csata felszíni jelenségeit láthatjuk, a szuezi, 1956-os csatornaháborútól a hatnapos háborúig (1967), majd az 1973-as arab visszavágási kísérletig bezárólag. Mégis azt, hogy a két ESEMÉNY, BUDAPEST ÉS SZUEZ között mi a valódi kapcsolat, még az 1990-ben, illetve 1995-ben írott nagy elemző cikkeimben sem mondtam még ki igazán. (Pesti Hírlap, illetve Demokrata). De 1995. október óta gondolkodtam egy 1956-os könyvön, és ehhez kezdtem el adatokat gyűjteni sokfelől. Az adatgyűjtés harmadik-negyedik napján villant egyet valami, és egyszerre csak összeállt a sokféle mozaikból 1956 MÁSIK TÖRTÉNETE.

Ezek után már elkezdtem kutatni saját feljegyzéseimben is. Ugyanis 1969 óta sohasem mulasztottam el az alkalmat, hogy beszéljek olyan egykori résztvevőkkel, akik 1956-ban az általam furcsának tartott valamelyik helyszínen voltak, és olyasmit mondtak el, amit addig nem tudtam. Ismertem egykori katonatiszteket, kit munkám során, kit akkor, amikor a HM Ságvári Horgász Egyesületben voltam pár évig civil tag, mert szükségük volt versenycsapatukhoz egy jó versenyzőre. Megismertem volt rendőrtiszteket, később, 1989-tól olyanokat, akik az ötvenhatosok szervezeteiben működtek, és valahol középvezetői beosztásuk volt a kritikus napokban. 1990-es és 1995-ös cikkeim, majd könyvem első kiadása nyomán leveleket kaptam olyan emberektől, akiknek szintén feltűntek az általam is furcsállott rejtélyek és logikátlanságok, és további részletekre hívták fel a figyelmemet, vagy általuk feltételezett összefüggésekre, amelyeket szintén tanácsos volt alaposan végiggondolni. Juttattak el hozzám különleges dokumentumokat, amelyeket magángyűjtők mentettek meg furcsa helyeken a „selejtezéstől”.

És végül, bár csak kilenc és fél éves voltam akkor, és külvárosban (Budafokon) éltem, 1956 nagyon is emlékezetes a számomra. A Csepelért vívott harcok pár száz méterre zajlottak tőlünk. A Duna másik partján. És volt egy-két olyan egyéb esemény is, szüleim vagy mások egy-egy mondata, amire úgy emlékszem, mint akibe beleégették. Amikor e megjegyzések fényében olvastam el egy halom könyvet, kiderült, hogy ezek a mondatok igazak voltak – ha viszont igazak, akkor néhány, eddig magától értetődő alapigazságnak kikiáltott „tételt” legalábbis megcáfolnak, ha nem éppen az ellenkezőjét bizonyítják...

Nos, e forrásokból, mozaikokból állt össze lassan az a kép, amely igen furcsának tűnik majd, de képzettségem, ismereteim alapján én VALÓSZÍNŰNEK tartom. A többit – döntse el az olvasó...

HOGY IS KEZDŐDÖTT?

Az 1956 nyarán, őszén kialakult helyzetről már nagyon sokan írtak. Csak pár összefoglaló mondatot vetnék előre: Hruscsov „enyhülési politikájának” megfelelően (vagy talán csak azért, mert a Jaltai Szerződés bizonyos országokkal kapcsolatban tartalmazott egy tízéves elévülési záradékot?) 1955-ben a szovjetek kivonulnak Ausztriából, az osztrák semlegességet a négy nagyhatalom, az USA, Nagy-Britannia, Franciaország és a Szovjetunió garantálja. A szovjetek Finnország semlegességét is elismerik, ottani katonai pozícióikat is feladják. De amikor Nyugat-Németországot felveszik a NATO-ba, és a nyugati nagyhatalmak engedélyezik a Bundeswehr, az új nyugatnémet hadsereg felfegyverzését, válaszul megalakul a Varsói Szerződés, a Szovjetunióból és az általa irányított, zömében megszállt csatlós kelet-európai államokból. A szovjet politikusok és főleg katonák félelme az esetleges német revánstörekvésektől zsigeri és ösztönös félelem. Az „enyhülés” rögtön alábbhagy, és újra helyet kap a „megelőző csapás elve”, magyarán a Nyugat-Németország és esetleg egész Nyugat-Európa ellen viselendő preventív háború koncepciója, amelyet egyébként a szovjet vezetés a nyolcvanas évek közepéig mint katonapolitikai alapelvet kezelt.

Gosztonyi Péter például a „Föltámadott a tenger” című könyvének 42-43. oldalán idézi Kopácsi Sándornak, az 56-os forradalom egyik, akkor már kanadai emigrációban élő vezetőjének a hetvenes években, Torontóból Gosztonyihoz küldött magánlevelét: ebben egy, 1955 elején, a Böszörményi úti rendőrtisztképző iskolában tartott, szigorúan zártkörű rendezvényről írja:

„Egy szovjet »atomfilmet« mutattak be nekünk. A vetítés az Akadémia lovardájában történt, mivel ez a helyiség vagy ezer embert tudott befogadni. A Honvédelmi Minisztérium, a Belügyminisztérium vezető káderein kívül a pártapparátus a megyei titkárokkal együtt mind ott volt, az összes vezető szovjet tanácsadó szintén. A bemutatásra kerülő film öt órát vett igénybe. Először az atomelmélettel ismertettek meg minket, majd ennek gyakorlatával is. Szibériában ugyanis atombombát robbantottak. Három falut ürítettek ki előzőleg. Ezeket telerakták kimustrált harci járművekkel. Majd jött a bomba! Színes filmen! Ennek pusztító hatását – az epicentrumtól a külső zónákig – részleteiben mutatták. A romboló és sugárhatást is külön-külön szemléltették. Morálunk az egekig szökött, hiszen saját szemünkkel láthattuk a szovjet haditechnika fejlettségét. Utána

elterjedt körünkben a hír, hogy Moszkva esetleg a nyugatnémet revansista fenyegetés ellen preventív, azaz megelőző csapást készít elő...”

Hogy Kopácsi mennyire „nem képzelődött”, arra pedig az is rájöhet, aki elolvasta például a Népszabadság 1996. augusztus harmadikai számának 22. oldalát. Itt Markó György ismertet egy szovjet dokumentumot, amely 1954 őszéről kelteződik. Eszerint Orenburgtól (akkori nevén Cskálov városától) 200 kilométerre, északnyugatra, egy Tockoje nevű község közelében bemutató hadgyakorlatot tartottak, Bulganyin, Zsukov, Szokolovszkij, Konyev, Tyimosenko és Bugyonnij, azaz a teljes felső szovjet katonai vezetés jelenlétében, de ott volt Peng Tö-huaj kínai marsall, későbbi honvédelmi miniszter és a „népi demokratikus országok” honvédelmi miniszterei, valamint vezérkari főnökei.

A terepet nem véletlenül választották ki: erdős, dombos, vízmosásokkal tarkított, katonai szakkifejezéssel élve átszegdelt terepszakasz volt. És itt bizony egyáltalán nem védelmi, hanem támadó atomcsapást mutattak be, szárazföldi alakulatok előretörésével kombinálva. „Életben” először láthatták a meghívott „előkelőségek” az atomfegyver hatását. A magas vendégeket nem is biztosították kellőképpen, a bomba robbanásának epicentrumától számított 11 kilométerre lévő megfigyelőállásban károkat okozott a légnyomás. (A sugárzás? Azt nem tudjuk...)

A cikk szerzője szerint a gyakorlat értékeléséből kitűnik, hogy ennek és egy másik hasonló hadgyakorlatnak nyomán a szovjet vezetés 1954 áprilisában kialakította új hadászati koncepcióját. Eszerint az atombombát csak a hagyományos fegyverzettel felszerelt haderőnemek harcát döntő módon SEGÍTŐ fegyvernek tekintették.

Markó György szerint csak 1961-ben készült el a gyakorlatok alapján forgatott szovjet katonai oktatófilm „magyarítása”.

Nos – nem lett volna baj, ha a szerző elolvassa Gosztonyi Péter könyvét, benne Kopácsi visszaemlékezéseivel. Mert akkor azt is tudná: bizony már a gyakorlatot követő évben bemutatták ezt a filmet a magyar vezetésnek. Egyvalamire azért jó ez a cikk: megerősíti Kopácsi állítását, hogy valóban láthatott ilyen filmet. És mivel ezt 1956 után a börtönben, majd később, emigrációban nem tehette meg – csak 1956 ELŐTT láthatta!

És ugyanezt, a megelőző háború lehetőségét a hetvenes években elmondta egy ismerősöm, aki akkor az egyik belügyminiszter-helyettes sofőrje volt, és elég bizalmas viszonyba került főnökével. Megkérdezte: tábornok elvtárs, lesz háború? És a válasz: lesz, fiam, ha rákényszerülünk, megelőző háború lesz...

Szóval – a szovjet politikai és katonai vezetés, bár félt, de készült egy „megelőző háborúra”. És ehhez fel kívánta használni a második

világháborúból levont tapasztalatokat. Elsősorban azt, hogy „akié az olaj, azé a győzelem!” (Ez az elmélet még a hatvanas évek végén is hatott. Akkoriban, mint említettem, a magyar diplomáciai iskola hallgatója voltam, és diplomamunkámban a Közel-Kelettel és az olajjal foglalkoztam. Eközben találkoztam kiegészítő adatokat kérve a külügy algériai referensével. Beszélgetés közben én, az akkor lelkes, naiv és idealista kommunista diák, felháborodva kérdeztem: miért támogatunk fasisztoid arab rendszereket is, ahol ölik a kommunistákat és általában minden haladó meggyőződésű embert? A válasz: fiam, a politikában nincs eszme, nincs szolidaritás, nincs idealizmus. Csak egy dolog számít: a hatalmi harc. És akié az olaj, azé a győzelem. A többi nem érdekes, azon sírjon a sajtó, sírjanak a széplelkek...)

Nos, a megállapítás 1944-ben és 1945-ben beigazolódott Hitler fegyvertervezői hiába fejlesztettek ki és kezdtek tömegesen gyártani új páncélosokat, repülőgépeket, még léglökéseseket is – nem volt üzemanyaguk ezek harcbavetéséhez. Olaf Groehler A légiháborúk történetében; a szovjet hadtörténészek a 12 kötetes Nagy Honvédő Háború sorozatukban; amerikai kutatók az 1944-es ardenneki német ellentámadás krónikájában nem győzik hangoztatni: a német légierő és páncélosok csapásai rendre elhaltak, mert üzemanyag híján leálltak az akkor legmodernebb Királytigris és Párduc harckocsik, fel sem tudtak szállni a Messerschmitt-262-es, 263-as sugárhajtású, illetve rakétarepülő-típusok. (A halál ötven órája című világhírű film is erről szól, Magyarországon az 1945. márciusi, Balaton menti utolsó ellentámadás is úgy omlott össze, hogy a szovjeteket a Dunáig visszaverő páncélosokat egyszerűen ott kellett hagyni, mert nem volt tovább üzemanyaguk...)

És mindez azért, mert Hitler az általa megszállt Európában, miután elvesztette a román olajmezőket, számottevő mennyiségű kőolajat már nem tudott szerezni. Nyugat-Európában tehát ez a sebezhető pontja: nincs saját kőolaja.

(Ne feledjük: 1955-56-ot írunk. A brit és norvég tengeri olajmezők még legfeljebb csak kutatógeológusok álmaiban léteznek, a román és a csekély magyar olaj szovjet megszállás alatt van, legfeljebb néhány olasz olajkút termel valamennyit. De a tankok és a repülőgépek, a csapatszállító autók továbbra is csak belső égésű motorral járnak!)

Tehát: szovjet támadás esetén Nyugat-Európa csak a felhalmozott készletek erejéig bírja a háborút üzemanyaggal. (Annyi esze a szovjet hadvezetésnek is van, hogy egy meghódítandó területen, különösen, ha annak ipari potenciálját használni is akarja, atomfegyvert tömegesen nem vet be, tehát a támadás alapvetően hagyományos fegyverekkel történik, az

atombomba csak elrettentés, vagy egy-egy stratégiai ponton alkalmazható...) Tehát a NATO-nak folyamatos, Nyugat- Európába irányuló olajutánpótlással kell rendelkeznie. De honnan? Az Egyesült Államokból nemigen: onnan ugyanis csak tankhajón lehet olajat szállítani Európába. Repülőn nagyobb mennyiséget még ma sem. De az Atlanti-óceánon a tankhajókat tengeralattjárókkal el lehet süllyeszteni. És 1956 nyarán a szovjet tengeralattjáró-flotta már javában kint van az óceánon. (Öt év múlva, a kubai válság idején már az USA partjainál is ott van.)

Marad tehát az arab olaj. Két forrásból, ami ekkor ismert. Az egyik Algéria. Ahol – éppen a szovjetbarát egyiptomi vezetés, Nasszer elnök segítségével – javában folyik már a partizánharc a francia gyarmati hadsereg ellen. Arra mindenképpen elég, hogy ne legyen biztonságos az ottani olajkitermelés. Szaúd-Arábia, az Öböl-emirátusok és Irak még a brit érdekszféra tagja. Csakhogy innen valahogyan a dél-francia kikötőkig (Marseille és környéke) el is kell juttatni az olajat. Tankhajókon, mert más nincs. Ekkor még jóval kisebbek az olaj-tankerek a maiaknál. És vagy a török kikötőkből szállítanak a Földközi-tengeren, vagy a Szuezi-csatornán átjönnek Arábiából. Mert a Földközi-tenger a Nyugat szempontjából még biztonságos. Szinte „beltenger”. A Fekete-tenger felől nem jut ki a szovjet flotta, még a tengeralattjárók sem, a Boszporusz-Dardanellák szorosain török és NATO-ellenőrzés van. Gibraltárnál sem jut be szovjet hajó, az angolok őrzik.

Mit lehet tenni? Nasszer törekvő-igyekvő Egyiptomját meg kell nyerni szövetségesnek, és azt ajánlani neki: államosítsa a Szuezi-csatornát. Ezzel két legyet lehet ütni egy csapásra. Egyrészt a csatornán át (ha Nasszer kellőképpen gyűlöletes háborúba bonyolódik az államosítás miatt az angolokkal, franciákkal), Egyiptom majd nem engedi át az olaj szállítmányokat egy Nyugat-Európát érő szovjet invázió esetén, másrészt a szovjet-orosz birodalmi flotta régi álma teljesülhet: végre a csatornán át az Indiai-óceánról bejut a távol-keleti szovjet flotta a Földközi-tengerre, amire 300 éve hiába vágynak az orosz tengernagyok. .. (És ha már bent van, akkor a török, illetve algériai kikötőkből Marseille felé induló olajszállítókat is elsüllyesztheti.)

A várt eredmény: a francia tengerpartig 1-2 hónap alatt elfoglalható Nyugat-Európa. A brit szigetek önmagukban elszigetelhetőek. Az üzemanyaghiány miatt örülhetnek, ha a partraszállást kivédik.

Rakétaháború? Ugyan, kérem... Hruscsovnak már van olyan rakétája, amellyel szovjet területről eléri Londont, Párizst. A Nyugatnak még nincs. 1957 nyarán már Amerikát elérő interkontinentális rakéták is lesznek orosz kézben (vagy már 1956 nyarán is vannak, csak még nem jelentik be), míg

az USA csak 1957 végére tud műholdat fellőni, bizonyítva: már neki is van interkontinentális hatóerejű rakétája. Tehát rakétaügyben ideiglenesen szovjet fölény van...

Mi tehát a szovjet stratégia szempontjából épp 1956 nyarán-őszén a legfontosabb? A Szuezi-csatorna működésképtelenné tétele. Ha ez megvan, Nyugat-Európa akár le is teheti a fegyvert – legalábbis a szovjet logika szerint. Tehát Szuez az elsődleges cél. Minden más, történjen akár a szovjet birodalmi szférán belül is, ehhez képest csak másodlagos. Főleg, mert Jalta garantál bizonyos „eddig a tiéd – innen az enyém" egyensúlyokat, amelyet Hruscsov az osztrák és a finn viszonylatban be is tartott, az Egyesült Államoknak pedig nem érdeke 1956 őszén rakétahátrányban, az elnökválasztás miatti „béna kacsa" periódusban ezt felrúgni. Aki nem tudná, ez az angol kifejezés azt jelenti, hogy az utolsó hivatalos heteit töltő elnök MÁR nem hoz olyan döntéseket, amelyek sorsdöntően befolyásolhatják az amerikai nemzet biztonságát, új elnök pedig MÉG nincs. Tehát az USA négyévenként, választáskor döntésképtelen, ennél fogva mások kész helyzetbe tudják állítani. És az amerikai elnökválasztás MINDIG NOVEMBER ELSŐ KEDDJÉN VAN!!! (1956-ban november 6-án...) Tehát a „jaltai övezeten belül", így Lengyelországban is, Magyarországon is Hruscsovnak eleve szabad keze van, Amerika itt nem kíván beavatkozni, mint erre lesz is seregnyi bizonyíték.

Apropó, amerikai külpolitika: Washingtonnak nem érdeke támogatni a szuezi brit-francia inváziót sem. Több okból: egyrészt hadd bukjanak csak a kedves szövetségesek, annál erősebb lesz az USA helyzete. Másrészt: ha az Egyesült Államok is fellép Egyiptom védangyalaként, akkor az arab világ Londont ugyan köpködve fogja utálni és gyűlölni, de Washingtont legalábbis egy „picit szeretni fogja". És ez már elég ahhoz, hogy az olyan arab államok, amelyek rettegnek a szovjet terjeszkedéstől, az USA karjaiba hulljanak. És ami ezzel egyenértékű: a hatalmas olajkoncessziókat az angolokat kitúrva amerikai cégek szerzik majd meg. Mert az üzlet – az üzlet, ugyebár...

Ezért maradna az USA semleges egy egyiptomi-angol-francia-izraeli háború idején, és ezért kockáztat Európában is, remélve, hogy a szovjetek mégsem támadnak, betartják Jaltát. (Tévedtek már nagyobbat is, nem ezért marad el a szovjet támadás Nyugat-Európa ellen, hanem az 1957-ben kitört szovjet belháború okából, amikor is Hruscsov szembekerült szinte a teljes katonai vezetéssel, annak zömét el is távolította, viszont amíg az új marsallok stabilan kezükbe vették a helyzetet, addig nem mert támadni, okulva Sztálin hibájából, aki lefejezett hadsereggel, tapasztalatlan, új tábornokokkal vette fel a harcot Hitlerrel – az eredményt, Moszkva,

Leningrád, Sztálingrád ostromát láthatta világ.) Viszont mire Hruscsov ura lett a hadseregnek is, 1957 végére, addigra már az Egyesült Államoknak is volt interkontinentális rakétája, amivel válaszolhatott volna atomfegyverekkel a szovjet támadási kísérletre...

Amerikának tehát bejött az „egyiptomi semlegesség”, Hruscsov viszont 1956 nyarán-őszén még teljesen szabad kézzel manipulálhatott Zsukovék támogatásával, ebben az évben az óra „szovjet ritmus szerint ketyegett” a világban...

* * *

Minderre persze mondhatjuk, hogy csak elmélet, feltevés. De a szovjet-orosz birodalmi logika ismeretében igen valószínű, sőt szükségszerű feltevés. És mint majd láthatjuk, egy sor adat igazolja is. Az pedig, hogy mindennek a magyar eseményekre közvetlen, sőt meghatározó hatása volt, szintén forrásokkal, tényekkel bizonyítható következtetés – de a konkrét tanulságok levonását azért hagyjuk talán az utolsó fejezetre...

RECSEG A BIRODALOM?

Bár igaz, hogy a Jaltai Szerződés sok évre „bebetonozta” a határokat, az érdekszféra felosztását, és biztosította azt, hogy a nagyhatalmak nem avatkoznak be tevőlegesen egymás befolyási övezeteibe – azért azt nem lehetett szerződésben megtiltani, hogy az érintett országok népei ne tiltakozzanak, lázongjanak. A sztálinizmus ellen több, a szovjet birodalomhoz tartozó országban voltak megmozdulások 1953-1956 között. 1953-ban Kelet-Berlinben kezdődött, de a szovjet tankok igen hamar szétoszlatták a lázongó tömeget. Itt is, mint bárhol másutt később, megfigyelhető volt: a nyugati hatalmak lelkesen buzdítják rádió-propagandával, jelszavakkal, átküldött ügynökökkel a lázadó népet (elvégre ezzel is gyengítik ellenfelüket, a szovjet óriást) – de ha mindennek eredménye is van, és az utcán (ne adj’ isten!) a fegyvereké a szó, akkor köszönik szépen, mossák kezeiket, fegyvereiket lábhoz teszik, és legfeljebb szánakozó vagy tiltakozó gesztusokat tesznek; komolyan segíteni, no az eszükben sincs... Vérezzenek csak a „rab nemzetek”, őket köti a jaltai

paktum. Ha azt mondom, hogy undorító képmutatás – még nem is biztos, hogy jól jellemeztem a helyzetet...

1956-ban már több volt az elégedetlenségre utaló jel. A szovjet kommunista párt huszadik kongresszusa, a hivatalos hírzárlat ellenére kiszivárgott-kiszivárogtatott Hruscsov-beszéd a sztálinizmus rémtetteiről kemény erjedést indított el. Lengyelországon és Magyarországon volt ez leginkább megfigyelhető.

A lengyelek eleve nem nyugodtak bele a jaltai határokba, nemzeti büszkeségük megsértésébe. Hiába kaptak jelentős területeket Németországból kihasítva, ők az Ukrajnához és Belorussziához csatolt lengyel városokért háborogtak. És a varsói felkelésért, amikor a Visztula másik partján álló szovjet csapatok tétlenül szemlélték, hogyan pusztítja el 1944-ben Hitler hadserege a lengyel fővárost. A szovjet „felszabadítás" első napjától kezdve tartott az ellenállás. A londoni emigráns lengyel kormány által irányított Honi Hadsereg azonnal megkezdte a kettős háborút, nemcsak a visszavonuló németek, hanem a bevonuló szovjet csapatok ellen is. Csak 1949-1950-ben tudták végleg felszámolni a déli lengyel hegyekben, Przemysl környékén harcoló nacionalista partizánokat, akik többek között olyan kommunista vezetőket is likvidálni tudtak, mint a lengyel néphadsereg egyik legmagasabb rangú tisztjét, akit a spanyol polgárháborúból fedőnevén Walter tábornokként ismert a nemzetközi kommunista mozgalom.

Ráadásul a lengyel „néphadsereg" is szálka volt sokak szemében. Elsősorban azért, mert parancsnokaként és lengyel honvédelmi miniszterként egy szovjet marsall, Rokosszovszkij szerepelt. A marsall katonának kitűnő volt; részben lengyel származású volt, az is igaz, de hiába változtatta lengyeles írásmódra a nevét, a nép nem fogadta el lengyelnek Sztálin igen kedvelt frontparancsnokát...

Ebbe az örökösen forrongó helyzetbe robbant bele június 28-án a poznani felkelés. Munkások, diákok, kistisztviselők tüntettek, majd fegyvert szerezve megostromolták a lengyel biztonsági erők épületeit, a kommunista párt objektumait. Mivel ez már kissé veszélyes volt, és felrémlett egy általános lengyel felkelés veszélye, „Rokossowski" miniszter elindította hadseregét, és egy nap alatt felszámolták a felkelést, amely elég sok áldozatot követelt.

Mivel utólag sokan összekeverik Poznant az októberi lengyel eseményekkel, mely utóbbiak miatt kezdődtek a budapesti lengyelbarát rokonszenvtüntetések, érdemes tisztázni: Poznan csak „előjáték" volt.

1956 nyarán végig komoly viták folytak a lengyel vezetésben. Bermant, a sztálinista vezetőt eltávolították már, és vezetőtársai, Edwart Ochab, Jozef

Czirankiewicz elindultak a „lassú sztálintalanítás” útján. Ez többször vezetett vitához egyes moszkvai vezetőkkel. De a lengyel vezetők ügyesek voltak. Jól szervezték meg a fegyveres erők vezetésében a váltást. Rokossowskit az új hadsereg-politikai főnök, Spichalsky tábornok révén semlegesítették, a belbiztonsági erők élére is a reformerek híve, Komar tábornok került. A börtönből kiszabadult Wladislav Gomulka, a sztálinista koncepciós perek egyik áldozata, a párt korábbi vezetője. Október 19-ére hívták össze a Lengyel Egyesült Munkáspárt központi bizottságának sorsdöntő ülését. Ezen a reformerek végleges győzelmet arattak a „Natolin-csoport” (egy Varsó melletti kastélyról nevezték el a sztálinista csoportosulást, mert ott szoktak találkozni) felett. Rokossowskinak távoznia kellett a lengyel hadsereg éléről.

Persze, az ex-szovjet marsall és politikus barátai nem adták meg magukat könnyen. Csapatokat vezényeltek a főváros ellen. De a katonák csak ímmel-ámmal teljesítették a parancsot, ráadásul Komar tábornok belbiztonsági csapatai nyilvánvalóvá tették: az új vezetés védelmében lőni fognak a támadókra. Ráadásul Hruscsov is odaérkezett néhány vezetőtársával, nyomást gyakorolni a lengyel vezetőkre. De az egykori szemtanúk szerint azok kész helyzet elé állították őket, és Hruscsov testőreit is a Gomulkához hű belbiztonságiak fogták körül fegyverrel. Egy szemtanú, K. A. Jelenski szerint a váratlanul Varsóba érkező szovjet különgépet, amelyen rajta volt Hruscsov, Mikojan, Molotov, Kaganovics, szinte a teljes moszkvai vezérkar, egy órán át leszállni sem engedték a varsói repülőtéren, addig a levegőben kellett körözniük.

Moszkva engedni kényszerült, főleg, mert Nowa Huta és Gdansk, a nagy városok munkássága is jelezte: ha kell, fegyverrel védi meg az új, reformista vezetőket. Gomulka lett a párt első titkára. Október 21-én! És a mozgósított szovjet csapatok október 23-án (!) parancsot kaptak, hogy vonuljanak vissza támaszpontjaikra, laktanyáikba.

Igen érdekes a helyzetkép. Lengyelország az európai háború szempontjából sokkal fontosabb volt, mint Magyarország. Csehszlovákiával együtt e két országon át lehetett a Nyugat fő erői ellen támadni, míg Magyarország felől csak Jugoszláviát lehetett sakkban tartani, a semleges Ausztrián, annak hegyein át Németország felé törni jóval nehézkesebb volt hadászatilag.

És mégis: lengyel ügyben két nap alatt meghátráltak a szovjet vezetők, akiket szabályosan megaláztak Gomulkáék Varsóban, mégis „lenyelik” a sértést, sőt, később sem állítják félre Gomulkát és társait. Míg a kevésbé fontos Magyarországon (Tito Jugoszláviájával éppen békében él a szovjet vezetés, tehát ez is csökkenti a magyar térség fontosságát) – eltelik 13 (!)

nap, míg beavatkozásra szánják el magukat, de akkor aztán kő kövön nem marad.

VAJON MIÉRT?

És még egy „apróság”: Bohlen, az Egyesült Államok moszkvai nagykövete 1956. október 31-én az alábbi jelentést küldi saját külügyminisztériumának:

„Tegnap délután két fogadás volt, az egyik a török nemzeti ünnep alkalmából, a másik az afgán nagykövetségen a miniszterelnök látogatása alkalmából. Hruscsov, Bulganyin, Molotov és Sepilov mindkettőn részt vett, a törökön Zsukov is...

...A magyar eseményekről beszélgetve Zsukov egy sor érdekes megjegyzést tett a lengyel helyzetre vonatkozólag. Hogy a szovjetek nem kívánnak a belügyekbe beavatkozni, erre nézve azt hozta fel bizonyítékul, hogy Lengyelországban nem vetettek be katonaságot, holott ilyen célra több mint elegendő erő állomásozik Kelet-Németországban, Fehéroroszországban, és magában Lengyelországban is. Ezen a ponton valósággal tűzbe jött, és azt mondta, hogy *ezek* úgy üthetnék agyon őket, mint a legyet. Amikor megkérdeztem, hogy kik azok az *ezek*, nem adott közvetlen választ, csak annyit mondott, hogy a szovjetek nagy önmegtartóztatást tanúsítottak Lengyelországban. Azt mondta, Konyevet küldte el Kelet-Németországba, hogy az ottani csapatok el ne mozduljanak a helyükről, és be ne nyomuljanak Lengyelországba...”

Hát nem érdekes? „Agyonüthetnék őket, mint a legyet”, és mégsem mozdul a szovjet hadsereg?

VAJON MIÉRT?

Mi az a tényező, ami, úgy tűnik, arra inti a szovjet katonai és politikai vezetést, hogy a birodalom lázongása ellenére október 19-21-én még *korai* a fegyveres beavatkozás, a példastatuálás a „lázadók” számára? MI AZ, AMIRE MÉG VÁRNI KELL, ÉS AMI NOVEMBER 4-ÉN MÁR NEM VOLT KORAI???

És végül: miért lehet az új lengyel vezetőt, Gomulkát olyan könnyen meggyőzni Hruscsovnak október 31-én arról, hogy Budapesten katonailag be kell avatkozni? Csak saját magát védi Gomulka ezzel, félve, hogy ha ellenkezik, rá is sor kerülhet, vagy – mint ezt 15 évvel később, a gdanski munkásfelkelés véres leverésével bizonyítja –, soha nem is volt „reformista”, csak egyelőre neki kiosztott szerepet játszott el 1956 októberében? (Azzal a nem lényegtelen különbséggel, hogy ő nem került bitófára, mint Nagy Imre...)

Nos, az utolsó fejezetben lesz a válasz erre is!

(A lengyel eseményekhez újságcikkeken túl Molnár Miklós említett könyvének 104. és 243. oldalain található adatokat is használtam, valamint a 779/546. számú, „titkos, korlátozott körnek” jelzésű USA-diplomáciai táviratot, amely a szintén említett Titkos jelentések... című összeállítás 81-83. oldalain jelent meg magyarul.)

AKIKET VÁRATLANUL ÉRT A MAGYAR FELKELÉS...

A Kádár-korszak hivatalos történetírása nagy előszeretettel bizonygatta, legalábbis első húsz éve alatt, hogy „az ellenforradalom a nyugati titkosszolgálatok által irányított” eseménysorozat volt. Miközben a nyugati világ sűrűn tagadta, hogy néhány túlbuzgó „alvállalkozása” (például a Szabad Európa Rádió magyar adása) kivételével egyáltalán nemhogy beavatkozott volna, de előzetesen tudomása lett volna az eseményekről. Hajlok arra, hogy elfogadjam: igazuk volt. Ismét csak a politikai logika alapján. Nézzük országonként:

Egyesült Államok: november első keddjén, azaz 1956. november 6-án elnökválasztások vannak!!! És a mindenkori amerikai politika legszigorúbb hagyományainak egyike, hogy az amerikai kormányzat az elnökválasztást közvetlenül megelőzően már, valamint a választás és az új elnök beiktatása között „béna kacsa” állapotban van. Magyarul: nem kezd új akcióba, döntésbe, nem állítja az esetleges változó személyű új elnököt kínos és kész helyzetek elé. Részben ezért sem „tervezhettek” felkelést, súrolva a Jaltai Szerződés megsértését, egy szovjet birodalmi vazallus államban. De van egy még fontosabb érv is: Eisenhower elnök katonaember volt. És mint ilyen, tisztában volt az erőviszonyokkal, még pontosabban azzal, hogy ha a szovjet hadigépezet beindul egy esetleges magyar felkelés eltiprására, akkor az amerikai hadsereg erre képtelen választ adni. Nemcsak Jalta miatt. Hanem azért is, mert nincs közvetlen érintkezése a magyar határral. Ausztria semlegességét kellene megsérteni, vagy Jugoszlávián át küldeni csapatokat Olaszországból – és egyik sem olyan lépés, amely az elnökválasztás előtt pár nappal megléphető és pár nap alatt kivitelezhető. Ráadásul, ha az akció balul üt ki és fölösleges amerikai áldozatokkal jár, akkor az ő újraválasztási esélyeinek befellegzett...

Mindennek a tetejébe az amerikai hírszerzés tudott arról, hogy kedves szövetségesei, az angolok és a franciák pont az elnökválasztás idejére, az

USA belső bénultságát is kihasználva a szuezi támadásra készülnek. Tudott róla, mert az USA-hírszerzés mindenütt ott volt a szövetségeseknél is, és mert mindez olyan fokú flotta- és csapatmozgásokkal járt angol és francia részről, amelyet az amerikai légierő felderítőgépei mindenképpen észleltek.

Anglia és Franciaország szuezi támadása idején az USA semmiképpen sem bocsátkozott volna egy kétes kimenetelű magyar kalandba...

A britek és a franciák részéről sem valószínű a próbálkozás. Egyrészt minden szabad „kapacitásukat” lekötötte a szuezi készülődés, és azt is behatárolta, hogy egy magyar felkelést, ha akartak, sem tudtak volna katonailag támogatni. Az elképzelhető, hogy figyelemelterelésnek jól jött volna nekik egy tűzfészek fellobbanása a szovjet birodalomban, de ahhoz, hogy ezt fegyverszállítással vagy más módon segítsék, vagy légierő és ejtőernyős szállítás, vagy NSZK-Ausztria útvonalon szárazföldi segélyküldés kellett volna. Légierejük, főleg a szállító repülőgépek Szuez miatt már le voltak ezen időpontban kötve, zömmel Cipruson összpontosították őket, és különben is: Jugoszlávián vagy Románián át délről nem repülhettek volna be a magyar légtérbe, az NSZK felől viszont az amerikai megszálló csapatok akadályozták volna meg a számukra kínos beavatkozást, levegőben, szárazföldön is.

Előre tervezve tehát nem vettek részt a magyar eseményekben, más kérdés, hogy jól jött nekik – legalábbis azt hitték – a „spontán kirobbant” lengyel, majd a magyar válság, mert ezáltal azt hitték, hogy a szovjetek figyelme le lesz kötve a birodalmon belül, és így nem marad Hruscsovnak ideje-ereje Nasszer elnök megsegítésére. ..

Maradna még a Német Szövetségi Köztársaság. Ahol biztos, hogy lettek volna sokan, akik szívesen segítenek a gyakorlatban is egy szovjetellenes magyar felkelést, de 1956-ban még nem olyan erős a német hadsereg, a Bundeswehr, és az Egyesült Államok keményen kézben tartja a német kormányt, hírszerzést és katonai irányítást, nehogy túlzott önállóskodásukkal Amerika érdekeit veszélyeztessék. (Ezt erősíti meg Unwin brit diplomata említett művének 141. oldalán: „Közvetlenül az elnökválasztás előtt Eisenhower inkább szövetségeseket akart maga köré gyűjteni, mint olyan ellenségekkel viaskodni, akikkel nem bír...”

Molnár Miklós említett könyve 207. oldalán írja: „Érzékelve, hogy tehetetlen a szovjetekkel szemben, az amerikai politika ezekben a napokban nem a magyar ügyet próbálta rendezni velük, hanem a szuezi ügyet. Csak a történelem fogja megmondani – ha megmondja egyszer –, hogy mekkora része volt a magyar ügy feladásában a félelemnek, számításnak és a zavarnak.”)

Ezek után nézzük azt, hogy konkrétan hogyan reagáltak nyugaton a magyar eseményekre. Azokra a magyar eseményekre, amelyek előre semmit sem mutattak abból, hogy itt fegyveres felkelés készül. Hiszen a Rajk-temetés kivételével még csak tömeges megmozdulás sem volt.

(Valószínűleg túlzás azon visszaemlékezők tanúsága, akik szerint már a temetésen ott voltak sokaknál a kabátok alatt a fegyverek, csak valamiért mégsem robbant ki a felkelés...) Elvi viták, igaz, zajlottak sokfelé, az Írószövetségben, a Petőfi Körben és másutt, de konkrét, lázadó cselekvési programot október közepéig, amikor is a szegedi diákok úgy döntenek, elsőként az országban, hogy a DISZ-t, a kommunista ifjúsági szervezetet otthagyva önálló diákszövetséget hoznak létre, nos, ilyen programot addig senki sem adott. És a budapesti tüntetést eredetileg kiváltó lengyel események, mint már utaltam rá, október 19-21-én kezdődtek. Más konkrét jele tömeges elégedetlenségnek, pláne fegyveres szervezkedésnek nem volt. Annyira nem, hogy a magyar párt- és kormányküldöttség éppen október 23-át megelőzően egy hétig Titóhoz utazik, Jugoszláviába, bűnbocsánatkérő és bűnbánó Canossa-járásra. Szinte a teljes vezetés! Egy másodrangú funkcionáriusra, Ács Lajosra bízzák az országot, annyira nem tartanak semmilyen komolyabb fejleménytől.

Radványi János a Magyar Népköztársaság washingtoni diplomáciai képviseletének vezetője volt, ügyvivő rangban, 1962-1967 között. Sok mindenről tudott, kulcsember volt. 1967-ben nem tért haza, politikai menedékjogot kért és kapott az USA-ban. 1972-ben jelent meg egy könyve „Magyarország és a szuperhatalmak – a forradalom és a reálpolitika” címmel, Kaliforniában. Már akkor leszögezi: Hruscsovékat izgatta, hogy hogyan döntenek a magyar ügyben Washingtonban.

„Hruscsov félelme nem tartott sokáig. Hiszen az USA külügyminisztere, John Foster Dulles már 1956. október 27-én sietett a Kreml tudomására hozni: Amerika a »kelet-európai rab nemzeteket« dehogyis tekinti »lehetséges katonai szövetségesének«! Az ezt követő napon Henry Cabot Lodge, az Egyesült Államok ENSZ-ődelegátusa gondoskodott arról, hogy a külügyminiszter nyilatkozata az Egyesült Nemzetek Szervezete előtt is ismert legyen. Amerika teljesen nyílt kártyákkal játszott Kelet-Európa viszonylatában. Politikai érdektelenségét nyilvánította ki. Október 29-én pedig az USA moszkvai nagykövete rá is duplázott minisztere nyilatkozatára: közölte Hruscsovval, hogy Dulles a minap nemcsak saját véleményének adott hangot. Eisenhower elnök ugyanezen az állásponton van.”

Ugyanerre a következtetésre jut Gosztonyi Péter is, Föltámadott a tenger című könyve 148. oldalán:

„Zsukov a magyarországi hadműveletek vezetésével D. D. Leljusenko vezérezredest bízta meg. Ő volt tehát 1956 »Paskievics hercege«. Az eligazítás után Zsukov pár barátságos szót váltott Leljusenkóval. Jóindulatúan figyelmeztette: csapatait határozottan és dinamikusan vezesse! A magyar lázadáson gyorsan úrrá kell lenni. Ha ez nem történik meg, akkor könnyen lehetséges, hogy a vezérezredes az amerikai hadsereggel találja szembe magát!

A figyelmeztetést Zsukov természetesen ijesztésnek szánta. Hiszen Hruscsovval együtt tudta ő is: Magyarország nem számolhat nyugati támogatással...”

Persze, ezek szerzői vélemények, következtetések, az enyémmel együtt. Ámde létezik az irodalomjegyzékemben említett válogatás amerikai és angol titkos diplomáciai iratokból, 1956 októberéből. Időrendi sorrendben érdemes ezek közül válogatni. Egyfelől a teljes megdöbbenést tükrözik és a bizonytalan helyzetmegítélést Budapestről, a Szabadság téri követségről, másfelől a Moszkvából vagy Washingtonból keltezett iratok a teljes érdektelenséget, és részben az amerikaiaknak az angolokkal szembeni bizalmatlanságát is. Lássuk tehát:

A budapesti brit követség távirata a külügyminisztérium és a Whitehall részére. Adta Mr. Fry. 1956. október 24. este 9 óra 10 perc. Száma No 419. és NH 10110/86. Kezelése: Azonnal, Bizalmas.

„Még túl korai biztos magyarázatot adni arra, hogy mik voltak a legutóbbi 24 óra eseményeinek közvetlen okai, és mik lehetnek a valószínű következményei. Az azonban már most is világos, hogy amit rendezett, békés tüntetésnek terveztek, egykettőre kommunistaellenessé és szovjetellenessé vált”.

Ezután 4 pontban összegzi a mindenki által ismert tényeket. 24 órával a felkelés kitörése után ENNYIT TUD az angol követség... Jó, hihető, hogy a titkosszolgálat, ha szervez valamit, arról nem a diplomatákat tájékoztatja, ez mégis csak a meglepetést és a csodálkozást tükrözi...

Az USA budapesti követségének a külügyminiszterhez 153., illetve 154. számokon október 23-án éjfélkor, illetve október 25-én reggel 5 óra 30-kor küldött táviratai az alábbiakat tartalmazzák:

A rádióról: „45 teherautó katonákkal megrakva igyekezett behatolni az utcába, és amikor a tömeg nem engedett utat, barátságos légkörben kihátrált onnan”...

(Ejnye no, ki informálta ilyen „jól” szegény amerikai diplomatákat? 45 teherautó? A szűk Bródy Sándor utcában? Ki látott ilyet? Mert a szemtanúk közül senki... Mivel keverik ezt össze? A Múzeum körúton megállított honvédségi oszloppal ?)

„A követség másodkézből jelentést kapott, amely szerint a magyar csapatok megtagadták, hogy a tömegbe lőjenek, a fegyvertelen tömegre ÁVH-egyenruhás, oroszul beszélő emberek nyitottak tüzet”.

(Nocsak, megint milyen „pontos” információ... Senki sem tud ilyesmiről. Szovjet fegyveresekről minden forrás éjjel kettő körül beszél először, azok is orosz egyenruhában vannak. És a rádiónál akkor már 4-6 órája tart a harc. No, ha ilyen jó hírforrásaik voltak, akkor biztos, hogy semmi közük nem volt a rádió ostromának szervezéséhez...)

„A rádió környékétől eltekintve azonban a város többi részén normális a helyzet, és a legtöbb megszemlélt kerületben csend van”.

(Hát igen. „Csak” a rádiótól pár száz méterre lévő nemzetközi telefonközpontot ostromolják, „csak” a Blaha Lujza téri Szabad Nép székházat rohamozzák a szem előtt lévő objektumok közül...)

Brit követségi távirat a külügyminisztérium és a Whitehall részére. Száma No 520.

A rádióról: „Körülbelül este kilenc óra lehetett, amikor nyolcvanfőnyi küldöttségnek sikerült bejutnia az épületbe, és ezzel egyidejűleg érkezett némi ÁVH-s erősítés is. Talán sose tudjuk meg, hogy ezután pontosan mi történt, de az világos, hogy az őrség az előcsarnokban lelőtte a küldöttség egyik tagját...”

(Nyolcvanfőnyi küldöttség? Lelőtt küldött? Hát egy biztos: nem volt ott angol „bizalmi ember” a rádiónál, ezek igencsak „másodkézi” rémhír jellegű információk. Volt küldöttség, kétszer is, de ez alig néhány emberből állt. És azok közül senkit sem lőttek le. A „többi stimmel”...).

Ugyancsak a brit követség 430. számú távirata október 25-én délután 4 óra 4 perckor:

„E kommunizmus elleni lázadásnak a sikere eljutott odáig, hogy a mérleg most egyensúlyba került, s nézetem szerint nagyszerű lehetőségünk kínálkozik, hogy elmozdítsuk a mérleg nyelvét. Vajon nem indokolt-e az ENSZ elé vinni az ügyet, a lehető legszélesebb nyilvánosságot biztosítva lépésünknek? Már e kérés ténye jótékonyan hatna...”

(Nos igen. Részben bizonytalanságot tükröz, részben felismerést: jó propagandalehetőség lenne ez a tervezett szuezi akciót takargatni. De egyvalami nem olvasható ki belőle: hogy az angoloknak előzetesen közük lett volna az ügyhöz...)

Az amerikai követség 26-i távirataiban esik szó először felkelőkről. Eszerint „legalábbis 25-én két vagy több felkelőcsoport állt akcióban” „Számunkra meglehetősen biztosnak látszik, hogy a felkelők elszánt kis csoportokat képeznek, akiket fokozatosan levernek”.

A 163. számú táviratban, 26-án délután 3-kor beszélnek először közvetlen kapcsolatról a felkelőkkel. Meg nem nevezett felkelőcsoport-vezetőt említenek, aki „felkereste a követséget 12.30-kor”, majd ugyanezen névtelen úr délutáni visszatéréséről beszélnek az este 7 órakor továbbított 166. számú táviratban, aki tanácsot kért a követségtől: mit is kéne tenni?

(Nos, ez sok mindent tükrözhet, de szervezett kapcsolattartást, azt éppen hogy nem. Csak a felkelés harmadik napján jutnak el hozzájuk felkelőcsoport-vezetők?)

A brit követség október 27-én, reggel 9 óra 53-kor 458-as számon küldi táviratát külügyminisztériumába:

„Azt latolgatom, milyen gyakorlati lépéseket tehetnénk, hogy kinyilvánítsuk rokonszenvünket a magyar nép iránt, és kiaknázzuk a propagandalehetőséget. Úgy tűnik, két alapvető elv hangsúlyozható:

a) *semmit se tegyünk, ami azt a gondolatot sugallhatná, hogy katonai segítség van kilátásban*

b) amit megteszünk, tegyük meg azonnal, amíg még tart az ellenállás”.

A továbbiakban élelmiszer- és gyógyszer-segélyszállítmányok indítását javasolja az osztrák határtól Budapestre.

(Íme, az őszinte állásfoglalás: szó sincs katonai segítségről, viszont egyáltalán nem bízik a felkelés sikerében, addig kell valamit tenni, amíg „még tart az ellenállás”. Hát ez sem tanúskodik irányításról vagy az eseményekben való részvételről, legfeljebb a propagandalehetőség kihasználásáról, a magyarok vére árán...)

Amerikai követségi távirat a külügyminisztériumba, száma 177., október 29-én este 8 órakor:

„A jelenlegi helyzet teljesen abnormális, ha a ténybeli helyzetet helyesen értelmezzük. Ez a következő: a szovjetek három gépesített hadosztállyal ellenőrzésük alatt tartják Budapestet, noha magában a városban van még az ellenállásnak néhány kemény magva. A szovjet egységek pillanatnyilag a különböző kulcsfontosságú térségekben koncentrálódnak, és elzárják a hidakat. Úgy tűnik, defenzív magatartást vettek fel. Mégis, az országban, becslések szerint pillanatnyilag jelen levő szovjet csapatok elégségesek ahhoz, hogy ha ilyen politika mellett döntenek, leverjék a nacionalistákat. A nagy kérdés most az: milyen fékező befolyás tartja őket vissza attól, hogy ezt a döntést válasszák?”

(Hát, amellett, hogy a helyzet teljes félreismerésére vall a távirat szövege, hiszen a fővárost ekkor már éppen hogy nem a szovjet csapatok, hanem minden visszaemlékezés szerint Nagy Imre hívei ellenőrzik – vagy ez csak a résztvevőknek tűnt így, és a tárgyilagos amerikai diplomaták mást

látnak? –, viszont a kérdés felvetése teljesen jogos: MI TARTJA MÉG MINDIG VISSZA A SZOVJETEKET A BEAVATKOZÁSTÓL?)

A 180. számú táviratban, ugyancsak 29-én, este 9 órakor így elemzi a helyzetet a követség:

„Úgy véljük, hogy a jelenlegi magyar kormány nyilatkozatait a szovjet csapatok kivonásáról a legnagyobb óvatossággal kell kezelni. A tényleges helyzet az, hogy a kormány csak ott létezik, ahol a szovjet katonai támogatás fenntartja a rendet, és semmi sem mutatja, hogy Budapesttel kapcsolatban a szovjetek hajlandók lennének egy centimétert is engedni.

A legnagyobb probléma az, hogy a nacionalista csoportok spontán jöttek létre, vezetésük gyenge, elszigetelt, különböző programokat képvisel, és különböző mértékig hajlandó a kompromisszumra...

...Ha lesznek is engedmények és garanciák, amelyek elfogadhatók egyes csoportok számára, ezek nem tudják garantálni, hogy valamennyi csoport békében marad..."

(Hűha... Tehát amerikai értékelés szerint Nagy Imre kormányát 29-én is csak a szovjet segítség tartja fenn? Ekkorát tévednek ők, vagy ekkorát tévedett eddig minden magyar visszaemlékező és elemző? Ráadásul amit a felkelőcsoportokról írnak, az minden, csak nem hízelgő...)

Dulles amerikai külügyminiszter memorandumot intéz a külföldön akkreditált amerikai diplomatákhoz a magyar helyzetről, 779/546-os számon, pontos dátum nincs, valószínűsíthetően október 30-31-én történik. Összegzi az eseményeket, majd meghatározza az USA céljait:

„...a cél a jelen szakaszban elsődlegesen az, hogy bátorítson a szovjet csapatoknak a magyar nép ellen történő felhasználása megszüntetésére és Magyarországról való esetleges kivonulásuk feltételeinek kialakítására. A Biztonsági Tanács-beli akció erre irányul...

...Bátorítjuk azokat az erőfeszítéseket, hogy a magyarokat rendkívüli élelmiszer- és gyógyszersegélyben részesítsék. Megfontolás tárgya, hogy nem kellene-e más cikkekből is segítséget nyújtani..."

(Minden világos: nem a szovjet kivonulást kell követelni, az irreális dolog Jalta fényében. Hanem az „esetleges kivonulás feltételeinek kialakítását". Ennél homályosabban és bizonytalanabbul már nehéz fogalmazni. No meg gyógyszer és élelmiszer. Bármi más csak „megfontolás tárgya". És még ettől a kormánytól vártak segítséget szegény magyar felkelők...)

Bohlen nagykövet már említett táviratában, amelyet Zsukov marsallal folytatott moszkvai beszélgetéséről ír, a következőket említi:

„Megpróbálta hangsúlyozni, jóllehet bizonyos enyhe formában a felkelők »külföldi kapcsolatait«, megemlítvén, hogy ők sok amerikai puskát

és német löveget zsákmányoltak. Viszont nem állított olyasmit, hogy ezeket a fegyvereket mi küldtük volna, de azt mondta, hogy valószínűleg második világháborús készletekről van szó, amelyeket Ausztriából csempésztek Magyarországra...”

(Íme: a szovjet fő-hadvezér sem emleget amerikai beavatkozást, mert tudja, hogy ilyen nincs és nem is lesz, amit mond, azzal csak idegesíti egy kicsit szegény amerikai nagykövetet...)

És hogy láthassuk: azért nincs tökéletes összhang az USA és szövetségesei között sem, ugyanebben a táviratban Bohlen a következőket javasolja főnökeinek:

„A brit nagykövetnek röviden összegeztem megbeszélésemet Zsukovval, és ő megkért, nem lenne-e lehetséges ezt a jelentést az ő külügyminisztériuma rendelkezésére bocsátani? Ezért azt javaslom, hogy a jelentésből azokat a részeket, amelyek Zsukov kijelentéseit tartalmazzák, engedjük át nekik, de az én megjegyzéseim nélkül, ismétlem: nélkül. Bohlen”

Az angol követség 538. számú táviratában, november elseje este 8 óra 40-kor az alábbiakat továbbítja Londonba:

„...az oroszok nem törekszenek másra, mint helyzetük megszilárdítására Kelet-Magyarországon, melyet autonóm államként remélnek megtartani...

...tekintve, hogy a világot teljesen leköti a Közel-Kelet, az oroszok úgy határoztak, hogy a megbékélés politikáját az ellenkezőjére fordítják, és fegyverek erejével rákényszerítik akaratukat az egész országra...

...az oroszok, attól tartva, hogy a közel-keleti válság világháborúhoz vezet, megerősítik előretolt állásaikat”.

(Ezek feltételezett változatok. Az első teljes naivitásra vall. A másik kettő már pedzi a lényeget, csak a követ úr még nem jött rá, hogy a szándék ÉPPEN FORDÍTOTT, Magyarország lesz a világ számára a csali, amelynek „fényében”, illetve árnyékában lép Hruscsov Szuez ügyében...)

A budapesti amerikai követ november elsején éjfélkor, 212. számon, táviratban ezt jelenti külügyminisztériumának:

„...Ha Mindszenty Keresztény Demokrata Pártja most megalakulna, valószínűleg széles népi támogatást élvezne. A követség azonban úgy véli, Mindszenty álláspontja pillanatnyilag ellenkezik Magyarország érdekeivel. Egyre inkább úgy látjuk, hogy az ország legfontosabb és legsürgetőbb feladata a törvényes rend helyreállítása és a termelés beindítása, hogy elébevágjanak minden eshetőségnek, amely ürügyet adhat az oroszoknak a visszatérésre – Barnes.”

(Fordítsuk talán le magyarra: az Isten szerelmére, maradjon már békén a bíboros! Végre kimentek az oroszok, bár magunk se tudjuk, hogy miért,

mert Jalta értelmében nem kellene kimenniük, hát legyen már végre nyugalom, nehogy visszajöjjenek...)

A moszkvai brit követség november másodikán már bajt érez, és sejti, hogy a Köztársaság téri események jók lesznek Hruscsovnak ürügyül (a távirat száma 1537., november másodikán délután 3 óra 11-kor adták le):

„...Magyarországon felülkerekedhet az anarchia, miközben Budapesten nincs törvényes kormány. Ilyen körülmények között a szovjet kormány csábítást érezhet, hogy kommunista kormányt állítson fel és »engedve kérésének« támogatást nyújtson a rend helyreállításában”.

(Erre mondják, hogy „talált”! De van benne még egy érdekes mondat: ezek szerint november másodikán Nyugaton Nagy Imre kormányát nem tartják törvényesnek?)

November elsején és másodikán a brit külügyminisztérium táviratot küld ENSZ-küldöttségének, illetve feljegyzést készít. Mindkettőben szerepel, hogy „tekintettel szuezi nehézségeinkre” illetve „tekintettel ENSZ-beli nehézségeinkre” a magyarkérdés felvetését az amerikai diplomata kollégákra kell bízni. No igen, itt már sejtik Londonban az okos angolok, hogy valami gond van vagy lesz, és jobb, ha már a szájukat sem nyitják ki. Pedig ha sejtenék, hogy négy nap múlva milyen ultimátumot kapnak Moszkvából... Akkor lennének csak igazán csendesek...

* * *

Hát ennyi... talán elég annak szemléltetésére, hogy az Egyesült Államokat és Angliát meglepően érték az események, még megfelelő információik sincsenek, kapkodnak, az események után kullognak, nemhogy előre tudtak volna bármiről is. Tehát mindkét hatalmat tényleg váratlanul érte a magyar felkelés. DE TALÁN VAN, AKIT NEM?...

ÉS AKIKET NEM ÉRT VÁRATLANUL?

Úgy tűnik, hogy ilyen „fél” is van a játékban. Egy nagyhatalom, amely mintha mindig előre tudna mindent. És nem azért, mert a saját birodalmi övezetéről van szó, ahol hírszerzői, besúgói és helytartói révén jó időben

értesül a tervezett lázadásról, és meg tud tenni mindent annak kivédésére. Ó, nem. Az események valami mást mutatnak. Mintha mégiscsak a kutya csóválná a farkát, és nem a farok a kutyát. Más, jellemző szólással: eddig mindenki onnanfelől nézte az eseményeket, mintha a meglepett vagy az óvatos birodalom sejtené az őt fenyegető „nagy veszélyt”. Nos, állítsuk a fejéről a talpára a képet! Ha egy birodalom veszélyt akar elhárítani, akkor nem úgy viselkedik, mint a Szovjetunió 1956 őszén. Akkor bizony – főleg, mert bőven van hozzá ereje – lecsap, és csírájában elfojt mindent.

Varsóban, majd később Budapesten mégsem ez történik. Vannak visszaemlékezők és történészek, akik ezt a birodalom fejetlenségével, illetve a Hruscsov nevével fémjelzett engedékeny és a Molotov-Zsukov vonal mögé zárkózó „héják” belharcával magyarázzák. Kétségtelen, hogy volt ilyen is. De ez csak 1957 tavaszán robban majd ki. 1956 őszén a birodalom alapvető érdekei forognak kockán Szueznél, a fő cél, a terjeszkedés lehetősége kerül veszélybe. Ilyenkor pedig összefog „héja és galamb”, engedékeny és keménykezű, mert azt mindkét tábor tudja, hogy ha maga a birodalom omlik össze, mindkettőjüknek vége van. Tehát októberben a létérdekek számítanak, semmi más, egymást irtani ráérnek, ha a külső veszélyt felszámolták.

Éppen ezért tűnik úgy, hogy – így utólag, más összefüggésben nézve – a birodalmi katonai és politikai vezetés egységes, a „nézetkülönbségek” csak a világnak szóló színielőadás részei. És Moszkva nemhogy előre tud mindent, de a néző és főhős mellett maga a rendező is az egész játékban. A rejtvény megfejtése természetesen az utolsó fejezetre marad, most csak azok a tények kerülnek sorba állításra, amelyek mindezt alátámasztják:

Rákosi eltávolításával kezdődik, júliusban. Forr az ország, Rákosi lecsapni készül az ellenzékre, négyszáz letartóztatással számolt, tervez. De ez „nem jön be”, ahogy pestiesen mondják. Mert a Központi Vezetőség ülésének órájában leszáll Tökölön vagy Mátyásföldön, máig sem tudni, melyik szovjet reptéren egy katonai gép, kilép belőle Mikojan, Hruscsov „reformer” hírében álló jobbkeze, egy szovjet katonai autóval az Akadémia utcai pártközponthoz hajtat, és közli Rákosival: vége, ennyi, Moszkva levette róla a kezét, mondjon le. Ezt mindenki a saját érdemének tudja be a lázongó magyar politikusok, írók, újságírók közül. Az igazat Aczél Tamás és Méray Tibor írják meg könyvükben. (405. oldal) Ők már látták, sok évvel ezelőtt. Kár, hogy mások nem. Az idézet mindent elmond:

„Mikojan még aznap tovább is utazott Budapestről külön repülőgépén Jugoszláviába. Brioni szigetén Tito marsallal találkozott. Vitte neki ajándékba a Rajk-per megtervezőjének, a jugoszlávellenes kampány egyik főszervezőjének, Rákosi Mátyásnak a fejét. Mindebből világossá válik,

hogy Borzas (mármint Rákosi) bukásának legfőbb oka mégsem a Petőfi Kör volt, nem az írók lázadása és nem is a négyszázas lista – habár mindez hozzájárult a bukásához –, a döntő mégis a szovjet pártvezetés erőfeszítése volt Tito teljes megnyerése érdekében. A marsall már régóta szorgalmazta Moszkvában Rákosi leváltását: addig vonakodtak, alkudoztak vele, most hirtelen eladták nekik a »veteránt«. A »négyszázas lista« legfeljebb kapóra jött: a főszerepet a nemzetközi árucsereforgalom játszotta. Volt ebben sok megalázó is Magyarország számára, de hát mindegy: jóval nagyobb volt az öröm annál, semhogy ez az üröm elviselhető ne lett volna."

No igen. De ha ennél a pontnál, ekkor Aczél és Méray, a két tényleg tiszta szívű és okos forradalmár ennyire tisztán látta, hogy mi csak bábuk vagyunk a hatalmi sakkjátszma frontján, nem az a lényeg, hogy itt mi van, hanem Tito barátsága, és az sem véletlenül, nem bűnbánatból fontos Moszkva számára, hanem azért, mert a jugoszláv kikötők és repülőterek egy esetleges szuezi háború óráiban létfontosságúak lehetnek a szovjet vezetés számára – akkor miért nem hangsúlyozzák az utóbbit, és miért nem viszik végig a gondolatmenetet, október egészére vonatkoztatva: nem Budapest volt itt a fontos, hanem Budapest volt a játszmában a „tisztáldozat"?

De ez még július közepe. Talán menjünk tovább, október elejére-közepére. Tényekre, amelyeket igen sok megfigyelő, emlékező, történelem kutató jelent, és amelyek szerint itt készült valami már a lengyel események, tehát október 19-2l-e előtt is???

Vitázik mindenki azon, hogy a szovjet csapatokat mikortól helyezték riadókészültségbe a „magyar események" miatt. Azaz, mikortól készültek már a katonai vezetők a beavatkozásra?

A legkorábbi időpont Kálló Róbert amatőr kutatásainál merül fel. 1995. októberben hozzám írt levelében ezt írja:

„Még nem tudtuk feldolgozni a Kárpátaljáról kapott beszámolókat, mert a napokban kaptuk azokat, de biztosnak látszik, hogy a szovjet hadsereg már október 12-én (!!!) megkezdte a felvonulást Huszt környékén. Honnan tudták azt, amit még az egyetemisták sem tudtak?"

Tizenkettedikén??? Hiszen akkor még a lengyel válság sem tetőzött, ráadásul Huszt környéke sem az a bázis, ahonnan a délkeleti lengyel hegyeken át Varsó ellen lehetne vonulni, Zsukov is csak a Fehér-oroszországban és az NDK-ban volt csapataikról beszél, amikor a beavatkozás lehetőségét mérlegeli...

A magyarkérdéssel foglalkozó ENSZ-vizsgálóbizottság rengeteg tanút hallgatott meg. Sokan mondtak ellenkező dolgokat, de visszaköszön egy információ: bizony már október 23. előtt történt VALAMI a szovjet csapatoknál.

„157. pont: Amíg a harcok kitörése a figyelmet a szovjet erők Budapestre történt tényleges bevonulására összpontosította, a bizottságnak nyomós oka van azt hinni, hogy már a MEGELŐZŐ KÉT NAP ALATT csendes előkészületek folytak a szovjet erőknek a magyarországi elégedetlenkedés elnyomása céljából való bevetésére. Hitelt érdemlő jelentések futottak be arról, hogy október 21-én és 22-én ROMÁNIA MAGYARORSZÁGGAL SZOMSZÉDOS TERÜLETEIN szabadságon tartózkodó szovjet tiszteket, valamint németül és magyarul beszélő román tartalékos tiszteket hívtak be."

Mindez a mozgósítás jele minden hadseregnél. De miért 2 nappal az események előtt???

„158. pont: Október 20-án és 21-én pontonhidakat szereltek egybe Záhonyban a szovjet-magyar határon, és az orosz csapatok a Szovjetunióból jövet ezeken a pontonhidakon vonultak át október 24-ének reggelén. Hitelt érdemlő jelentéseket kapott a bizottság arról is, hogy már október 22-én szovjet kötelékeket láttak menetelni Szombathely és Székesfehérvár között, nyugat felől jövet, Budapest irányában. Október 23-ról 24-re virradó éjszaka szovjet kötelékek kezdtek átvonulni SZEGEDEN, majd vagy 36 órán át folytatták felvonulásukat a Budapest felé vezető úton."

Tehát: Záhonyban már csapaterősítésekre készülnek 3 nappal előbb! A Dunántúlon átmozgatják a Ljascsenko altábornagy vezette szovjet különleges hadtestet, a fővároshoz közelebb. Ha pedig Szegeden vonultak át csapatok Budapest felé, azok csak egy irányból jöhettek: arról a bizonyos temesvári szovjet helyőrségi hadosztályról van szó, amely azután a Corvin köznél bonyolódott október 25-én reggel súlyos tűzharcba! Igen ám, de ha ez a hadosztály már 23-án éjjel Szegeden volt, akkor legalábbis 23-án reggel, még inkább 22-én éjjel kellett, hogy Temesvárról elinduljon!!! És ez alátámasztja a már említett romániai szovjet és román mozgósítást!

Gosztonyi Pétert is izgatja a kérdéskör. Föltámadott a tenger című könyve 89. oldalán írja:

„Több megbízható szemtanú szerint tudjuk, hogy a vörös csillagos páncélosok már október 23-án, a szürkület beállta előtt megindultak Cegléd és Székesfehérvár irányából a főváros felé"...

A szürkület beállta előtt??? De hiszen október 23-án délután 5-6 óra körül szürkül!

Gosztonyi így folytatja (Szűcs Miklós ezredes visszaemlékezéseire alapozva):

„Október 23-án délután öt óra után a budapesti Honvédelmi Minisztérium egyik belső helyiségében Tyihonov altábornagy, a magyar honvédelmi miniszter mellé beosztott szovjet főtanácsadó felvetette a

kérdést Bata István vezérezredes, honvédelmi miniszter, Tóth Lajos vezérőrnagy, vezérkari főnök, Kovács István vezérőrnagy és Szűcs Miklós vezérkari ezredes, a vezérkar megbízott hadművelet csoportfőnöke előtt: van-e kifogásuk az ellen, ha a szovjet csapatok bevonulnak Budapestre? Nyugati imperialista erők ellenforradalmat robbantottak ki a magyar fővárosban, a rendet mielőbb helyre kell állítani! Miután ellentmondásra nem talált, a szovjet tábornok a szomszéd szobából közvetlen telefonvonalon felhívta Antonov hadseregtábornokot, a Varsói Szerződés vezérkari főnökét, és a Moszkvával folytatott rövid telefonbeszélgetés után mozgósította, illetve Budapest felé indította a székesfehérvári és a ceglédi szovjet csapatok egy részét."

Nos, van ugyan történész, aki más verzióban adja elő a szovjet „beindulást", de talán hadd higgyünk a jelenvoltaknak. És akkor tisztul a kép: sem Gerő Ernő, sem Nagy Imre „nem hívta be" ténylegesen a szovjeteket, hanem szovjet tábornokok döntöttek erről, méghozzá olyankor, délután öt körül, amikor a tüntetéseken még a szocializmus megreformálásának jelszavai voltak többségben. Fegyver pedig még sehol sem szólt. „Ellenforradalom"? Az még csak lesz, az ő szóhasználatuk szerint, nyolc óra körül, a rádiónál kezdődik majd. DE HÁT AKKOR MI VAN? JÓSOK, LÁTNOKOK A SZOVJET TÁBORNOKOK?

De Gosztonyi ad még adatot:

„Még ugyanaznap, az éjszakai órákban Budapestre, a Honvédelmi Minisztérium egyik szárnyába települt egy szovjet katonai törzs, Malinyin hadseregtábornok vezetésével, aki a szovjet hadsereg vezérkari főnökének első helyettesi tisztségét töltötte be."

NOCSAK... HUSZONHARMADIKÁN ÉJJEL A HARMADIK LEGMAGASABB BEOSZTÁSÚ SZOVJET KATONAI VEZETŐ MÁR TÖRZSÉVEL EGYÜTT (!!!) BUDAPESTEN VAN? (Más kérdés, hogy Ljascsenko tábornok, a magyarországi különleges hadtest parancsnoka ezt a tényt, mármint Malinyin érkezését egy éjszakával későbbre teszi, de minden más forrás és magyar szemtanú Gosztonyival azonos időpontot ad meg!) És ez már több kérdést is felvet: ha a birodalom egyik csatlósának fővárosában valami baj van, akkor nem elég egy katonai körzetparancsnok, egy-két hadsereg parancsnoka, vagy az amúgy is ott lévő tábornokok? Miért kell egyszeriben az egyik legmagasabb beosztású vezetőt ideküldeni? Mi a dolga? A kezdődő felkelés gyors elfojtása, vagy éppen ellenkezőleg, az IDŐHÚZÁS???

De van itt más kérdés is. Fogadjuk el, hogy csak a rádiónál kibontakozó harcok hírére küldik ide Malinyint. Komoly harc itt este 9-10 óra körül

kezdődik. Ez Moszkvában, az időeltolódást tekintve 11-12 órát jelent, éjszaka!

Honnan tudják percek alatt előkeríteni a vezérkar főnökének első helyettesét, ráadásul törzsével együtt, ami legalább 10-20 magas rangú tisztet jelent, ezután azonnal repülőre ültetni; lóhalálában Tökölre vagy Mátyásföldre küldeni a gépet, és onnan még a Honvédelmi Minisztériumba is eljutni, az akkor már tényleg harcban álló Budapesten át, ráadásul mindezt úgy, hogy a tábornokot és kíséretét hozó gépkocsioszlopot (mert ennyi emberhez és felszerelésükhöz egy vagy két jármű nemigen elég, ezekkel testőrök, beosztott tisztek, híradósok és mások is mozognak ám!), vagy pláne páncélosokat sehol senki észre sem veszi és meg nem támadja, amikor a szintén éjjel kettő körül Székesfehérvár és Cegléd felől befutó tankok bizony itt-ott már „kemény fogadtatásnak” örülhetnek?

Nem arról van véletlenül szó, hogy MALINYIN MÁR ITT VOLT HUSZONHARMADIKÁN, vagy még a fegyveres harcok híre előtt indult Budapestre, és akkor haladt át a városon a HM felé, amikor még CSAK TÜNTETÉSEK ZAJLOTTAK?

Megint másik forrás: Ljascsenko tábornok 1956-ról nemrégen írt tanulmányában azt írja, hogy ők, mármint a Magyarországon állomásozó különleges hadtest már október 22-én parancsot kaptak, hogy készüljenek fel az ellenforradalmi lázadás leverésére. Igaz, ő a ceglédi és székesfehérvári csapatok indulását este 22 és 24 óra közöttre teszi. De itt is lényeges: EGY NAPPAL ELŐBB, AMIKOR MÉG CSAK LENGYELORSZÁG MELLETTI SZIMPÁTIA-ÁLTÜNTETÉSRE KÉSZÜLNEK AZ ÍRÓK ÉS DIÁKOK, MÁR FEGYVERES FELKELÉS LEVERÉSÉRE MOZGÓSÍTJÁK A CSAPATOKAT. Kik, miért és tényleg, mit tudtak, amit még a tüntetésre készülők sem???

A szovjet bevonulás másik változatát többen is idézik (Gosztonyi Péter a Magyar Golgotában, Molnár Miklós már említett könyvében).

Eszerint a magyar vezetők Andropov szovjet követhez fordultak segítségért. Ő 18 órakor hívta Ljascsenkót. A tábornok azt felelte, hogy csak a szovjet vezérkar parancsára mozdulhat. Szokolovszkij marsall, vezérkari főnök 20 órakor mozgósította a fehérvári, szolnoki, ceglédi és hajmáskéri csapatokat, és azok 22 órakor indultak el. Nos, ez vitatható. Mert vagy két kezdeményezés volt, vagy egy. Antonov vagy Szokolovszkij adta-e ki a parancsot? 17 órakor vagy 20 órakor? Azért nem teljesen mindegy... Bár Molnár Miklós ugyan azt írja, hogy szerinte a T-34-es és ISZ-2-es harc-kocsik eljuthattak két óra alatt Budapestre, ha 22 órakor kaptak indulási parancsot, de jegyzetében azért ő is hozzáteszi, hogy „feltéve, ha időben harckészültségbe helyezték őket”. Hát ez az. Mert ennyi harckocsi

üzemanyaggal való feltöltése, lőszerrel való ellátása, legénységének eligazítása legalább további két órába kerül. És ha 22 órakor kapnak csak indulási parancsot, akkor ezt figyelembe véve éjfélkor tudnak csak elindulni. De akkor hajnal két óránál előbb nem érnek a fővárosba. Márpedig éjfélkor már itt voltak. A város határában. Eszerint a harckészültségre legkevesebb 20 óra körül adták ki a parancsot, hogy 22 órakor indulni lehessen. De 20 órakor még csak tüntettek a rádió előtt, a harc ott 15-25 perccel később kezdődött... Végül is az is lehetséges, hogy minden tanú jól emlékszik egy-egy részletre, és a harckészültségi parancs ment ki délután ötkor, az indulás meg tízkor, de ez nem változtat a lényegen: MÉG JAVÁBAN ZAJLIK A BÉKÉS TÜNTETÉS, AMIKOR MÁR RIADÓ VAN A SZOVJET HADSEREGNÉL. És ez enyhén érthetetlen. Mert ha voltak hírszerzőik az utcán, akkor tudhatták: szó nincs itt még fegyveres harcról.

Az első következtetést az ENSZ-bizottság jelentése vonja le, azon melegében, nem sokkal az események után:

„III. pont: A felkelést senki nem tervezte előre: ez még a benne részt vevőket is meglepetésként érte…

„IV. pont: Úgy tűnik, mintha a szovjet hatóságok már október 20-án intézkedtek volna, hogy a fegyveres beavatkozást lehetővé tegyék. Attól a naptól fogva tényleges és tervbe vett csapatmozdulatokat bizonyító anyag áll rendelkezésre, és már az első beavatkozáskor részben Magyarországon kívülről jött csapatokat alkalmaztak...”

„V. pont: Az október huszonharmadikai tüntetések eleinte teljesen békés jellegűek voltak, és semmi bizonyítékot sem lehetett felfedezni arra, hogy bárki a tüntetők közül erőszakot óhajtott volna alkalmazni...”

Egyetértek: a Nyugat, de maguk a felkelők is meglepődtek, hogy a békésre tervezett tüntetésből egyszerre csak harc lett. A tüntetők nem akartak erőszakot alkalmazni! A szovjet vezérkar viszont napok óta készül a fegyveres harcra. Amelyet valakinek végül mégiscsak el kellett kezdenie. DE KINEK? HOL, MIKOR ÉS MIÉRT? ÉS FŐLEG HOGYAN? (Minderre a rádió ostromáról szóló fejezetben térek majd vissza.)

Már jócskán könyvem első kiadásának megjelenése után, 1996 karácsony napján jelent meg az Új Magyarország 9. oldalán egy könyvismertetés, Alekszander Kirov orosz kutató művéről, amelynek címe „Szovjet katonai intervenció 1956” volt. A szerző J. I. Malasenko ezredes, a budapesti harcok hadműveleti tervezésévei megbízott főtiszt vissza-emlékezéseit tartalmazza. Néhány igen érdekes mondatát érdemes idézni: „*Júliusban* utasítást kaptunk Moszkvából, hogy dolgozzuk ki a Különleges

Hadtest által végrehajtandó, a társadalmi rend Budapesten és Magyarország területén való fenntartására és helyreállítására irányuló akció tervezetét...”

Néhány nappal az események előtt jelentést küldtünk a moszkvai vezérkarnak, amelyben beszámoltunk több, már *korábban is említett tényről és rendelkezésünkre álló adatról, és rámutattunk az elszigetelt fegyveres fellépések lehetőségére a közeljövőben...*”

Nos, Napnál is világosabb, hogy Moszkvában készültek egy olyan magyar felkelésre, amelyről még a magyar elhárításnak sem voltak előzetes értesülései. Magyar hadtörténészek 1996-ban megpróbálták ezt ködösíteni: nincsenek meg ezek a tervek, talán 75 év múlva, a szovjet katonai levéltárak zárlatának feloldásakor előkerülnek. És miután Vincze Péter, az újságíró is felveti a cikk végén a Moszkvából irányított provokáció gondolatát – vele évekkel előbb már beszéltem ilyen irányú gondolataimról –, a Horn-kormány hadtörténészei elütik a kérdésfelvetést azzal, hogy a „jegyzőkönyvek tanulságai szerint a moszkvai vezetést felkészületlenül érték a budapesti események”... Tessék mondani: akkor a fentebb leírt minden tény és adat vajon miről szól???

* * *

Persze, mondhatná bárki azt is, hogy mindezen szovjet előkészületek nem Budapestnek, hanem Szueznek szóltak, hiszen ha a szovjet vezetés tudott a készülő angol-francia támadásról, akkor lehet, hogy ez ellen mozgósított és vonult fel.

Logikus közbevetés, de katonailag helytelen. Ugyanis ahhoz, hogy szovjet csapatokat Magyarországról Szuez felé át lehessen dobni, hatalmas szállító légiflotta vagy komoly haditengerészeti erők kellettek volna. Jugoszláv légtéren való átrepüléssel, vagy jugoszláv kikötőkből. És semmi ilyenről nem tudunk. Az is valószínűtlen, hogy Tito ennyire bizalmas lett volna a korábbi nagy ellenségéhez, és nem rettegett volna, hogy ennek örve alatt az ő országát is röptében megszállják. Ha lett volna ilyen csapatmozgás, annak logikusabb iránya Románia-Bulgária és (jugoszláv jóváhagyással, jugoszláv-Macedónián keresztül) a hű szövetségese Albánia lett volna, onnan már reális lett volna a szovjet légihíd Szuez felé. De ilyesmire nem is készültek Moszkvában. Tudták, hogy a rakétafenyegetés ennél sokkal hatásosabb, és azt mindenképpen el akarták kerülni, hogy az ő csapataik is jelen legyenek Szueznél, mert akkor sok arab nacionalista vezető rögtön úgy vethette volna fel a kérdést: nem mindegy, hogy melyik

idegen hatalom tette a lábát arab földre? Pusztuljanak. Így jobb volt, az angolok és a franciák a tényleges agresszorok, a szovjet nagybácsi viszont csak védelmez a távolról, de hatásosan...

EGY BEAVATKOZÁS VOLT VAGY KETTŐ?

Szinte minden történetíró és emlékező úgy ítéli meg a látszat, a szovjet ködösítés alapján, hogy a Vörös Hadsereg beavatkozásának két külön fázisa volt. Az első október 24-én, a második november 4-én.

Hadd legyek szentségtörő! Egy frászt volt ez kettő, kérem szépen... Egy volt ez mindvégig, egy megkomponált forgatókönyv szerint. Ha kellett, elfogadták Nagy Imre követelését a csapatkivonásokra, és Budapestről, továbbá néhány nagyvárosból ki is mentek. De az országból egy pillanatra sem távoztak. Csak vártak. Vártak valamire, egy olyan pillanatra, amikor már el lehet rendelni a tényleges beavatkozást. Mert az első nem volt az!!! Az csak erőfitogtatás volt, apróbb összecsapásokkal, amelyek még belefértek a halogató, időhúzó koncepcióba.

Nézzük az ezt bizonyító adatokat:

Gosztonyi a Magyar Golgota 253. oldalán Malasenko akkori ezredessel, Ljascsenko tábornok egyik helyettesével történt beszélgetését említi.

A 252. oldalon így ír:

„Október 24-én, hajnali egy óra körül ért Ljascsenko és törzse a budapesti Honvédelmi Minisztérium épületébe. Csapatainak zöme is erre az időpontra érte el a fővárost. Az éjszaka folyamán Budapest körzetében már rájuk is lőttek. ŐK NEM TÜZELTEK VISSZA…”

Vajon miért? – kérdi a szerző 30 év múltán Malasenkót.

„Malasenko mélykék szemét rám emelte: zavaros volt a helyzet...”

Remélem, Gosztonyi Péter ezt a mondatot gúnynak szánta, mert azt ugyan ne mesélje senki, legkevésbé egy fegyelmezett szovjet főtiszt, hogy ha egy felkelés leverésére indítják a csapatokat, és azokat lőni kezdik, szegények olyan zavarban vannak, hogy nem is lőnek vissza. Talán mégis más a kép: nem lőnek vissza, MERT MÉG NEM EZ A DOLGUK...

Ugyanezen könyv 253. oldalán szintén Malasenkót idézi Gosztonyi, eszerint október 23-án egy szovjet összfegyvernemi hadsereg is belépett Magyarország területére. Ez Észak-Magyarországon helyezkedett el. Hogy konkrétan hol, azt nem tudjuk.

Mármost nem árt ismerni a szovjet hadsereg szervezeti és felépítési rendjét, de nem ám! Egy összfegyvernemi hadsereg három hadtestből, hadtestenként három, azaz összesen kilenc hadosztályból áll! És ez bizony pont háromszor akkora erő, mint Ljascsenko különleges hadteste!!! Mégis, november negyedike előtt ennek a hadseregnek a mozgásáról, bevetéséről semmit sem tudunk. Csak éppen itt voltak, és kész. VÁRTAK. MIRE?

A 254. oldalon Gosztonyi így folytatja:

„Valami azért nem stimmel! Más forrásokból tudjuk: Zsukov marsall, szovjet hadügyminiszter már október 27- én (!) híradós osztagokat telepített a magyar határ körül, és készenlétbe helyezett a lvovi katonai körzetből még egy újabb hadsereget. Ennek Magyarországra való átcsoportosítása november elsején kezdődött, vagyis amíg a moszkvai politikai bizottsági tagok Nagy Imrével egyezkedtek, neki a politikai kibontakozáshoz szabad kezet adtak, hadseregüket ugyanezen időben már felkészítették a nemzeti felkelés elfojtására.”

Hajjaj... Még egy összfegyvernemi hadsereg, és ez is négy nappal a „második beavatkozás” előtt elindul Magyarországra, sőt, már bent is van? A hadtáphoz, irányításhoz szükséges egységek, például a híradósok már 27-én települnek? Hát akkor ki beszél itt két beavatkozásról, amikor egy volt, de az ezek szerint folyamatos és alaposan előkészített?

Az ENSZ-bizottság jelentése is idézi a magyar rádióban is elhangzott jelentést. A szovjet határ menti Csaroda község nemzeti bizottsága már hat nappal a „második beavatkozás” előtt rémülten jelzi Budapestnek: az állítólag kivonuló, keletnek tartó szovjet menetoszlop valójában el sem hagyja Magyarországot, a határ mentén leírt egy félkört, és egy másik ponton már jön is vissza. És október 29-től folyamatosan jelzik Nyírbátorból, Szatmárnémeti felől, Battonya irányából és még egy sor helyről a friss szovjet csapatok érkezését, mozgását. (Erről szól a jelentés 180. pontja, illetve Csarodával kezdve, de onnan folyamatosan erről szólnak a rögzített magyar rádióadások is.)

Két beavatkozás itt csak Budapestről látszik. Az ország keleti felében egy van, de az aztán folytonos!

Hogy az egész „két beavatkozás” változat mennyire abszurd, azt azért kérdezik olyan kutatók is, akik komolyan veszik e variációt. Például Molnár Miklós. Említett könyvében két helyen is utal erre.

„...ha ugyanolyan szervezetten és kíméletlenül harcoltak volna (mármint a szovjet csapatok) október 24. és 28. között, mint november negyedike után. Ehhez elég lett volna összevonni a Budapesttől száz vagy kétszáz kilométerre állomásozó csapatokat. De mint láttuk, a vidéken állomásozó szovjet csapatok – egy-két kivételtől eltekintve – tartózkodtak a harctól.

Kevéssé valószínű, hogy az összes szovjet parancsnok a saját szakállára járt el, hogy semmi más nem vezette őket, mint a jó szándék vagy egyéni józanság. Magatartásukat alighanem a feljebbvalóktól kapott utasítások magyarázzák. Ezek az utasítások minden bizonnyal eléggé nyitottak voltak, és egy bizonyos döntési szabadságot hagytak a parancsnokoknak a korlátozott beavatkozástól – őket ért támadás esetén vagy a magyar hatóságok egyértelmű kérésére a tartózkodásig, vagy esetleg a semlegesség kinyilvánításáig. De ha a szovjet csapatok semlegessége lehetséges és talán előre jóváhagyott magatartás volt, akkor óhatatlanul felmerül a kérdés, vajon a szovjet hadsereg látszólagos határozatlansága nem azt tükrözte-e, hogy Moszkva fenntartásokkal élt az általa támogatott személyek és ügyük iránt. Nem arról van-e szó, hogy a szovjet vezetők maguk sem tudták, milyen feltételekkel és meddig hajlandók Gerőéket támogatni…” (Molnár Miklós könyve, 145. oldal)

Nem, kedves Molnár Miklós. Ez a látszat. A valóság, ami a fenti sorokban is ténybelileg benne foglaltatik, hogy mindez valóban a felső vezetés utasítása, amelynek valamilyen CÉLJA VAN. VAJON MI, ÉS MIÉRT?

Szintén Molnár írta:

„Meg kell említenünk, hogy milyen furcsa magatartást tanúsítottak a szovjet vezetők az első beavatkozás egész időszaka alatt. Küldtek néhány katonai egységet, de nem adták jelét, hogy egyértelmű döntő, tömeges csapással be akarnának avatkozni az események menetébe. Mi volt vajon a tervük? Nem tudjuk. Azt sem lehet tudni, hogy magatartásuk a szovjet párt legfőbb vezetésében megnyilvánuló ellentétek eredménye volt-e...

Akárhogyan is volt, a Kreml vezetői, miután »kölcsönadtak« Gerőnek néhány egységet a rendszer teljes összeomlásának megakadályozására, várakozó álláspontra helyezkedtek...” (148. oldal)

Igen. Ez az. A tényt nagyon jól látja Molnár Miklós is. Az okot nem. Ideje lenne elhinni végre, hogy – ha nem is Budapest miatt – de igen kritikusak voltak ezek a napok a szovjet birodalom fennmaradása szempontjából. És ilyenkor a rivális birodalmi hatalmi csoportok, mint már volt róla szó, egységesek. A „hosszú kések éjszakája” még ráér... Nem volt itt vita, nézeteltérés, a Kreml és a szovjet hadsereg vezérkara pontosan tudta, hogy mit és mikor, de főleg miért csinál. A RÉSZLETEKET AZ UTOLSÓ FEJEZETBEN LÁTHATJUK MAJD...

Varga László, aki kutató és lelkes történészként a legfrissebb adatok birtokában van, már nagyon közel jár az igazsághoz, idézett könyve 241. oldalán.

„Horváth Imre (Kádár külügyminisztere volt) hevenyészett sorai alátámasztották azt a korábbi hipotézisemet is, amely – ellentétben a korabeli hazai illúziókkal, majd későbbi nyugati feltételezésekkel – tagadta, hogy a szovjet vezetés megosztott lett volna a magyarkérdés megítélésében, és ami – főleg a forradalom cselekvő részesei számára – még keményebben hangzik, az oroszok MÁR 1956 NYARÁN ELDÖNTÖTTÉK, BÁRMI TÖRTÉNJÉK IS MAGYARORSZÁGON, AZT ŐK, HA SZÜKSÉGESNEK LÁTJÁK, AKÁR ERŐSZAKKAL IS, CSÍRÁJÁBAN IS EL FOGJÁK FOJTANI.”

Gratulálok, Varga László úr! Ez már tökéletes helyzetmeglátás. Egyetlen apró korrekcióval: NEM CSÍRÁJÁBAN, tehát NEM AZ ELSŐ PERCBEN akarták Hruscsovék a magyar felkelést elfojtani, hanem csakis abban a pillanatban, amikor az a birodalom hatalmas játszmájában szükségessé válik!!!...

(Varga mindezt Horváth Imre egy véletlenül meglelt feljegyzésére alapozza. No igen. MINDEN dokumentum azért nem semmisül meg...)

ÉS MÉG EGY-KÉT HAZAI „APRÓSÁG”

Azért itthon is volt, aki készült egyre és másra... Varga László idézett könyvében a következőket említi a 86. oldalon:

„Október 20-án Hegyeshalmon riadókészültséget rendeltek el a határőröknek, mondván, nagyszámú határsértőre számíthatnak, akik el akarják kerülni a közelgő bevonulást.”

„Ugyaneznap a Magyar Néphadsereg egyik Nyíregyházán állomásozó politikai tisztje, Gaál Ferenc új szovjet csapatok érkezését konstatálta”...

Nézzük csak: riasztás a határőrségnél. Valaki sejt valamit. De ki? Hiszen a teljes magyar vezetés, mint már volt róla szó, Belgrádban van ekkor, Titónál, bűnbánatot gyakorolni.

Molnár Miklós könyve 105. oldalán így fogalmaz:

„Aligha képzelhetjük, hogy a többi kommunista ország vezetői, tehát a belgrádi látogatáson részt vevő magyar vezetők is, ne dolgoztak volna ki valamilyen tervet a válsághoz hasonló helyzet megelőzésére.”

Hát, sajnos elképzelhető: mert ha készültek volna, a kompetensebb személy marad itthon „a házra vigyázni”, mint Ács Lajos, az ifjú Rákosi-hívő.

És amint már számtalan jelből láttuk, a szovjet vezetés igenis készült VALAMIRE. VALAMIRŐL voltak informálóik. De úgy tűnik, hogy ezt „elfelejtették” megosztani magyar elvtársaikkal. VAJON MIÉRT? Azt hiszem, erre már lehet válaszolni: EZT A VEZETÉST, A GERŐ-HEGEDŰS CSOPORTOT EGYSZERŰEN „LEÍRTÁK”, meg akartak szabadulni tőlük, hiszen túl kompromittáltak voltak. Moszkvának jól jött, hogy a magyar vezetés éppen ekkor van Belgrádban, legalább nem okvetetlenkedtek, nem kotnyeleskedtek bele a szépen előkészített játékba...

ILLETVE... illetve lehet, hogy egyvalaki az „első vonalból” mégiscsak be volt avatva. Kádár Jánosnak hívták. Ugyanis a belgrádi Canossa-járást megelőzően egy háromtagú magas rangú magyar küldöttség Pekingben járt, a kínai elvtársaknál. És közvetlenül Belgrád előtt, Pekingből hazafelé jövet, a szemtanúk szerint, megálltak Moszkvában. Azaz a magyar vezetők közül a felkelés előtt közvetlenül tárgyalni szovjet vezetőkkel utoljára Kádárnak volt lehetősége. Lehet, hogy mégsem Tito marsall javaslatára választotta őt Hruscsov „Münnich Ferenc helyett” magyar helytartóul? Hanem valahogyan sugallták a jugoszláv diktátornak Kádár nevét, azután eljátszották, hogy ők milyen jó unokatestvérek, és elfogadják Tito javaslatát?

Lehet, hogy ez abszurd feltevés. Ámde lesz még egy-két példa könyvemben arra nézvést, hogy Kádár ott volt minden furcsa „ügynél”...

Végül egy még furcsább változat, de erről már Molnár Miklós tájékoztat könyvének jegyzetei között a 243. oldalon, 60-as sorszámmal. Forrást nem említ, nem tudni, honnan veszi információját, de ha igaz, az igencsak alátámasztja mondandómat több ponton is. Részben itt és most, e fejezetnél, részben pedig a Köztársaság téri fejezetnél, ahol ez is egy magyarázat arra, hogy MIÉRT KELLETT meghalnia Mező Imrének. . .

Az igen furcsa jegyzet szó szerint a következő:

„Mező Imre, a Központi Vezetőség Nagy Imréhez húzó tagja, aki később, a forradalom idején tragikus halált halt, figyelmeztette Nagy Imrét, hogy Gerő sötét terveket sző. Az első titkár hetek óta azon törte a fejét, hogyan provokálhatna »egy kis lázadást«, amivel szemben azután bizonyíthatná erejét, és véget vethetne az ellenzéki mozgolódásnak.”

Hűha, és nocsak és egyáltalán!!! Tehát Gerő is készült egy provokációra? Vagy „csak” tudott valakiktől, Moszkvából, mások ilyen terveiről? És Mező Imre is megtudta? És elmondta Nagy Imrének? Mert akkor neki mint tanúnak, mindenképpen el kellett tűnnie... Viszont Gerőt ez a „tudásanyag” – ha egyáltalán volt ilyen – olyan védelemmel látta el, hogy biztosította bánthatatlanságát haláláig. Hiszen őt végül is – Rákosival ellentétben – Kádár hazaengedte Magyarországra, és noha a politikában

részt nem vállalhatott, azért viszonylagos nyugalomban élhetett közel nyolcvanéves korában bekövetkezett haláláig, munkája is volt, szegény sem volt, „csak” hallgatnia kellett...

* * *

Itt tartunk tehát... Egyértelmű, hogy Moszkva mindenről, vagy majdnem mindenről tudott. És nemcsak tudott, de cselekedett is. Nemcsak csapatokkal, hanem az igen hatékony titkosszolgálat révén is. És ha mindez igaz – márpedig annak tűnik –, akkor jó előre telepített Budapestre néhány embert, a megfelelő felszereléssel. Akiknek ezután minden kulcsfontosságú helyen és napon lesz szerepe. Elvégre lelkes a tömeg, könnyű benne elvegyülni a forradalom szépséges, szabadságmámortól ittas kavalkádjában...

Innen kezdve – lássuk az események IGAZI történetét.

A RÁDIÓ OSTROMA

A rádiónál kezdődött. No nem, nem a forradalom. Az a Petőfi-szobornál, a Bern téren, a Parlament előtt indul és folytatódik. De az első lövések, azok a rádiónál hangzanak el...

Október huszonharmadika kronológiáját ismerjük már, percről percre. Minden érthető benne. A Bem-szobor, a Petőfi-szobor. A magyar és a lengyel szabadság szimbólumai. A Parlament is, elvégre az a kormány székhelye, és a tömeg ott és akkor akarja Nagy Imrét, a hatalomba visszakívánt volt miniszterelnököt hallani. Logikus a Sztálin-szobor ledöntése is, a gyűlölt zsarnok minden indulat célpontja.

Ami érthetetlen: az az, hogy miért pont a Magyar Rádió Bródy Sándor utcai épülete az esti ostrom célpontja. (Legalábbis egyelőre érthetetlen...)

Ugyanis: bármilyen választ is adnak rá, szinte visszakézből cáfolható.

Első válasz: a tömeg az ifjúság pontjait akarta beolvastatni.

A cáfolat: még ha öt perc alatt el is foglalnák a rádió teljes épületegyüttesét, vagy a rádió vezetősége azonnal és teljes mértékben engedne a követelésnek, a hatalomnak akkor is szó szerint egyetlen

gombnyomásába, pontosabban egyetlen kapcsoló elmozdításába kerülne, hogy ez ne történhessen meg!

Hogy miért? Borzasztóan egyszerű. A rádióban csak KÉSZÜLNEK a műsorok. Sugározni – no, azt nem onnan sugározták. Hanem a leadótoronyból. Esetünkben Lakihegyről. Amely körülbelül kétszáz karhatalmista őrizete alatt áll. És még csak kísérletet sem tesz senki az elfoglalására. Márpedig akié Lakihegy, azé a rádió adása. Mint ahogy ez is történik a Bródy Sándor utcai épület eleste után. A hatalom urai egyszerűen átkapcsolnak. Előbb egy, a Parlamentben lévő szükségstúdióra. (Talán túl naiv emlékezések szerint a Parlament portásfülkéjében működött volna mindez egy lemezjátszóval...) Mások, mint például diplomáciai megfigyelők adatai valószínűbbnek tűnnek: a „Szikla-bázisról", a Gellérthegy vagy a Várhegy biztosított pincéiből ment tovább a kormányhű rádióműsor készítése, Lakihegyről pedig az adása.

Újabb érv: na de mindezt a tüntetők nem tudhatták...

Cáfolat: ez nevetséges. Elvégre állítólag az első délután és este (október 23-án) még a diákok voltak többségben. Ráadásul pont a Műegyetemről elinduló diákok. Akik között bőven volt elektromérnök hallgató és híradástechnikai szakembernek készülő fiatal. Akik két perc alatt megmagyarázhatták volna a tüntetés végén oda induló embereknek azt az egyszerű tényt, hogy a rádió ostromával, elfoglalásával semmit sem érnek el.

Második válasz: a tömeg nem a pontokat akarta beolvastatni, hanem egyenesen a rádiót birtokába venni, a forradalom hangjává alakítani.

A cáfolat: lásd az eddigieket, szóról szóra...

Harmadik válasz: mert a tömeg meg akarta akadályozni, hogy Gerő a rádió épületében elmondhassa beszédét.

A cáfolat: ez az ország fociország volt. Futbólia, ahogy a híres filmben mondták. És mindenki tudta, hogy a meccseket közvetítőkocsival adják a Népstadionból vagy máshonnét. Tehát elég volt, ha valaki rendszeres meccshallgató, máris elmagyarázhatta volna tüntető társainak, hogy oda küld egy közvetítőkocsit a rádió vezetése Gerő beszédét továbbítani, ahova csak akar. (A többit tán ne is említsük: felveszik valahol magnóra, mert már volt magnetofon, átviszik a rádióba, és úgy adják le...)

De akkora hülyeséget feltételezni a hatalom legfőbb képviselőjéről, hogy miközben egy egész város tüntet ellene, ő a jól védett Akadémia utcai pártközpontból a zavargó utcákon át átmegy a Bródy Sándor utcába, kockáztatva saját testi épségét – nos, ez több mint naivitás lett volna minden értelmes tüntető részéről.

És mégis – a tömeg néhány jelszóra, hogy „gyerünk a rádióhoz!”, mégiscsak elindul. Ki volt az a gyengeelméjű, aki a fentiek ismeretében e jelszót kiadta, vagy nem állt oda a tömeg elé, hogy „gyerekek, ez teljesen felesleges, ha már akarunk valamit, akkor a Belügyminisztériumot, a Honvédelmit, a pártközpontot vagy az ÁVH központi laktanyáját kell elfoglalni”??? (Mert ez utóbbiak logikus lépések lettek volna a hatalom megragadásához...)

Huszonharmadikán értelmiségiek, diákok voltak este hat-hét óra felé az utcán. Nem gyengeelméjűek. Aki tehát ezt a jelszót terjesztette, nem volt más, mint PROVOKÁTOR! Igen, ezt ki merem mondani, mert a fejezet végén majd levezetem, hogy kinek, kiknek volt egyedül hasznos a rádió ostroma...

Természetesen nemcsak nekem tűnt fel mindez, mások is furcsállották már, hogy „miért éppen a Bródy Sándor utca?”

Mindenekelőtt egy rádióadás részlete: október 30-án (!!!) 17 óra előtt pár perccel a Kossuth Rádió az alábbi felhívást közli:

„Figyelem! Felhívjuk a rádió minden dolgozóját, hogy holnap reggel lehetőleg 10 óráig jelenjenek meg a Bródy Sándor utcai épületben! A holnapi napot a megrongálódott helyiségek és berendezések helyreállítására fordítjuk. És a rádió adásait holnapután reggeltől (!!!) már valószínűleg a Bródy Sándor utcai épületből fogjuk sugározni.”

Tényleg érdemes odafigyelni. Itt a bizonyíték, hogy akár Gerő, akár Nagy Imre nem szorul a rádió főépületére, hiszen a Kossuth adó 23-án éjjeltől folyamatosan szórta műsorát, pedig az épület az ostrom után a rádió vezetése szerint is csak november elsejére lett „üzemképes”. Nos, akkor mire volt jó elfoglalni?

Gosztonyi Péter szerint 23-án este a Kossuth Rádió „Gerő Ernő rádióbeszédét a pártközpontból, dolgozószobájából, külön vezeték segítségével – ahogyan azt rádiós szaknyelven mondják – egyenesben adta”. (Föltámadott a tenger, 80. oldal)

Így igaz. Ezt akarták a Bródy Sándor utcai épület ostromával megakadályozni?

Gyurkó László információit is érdemes idézni, ő rádióügyben különösen sok adatot gyűjtött:

„Az adást, amelyet hajnalban (24-én) még az ostromlott stúdióban kezdtek meg, amikor a helyzet egyre reménytelenebbé vált, előbb a lakihegyi adótorony műszaki épületébe kapcsolták át, aztán a Parlamentbe. A Kossuth Rádió az Országház egyik portásfülkéjéből sugározta a műsorát,

egy mikrofon és egy ócska rádió tetejére épített lemezjátszó segítségével!" (Gyurkó idézett könyvének 116-117. oldala)

Az amerikai követség táviratai között bukkan fel az, hogy a budai oldalon, a hegybe épített „Szikla-központból" sugároz a rádió huszonnegyedike és harmincegyedike között.

Ez is egyértelmű: A BRÓDY SÁNDOR UTCAI ÉPÜLET ELFOGLALÁSÁVAL SEMMIT SEM LEHETETT ELÉRNI!

Gyurkó még valamit említ:

„A Rádiót elfoglalták, törtek-zúztak, de meg sem kísérelték, hogy a stúdióból szóljanak az országhoz. Nem tudom, műszakilag lehetséges-e ez, de ha nem, azt a támadás szervezőinek tudniuk kellett volna." (108. oldal)

PONTOSAN ERRŐL VAN SZÓ! MÁR SENKI SEM BESZÉL AZ IFJÚSÁG KÖVETELÉSEINEK KÖZLÉSÉRŐL, ÉS HUSZONNEGYEDIKÉN REGGELTŐL ESZÉBE SEM JUT SENKINEK RÁDIÓS ADÁSI LEHETŐSÉGET SZEREZNI FEGYVEREK SEGÍTSÉGÉVEL...

És még valami: Molnár Miklós már idézett könyvének 115. oldalán ezt írja:

„Az események három szakaszban bontakoztak ki. A tárgyalásoktól eljutottak az első erőszakos cselekményekig, és a még vadabb erőszakos cselekményektől a fegyverropogásig. Mindez körülbelül hat óra alatt történt. (Az igazi fordulat még ennél is rövidebb idő alatt következett be.) ÉS NEMCSAK A RÁDIÓ SZÉKHÁZÁNAK BEJÁRATÁNÁL, HANEM EGY KÖRÜLBELÜL 500 MÉTERES KÖRZETBEN, AMELY A KÖRNYEZŐ SZŰK UTCÁKAT ÉS KIS TEREKET IS MAGÁBAN FOGLALTA."

Ez is lényeges! Körülveszik a rádiót több irányból. Lövik, ostromolják. De a „hátsó oldalról", a Múzeum utca felől nem!!! És a hátsó kapun át jön a folyamatos erősítés a védők számára, politikusok jönnek-mennek itt, továbbá az ostrom vége felé itt menekülnek el a rádió életben maradt védői, vezetői és dolgozói! Mármost ha a rádiót komolyan el akarta volna foglalni valaki, akkor először is hermetikussá teszi az ostromzárat, hogy azon egy madár se repülhessen át. De minden utcában harcok vannak, a Nemzeti Múzeum kertjéből a Pollack Mihály téren át a Szentkirályi utcáig – csak éppen a hátsó kapunál nem? Persze, hogy nem, mert akkor a rádió már este 11-kor kénytelen kapitulálni, és nem lehet hallani olyan sokáig az éter hullámain a lövöldözést...

Egy apróság van még: ma már egyre biztosabb, hogy már Gerő Ernő beszéde alatt szóltak a fegyverek! (Erre még visszatérek nemsokára.) No de ez technikailag igen furcsa, sőt, csaknem lehetetlen!!! Hiszen, mint már kiderült, Gerő a pártközpontból, egy telepített, vagy állandóan működő zárt,

külön közvetítő vonalon beszélt... És akkor és ott még nem lőtt senki!!! Mégis hogy hallatszik akkor bele a beszédbe a fegyverzaj? Technikailag nem volt lehetséges (az akkori fejlettségi szinten) ezt kiküszöbölni, vagy ellenkezőleg: ezt mint háttérzajt, ki lehetett volna zárni, de akkor pont a fő érv, a készülékek millióin hallható fegyverropogás kezdődött volna TÚL KÉSŐN?

És itt jöhet a logikai következtetés: nem a rádió kellett, egy frászt! Mese a „követelések közlése”, az „ÁVH elleni harc”. akik ezt a támadást provokálták, azoknak csakis EGYVALAMIRE VOLT SZÜKSÉGÜK: HOGY AZ EGÉSZ VILÁG HALLJA OKTÓBER HUSZON-HARMADIKÁN ESTÉTŐL, MISZERINT BUDAPESTEN FEGYVERES HARCOK FOLYNAK... És ezzel igazolják a szovjet csapatok „első” bevonulását, akik azután vigyáznak majd arra, hogy a valahol megírt előzetes forgatókönyvtől túlságosan el ne szakadjanak az események... És ráadásul az is kiderüljön: hiába kerül be Nagy Imre a vezetésbe, a magyar kormánynak még így sincs ereje rádiója megvédésére...

Mert ha nem ez lett volna a szándék, akkor már huszonharmadikán este fél kilenckor át lehetett volna kapcsolni Lakihegyre vagy a „Szikla-központba”, vagy akárhová. Igen ám, de akkor nem hallatszott volna be órákig a lövöldözés zaja a mikrofonba, és nem lett volna szép, zaftos kis ürügy a szovjet beavatkozásra...

AZ ÖRÖK VITA: KI LŐTT ELŐSZÖR?

Ez az egyik legrejtélyesebb pontja az egész 56-os októbernek: a rádiónál, és egyáltalán, az egész felkelés során ki lőtt először, mikor és miért?

Nos, itt aztán teljes a káosz. Ahány visszaemlékezés. annyiféle időpont. És annyiféle változat. A legutóbbi években megjelent, komolyabb elemzést bemutatni próbáló könyvekben már olyasmi is szerepel, hogy „ez végül is nem fontos annyira, hiszen a tények számítanak és az, hogy a forradalom egyáltalán kitört...”

Hát ez alapvető tévedés. Az időpont és körülmények nagyon is fontosak. Legalábbis *a valódi történet* szempontjából. Mindennek elkenése csak azoknak jó, akiknek érdekük a ködös történetek, legendák fennmaradása és az, hogy az igazság sohasem derülhessen ki. (Amivel egy szóval sem mondom azt, hogy a jó szándékú visszaemlékezés-írók és -elemzők ez

utóbbiak közé tartoznak, csak éppen megzavarodtak a sok ellentmondó adattól, és próbálnak egy lezser mozdulattal túl lenni a rádió ostromának káoszán. . .)

Nézzük először a különféle forrásokat, ki hogyan „tudja”, amit „tud”?

Molnár Miklós szerint: „Az első lövések minden bizonnyal este kilenc körül dördültek el”. (Idézett könyve 115. oldal)

És az ok Molnár szerint: a Gerő-beszéd. „E mondatok elég súlyosak voltak ahhoz, hogy mindenki még sértőbb, még kihívóbb szavakat véljen hallani a gyűlölt Gerő szájából.” És: „Ez volt az a szikra, amely szétvetette a puskaporos hordót.”

No igen. A Gerő-beszéd. Amelyben nem hangzott el sem a „fasiszta”, sem a „csőcselék” szó. Egyszer sem. Mégis percek múlva skandálta a tömeg az új jelszót: „Nem vagyunk mi – fasiszták!” Hogy történhetett ez? Egyszerűen. A tüntetők kilencven százaléka, vagy még nagyobb hányada nem is hallotta, nem is hallhatta Gerő Ernő este 20 órakor elmondott rádióbeszédét! Hogy miért? Mert technikailag nem volt lehetséges. Táskarádió, zsebrádió ekkor Budapesten még nem volt. És bár néha elhangzott a követelés a tüntetések útvonala mellett lakókhoz: „Rádiót az ablakba!”, egyrészt ezt elég kevesen teljesítették, nyilván féltették az akkor még komoly értéknek számító rádiókészülékeket az esetleges károsodástól, másrészt ha szóltak a rádiók itt-ott az ablakban, a tömeg zsivaja mellett ki hallotta, hogy pontosan mi is hangzik el? Legfeljebb a legközelebb állók! A jelszó mégis perceken belül felharsant, mert VALAKIKNEK érdekük volt a tömeg további hergelése...

De nézzük csak tovább Molnár Miklós elemzését: három oldallal később, a 118. oldalon már azt említi, hogy a hivatalos változat szerint az első lövések – különféle források szerint – este fél nyolc és kilenc óra között dördültek el.

Molnár is azok közé tartozik, akik furcsa következtetésekre jutnak:

„Ilyen drámai körülmények között, amikor már folyt a vér és süvítettek a golyók, lehetetlen pontosan megállapítani, honnan jött az első lövés. Éppúgy érkezhetett a rádióból, mint az erősítésül küldött egység géppisztolyaiból vagy a tömegből. De bármi legyen az igazság, értelmetlen dolog az első lövésre visszavezetni a fegyveres felkelés kezdetét. A konfliktus már korábban megkezdődött az erőszak alkalmazásával és az egyre brutálisabb erőszakos cselekményekkel.”

KÖNYÖRGÖM, HOL ÉS MIKOR??? Hol voltak a rádió ostroma előtt erőszakos és brutális cselekmények? A Bem téren? A Petőfi téren? A felvonulási útvonalakon, ahol a filmfelvételek és a résztvevők összes emlékezése szerint PÉLDÁS REND ÉS NYUGALOM VOLT? A

Parlamentnél? Ott sem volt senki „brutális”. A Sztálin-szobor ledöntésénél sem bántott ember embert, csak egy emlékművet... Este nyolcig, a rádió előtti események kezdetéig BÉKÉS VOLT MINDEN.

TALÁN ÉPPEN EZ VOLT A BAJ? EZÉRT NEM LEHETETT SZOVJET TANKOKAT IDERENDELNI? AHHOZ KOMOLYABB OK KELLETT?

Egyetlen dolog Molnár érdeme: ugyanitt megemlíti, hogy a rádió ostromában részt vett felkelőket, már aki egyáltalán a statáriális bíróság elé került, a nyilvánosságtól elzárva ítélték el. Naná, majd pont arra van szükség, hogy valakik, akik a kirobbanás helyéhez és pillanatához közelebb voltak, véletlenül kikotyogjanak valamit, amiből jó eszű és jó szemű megfigyelő mégiscsak ki tudja hámozni az igazságot...

Az ENSZ-bizottság jelentése, amely közvetlenül a forradalom után készült, szintén a Gerő-beszédet okolja, de érdekes módon ott sem esik szó arról, hogy Gerő lefasisztázta vagy; lecsőcselékezte a tömeget. Ők sejtelmes fogalmazásban azt mondják, hogy „este fél tízkor már szabadon nyilatkozott meg a rosszallás Gerő rádióbeszéde miatt”. (21. oldal)

ÁMDE: Az ENSZ-bizottság jelentésének 223. pontjában, ahol az eseményeket összefoglalja, ez szerepel:

„Október 23-án este 20 óra 22 perckor azonban, a LÖVÖLDÖZÉS KEZDETE UTÁN, bejelentették, hogy a központi bizottság azonnal összeül megtárgyalni: mitévő legyen.” (96. oldal)

Tehát ezek szerint 20 óra 22 ELŐTT már lövöldözés volt. Korabeli tanúk szerint is!

NO DE: ugyanezen jelentés 56. pontja szerint „Röviddel 21 óra után a rádió épületének egyik emeleti ablakából könnyfakasztó gránátokat dobáltak le, majd egy-két perccel később az ÁVH emberei tüzelni kezdtek a tömegre, megölvén egyeseket és megsebesítvén másokat.” (22. oldal)

NO MÁRMOST: ha lőttek már 20 óra 22 ELŐTT is, akkor hogy lehet az események kirobbanását 21 óra utánra keltezni? VAGY CSAK ARRÓL VAN SZÓ, HOGY MINDEZ VALÓBAN MEGTÖRTÉNT ESTE KILENC UTÁN – DE AKKOR MÁR TÖBB MINT NEGYVEN PERCE LŐTTEK? DE KIK, HOGYHA A VÉDŐK A KÖNNYGÁZT IS CSAK KILENC UTÁN DOBTÁK KI?

Aczél Tamás és Méray Tibor könyvük 428. oldalán kissé nagyvonalúan írtak a rádió ostromáról. Ez érthető, mert a Petőfi Körösök zöme ekkor még egy vitaesten volt, mások pedig a Parlament előtt várták Nagy Imre beszédét, ők tehát – a forradalom élharcosai – nem is voltak jelen a rádiónál.

„Nem sokkal este nyolc óra után a Parlament előtt százezrek gyülekeztek, hogy meghallgassák Nagy Imre beszédét. Körülbelül UGYANEBBEN AZ IDŐBEN a rádió előtt eldördültek az első lövések." Tehát nyolc óra körül vagy után!

Gosztonyi Péter a Föltámadott a tenger című könyve 84. oldalán ezt írja:

„Október huszonharmadika estéjén mintegy 300-350 ÁVH-s őr és egy kisebb katonai egység tartózkodott a Magyar Rádió Bródy Sándor utcai székházában... ...Sikerült nekik több ízben is az egyre sokasodó és türelmetlenebbé váló tömeget a Bródy Sándor utcából FEGYVER-HASZNÁLAT NÉLKÜL a Múzeum körút irányába visszaszorítani…"

Valamivel később szerinte „Az ÁVH-s őrök már elhajították az első könnygázgránátjaikat, és tömegoszlató eszközként szuronyaikat is használták".

„Sötét volt már, fél tíz körül lehetett, amikor az ÁVH az első, úgymond riasztólövéseket a tömegre leadta."

Azért Gosztonyi is bizonytalan, mert rögtön utána lábjegyzetben is említi, hogy dr. Berki Mihály, a kitűnő katona-író a Dunántúli Napló 1989. április 22-i számában más időpontot ad meg, szerinte „19.45-kor dördültek el az első riasztólövések, és 20 óra után alkalmaztak könnygázgránátokat."

NO MOST AKKOR MI VAN? MÁR ESTE NYOLC ELŐTT IS VOLTAK LÖVÉSEK? DE HÁT AKKOR GERŐ MÉG NEM IS BESZÉLT!? ÉS: A KÖNNYGÁZ VOLT ELŐBB VAGY A LÖVÉS?

(Ráadásul a Gerő-beszéd alatt hangzó fegyverzaj nem egy-egy dörrenés volt, ugyanis ha csak az lett volna, akkor a rádióhallgatók összetéveszthetik a lövést a gránátrobbanás hangjával. De bizony sorozatlövő fegyvereket is hallani lehetett...)

Maga Berki Mihály a „Sortűz a HM előtt" című könyve 14. oldalán megerősíti, hogy: „Az ÁVH-s őrség 19 óra 45 perc tájban leadott riasztólövéseit 20 óra után célzott sortüzek követték, amelyek halálos áldozatokat követeltek A TÜNTETŐK, VALAMINT AZ ŐKET OSZLATNI AKARÓ RENDŐRÖK, ÁVÓSOK SORAIBÓL."

No, itt már akad egy alapos logikai önellentmondás. Nem, még nem az, hogy az utcán ekkor nem rendőrök és nem ÁVH-sok, hanem katonatisztek próbálták a tömeget fegyver nélkül visszaszorítani, és valóban közülük került ki az első áldozat – hanem az, hogy ezek szerint AZ ÁVH-SOK SAJÁT EMBEREIKRE LŐTTEK??? No, ez az, amit soha nem fogok elhinni. Egy katona saját alakulatába tartozó bajtársára tüzeljen, aki éppen a tömeget oszlatja? Ilyen egyszerűen nincs, itt hatalmasat téved a népszerű katona-író.

Varga László megint másképpen tudja: szerinte is fegyvertelen élőlánc, emberekből álló kordon próbálta a még mindig békésen tüntető tömeget visszaszorítani. És ez „eredményes volt mindaddig, amíg a kordont nem törte át az erősítésül küldött két harckocsi”. Ezután a Múzeumkertbe húzódtak vissza a Varga szerint híradós katonák, és parancsnokuk ott két sortüzet adatott le velük a levegőbe... (98. oldal)

Itt megint keverednek a dolgok. Volt élőkordon. De nem híradósokból. (Hogy akkor kikből, arra rögtön rátérek.) Ez a kordon a Bródy Sándor utcai épület előtt „ügyködött”. (Minden más megfigyelő így látja, aki tudott erről.) És két harckocsi a Bródy Sándor utcába ugyan be nem ment! A piliscsabai páncélosok úgy emlékeznek vissza, hogy őket ugyan a rádióhoz küldték, de már a Múzeum körútról sem tudtak befordulni a Bródy Sándor utcába, ezért a körúton álltak meg. (Erről is lesz még szó.)

És Varga „este kilenc körülre” teszi a LEVEGŐBE LEADOTT SORTÜZET, ráadásul nem is a rádió épületéből, hanem a Múzeumkertből. Elég tág idő-meghatározás. Ha negyed kilenc vagy nyolc óra húsz is belefér, akkor igaz. Mert akkor lőttek először. Csak nem a híradósok, és nem a Múzeumkertből.

A rádió védőinek szemszögéből író Sólyom-Zele újságíró-történész szerzőpárostól is idéz Varga: „Este kilenc óra felé történt. Az ÁVH belső karhatalom parancsnokságától újabb erősítés érkezett a stúdióhoz. A három teherautó előtt egy vipon haladt... A Puskin utca és a Múzeum utca sarkán megálltak, mert a stúdiót a Múzeum utcai kert felől gyalog akarták megközelíteni. Az utcán már hatalmas füst terjengett... A gépkocsikról leszállt mintegy 30-40 főnyi államvédelmi harcosokból és határőrökből álló csoport... A Múzeumkert felől hirtelen erős tüzet kapott. Gyorsan hasra vágódtak, és rövid géppisztolysorozatot adtak le a torkolattüzek irányába...”

Varga László szerint tehát az történt, hogy az erősítésül küldött karhatalmisták az imént említett híradósok sortüzét viszonozták.

Kétségkívül szellemes megoldás-kísérlet a „ki lőtt először” rejtélyre. Csak éppen tele van hibával. Ugyanis: ez az általam már említett hátsó kapu körül történt – ha így történt. Azaz: pontosan ott, ahol tüntetők nem is voltak. Ráadásul 9 óra körül, amikor a Bródy Sándor utcában már szóltak a fegyverek. Továbbá: a szerzők szerint az utcán ekkor már hatalmas füst terjengett. No de: MI FÜSTÖLT, HA MÉG NEM VOLT HARC? Ha más nem, könnygázgránát biztosan! Tehát nem ezek voltak az első lövések és robbanások. Ráadásul a híradósok parancsnoka állítja, hogy ő a levegőbe lövetett, a karhatalmisták szerint viszont „tüzet kaptak”, ami katonai szóhasználat szerint azt jelenti, hogy eltalálták valakit, vagy legalábbis körülöttük csapódnak be a lövedékek? Amelyeket felfelé, a levegőbe lőttek?

Szóval kellemes a megoldás-kísérlet, de részben kicsit erőltetett, részben pedig nem az események „fő frontján”, a rádió előtt, hanem egy „mellékhadszíntéren”, a hátsó kapu körül történt, ráadásul az ELSŐ LÖVÉSEK UTÁN legalább fél órával...

Itt most álljunk meg egy pillanatra. Vajon miért állítom olyan makacsul, hogy azoknak van igazuk, akik nyolc-negyed kilencre teszik a lövöldözés kirobbanását? Mivel győződtem meg róla? NOS: A SAJÁT FÜLEMMEL!!!

Mert az igaz, hogy még csak kilenc és fél éves voltam e napon, de érdeklődő kilenc és fél éves. E napon édesapám és édesanyám színházba mentek. A Belvárosba. Budafokról, a lakásunkról. Ahová akkor még csak HÉV járt, tehát békés hétköznap is macerás lett volna a hazaútjuk. Én meg, akkor 51 éves nagymamámmal értük rettegtem. Az 51 éves nagymama nem hisztis vidéki öregasszony volt, hanem művelt, aktívan politizáló, okos ember, a félreértések elkerülése végett. És ahogy a rádió este hattól egyre furcsább közleményeket olvasott be, és a párt első titkárának beszédét ígérte, úgy váltunk egyre idegesebbé. Egyelőre még csak attól, hogy „balhé van a városban”, hogy jutnak majd haza apuék?

És aztán elkezdődött a Gerő-beszéd. Amit mi ketten – ellentétben sok visszaemlékező íróval – hallottunk. És a beszéd második felében lettünk csak igazán rémültek. MERT AKKOR MÁR EGYES LÖVÉSEK, SŐT, SOROZATLÖVÉSEK IS BELEHALLATSZOTTAK A BESZÉDBE!!! Mintha ma is hallanám, mert iszonyúan megijedtünk, szeretteinket féltve! És a beszéd stúdióbeli „lekonferálásakor” tovább hallatszott a lövöldözés, majd onnan kezdve folyamatosan, amíg csak anyámék hazaérkeztek, hallgattuk.

Most, sok évvel később tettem egy próbát. Megkérdeztem egy csomó ismerősömet, akik aznap este OTTHON voltak: emlékszenek-e a beszédre? És aki emlékezett, attól azt is megkérdeztem, hogy emlékszik-e a lövöldözésre? Érdekes, aki emlékezett, azok 80 százaléka ugyanúgy emlékezett, mint én. Azaz: lőttek bizony már a Gerő-beszéd alatt is. Ők is hallották, tehát nem hallucináltunk nagyanyámmal. (Kérdés: megvan-e valahol e beszéd sugárzásának magnófelvétele? De olyan, amit a rádiókészülékekből vettek fel. Ha igen, akkor a bizonyíték is megvan: ekkor már lőttek!)

HOGY EZ MIÉRT ILYEN ÉRDEKES? MERT A GERŐ-BESZÉDNEK LEGALÁBB TUDJUK A PONTOS IDŐPONTJÁT: ESTE NYOLC ÓRA ÉS ESTE NYOLC ÓRA TIZENÖT PERC KÖZÖTT HANGZOTT EL. Ismétlése nem volt.

TEHÁT CÁFOLHATATLAN TÉNY: NYOLC ÓRA TIZENÖT PERC ELŐTT DÖRDÜLTEK EL AZ ELSŐ FEGYVEREK!

Mit is bizonyít ez? Egyrészt azt, hogy nem a Gerő-beszéd volt a harc kirobbantó oka. Akkor ugyanis legalább a végét megvárta volna – aki egyáltalán hallotta. Másrészt azt, hogy ekkor már MINDKÉT OLDALON VOLTAK FEGYVEREK! (Hogy ezt honnan tudom, az néhány sor múlva kiderül...)

A másik kérdésre, hogy KI IS LŐTT ELŐSZÖR, PONTOS VALASZ MÉG MA SINCS. De hogy HONNAN LŐTTEK – arra van.

Méghozzá olyan válasz, amely azt is tisztázza: ki volt a felkelés első halálos áldozata!

Ugyanis erről is van éppen elég változat „forgalomban". A legszebb, és legjobban illik a legendába: az az, hogy egy fiatalasszony és kisgyermeke a tüntető tömegből, akiket sokan láttak a földön heverni.

Nos, ha ez nem egy utólagos mese az „ÁVO kegyetlenségének" bizonyítására, hanem tényleg látták hisztériamentes emberek is, akkor elfogadom, hogy akár A TÖMEG ELSŐ ÁLDOZATAI is lehettek az anya és kisgyermeke.

De nem a HARC ELSŐ ÁLDOZATAI!

Miért mondom mindezt?

Először idéznék Gyurkó Lászlótól egy hosszabb részletet, akivel, mint már említettem, igen sok mindenben nem tudok egyetérteni. De a legközelebb ő jár az igazsághoz. Könyve 112-113. oldalán ez olvasható:

„Egy szavahihetőnek tűnő szemtanú, a Petőfi Akadémia egyik tisztjének emlékezése nem annyira a részletek felderítése – van benne tévedés is – mint a légkör érzékeltetése szempontjából figyelemre méltó:

Kilenc óra lehetett. Ekkor a Bródy Sándor utca meg volt tisztítva a tömegtől.

A tüzelés következtében egységünk szétszalad, egy része bejutott a stúdióba, a többiek bevonultak az Akadémiába, vagy hazamentek...

...Mi többen fegyvertelenül kimentünk az utcára, próbáltunk beszélni az emberekkel – akkor még lehetett beszélni. Fegyvert még most sem láttunk a civilek kezében. 10 óra körül két magyar harckocsi jött, az egyik beállt a stúdió bejárata elé, közvetlenül a kapuhoz. Utána egy-másfél órán át viszonylagos csend volt. (Lövések, robbanások időnként hallatszottak.) Nem tudom, milyen okból, a harckocsi fél tizenkettő tájban elmozdult a stúdió bejáratától. Ekkor a tömeg meglódult befelé. Mi, akik a kapu alatt álltunk, körülbelül tízen, a tömeg elé szaladtunk, és puszta kézzel megpróbáltuk visszaszorítani őket. Két civilnél, akik elől álltak, már géppisztolyt láttam. Az egyik ránk lőtt, és a mellettem lévő Kovács őrnagy elesett. A tömeg megtorpant, a civilek közül bejöttek ketten-hárman, akik felvették az elesett Kovács őrnagyot, bevitték a stúdió udvarán lévő kis

szobába, és lefektették. Amikor Kovács meghalt (ez mindjárt bekövetkezett, mert fejlövést kapott), már volt néhány sebesült az ávó-sok között is. Volt, aki kőtől sebesült meg, volt, aki lövéstől. Valahol hátul, a Múzeum oldali részről is lövöldözést hallottunk, megindult a stúdió szervezett ostroma."

No, erre mondják, hogy A HÍR IGAZ, CSAK NEM ÍGY. Nézzük csak az ellentmondásokat:

Egy: a tiszt emlékezése szerint a fegyvertelen kordont ők három órával „a tüzelés megkezdése után" próbálták alkalmazni. Sehogyan sem lehet, minden oldal minden emlékezője szerint az élőláncos tömegoszlatás megelőzte az első lövéseket. (És ez így is logikus, ha már lőnek, ki az a marha, aki fegyvertelenül próbál tömeget visszatartani?).

Kettő: mindez nem a rádió Bródy Sándor utcai kapualjának boltíve ALATT, hanem ELŐTTE történt. (Erre is emlékszik mindenki.)

Három: a két magyar harckocsi ügyét ez a tiszt is említi. Más mégsem tud róla. De hogy ez az emlékezés ellentmond annak, miszerint az élőláncos tömegoszlatást a harckocsik érkezése zavarta meg, hiszen a tiszt szerint jöttek a harckocsik, másfél óra múlva elmentek, és utána próbálták ők a fegyvertelen kordonnal a tömeget visszatartani – nos, ez az ellentmondás biztos.

Négy: Kovács őrnagy halála után hallottak hátulról, a Múzeum oldali részről lövöldözést. Nos, ez igaz. Hiszen 15-30 perccel az őrnagy halála után zajlott le az az incidens, amelyet Varga László, illetve Sólyom és Zele is említ, és amely állítólag a híradósok és a karhatalmisták között történt, tévedésből. Csakhogy mindez 9 óra körül történt, az előbbi szerzők szerint!

Egyszóval a visszaemlékező tiszt egy MEGTÖRTÉNT ESEMÉNYRŐL számol be, csak összekeveri az időrendet, mert ha elmondását végigkövetjük, akkor az állítólagos harckocsi távozik fél tizenkettőkor, majd betódul a tömeg, lelövik Kovács őrnagyot, ezután hallják a Múzeum utca felől a lövöldözést, és utána „indul meg a stúdió szervezett ostroma". Tehát legkorábban 12 óra plusz-mínusz egynéhány perckor. Márpedig ilyen későre senki sem „keltezi" az ostrom kezdetét, a szóródó időpontok 19 óra 45 perc és 21 óra 30 perc közé esnek, a legkésőbbi változatok is maximum este tízről beszélnek.

(Kovács Lajos őrnagyról – mint a védők első halottjáról – más források is beszámolnak, de tévesen ÁVH-s őrnagynak nevezik. Nem volt az. Ő is a tiszti akadémiától vezényelt HONVÉDTISZTEK közé tartozott...)

Azonban nekem van egy KÜLÖNLEGES OKOM arra, hogy Gyurkó szemtanújának beszámolóját részben igaznak, részben tévesnek minősítsem. Mivel Gyurkó László nem írja le tanújának NEVÉT, csak azt tudom feltételezni, hogy én az események MÁSIK KÖZVETLEN TANÚJÁVAL

beszélgettem a nyolcvanas évek elején. Mondhatnám azt is, hogy ezek szerint az ÉN TANÚM ÁLLT KOVÁCS ŐRNAGY MÁSIK OLDALÁN.

A tanút Balogh Lajosnak hívták. (Hívták, mert sajnos már nem él.) A nyolcvanas években Kőbányán dolgozott, a Pataki Művelődési Központ igazgatójaként. Véletlenül ismerkedtünk össze. Akkoriban ott néhány tömegrendezvényt szerveztem a Lapkiadó Vállalat részéről, és ilyen minőségemben többször volt tárgyalópartnerem Balogh igazgató úr. Nagyon rokonszenves ember volt, a tárgyalások után sokszor és sokat beszélgettünk magánügyekről is, a rendezvények szüneteinek idejében is volt erre bőven időnk. 1985 augusztusában egy nap valahogy 1956-ra terelődött a szó. Elmondtam neki, hogy egy sor furcsaságot találtam eddigi amatőr kutatásaim során, azt is elmeséltem, hogy miket. Rám nézett, és azt mondta: ő is tud mesélni egy ilyet, mert ott volt. A rádiónál. De amit mond, azt még soha, senki nem írta le. És nagyon nem érti az egészet. Megkért, hogy ne beszéljek róla senkinek, nem akar ő utólag semmiféle „hős” lenni.

Azután a következőket mesélte el:

A Petőfi Akadémiáról honvédtiszteket vezényeltek ki a rádió őrségének megerősítésére, másokat pedig a József telefonközpont őrzésére. (E tényeket minden visszaemlékező megerősíti egyébként.)

Ő ennek a csoportnak tagja volt. A rádió közvetlen védelmének értelmes parancsnokai voltak. Nem akartak államvédelmis katonákat vagy tiszteket kiküldeni a tömeg fegyvertelen szétoszlatására. Honvédtiszteket küldtek, akiknek parolijairól, váll-lapjairól mindenki láthatta, hogy NEM ÁVH-SOK, nem akarták a tüntetőket ezzel is vadítani.

Az ÁVH állománya ugyanis kék, a szintén az ÁVH állományába tartozó határőrök haragoszöld nyakparolit és váll-lapot viseltek, a tiszti akadémiások viszont fegyvernemtől függően más színűt, a tüzérek pirosat, a páncélosok feketét, a lövészek világoszöldet, stb...

A tiszti csoport kart karba öltve, élőláncként próbálta meg hátraszorítani a rádió kapuja elől a tömeget. Valóban beszélgettek is közben az emberekkel, vitatkoztak. És váratlanul egy középkorú férfi, aki civil ruhában volt, géppisztolyt vett el a háta mögül vagy a ballonkabátja alól. És azonnal lőtt is vele. A sorozat szinte szó szerint szétvitte a vele karon fogva álló Kovács Lajos őrnagy tiszttársa fejét. Aki azonnal meghalt. Ő volt a harc első áldozata. Az utcán ekkor még nem voltak sem halottak, sem sebesültek. Ez volt az első lövés.

Kissé izgatottan kérdeztem meg: MIKOR VOLT EZ?

A válasz: BIZONYTALAN VAGYOK, CSAK KÖRÜLBELÜL TUDOM MEGMONDANI: A GERŐ-BESZÉD ALATT, VAGY

KÖZVETLENÜL UTÁNA. Mert a beszéd elejét még hallottuk, amikor a tömeget hátraszorítani kezdtük.

Íme a bizonyíték. Egybevág minden legújabb kutatási eredménnyel. Az utcán történik. Fegyvertelen HONVÉDTISZT az első áldozat. 20 óra tíz és 30 között. Ez az első lövés. Egy provokátor adja le a tömegből. Mert nincs rá semmi oka. Más még nem lőtt. Nem „ávósra” lő, hanem katonára. És ha Gyurkó tanúja abban igazat mond, hogy e lövés és Kovács Lajos halála után kezdődik a Múzeum utcai lövöldözés is, akkor időrendbe állt minden. HOGY LOGIKAI RENDBE HOGYAN ÁLL? Ez rögtön tisztázandó, csak előtte van még egy nagyon fontos „részletkérdés”, amelyet mindenképpen tisztázni kell!

HONNAN VOLT A FEGYVER?

Egyáltalán nem mellékes probléma! Jelzi ezt az is, hogy szinte minden emlékező foglalkozik vele, és próbálja megmagyarázni. VAN IS MIT! Ugyanis: elindul egy szép, békés rendszerjobbító tüntetés délután kettőkor. És este nyolcig egy pofon nem sok, de annyi sem csattan a forradalom helyszínein. Nemhogy lőnének bárhol is. De a szovjet csapatokat – a különféle emlékezések szerint – már mozgósították, vagy csak este nyolc után mozgósítják és indítják el Budapest felé, ahol „ellenforradalmi fegyveres felkelés van”. PEDIG MÉG NINCS! Tüntetések vannak, hangosak vagy csendesebbek. De még fegyvert sem látni senkinél.

Azután a rádió előtt eldördül az első lövés, rögtön halálos áldozattal. Hogy a Kovács őrnagy életét kioltó fegyver honnan származik, az végül is nem annyira fontos. Egy – vagy kettő – provokátort fegyverrel ellátni, hát ez a provokátor(ok) megbízóinak semmiség. De tíz-harminc perccel ezután már lőnek. Sokan. Nemcsak a rádió védői, hanem az ostromlók is.

Nocsak! A békésen tüntető tömeg honnan jut egyszerre nagy mennyiségű, használható fegyverhez? Hiszen ehhez már szervezés kell, méghozzá előzetes szervezés, mert 10-30 perccel az első lövések után – hacsak varázslat nem történt – honnan érnek ide a fegyverek? Méghozzá százával? A békés tömeghez? És – mint eddig levezettük – a tűzharc fél kilenc-kilenc körül már kétoldalú. Nyolckor viszont még egyetlen lövés sem dördült el! Akkor honnan tudta bárki is, hogy a rádióhoz nyolc óra körül vagy az előtt fegyvereket kell elindítani? (Megint a kérdés: miért pont a rádióhoz?) Mert ha csak a Gerő-beszéd után indul bármelyik külvárosból

fegyverszállítmány, az legkorábban kilenc-negyed tízkor ér a helyszínre. Azt még szét is kell osztani. Plusz 20-30 perc alatt. És addig mivel lőttek?

Hát lássuk csak, ki hogyan próbálja megmagyarázni a fegyverek eredetét!

Az ENSZ-bizottság jelentése szerint (57. pont, 22. oldal):

„Időközben Csepel, Újpest és más munkáskerületek dolgozói távbeszélőn értesültek a helyzet alakulásáról. Erre ezek kerítettek néhány tehergépkocsit, és behajtottak Budapestre. Útközben fegyvereket szereztek baráti érzelmű katonáktól és rendőröktől, vagy általuk ismert laktanyákból és fegyverraktárakból. Mintegy éjjel 11 órától kezdve a rádió épületét ostrom alá vették kézi lőfegyverekkel.”

Szép, csak sántít. Egyrészt: a 11 óra utáni harcok még csak magyarázhatóak e megható történettel, de akkor addig ki lőtt, és mivel? Másrészt: túl szép ahhoz, hogy igaz legyen. Szóval a tömeg csak úgy bemegy este kilenc körül laktanyákba és fegyverraktárakba, és „vételez” fegyvert magának? Miért nincs ennek sehol sem nyoma? Mert arról van szó, hogy egyes laktanyákat TÁMADÁS ÉR, de ott vissza is lőnek. A fegyverraktárakat pedig ÁVH-s őrség védi, és az nem arról nevezetes, hogy úgy osztogatja a davaj-gitárt, mint cukrosbácsi a málnabonbont a leányiskola előtt...

Úgyhogy nézzünk tán valami más forrást:

Molnár Miklós már nem ilyen kategorikus idézett könyve 118. oldalán:

„Elméletileg mindazonáltal lehetséges, hogy egyes tüntetők fegyvert szereztek és néhány elszórt lövést adtak le, ahogy azt a Fehér Könyvben idézett vallomás állítja”

Hm... Elméletileg lehetséges? De honnan?

Gosztonyi Péter is elmondja Föltámadott a tenger című könyve 85. oldalán a „Budapest környéki gyárak és üzemek munkásainak” történetét, akik „a harmadik műszakból érkezve”, a saját gyáraikban létezett fegyverraktárak feltörése után szerzett fegyverekkel érkeztek a rádióhoz. De: Gosztonyi szerint ez ÉJFÉL UTÁN történt. És akkor már három órája állt a harc. Másrészt a gyárakban valóban voltak fegyverek. A kis létszámú üzemőrségek számára. Ezekhez tényleg hozzájuthattak. De ez édeskevés volt ahhoz képest, hogy hány fegyver szólt akár már 11 órakor is a rádió körül...

Azonban Gosztonyi (és mások is) előad egy másik változatot. Eszerint: „A bosszútól és dühtől áthatott tömeg az első fegyvereket a Rádió székházának megsegítésére küldött és a Múzeum körúton elakadt honvéd páncélosegységektől szerezte. A magyar katonák hallgattak a kérő szóra, jórészt önként adták át a fiataloknak fegyvereiket.”

Ez igaz. Valóban létezett ilyen katonai menetoszlop. A piliscsabai gépesített ezred egy gépesített lövész- és egy harckocsi-zászlóalját küldték ide. 22 órakor vetették be őket a rádió körül. És tényleg feltartotta őket a tömeg, nem is jutottak el a rádióhoz. (Ezért tartom mesének a rádió kapuja előtt álló két tankot.) Az is igaz, a katonák emlékezése szerint is, hogy sok fegyvert átadtak a tüntetőknek.

CSAKHOGY: LŐSZER NÉLKÜL!!! Ugyanis több visszaemlékező felemlíti azt a furcsaságot, hogy e két zászlóaljnak nem volt lőszere. Berki Mihály említett kötetének 16. oldalán megtudhatjuk, hogy az egyik zászlóaljat az ezred parancsnoka éjfélkor kivonta a Kálvin térre, AHOL KIOSZTOTTÁK NEKIK A LŐSZERT, és éjjel egy órakor vetették őket harcba.

Tehát: LŐSZERT EZEK A KATONÁK CSAK ÉJFÉL ÉS EGY ÓRA KÖZÖTT KAPTAK. ÉPPEN EZÉRT „LŐNI KÉPES” FEGYVEREKET KORÁBBAN NEM ADHATTAK A RÁDIÓ OSTROMLÓINAK! HÁT AKKOR MIVEL LŐTTEK AZOK???

(Mellesleg az sem derül ki, hogy ezt a zászlóaljat hol „vetették harcba” végül is.)

A másik zászlóaljat ugyancsak Berki szerint, miután fegyvereiket a tömeg elvette (lőszer nélkül), a HM védelmére vonták vissza.

Megint más visszaemlékezések szerint a csepeli óriásgyárból hoztak éjfél körül lőszert a Kálvin térre. Ez lehetséges, elvégre ott tényleg gyártottak lőszert. És ha ezt kiosztották a piliscsabai ezredtől szerzett, lőszer nélküli fegyverekhez, akkor ezzel éjfél után már szépen lehetett lőni a rádiót. De KILENC ÉS ÉJFÉL KÖZÖTT EZZEL SEM LEHETETT MÉG LŐNI! (Minderről Molnár Miklós is említést tesz könyve 133. oldalán.) Iván Kovács László, az 1957. december 30-án kivégzett Corvin-közi forradalmár-parancsnok önvallomásában szintén ír a rádió ostromáról. Hiszen ott volt, sőt, az egyik küldöttség tagjaként be is ment az épületbe. Ő így ír:

„Körülbelül 11-12 óra körül lehetett... Egy hadnagy vezetésével körülbelül ötvenen bementünk a múzeumba a hátsó ajtón, és egész éjjel az első emeleti ablakából lőttünk a rádióra. A fegyverzetünk két géppisztoly, vagy harminc karabély, a többi kispuska volt. A fegyvereket és a lőszert a Kálvin téren osztogatták.”

Stimmel: közeledünk az igazsághoz. Bár ez is csak azt magyarázza, hogy éjfél körül mivel lőttek.

Ismét csak van egy közvetlen tanúm. A saját apám. Ugyebár, írtam, hogy anyámmal e napon színházba mentek. Ahonnan (a színdarab megszakadása után) jórészt gyalog, mintegy féltizenegy-háromnegyed

tizenegy órára értek haza Budafokra. Ahová így igencsak volt egy-másfél óra útjuk. A Kálvin téren tehát legkésőbb kilenc-fél tíz tájban kelhettek át. És ez fontos!

Ugyanis apám is látott valamit Ugyanazt, amit mások Hogy a téren teherautókról fegyvereket osztogatnak! Lőszerrel együtt. De nem tizenegykor vagy azután, mert akkor már fél órája Budafokon volt, és javában mesélte a történteket Mármost apám nem volt buta ember. Hadifogságból az amerikai katonai rendőrség szolgálatába került, hazatérve 1946-ban egy évig az ÁVO (akkor még tényleg így hívták, Államvédelmi Osztálynak) nyomozótisztje volt. Le is szerelt, mert utálta a kisemberek zaklatását Többször volt katona is. Fegyverhez, fegyveres testületekhez tehát enyhén szólva értett. És kíváncsi, kalandor természetű ember is volt úgy mellesleg. Mint elmondta, odament az autókhoz, és megkérdezte: FIÚK, HONNAN VAN FEGYVER? A válasz: A LÁMPAGYÁRBÓL!

Tisztázzuk csak: a Lámpagyár a Soroksári úti fegyvergyár „hivatalos neve” volt. Budapest egyetlen, más források szerint legnagyobb fegyver-gyáráé. Mint ilyen, erős karhatalmi őrizet alatt állt. (Még a nyolcvanas évek végén is fegyveres őrség állt minden ajtajában-kapujában, katonák igazoltattak minden be- és kilépőt.) Magyarul: az ÁVH védte, mint néhány más kulcsfontosságú objektumot. ÉS INNEN HOZZÁK A FEGYVERT KILENC-FÉL TÍZRE A KÁLVIN TÉRRE? Azaz: FÉL KILENC TÁJBAN MÁR EL KELLETT INDULNI A GYÁRBÓL A SZÁLLÍTÓ-AUTÓKNAK?

Ami apámnak szeget ütött a fejébe, az nekem is: ÁVH őrizte raktárból szállítják a fegyvert az ÁVH őrizte rádió ostromához??? Ki adott erre utasítást, kinek ki engedte, vagy ki nem akadályozta ezt meg?

A válaszok: ha tényleg a gyárból engedték ki a fegyvereket, akkor valaki, az ottani őrségparancsnok vagy más tudatos provokátor volt.

Ha mégsem onnan való volt a fegyver, hanem mondjuk egy szovjet bázisról, csak éppen magyar rendszámú kocsival, magyarul beszélő ügynökökkel küldték, akkor szervesen illeszkedik a már tárgyalt eseményekhez.

Valakinek, valahol alibi kellett a szovjet tankok Budapestre vezényléséhez. Az alibi a fegyveres harc. Amihez a fegyvert szállítani kell, hogy idejében legyen mivel lőni a rádiót. Az „idejében” este kilenc körüli időt feltételez, mert ez előtt 10-30 perccel lő először egy provokátor a fegyvertelen tömegből az élőlánc fegyvertelen honvédtiszt tagjára. És így már összeáll a kép.

Az éjfél körül érkezett, vagy a 10 óra körül piliscsabai katonák által adott fegyverek az OSTROM ELEJÉN még nem szólalhattak meg. Csak később kapcsolódhattak be a harcba.

DE ADDIG IS LŐNI KELLETT VALAMIVEL – HÁT „VALAKIK" KÜLDTEK FEGYVERT MÁR KILENCRE...

* * *

A könyv első kiadásában itt ért véget a fejezet. Csakhogy a megjelenés után pár hónappal hosszan beszélgettem a már említett hölggyel, aki október 23-án, fiatal tisztiakadémiásként telefonügyeletes volt. És az ő információja alapvetően más megvilágításba helyezi mindezt; ugyanis öt óra – fél hat tájban többekkel együtt fogadott egy igen érdekes telefonüzenetet. A Lámpagyárból. Ahol – mint majdnem minden fontos objektumban e napon – az ÁVH-s őrség erősítéseként vagy kiegészítéseként akadémiás tisztek is teljesítettek vezényelt szolgálatot. A fegyvergyárból telefonáló tiszt a következőket mondta el:

AZ ÁVH-S ŐRSÉGET TELEFONON ÉRKEZETT PARANCSRA DÉLUTÁN FÉL ÖTKOR ELVEZÉNYELTÉK A GYÁRBÓL!!! Mivel őrá nem vonatkozott az ÁVH parancsa, ott maradt egyszál honvéd kiskatonával és a portással. És öt óra tájban érkezett öt teherautó, civilekkel. Őket elsöpörve megrakták az öt teherautót fegyverrel, majd távoztak. Most itt állnak hárman a gyárban, és nem tudják, hogy mit tegyenek? Parancsot vagy erősítést kér! El is indult egy megerősített tiszti járőr, amely aztán újra lezárta a gyárat, a kapukat. De a fegyverek akkor már úton voltak.

A mindebből származó kérdések: KI ÉS MIÉRT VEZÉNYLI EL A FEGYVERGYÁR KARHATALMI ŐRSÉGÉT EGY ILYEN ZŰRÖS NAPON, AMIKOR FORRONG A VÁROS? Szinte felkínálva bárkinek, hogy „vételezzen" fegyvert, mint a piactéren? (Máig nem derült ki, hogy ki és miért adta e parancsot? Orbán ezredes, a belső karhatalom parancsnoka? Belügyminisztériumi vezetők valamelyike? Neadjisten szovjet tanácsadók, akiknek szava ekkor még minden eddig említett magyar felettesnél nagyobb volt?)

ÉS: Honnan és miért jön ez az öt teherautó ide? Öt órakor, amikor még Budán zajlik a békés tüntetés, kinek kell fegyver? Ráadásul a teherautókat előbb meg is kellett szerezni valahonnét, tehát hogy induljanak civil ruhás legénységgel a Soroksári útra? Aztán: fél hat előtt távoznak a fegyverrel rakott teherautók a Lámpagyárból. A Kálvin téren a különböző

tanúvallomások egybevetése szerint nyolc óra körül tűnnek fel először. (A számuk stimmel, itt is öt járt, oda is annyi ment. És a legénységük fennen állította, hogy a Lámpagyárból hozták a fegyvert...) A közbenső két és fél órában hol jártak ezek a kocsik, hol lapultak? Mert az akkori, autószegény városban még cammogva is 30-40 perc alatt a Kálvin térre érhettek volna?

Továbbá: ez a több, mint két óra nem volt elég arra, hogy ÁVH-s, vagy tiszti járőrök megtalálják az öt kocsit, feltartóztassák azokat, és elvegyék a fegyvereket a „civilektől”? Hiszen ha forrongás van a városban, akkor nyilván valakik és valahol használni is akarják a nagymennyiségű fegyvert, nemdebár???

Szóval ’56 egyik legsötétebb rejtélye ez a lopott fegyverszállítmány, az őrség elvezénylésétől a Rádiónál való bevetéséig...

Meddig marad az?

ÖSSZEFOGLALÁS

A rádiót értelmetlenül támadják meg és foglalják el. A Gerő-beszédnek semmi köze az első lövésekhez, mert vagy közben, vagy már előtte – lőnek. Az első áldozat egy fegyvertelen védő – akire közvetlen közelből géppisztolyból nyit tüzet egy „ismeretlen”, akinek ugyan honnan is van géppisztolya már NYOLC ÓRAKOR? ÉS KILENC ÓRAKOR VAGY MÁR ELŐBB a fegyvergyárból érkező autókról már osztják a fegyvert a lőszerrel együtt a Kálvin téren.

Mindez azért, hogy fél kilenctől FEGYVERROPOGÁST KÖZVETÍTSEN A MAGYAR RÁDIÓ. Amelyet nem kapcsolnak át – minden logika ellenére sem – más szükségadóra. Hadd hallja csak a világ, hogy itt harc van! Mert hallania kell, hiszen a szovjet csapatokat már teherautóra rakták, a páncélosok motorja már jár, türelmetlenül várják az indulási parancsot. Amelyet csak a fegyveres felkelés igazolhat. Anélkül valahogyan „nem illik” kiadni...

Ennyit most. Hogy mindez hogyan illeszkedik egy még nagyobb stílű tervbe, arról hadd szóljon majd az utolsó fejezet...

(Ja, és egy „apróság”: Kádár János, több visszaemlékezés szerint, a rádió ostroma előtt nagyon kevéssel, fél órával-órával a helyszínen jár, és Benke Valériával, a rádió vezetőjével tárgyal. Hogy miről, azt nem tudjuk. Egy kérdés elképzelhető: talán arról, hogy nem szabad lekapcsolni az adást a fegyveres harc alatt? Egy biztos: már megint Kádár János. És

kulcshelyszínen. Az események előtt. Pedig, ha igaz, a rádió nem is az ő „szakterülete" volt a pártvezetésben... VAJON VÉLETLEN mindez?)

ÉS A TELEFONKÖZPONT?

Igen kevés visszaemlékezésben szerepel az, hogy a felkelők, egyidejűleg a rádió ostromával, elfoglalták a nem messze lévő József telefonközpontot is. Vajon miért? Ha a főváros telefonhálózatát akarták megbénítani, ahhoz egy telefonközpont kézre kerítése a nyolcból édeskevés. Ha a rádió védőit akarták ezzel elvágni a telefon-összeköttetéstől, akkor nevetséges az igyekezet, mert a K-vonalak rendszere már létezett (ez egy külön telefonhálózat volt, a civil vezetékektől és a központoktól teljesen független, és összeköttetést biztosított a párt- és állami vezetők, az ÁVH, a belügy, a hadsereg, valamint a kiemelten fontos intézmények, például a rádió között). Tehát a József központ elfoglalásával a rádió védőinek kárt okozni nem lehetett.

Egyesek szerint „a tömeg nem is a rádiót akarta elfoglalni, csak az azt védő gyűlölt ÁVH-sok ellen harcolt". Szép érv, és nagyon jó. Mármint nagyon jó annak bizonyítására, hogy mekkora hazugság az egész. Mert e telefonközpontot éppen nem ÁVH-s alakulat, hanem odavezényelt tiszti akadémiás honvédtisztek őrizték.

Csakhogy van még egy apróság: a József központban volt A NEMZETKÖZI TELEFONKÖZPONT IS!!! És akkor még nincs távhívás, cross bar meg ilyesmi, a nemzetközi beszélgetéseket bizony szigorúan KÉZZEL kapcsolják. Tehát az akció célja egyértelmű: a nemzetközi telefonforgalmat megbénítani.

De ennek meg mi értelme van? A szovjet csapatok nem ezt a hálózatot használják, saját híradási vonalaik voltak. Nyugat felé meg – az események logikája szerint – éppen hogy nem megszakítani, hanem fenntartani kellene az összeköttetést, ha onnan segítségre számít valaki!!!

Idézzük csak Gyurkó László említett könyvét. Ugyanis ő az egyetlen, aki erről a „mellékes epizódról" is szól:

„Hogy a nemzetközi telefonközpontban, amely félúton van a rádió és a Kilián laktanya között, mit csináltak, arról semmiféle adat nincs. Egyébként a rádiót is, a Szabad Nép székházat is, a József központot is másnap a kormánycsapatok HARC NÁLKÜL VISSZAFOGLALTÁK, a lázadók

elfoglalták az épületeket, aztán otthagyták.”... (Gyurkó idézett könyve, 108-109. oldal)

Érdekes, hogy ezt csak az a Gyurkó veszi észre, akinek érzelmei inkább a kádári álláspont felé billennek. A felkeléssel abszolúte rokonszenvező történészek és emlékírók számára ez az esemény mintha nem is létezne...

Persze – az ő logikájukba nem illik bele...

De a lényegében igaza van Gyurkónak: elfoglalják a nemzetközi központot, és aztán otthagyják. És ez cáfolja a klasszikus „államcsíny-elméletet”, amely szerint a hírközpontok megbénítása és ellenőrzése alapvető feladat. Cáfolja, mert csak egy napig bénították meg, és cáfolja, mert a többi telefonközponthoz hozzá sem nyúlt senki.

HÁT AKKOR MIÉRT? A válasz – logikai úton levezetve – csak egy lehet: a nagyvilág számára ezúton is tudatni kellett, hogy Budapesten fegyveres harcok vannak, a kormány nem ura a helyzetnek! És ezért jogos a szovjet csapatok behívása...

Ugyanis a kézikapcsolású beszélgetésekbe ugyanúgy belehallatszott az ostromlók és a védők fegyvereinek ropogása, mint a rádiónál...

A KOSSUTH TÉRI MÉSZÁRLÁS

Október huszonötödike, reggel van. Viszonylag békés reggel. A harc már sokfelé véget ért. Szovjet tankok és nyomukban magyar karhatalmi egységek visszafoglalták a rádiót, a József telefonközpontot, a Szabad Nép székházát, egyszóval az ismertebb objektumokat. Itt-ott van még fegyveres ellenállás, de nem ez a jellemző. Gerő már bukott embernek számít. A hatalom Nagy Imre kezében. A párt irányításának átvételére Kádár János készül. Néhány kompromittált miniszter is megbukott. Úgy tűnik, ez lesz az a nap, amikor végleg megnyugszik a helyzet a fővárosban, és Nagy Imre kormánya megkezdheti a kibontakozás útkijelölését...

De ez, úgy tűnik, valahol, valakiknek nem illik bele a terveibe...

Történik tehát valami, ami bizonyítja: nincs rend, nincs nyugalom, a kormány nem ura a helyzetnek. Az esemény, először dióhéjban:

Összeverődő tömeg békés tüntetésre indul a Parlament elé. Oroszul tudó fiatalok segítségével összebarátkoznak szovjet tankok legénységével, akik barátságukat bizonyítandó, kitűzik tankjaikra a magyar zászlót, és elindulnak a néppel együtt a Kossuth térre. A térre érkezés után nem sokkal hatalmas sortűz zúdul a téren lévőkre. 100 és 200 között van a halottak

száma, ennél sokkal több a sebesült. Az áldozatok között nem csak tüntetők vannak, hanem szovjet katonák, a páncélosok legénységéből, sőt a parlamenti kormányőrség több, a térre nyíló lépcsőn lévő tagját is éri halálos vagy súlyos sebet okozó lövés. Tehát VÁLOGATÁS NÉLKÜL gyilkolták a tömegmészárosok mindkét (mindhárom?) fél embereit, akit csak elértek!

Ami tény még: máig nem tudjuk, hogy ki a felelős. A megtorlás során egyetlen embert sem végeztek ki vagy börtönöztek be a Kossuth téri események miatt. De a másik oldal, a karhatalom tagjai közül sem vállalta el soha senki, hogy ő lőtt volna, még akkor sem, amikor ezért például Szocialista Hazáért kitüntetést osztogattak volna. Mindkét oldal, a felkelők és a karhatalmisták visszaemlékezői utólag a másik felet vádolják a sortűzzel, de soha, senki egyetlen névvel sem tudott szolgálni, aki bizonyíthatóan lőtt a tömegre...

Abszolút rejtély... TÉNYLEG AZ?

Kezdjük a szokott módon, idézzünk a különféle visszaemlékezésekből, és csak utána tisztázzuk, mi bennük az ellentmondás vagy a közös megállapítás, mi zárható ki, mi valószínűsíthető...

Először Gyurkó László idézett könyve (172-173. oldal).

„A szörnyű tragédiáról egyetlen dokumentum áll a rendelkezésünkre, a Parlament-őrség hét tisztjének a nyilatkozata. A történteket úgy mondják el, mint a többi szemtanú. Beszámolnak arról, hogy támadás esetén a kis létszámú őrség a Parlamentet nem tudta volna megvédeni, s vallják, amit a szemtanúk is megerősítenek, hogy ők nem lőttek...

...Mindebből arra a következtetésre jutnak: azokban az épületekben, amelyekből a tömegre és a szovjet katonákra lőttek, ÁVH-s egységek nem voltak. Nem is lehettek, mert az ÁVH soha nem tüzelt szovjet katonákra, és a szovjet egységek sem tüzeltek az ÁVH-ra. A Parlament előtti tűzharc pedig a szovjet tankok és a környező épületekből tüzelő provokátorok között zajlott le. Azért sem lehettek ott ÁVH-sok, mert ha lettek volna, akkor azokról nekik, a Parlament ÁVH-s őrségének feltétlenül tudomásuk és velük kapcsolatuk lett volna.”

A nyugati kiadványok – folytatja Gyurkó – egyértelműen azt állítják, hogy az államvédelmisek tüzeltek, a magyar kiadványok pedig azt, hogy a vérfürdő az ellenforradalmárok tudatos provokációja volt.

„Elméletileg mind a két feltevés elképzelhető. A tisztek nem sokkal az események után tett nyilatkozata nem perdöntő. Igaz, hogy normális körülmények között feltétlenül tudniuk kellett volna, ha a szemközti épületekben bajtársaik vannak, de október 25-én már nem voltak normális körülmények.”

Gyurkó megemlíti még, hogy mivel a szovjet tankok nem tudták, kire is lőjenek vissza, ezért elvileg ÁVH-sokra is lőhettek... Később szóba került Gyurkó könyvében az is, hogy nincs szemtanú, aki a kérdéses házakban államvédelmiseket látott volna, még a forradalom napjai alatt sem akadt senki, aki látta volna, hogy kik lőnek, és erről bárhol beszélt volna.

Érdekes a következtetés, amit Gyurkó levont:

„Az sem valószínű, hogy a felkelők tüzeltek. Ez olyan jól szervezett, alaposan kitervelt akciót feltételezne, amilyenre a lázadók akkor még aligha voltak képesek. Elképzelhető, hogy UGYANAZOK SZERVEZTÉK A TÜNTETÉST, AKIK FEGYVERES OSZTAGOKAT VEZÉNYELTEK A KOSSUTH TÉRI ÉPÜLETBE. De kik voltak ezek, és honnan állt rendelkezésükre ilyen fegyveres erő?

Az októberi események minden jelentősebb fegyveres akciójáról tudunk. A PARLAMENTI SORTŰZRŐL SEMMIT. Minden jelentősebb fegyveres csoport tagjai később bíróság elé kerültek. A KOSSUTH LAJOS TÉRI TETTESEK KÖZÜL SENKI SEM.

VALAKI MÉGISCSAK LŐTT. De ha nincsenek cáfolatlan bizonyítékok, a történetírónak meg kell elégednie, hogy nem tudja pontosan, mi történt."

Érdemes az általam kiemelt mondatokra figyelni! És még valamire: Gyurkó következetesen „épületeket" emleget. Így. többes számban. Ami annyit jelent, hogy nemcsak a Földművelési Minisztérium tetejéből lőttek. Bár elsősorban onnan...

Molnár Miklós, a forradalom résztvevő történésze, persze fordítva látja, szerinte az ÁVH lőtt, gyáván, orvul. (Idézett könyve 140-142. oldalán)

„Senki sem látta és senki sem tudja kivizsgálni, hogy ki rejtőzött a Földművelési Minisztérium épülettömbje tetején" – kezdi Molnár is a rejtély bogozását, majd elemzi, hogy az FM épülete abban a kormányzati negyedben volt, amelyet a karhatalom huszonnyolcadikáig szigorúan és nagy erőkkel őrzött. Ezen a negyeden belül, huszonötödikét kivéve, sosem voltak komolyabb harci események, éppen ezért nehéz elképzelni, hogy a felkelők egy csoportja október 25-én nyugodtan elhelyezkedhetett volna fegyvereivel a Földművelési Minisztérium tetején.

Ebben speciel igaza van Molnár Miklósnak. (Abban már kevésbé, hogy CSAK EZ AZ EGY FEGYVERES AKCIÓ VOLT; még látni fogjuk, hogy csak e napon is több rejtélyes harci cselekmény történt a szűken vett kormányzati negyedben.)

Később arra utal a szerző, hogy a parlamenti őrség egyik vezetője a Kádár-kormány Fehér Könyvében azt állította, hogy a támadást a Parlament

ellen a szemben lévő minisztérium felől várják, amelyet előzőleg nem is ellenőrizhettek.

Nos, eltekintve most attól, hogy a Gyurkó által idézett kormányőrségi tisztek pont az ellenkezőjét mondták ugyanerről, az azért elgondolkodtató, hogy ha így lett volna, miért pont az FM épületét nem ellenőrizték? UTASÍTÁST adott erre valahol, valaki?

Végül Molnár úgy véli, hogy a sors iróniája volt, miszerint a felvonulókat kísérő szovjet tankok legénységét is megsebesítették. Mármint az általa ÁVH-snak vélt, rejtélyes orvlövészek...

Így is lehet gondolni. ÉS HA NEM IRÓNIA, NEM VÉLETLEN, HANEM TUDATOS PROVOKÁCIÓ VOLT EZ IS?

Gosztonyi Péter Föltámadott a tenger című könyvének 98-103. oldalain foglalkozik e nappal. Először részletesen leírja a tüntetők és a szovjet tankos katonák barátkozását, a térre vonulását, majd úgy folytatja, hogy (őszerinte) nemcsak az FM tetejéről lőttek a tömegre, hanem az Építésügyi Minisztérium tetejéről is, sőt, a Kossuth-szobor mögött lévő, egykori Országház, majd Szófia étterem épülete tetejéről is tüzet nyitottak. (ÉRDEMES ERRE IS FIGYELNI, MAJD KIDERÜL, HOGY MIÉRT.)

Gosztonyi is oda jut, hogy ezt az ügyet ma is titkok borítják, és értelmetlen feltételezni, hogy a forradalmárok lőttek volna a tömegre, akiknek módjuk sem lett volna egyszerre több épület tetején berendezkedni. És ebben mind igaza is van.

De ezek után ő is csak sejtésekbe mer bocsátkozni az orvlövészek kilétéről. Ezekből érdemes pár mondatot citálni:

„A Kossuth Lajos teret övező házak tetején egy jól felszerelt katonai egység foglalhatott állást.”

EZ IGAZ.

„A Parlament »külső« fedezését vagy az ÁVH, vagy egy szellemében ahhoz közel álló testület szervezte meg. A testület tagjaiból kerülhetett ki tehát a »halálosztag«..., amely a Parlament előtt álló békés, a szovjet katonákkal barátkozó tömegre orvul tüzet nyitott.”

No, itt már akad kérdés is. Mi az a „szellemében az ÁVH- hoz közel álló testület”, amelynek jól felszerelt katonai alakulata is van? MERT MAGYARORSZÁGON EKKOR AZ ÁVH-N KÍVÜL ILYEN MAGYAR SZERVEZET NEM LÉTEZETT!!! KATONÁK NEM VOLTAK. RENDŐRÖK NEM VOLTAK. KI MÁSNAK VOLT VISZONT GÉPPUSKÁJA, GOLYÓSZÓRÓJA? Azért csak ennek alapján feltételezni, hogy mégis az ÁVH soraiból került ki a „halálosztag”, szerintem kevésbé megalapozott.

Gosztonyi idézi Dér Ferencet, Nagy Imre egykori munkatársát, aki 1989-ben, az általa szerkesztett „A Nagy Imre-vonal” című könyve 31. oldalán megszólaltat egy állítólagos résztvevőt, Birkás Imrét, aki a forradalom kitörése előtt a BM Határőrség párttitkára volt. És szerinte ez egy „vegyes osztag volt”, ÁVH-sokból, katonákból, rendőrökből, a tűzparancsot pedig Gerő Ernő utasítására Piros László belügyminiszter adta volna ki.

Ennek két dolog is ellentmond. 25-én délben már közli a kormány kezén lévő rádió Gerő leváltását. Amit ezek szerint Mikojan és Szuszlov, Hruscsov két közvetlen vezető munkatársa aznap reggeli Budapestre érkezését követően feltehetően 10-11 óra körül döntöttek el. Ilyen körülmények között, a szovjet „helytartókkal” tárgyalva viszont eléggé nehezen adhatott volna Gerő tűzparancsot, ennél kissé kínosabb dolgai voltak éppen.

A másik ellentmondó információ: Hegedűs András, aki akkor, aznap már nem volt ugyan miniszterelnök, de miniszterelnök-helyettes még igen, és mint ilyen, mégiscsak az irányító hatalom részese volt, szintén írt erről az ügyről. Budapesten, 1989-ben megjelent, „Élet egy eszme árnyékában” című könyve 295. oldalán így vall a kérdező író kérdéseire:

„ – Időközben persze voltak szörnyű események is. Például a Parlament előtt. Előzőleg pedig az egyetemi delegáció két tagját lőtte le az Akadémia utcában a pártőrség. Ott halt meg a Kossuth-díjas Tóth Zoltán történészprofesszor és egy diák. Mit tudtatok ezekről az eseményekről?

– Ez utóbbiról semmit. Viszont a Kossuth téri provokációról – nem tudom másképpen nevezni -, arról tudtunk, és mindenki fel volt háborodva. Mindenki követelte a bűnös vagy bűnösök megbüntetését. Ezeket – úgy tudom – máig nem találták meg... Az egyik feltételezés szerint ezt az ottani ÁVH-s parancsnok a saját szakállára tette. Ma már úgy gondolom, hogy nem lehet bebizonyítani sem ezt a feltételezést, sem az ellenkezőjét.

– Hoztatok akkor határozatot a bűnösök felelősségre vonásáról?

– Igen, egyértelműen. Utasítást adtunk a Katonai Bizottságnak, hogy indítson vizsgálatot. Az ilyen vizsgálatoknak azonban nem volt reális lehetősége. Nem tudom, napvilágot látott-e egyáltalán valamilyen jelentés a vizsgálat eredményéről.”

És ez már érdekesebb. Hegedűs, aki akkor Gerő feltételes híve volt, és vele is ment moszkvai száműzetésbe, nem emlékszik arra, hogy akár Gerő, akár Piros belügyminiszter ilyen parancsot adott volna. Márpedig az a Hegedűs, aki 1989-ben emlékezik, már egy egészen másik Hegedűs András, az ellenzék egyik kiemelkedő alakja. Akinek egyáltalán nem áll érdekében mentegetni egykori társait, akiket látványosan megtagadott. Ha létezett

volna ilyen parancs, az 1989-es Hegedűs büszkén leplezte volna le a parancs akkori kiadóit. Ehelyett mit is mond? Hogy mindenki fel volt háborodva, hogy ki akarták nyomozni, ki a felelős, de sosem tudták meg! NOS, ÚGY VÉLEM, EZ NEM VÉLETLEN! NEM IS TUDHATTÁK MEG, MERT NÁLUK JÓVAL MAGASABB ERŐ IRÁNYÍTOTTA A PROVOKÁTOROKAT, AMELY EL TUDTA ÉRNI, HOGY MINDEN TITOKBAN MARADJON...

(A másik ügyről, Tóth professzor és társa haláláról lesz még szó.)

A már említett Varga László történész is sokat foglalkozik e nappal. Idézett könyve 113. oldalától 122. oldaláig próbálja kibogozni, hogy és mi is történt.

Mindenekelőtt annak próbál utánajárni, hogy a térre nemcsak az FM tetejéről és felülről lőttek, hanem a Parlamentből is. Pontosabban annak alagsorából. Sőt, más szintjeiről is. (Mintha összehangolt akció zajlana.)

Dobrica Csoszics jugoszláv politikust idézi, aki az események után négy nappal járt a Parlamentben, és aki szerint „a Parlament folyosóin töltényhüvelyeken és kitört ablakok üvegcserepein gázoltunk át.” És Varga ebből levonja a következtetést: mivel október 23. és 29., Csoszics ott járta között csak egy alkalommal volt harc a Parlamentnél, mégpedig huszonötödikén, tehát e napon az Országház épületéből is lőttek – a tömegre.

Hát – én nem ítélnék ilyen egyértelműen, „közvetett és utólagos” bizonyíték alapján. Mert az nagyon is meglehet, hogy lőttek a Parlament ablakaiból is. De mi van akkor, ha nem a tömegre, hanem a szemközti minisztérium(ok) tetejéről támadókra??? Hiszen azok végül is a parlamenti őrség kint lévő tagjait is megölték, megsebesítették??? Az már egy másik, ballisztikai kérdés, hogy ha a Parlament alagsorából felfelé lőttek, az FM-tető irányába, akkor ezek a golyók óhatatlanul a tömegben, a pánikban rohangáló tömegben is szedtek áldozatokat...

Varga László ezután belemegy a „tankokból is lőttek” nevű sokvariációs játékba. Joggal szemet szúrt ez már másoknak is. Például Kő Andrásnak és Nagy Jenő Lambernek, akik hosszú cikksorozatban nyomozták, hogy mi volt a tankok szerepe. (Szerettem volna, ha készülő könyvük anyagát elolvashatom, hogy abból mi támasztja alá az én elméletemet; meg is ígérték, de sajnos, általam nem ismert okból, ebből semmi sem lett...)

Nos, a tankok sortüzei – ez már nem „az én asztalom”. Könyvem első kiadásának megjelenése óta elolvastam elméletüket. Nem fogadom el. Mert MINDENKI, aki ott volt, felülről jövő sortűzről beszélt. AZNAP, aztán VÉGIG A FORRADALOM ALATT, és utána még vagy 25 évig. Ami fotó- és filmanyag volt, az is ezt mutatta.

Ha tehát A FELÜLRŐL JÖVŐ SORTŰZ UTÁN (!!!), a pánikban, mozgó tankok is lődöztek össze-vissza, ez még lehetséges. De a tüzelést FENTRŐL kezdték, az ellenkezőjét a két írón kívül senki már nem állította addig, és azóta sem. Maga Varga László is elismeri ezt, szemtanukra hivatkozik ő is.

Varga szerint ez tudatosan szervezett tömegmészárlás volt, amelybe „beszálltak őrző tankok, a Nádor utcát őrző flottillás magyar kiskatonák, és mindenki a tömeget lőtte ”.

Nem hiszem, hogy így lenne. Hogy „mindenki” a Kossuth tér felé lőtt, mint Varga és társai állítják, az még csak elképzelhető, elvégre ott kezdődött a lövöldözés, és a fiatal katonák, akik életükben először kerültek golyózáporba, maguk se tudván, honnan jön az „áldás”, lőttek arra, amerről a támadást sejtették.

De az sem igaz, hogy csak a Kossuth téren kezdtek lőni a tetőről, vagy hogy csak a Földművelési vagy az Építésügyi Minisztérium tetejéről, mert tudunk legalább két hasonló helyszínről is, ahonnan UGYANEKKOR lőttek, és talán nem is csak a tömegre!

Az egyik a Széchenyi-ház teteje volt. Ez társasház volt, amerikai tulajdonban, az amerikai követség USA-állampolgárai lakták, és diplomáciai védettséget élvezett. És a Kossuth tér északi oldalán van. (Ahol a már említett Szófia eszpresszó is.)

Bizony innen is lőttek. Az Egyesült Államok budapesti követségének telexkezelője ebben az órában elküldött 14791. számú telexüzenetében közli Washingtonnal:

„Széchenyi amerikai lakóházat is orosz gépfegyvertűz alá vették, mert a ház tetejéről tüzeltek... Valamennyi amerikai és háztartási alkalmazottja biztonságban van az alagsorban, de a gránáttűztől betörtek az ablakok, és a ház homlokzatát gépfegyverrel lövik az orosz csapatok... Még mindig a padlón ülök, ez az oka a rossz gépelésnek...”

Ebből azért már kiderül egy-két apróság:

Egy: felkelők egy amerikai tulajdonú ház tetejére fegyvereket aligha vihettek volna fel, ezt a diplomáciai védettségre kényes és semlegességét hangsúlyozó amerikai követség nem engedte volna.

Kettő: hasonló okból ÁVH-s vagy más hivatalos magyar alakulat nem foglalhatott ott tüzelőállást, hacsak nem akart valami iszonyúan goromba diplomáciai bonyodalmat. És olyasmire a kormánynak éppen akkor nemigen volt szüksége...

NO DE AKKOR KIK LŐTTEK A SZÉCHENYI-HÁZ TETEJÉRŐL??? MERT VALAKIK CSAK FELJUTOTTAK ODA IS, FÜTYÜLVE A

DIPLOMÁCIA VÉDETTSÉGÉRE!!! Valakik, akik ezt tudatosan meg merték tenni...

De még mindig nincs vége: még egy helyen van ezen a napon tűzharc, érdekes módon már megint csak délelőtt 10 és fél tizenegy között, és már megint tetőkről lő valaki...

Konkrétabban: a Honvédelmi Minisztérium előtt előző nap, huszonegyedikén eldördült egy „felesleges sortűz”. Fiatal tüntetők hatalmukba kerítettek egy „elkóborolt” magyar tankot, amelyben lőszer sem volt, és erre felkapaszkodva, ezt fellobogózva a HM elé vonultak. A minisztériumot védő szovjet csapatok (védték, mert ott volt a már említett Malinyin hadseregtábornok, Ljascsenko és Tyihonov altábornagyok törzskara is, tehát részben „saját objektumként” kezelték a HM-et) csak azt látták, hogy egy tank jön feléjük, civilekkel, tehát kissé (?) elhamarkodottan tüzet nyitottak. (Azt végül is nem tudhatták, hogy a tankban nincs lőszer.) Ennek nyomán sok halott maradt a minisztérium előtti téren. Berki Mihály és szerzőtársai ezt járták körül könyvükben. És érdekes módon kiderül, hogy másnap, tehát huszonötödikén is zajlik egy tűzharc a HM előtt! (Erről eddig soha, senki nem beszélt...)

Az ő verziójuk szerint ez a felkelők bosszúja az előző napi vérengzésért. É?s úgy zajlik le, hogy a szemközti Nehézipari Minisztérium tetejéről valakik sorozatlövő fegyverekkel a felülről nyitott, védtelen szovjet gumikerekes páncélkocsik legénységéből ölnek meg és sebesítenek meg szépszámú katonát. A páncélosok természetesen itt is viszonozzák a tüzet.

Már az is érdekes, hogy megint egy minisztérium, és megint felülről lőnek! De van ám itt más is. Több visszaemlékező is megemlíti, hogy ezután a Honvédelmi Minisztériumban lévő tisztekből álló csoport átkutatja a Nehézipari Minisztériumot. ÉS MOST JÖN A CSODA! Csak néhány fiatal srácot találtak, tizenéveseket, PISZTOLLYAL a kezükben, akik „elfelejtették eldobni a fegyvert”, ahogy ők mondják. Mert – szerintük – volt ott pár „dörzsöltebb róka, öregebb ember, akiknél a géppisztolyok, golyószórók voltak”, és akik még időben leléptek, otthagyva őket...

HŰHA! Biztos, hogy ez az akció „a felkelők bosszúja” volt? Vagy csak egy figyelemelterelő hadművelet, amelyet később SOHA NEM AZONOSÍTOTT, civil, de jól felszerelt fegyveresek irányítottak, akik baleknak otthagyták a gyerekeket, majd eltűntek?

És hova tűntek? Mert a Széchenyi-ház ide iszonyúan közel van. És a „gyakorlott tetőlövészek” nem valószínű, hogy levegővé váltak...

Még néhány, eddig nem ismert dolgot is tisztázni kellene!

Mint említettem, életem egy szakaszában sok katonatiszt között éltem. Voltak közöttük aktívak, nyugdíjasok és leszázalékoltak is. Horgász-

cimborák. Egyikük korábban pilóta volt. Ezt tudtam róla. Egy meleg nyári napon levette a trikóját. Több sebesülés nyoma volt a hasán. Megkérdeztem, hogy mikori. Több üveg sör után volt, és nagyon melegen sütött a nap. Talán ezért mondta el:

„Ötvenhatban kaptam. A Kossuth tér felett. A sortűz, a lövöldözés után egy felderítőgéppel küldtek a tér felé, hogy nézzek már körül, mi is van ott. És a gépem kapott légvédelmi gépfegyverből egy sorozatot. Nekem is jutott. Álmomban ne jöjjön elő, hogy sebesülten hogy hoztam le a sérült gépet.”

Egy óra múlva utánam szólt: „Jenő! De erről soha, senkinek egy szót sem, ha nem akarod, hogy nekem nagy bajom legyen belőle...”

Az illető már nem él. Így már talán elmondhatom. Neve említése nélkül. De ez nekem igencsak feltett egy újabb kérdést:

MILYEN OSZTAG LEHETETT OTT VALAMELYIK HÁZTETŐN, AMELYIKNEK MÉG LÉGVÉDELMI FEGYVERE IS VOLT? AMELYIK MÉG ERRE IS „KÉSZÜLT”? A felkelők nem, nekik ilyesmijük akkor biztosan nem volt. De nem volt a rendőrségnek, sőt az ÁVH-s karhatalomnak sem, minek lett volna? Ki ellen védekeztek volna, saját légierejük ellen? Az ott lévő szovjet tankokon sem volt – a szemtanúk és a fotók szerint – légvédelmi gépfegyver...

ÉS MÉGIS – VALAKIK MÉG EGY REPÜLŐGÉPET IS ELTALÁLTAK...

És még egy kérdés: a szovjet csapatok általában módszeresen szitává lőttek minden olyan épületet, ahonnan támadás érte őket. Mégis épségben maradt az FM, az Építésügyi Minisztérium, a Széchenyi-ház, sőt, a Nehézipari Minisztérium is. Egy-két belövést és tank-géppuska sorozatot kaptak. De a tankágyúk hallgattak. Márpedig más ilyen esetben a budapesti szovjet katonai vezetés friss tankokat küldött a helyszínre, és tankágyúval „adott” a gyanús háznak. Miért? Kaptak valamilyen parancsot, hogy EZEN A HELYEN ÉS ÍGY TILOS beavatkozni? Ezt tényleg sosem fogjuk megtudni...

A már említett Kálló Róbert ír egy bizonyos Pados nevű határőr őrnagyról is, aki Dudás ezredes, a mosonmagyaróvári sortűz „negatív hőse” beosztottja volt, és akit hallott egyszer Dudással nagy hangon veszekedni. Ez a Pados őrnagy – Kálló szerint – ezt vágta oda Dudásnak:

– Neked még így is könnyű, lettél volna ott a Kossuth téren! ...

Ezenkívül említették még, Kálló szerint, a következő neveket: Kádár, Biszku Béla, Erdélyi Károly és Gerő László. Erdélyiről azt írja Kálló levelében, hogy „nem tudja, kicsoda”.

Nos, Erdélyi Károly Kádár későbbi kedvenc diplomatája, külügyminiszter-helyettese volt. És 1956 őszén Moszkvában teljesített

szolgálatot. Gerő László pedig – ha a levélíró jól emlékszik a KERESZTNEVÉRE – sok sötét ügy belügyes főszereplője Kádár idején, például Ábrányi Kornél író rejtélyes eltűnése is állítólag az ő akciója volt.

Nem akarok egy hozzám érkezett levélből túlzott következtetéseket levonni, így csak kérdezem: véletlen, hogy a Kossuth tér kapcsán állítólag részt vevő e négy nevet említi?

De hogy teljes legyen a kép és a képzavar, még egy helyen volt október huszonötödikén délelőtt lövöldözés. Nem is akárhol: a pártközpont Akadémia utcai székházánál.

Azt Gyurkó László és mások is említik, hogy amikor e nap reggelén Mikojan és Szuszlov, a két szovjet alvezér helytartóként Budapestre érkezik, és az Akadémia utca 17-ben emiatt azonnal, de tüstént összeül a Magyar Dolgozók Pártjának politikai bizottsága, az ülést meg kell szakítani, mert az utcából belőnek abba a helyiségbe, ahol a megbeszélés tart... (157. oldal)

No ne már – ahogy pestiesen mondják. Hát hiszen e napon már csordultig tömve van a pártközpont környéke ÁVH-s katonákkal, határőrökkel, folyamőrökkel és szovjet, valamint magyar tankokkal. HÁT KI A JÓISTEN TUD ILYEN HELYZETBEN FEGYVEREKKEL ELJUTNI A PÁRTKÖZPONT ÉPÜLETÉIG ÚGY, HOGY MÉG PONTOSAN ABBA A SZOBÁBA IS BE TUD LŐNI, AHOL A LEGFŐBB MAGYAR VEZETŐK ÉS HRUSCSOV KÉT FŐEMBERE ÉPPEN TÁRGYALNAK???

Ilyen már a mesében sincs – és mégis megtörtént, több résztvevő emlékiratában is említi az incidenst. Az általam idézett, 1956-tal foglalkozó művek közül Varga László említett könyve ír csak a részletekről.

„Itt olyan újabb titokba ütközünk – mondja a szerző –, amelyet a hazai szakirodalom évtizedeken keresztül próbált, józan ésszel nehezen érthetően, elhallgatni."

Szerinte kétféle fegyveres incidens is volt a pártszékház előtt. Egyfelől egy pécsi határőrszázadról van szó, amely magas rangú visszaemlékezők szerint „amikor a Kossuth Lajos tér közelébe ért, éppen elkezdődött a fegyveres provokáció, amelynek sokan áldozatul estek. A határőrök látták, hogy a téren át nem juthatnak el a pártközponthoz, ezért kerülő úton próbálkoztak. A Parlament Duna felőli oldalán törtek át és érték el az Akadémia utcát." (Körösi György későbbi belügyminiszter-helyettes visszaemlékezése)

„Ezen a szakaszon nyitottak ránk tüzet a környező épületekből az ellenforradalmárok. Már az első sorozatok több elvtársunkat megsebesítették, de egy tapodtat sem hátráltunk. Az orvtámadásra tűzzel

válaszolunk. Szakadatlanul lőttük az épületekben meghúzódó ellenforradalmárok tűzfészkeit, miközben nyomulunk előre, hogy a pártközpontot elérjük” – emlékezett Csáki Péter alhadnagy, a század akkori politikai helyettese.

NO DE KÉREM! Felkelők az Akadémia utcában? Akik viszont nem avatkoztak be, amikor a tömeget lőtte valaki a Kossuth téren? Nem tűnik túl valószínűnek.

Nem is az, mert Kállai Sándor akkori kormányőrtől is idéz Varga László:

„A pártközpont védelmére határőröket rendeltek el. Váll-lap nélkül közlekedtek, ami tragikus félreértéseket okozott. A pártközpont védői az ellenforradalmárokhoz átállt alakulatnak vélték őket, a határőrök meg a pártház védőiről hitték ugyanezt. A tűzharcban sokan életüket vesztették vagy megsebesültek.”

Tehát – ELVILEG FÉLREEÉRTÉSBŐL – nemcsak a Kossuth tértől északra, a Honvédelmi Minisztériumnál, hanem délre, az Akadémia utcai pártközpontban is tűzharcok zajlanak ugyanezen órákban! Nem sok ez már egy kicsit?

Varga Lászlónak feltűnik, hogy mindez bizalmas anyag volt, és 1986-ig a kutatók elől is elzártan kezelték a Hadtörténeti Levéltárban.

És még mindig nincs vége. Az ELTE bölcsészkaráról reggel a rektor, Beér János a pártközpontba ment egy delegációval. Később indult utánuk – Varga szerint – Tóth Zoltán dékán, Hanák Péter professzor és Kató István. Az Akadémia utcához érve csak hosszú igazoltatás után engedték tovább őket szovjet katonák és ÁVH-s karhatalmisták. Közben kitört a Parlament előtti vérengzés. Mivel a pártház épületébe nem engedték be őket, ezért a falhoz lapultak. És váratlanul a Zoltán (korábban Beloiannisz) utca felől éles kanyarral egy magyar nemzeti zászlós páncélautó gördül a pártközpont elé, rajta 4-5 magyar tiszt, géppisztolyokkal, az autón pedig egy golyószóró. Tűz alá vették a közelükben lévő orosz páncélosokat és a bejáratnál lévő orosz, illetve magyar ÁVH-s őrséget is! Sorozatok zúgtak a falnál lapulók feje felett, golyók koppantak a falon, az aszfalton... Tóth Zoltán felugrott, átszaladt a kaputól elválasztó 2-3 méteren, aztán egyszerre felbukott a kapunál. A dékán azonnal meghalt!

MI VAN, KÉREM??? ERRŐL MIÉRT NEM TUDOTT EDDIG SENKI?

És ha így történt, akkor ez még három lapáttal rádob a „megfejthetetlen kérdések” amúgy sem túl kicsiny halmára. Vagy nem? Magyar zászlós páncélautó, magyar tisztekkel? De hát ők hogy jutnak be az olyan szigorúan ellenőrzött utcába? Tűzharcba keverednek az őrséggel, és ekkor – CSAKIS

EKKOR – érheti sorozat pont azt a szobát, ahol a magyar és szovjet vezetők tárgyalnak! Majd a támadók nyomtalanul eltűnnek! Mert e páncélautó legénységéről, sőt, magáról a járműről sincsen soha többé szó, ezért senkit sem végeznek ki, csuknak be a megtorlás idején – pedig ők már egyenesen a Birodalom helytartóira emeltek kezet, sőt fegyvert! Hát ép ésszel létezhet ilyesmi? És – e tanúk szerint – mégiscsak létezhet...

ÖSSZEFOGLALÁS

1956 legsötétebb rejtélye ez a délelőtt. Tüntető, békés tömegre, szovjet katonákra, magyar ÁVH-s kormányőrökre lő egy ismeretlen csapat egy vagy két minisztérium (???) tetejéről, amely csoport ráadásul úgy fel van készülve és szerelve, hogy még a felderítő repülőgépet is eltalálja...

Ugyanekkor és ugyanilyen módszerrel szovjet katonákat lőnek halomra egy harmadik minisztérium tetejéről, a Honvédelmi Minisztérium szigorúan őrzött tömbjénél, a tetteseket sohasem fogják el.

A diplomáciai védettségű amerikai épület tetejéről is tüzelnek szovjet csapatokra...

És a tetejébe a legjobban őrzött utcába, a pártközpont elé csak úgy hipp-hopp befordul egy rejtélyes páncélautó, lövöldözni kezd összevissza. Vagy nem is olyan összevissza? Mert pontosan belőnek róla abba a terembe, ahol Szuszlov, Mikojan, Gerő, Kádár, Nagy Imre és a többiek tartózkodnak! Mert azért a véletlennek is megvan a maga valószínűsége, vagy – jelen esetben – teljes valószínűtlensége...

És egyik akció elkövetőit sem találja meg soha, senki. A Kossuth térről legalább tudjuk, hogy mészárlás volt. Ezt nem lehet eltitkolni. A többi akcióról az elmúlt 3-7 évben szerezhettünk csak tudomást. Vajon miért?

Ki vagy kik mozoghattak ilyen félelmetes biztonsággal a zárt kormányzati negyedben, lőve itt is, ott is, amott is?

Mint tudjuk, felkelők nem. Karhatalmisták sem, mert az aztán végképpen nem hihető, hogy lőttek a HM előtt katonákra vagy a pártközpont épületére...

No de lőni, ennyit és ilyen „hatásosan” szellemek nem tudnak. Ezek hús-vér emberek kellettek, hogy legyenek. Kitűnő helyismerettel, felszereltséggel. (Hogy itt-ott pánikszerű lövöldözés tör ki, egymásra is lőnek magyar vagy szovjet alakulatok, az a pánik velejárója...)

Nyugatról átdobott kommandó sem lehetett, mert huszonötödikén azért még működik annyira a határvédelem, hogy egy nagyobb fegyveres egységet kiszűrjön; ráadásul azok honnét szereztek volna páncélautót?

Egyetlen válasz maradt: SZOVJET KOMMANDÓS EGYSÉG ÜGYKÖDÖTT E NAPON A BELVÁROSBAN! Nekik lehetett bármilyen fegyverük, légvédelmitől páncélautókig, valamilyen titkos magyarországi bázisról indítva. És nekik, csak nekik lehetett érdekük annak bizonyítása, hogy MÉG SINCSEN REND A MAGYAR FŐVÁROSBAN, SEM A PÁRT, SEM A KORMÁNY VEZETÉSE NEM URA A HELYZETNEK, ITT MEGTÁMADJÁK, MÉGHOZZÁ TÖBB HELYEN A SZOVJET PÁNCÉLOSOKAT, A MAGYAR TÜNTETŐKET, A HONVÉDELMI MINISZTÉRIUMOT, SŐT, A PÁRTKÖZPONTOT IS!!! ÉS AKKOR, AMIKOR OTT A LEGMAGASABB RANGÚ SZOVJET VEZETŐK TÁRGYALTAK!

Tehát a szovjet csapatoknak maradniuk kell! És a tömeges lázadásnak, a parlamenti mészárlás nyomán még elkeseredettebbé kell válnia! Mert még nem eléggé az... De arra ügyelni kell, hogy le ne verjük túl korán. Csak olaj kell a tűzre, a cél az időhúzás!

Hogy aztán Szuszlov és Mikojan be volt-e mindebbe avatva? És befelé vigyorogva tűrték, hogy belőjenek a tárgyalóhelyiségbe? Nos, ez az, amit sohasem tudunk majd meg. Ha igen, akkor kitűnő színészek voltak. (Ezt már ténykedéseikből is tudhatni...) Ha meg nem, akkor lehet, hogy az akciót irányító moszkvai vezetőknek még az is jól jöhetett volna, hogy Hruscsov két bizalmi és túl „liberális” főemberét „véletlenül” egy füst alatt elteszik az útból... Utána majd mossák kezeiket a nagyfőnök előtt...

Technikailag mindez már sokkal könnyebb volt. Fegyver adott, magyar egyenruhát, zászlót is annyit használhattak, amennyi csak a titkos raktárakban volt. Magyarul beszélő ügynököket küldeni, felkelőknek öltöztetve, a Nehézipari Minisztérium tetejére? Nem gond, ilyenjeik is voltak. Eleve beépíteni. vagy csak az akció miatt ideküldve – nem lényegi kérdés. A magyar pártszékház belső teremeloszlását pont ők ne ismerték volna? Az már csak logika kérdése volt, hogy 15-20 ember hol tud összejönni – hát akkor oda kell belőni. Hogy szovjet áldozatok is vannak? Annál jobb, a világ felé. Áldoztak fel a háborúban egész hadosztályokat „csaléteknek”, színlelt támadás során, még az sem volt fontos, ha a vezénylő tábornok is ott maradt... Emberanyag a Birodalomban van bőven...

A LÉNYEG: EZEN A NAPON MÉG NEM LEHET REND BUDAPESTEN. NYUGALOM MEG KÜLÖNÖSEN NEM. ARRA MÉG VÁRNI KELL. (HOGY MIÉRT – AZ TERMÉSZETESEN AZ UTOLSÓ FEJEZETBEN LESZ MEGTALÁLHATÓ.)

MOSONMAGYARÓVÁR, OKTÓBER 26.

Eléggé közismert eseménye az „56-os sortüzek”-nek. Eddig azt hittük, hogy mindent tudunk róla.

És ez röviden a következő: a forradalmi hangulatban lévő tömeg a határőrség laktanyája elé vonul, átállásra biztatja a „"zöld ávósokat” – mert ugye, ez a határőrök „beceneve” –, majd egyszerre csak sortűz zúdul a fegyvertelen tömegre. Nagyon sok a halott. A felbőszült lakosság elfog határőrtiszteket, és meglincseli őket. A laktanya parancsnoka Szlovákiába menekül. Győrből a Nemzeti Tanács békíteni és rendet teremteni megbízottakat küld ki egy fiatal színházi rendező vezetésével. A rend helyre is áll. Mégis, az 56 utáni megtorlás során a rendezőt, több más társával, közöttük egy pappal együtt – kivégzik.

Dióhéjban ennyi. És ettől ez még egy lehetne a véres események közül. Ha azonban a dolgok általam vizsgált logikája szemszögéből nézzük: van néhány megválaszolatlan kérdés.

Egy: miért pont Mosonmagyaróvárott? Talán, mert ez van legközelebb az osztrák határhoz? És hamar Bécsbe jut a híre?

Kettő: sem a Nagy Imre-kormány rádiója, sem a Győrből működő, a forradalmat támogató rádióállomás nem ad hírt az eseményről. (Legalábbis „A forradalom hangja” című, a korabeli magyar rádióadásokat igen részletesen bemutató kiadványban nyomát sem találni...) Miért? Külföldre megy a hír, otthon alig lehet tudni róla? És mégis Budapestre jut az esemény híre, „gyilkol az ÁVO!” jelszóval újabb lendületet ad az éppen megnyugvó helyzetben mindenfajta atrocitásnak...

Három: 1989 után sokan foglalkoznak ezzel a gyalázatos tömegmészárlással. A viták során többször elhangzik itt is: telefonon tudatta valaki, utólag megállapíthatatlan, hogy kicsoda, a laktanya parancsnokságával, hogy a tüntető tömeg a „laktanya elfoglalására” készül...

Négy: Dudás István (akkor laktanyaparancsnok határőrszázados, 1989-ben nyugalmazott határőrezredes) bátor ember, nem bújik el a felelősségre vonás elől. Kiáll vitázni, nyilvánosság előtt is, írásban is. Többször említi: nem a határőrök lőttek először! A tömegből érkezett egy lövés, ettől esett pánikba egy, a tüzelőállásban fekvő golyószórós kiskatona, és kezdett lőni. A többi lövés már pánik következménye volt, és akkor már nem lett volna módja se tűzparancsra, amit állít, hogy nem adott, sem pedig „tüzet szüntess!” vezényszóra.

Nos, nézzük csak ezt az érvelést. Eltekintve most attól, hogy az adott napon egy, a hivatalban lévő kormány karhatalmi egységének laktanyája előtt tüntetett és követelt fegyvert a forradalmi tömeg, és a világ bármely államában, bárhol, erre válaszul lőállásba állítja az illetékes parancsnok a katonáit, különben őt lövetik főbe felettesei hadbírósági tárgyalás után – szóval eltekintve ettől, 1995. október 13-án kaptam egy hosszú levelet. Bizonyos Kálló Róberttől, Jászszentlászlóból. A Demokrata című hetilapban megjelent, a Köztársaság téri provokációról írt cikkemre írta válaszul. A következőket közli benne:

„1974-ben bevonultam a BM Tartalékos Tisztképző Iskola körmendi laktanyájába. Itt folyt a belügyes tisztek képzése és a későbbi feladatokra való kiválasztása. Én ugyan csak bűnügyi nyomozó szerettem volna lenni, de a sors másként rendelkezett... Nemsokára kiderült, hogy bennünket politikai nyomozói pályára szánnak, méghozzá apelláta nélkül. Becsületünkre legyen mondva, negyvenhármunkból harmincegyen nem vállalták ezt el. Maradék katonai időnk leszolgálására szétosztottak bennünket. Többnyire a határőrséghez, de nem is akármilyen parancsnokok alá. Így kerültem én Kiskunhalasra, majd Hercegszántóra. Az akkori parancsnok ott Dudás István ezredes volt. A hercegszántói parancsnok pedig Pados László őrnagy volt, aki nagyon, de nagyon homályos viszonyban volt Dudással – de erről később még írok...”

A levélíró katonai igazolványának hiteles másolatát is elküldte, igazolandó, hogy tényleg akkor és ott volt határőr, ahol mondja.

A továbbiakban a levél írója, aki magáról elmondja, hogy mindig is különösen érdekelte a történelem, 1973-ban országos középiskolai történelmi vetélkedőt is nyert, és így 1956 sok kérdése őt is izgatja, így ír:

„1975. október 18-án kezdődött a Dudással való ismeretségem, méghozzá egy nagyon érdekes eset kapcsán. Volt az őrsön egy Ceremák Péter nevezetű határőr, aki budapesti volt. Ez a srác egyszerűen azt csinált, amit jónak látott, és csodálatos módon mindig megúszta.

18-án én voltam az őrsügyeletes, amikor ez a Ceremák határőr szolgálatból jött be az őrsre. Körülbelül úgy nézett ki, mint Charlie Chaplin A csavargó című filmben. Igen ám, de éppen akkor érkezett Dudás ezredes is a kocsival. Miután kinyitottam a kaput (hajnal volt, úgy négy óra körül) és lejelentkeztem, az ezredes meglátta Pétert, és eszméletlen ordítozásba kezdett. Pétert láthatóan nem zavarta az ügy, és egészen egyszerűen csak röhögött Dudáson. Dudás engem utasított, hogy fegyverezzem le a határőrt, és küldjem Halasra, a fogdába. Péter csendesen megszólalt: »Miért nem lő le, van benne gyakorlata, az apámmal ugyanis megtette...«

Már sejtettem, miről van szó, mert tudtam, hogy Péter Győrben született, és történelmi tanulmányaimból (nem az iskolákban tanultakból) azt is tudtam, hogy mi történt Mosonmagyaróváron.

Dudás a pisztolyomat kérte, amit nem adtam oda neki, mert nem is adhattam. Majd lehiggadt, és elrendelte, hogy az őrsön senki nem hagyhatja el a szobáját, és a határőrök sem vonulhatnak be a szolgálatból. Péter fegyverét elvettük, majd Dudás kocsijába beültették, és még AZNAP (kiemelés Kálló Róberttől) leszerelték Kiskunhalason.

Október 19-én szolgálatban voltam az úgynevezett Igali úti (isten háta mögötti) szolgálati helyen. Úgy éjfél körül láttam, hogy valaki jön. Ellenőrzésre gyanakodtam, és felszólítottam, de legnagyobb meglepetésemre Dudás ezredes jött egyedül. Kicsit ittas volt. Mivel a fent leírt jelenetet az őrsön rajtam kívül senki nem látta, így azt az utasítást adta, hogy hallgassak a dologról, majd leült mellém, és beszélgetni kezdtünk.

Őszintén elmondta, hogy mi történt. Gyakorlatilag ugyanúgy, mint amit mondott a bíróságon. Akkor is azt állította, hogy a pártbizottságról értesítették: a tömeg meg fogja támadni a laktanyát. Amikor kiment a tömeg, illetve a laktanya elé, valaki a tömegből rálőtt a jobb oldali géppuskás katonára. Erre elszabadult a pokol. Azt mondta, álmaiban mindenesetre arról álmodik, hogy egy barna ruhás, lódenkabátos, 35-40 éves fiatalember rálő a katonára. Még a fegyvert is látta a kezében, ami nem volt más, mint egy Sztecskin 9 milliméteres pisztoly. Ez nagyon lényeges, mert ezt a típust a titkosszolgálatnál használták abban az időben, és senki más. Sőt, ez akkor még titkos típus volt. Elmondta azt is, hogy az áldozatokról sohasem álmodik, de nem tudja az emlékeiből kitörölni a pisztolyos fiatalember gúnyos arcát... Miután ezt elmondta, teljesen összeomlott, sírt...

Majd amikor erőt vett magán, elmondta, hogy a későbbiekben tudomására jutott, hogy nem kevés provokátor volt beépítve a tüntető tömegbe, és ő nyomozott is ebben az ügyben, de kegyvesztett lett, ezért helyezték Kiskunhalasra...”

Álljunk itt meg egy pillanatra. Ha igaz, amit a levélíró állít, márpedig időpontokat és helyszíneket ír, tehát könnyen ellenőrizhető, hogy akkor és ott szolgált-e valójában, akkor egy igen érdekes kérdés merül fel: az a Dudás ezredes, akinek 1956-os „helytállásáért” 1975-ben semmiképpen se kellett volna szégyenkeznie, sőt, dicsekedhetett volna ezzel, miért mondja el ezt egy traumatikus szóváltás után a szemtanú kiskatonának? Talán azért, mert tényleg így történt?

Azonban Kálló Róbert folytatja még furcsa történetét:

„Két hónappal ezelőtt találkoztam Dudással. (1995-ben – a szerző) Megkérdeztem tőle: miért nem mondta el a bíróságon a Sztecskines fiatalembert? Nagyon letörten válaszolta: ugyan ki hinne nekem...

De megmutatott tengernyi dokumentumot, ami azt igazolta, hogy tényleg nagyon sok információt összegyűjtött már régen a sortüzekről.”

Ezek után levélíróm leszögezi: azért hisz Dudásnak, mert későbbi saját nyomozásai igazolják, hogy másutt is megjelentek ilyen barna ruhás, lódenkabátos, Sztecskin pisztollyal „dolgozó” férfiak, és mindenütt provokátori „szerepkörben”. Ezt és következtetéseit a záró fejezetben még idézni fogom. (Érdekes: a rádiónál, Kovács őrnagy gyilkosán is barna kabátot látott Balogh őrnagy, a mellette álló tiszt. Hogy aztán az ballonkabát volt-e, vagy lódenkabát, az már annyi év távolából könnyen összetéveszthető. A Sztecskin mintájú automata pisztoly viszont képes ugyanolyan pusztítást végezni közelről, mint egy géppisztoly. Ráadásul könnyebb egy kabát alól előhúzni, mint az akkori, viszonylag nagyobb méretű géppisztolyokat. Mármost: lehetett-e Kovács őrnagy gyilkosa ugyanaz a személy, aki Mosonmagyaróvárott a golyószórós katonára lőtt? Vagy csak egy azonos kommandó-egységbeli, hasonló ruhájú és fegyverzetű társáról van szó? Lesz erre valaha válasz?)

No, akkor most hogy is állunk? Dudásnak van kéretlen tanúja arra, hogy a tömegből lövés történetét nem 1989-ben találta ki utólag. És itt is, mint néhány más tömegmészárlásnál akad rejtélyes telefonáló (Salgótarjánnál például kísértetiesen ismétlődik majd ugyanez!), aki „felkészíti az eseményekre az érintetteket”, vagy, mint a Köztársaság téren látni fogjuk, előre értesíti például a sajtót, hogy „fejlemények várhatók”. A következtetést hagyjuk későbbre...

KÖZTÁRSASÁG TÉR –
A BORZALMAK NAPJA

Ha a Kossuth téri mészárlásról azt mondtam, hogy 1956 legsötétebb rejtélye, a Köztársaság térről csak azt mondhatom: ez még sokkal mocskosabb epizód volt, de szerencsére annyian kutakodtak utána, hogy immár könnyű tisztábban látni e nap történéseit illetőleg, főleg, ha azok beilleszkednek egy logikai sorba...

Itt is kezdjük dióhéjban az eseménnyel magával:

1956. október harmincadikán délelőtt felkelők ostromolni kezdik a budapesti pártbizottság Köztársaság téri épületét. Kézifegyverekkel nem boldogulnak a védőkkel szemben, de dél körül érkezik néhány tank, amelyek módszeresen rommá lövik a pártházat. Ezután már könnyű az ostrom. A védők, akik életben maradtak, megadták magukat. És – érthetetlen módon – a téren a fegyvert letett védőket meglincselik. Még jól jár, akit „csak” sok-sok lövéssel ölnek meg. Van, akit fára akasztanak, és holttestét meggyalázzák. Az ostromnak – a felkelés története során először – neves és magas rangú áldozatai is vannak. Mező Imre, a pártbizottság másodtitkára, és néhány honvéd főtiszt. A nyugati sajtó fotósai jelen vannak a lincselésnél, a következő napokban az erről készült borzalmas felvételekkel van tele egy sor mértékadó újság. Hruscsov e képekre hivatkozva győzi meg varsói szerződésbeli szövetségeseit, valamint Kína, de még Jugoszlávia vezetőit is arról, hogy „Budapesten fehérterror van, gyilkolják a kommunistákat”. A pártház ostroma szolgál ürügyül a november negyediki szovjet támadáshoz. És a forradalom nyugati, értelmiségi hívei is sokan megrendülnek: hát ilyen egy tiszta forradalom?

E tényekben mindenki egyetért. De rengeteg a részletek megítélése-beli eltérés, és legalább ennyi a kétely és kérdőjel e nappal kapcsolatban. Az első perctől, sőt a megelőző óráktól kezdve a másnap reggelig...

(E résznél két, eddig nem említett forrásmunkára is utalni fogok:

Horváth Miklós hadtörténész-alezredes 1994. május 12-én, a Népszabadságban kolumnás tanulmányban részletezi az eseményeket. Úgy, ahogy ő látta, vagy valakik az ő „szemüvegén” keresztül láttatni szerették volna. A dátum fontos. A szocialisták túl vannak az első, győztes választási fordulón. De a második még hátravan. És a közlemény egy részét sokkolta Dézsy Zoltán filmje, a Pincebörtönök, amelyet szintén választási megfontolásból az Antall-kormány televíziója néhány nappal azelőtt mutatott be. A film és a tanulmány az egész köztársasági téma két végletes megítélése. Dézsyt személyesen ismerem. Együtt dolgoztunk évekig az Új Reflektor televíziós érdekvédelmi magazin szerkesztőségében. Beszélgettem vele sokat, amikor még csak készítette a filmjét és anyagot gyűjtött, majd 1995 őszén, könyvem és a Demokrata című lapban a Köztársaság térről írt cikkem után többször is kemény vitát folytattunk. Horváth alezredessel pedig egy másfél órás telefonbeszélgetés erejéig vettem fel a kapcsolatot, tanulmányának megjelenése után, és próbáltam meggyőzni: több helyütt ellentmond önmagának és a tényeknek is. Ezen igyekezetem igen csekély sikerrel járt... Mindegy, a tanulmányból és Dézsyvel folytatott vitáimból is fogok idézni, a többi megjelent írással,

elemzéssel együtt igen tanulságosak arra nézvést, hogy senki senkivel nem ért egyet a témával eddig foglalkozók közül...)

MIÉRT A KÖZTÁRSASÁG TÉR?

Érthetetlen, hogy miért kezdődött el egyáltalán a kommunista párt budapesti székházának ostroma, és miért pont október harmincadikán?

Október huszonnyolcadikán, mint közismert, a Nagy Imre-kormány mindenestül a forradalom oldalára állt. Nyilvánossá tették: a felkelők követeléseit elfogadják. Az ÁVH-t feloszlatják. Nemzetőrség alakul, a honvédség, a rendőrség és a felkelők hazafias és fegyelmezett erőiből. A szovjet csapatok kivonását szorgalmazzák. Nos, akkor mi az, amivel VALAKIK nem voltak elégedettek?

Hogy a Köztársaság téren még a kommunista párt funkcionáriusai voltak?

Igen. Na és? Nagy Imre ENNEK A PÁRTNAK A NEVÉBEN KORMÁNYZOTT IMMÁR KÉT NAPJA, ELISMERVE A FELKELÉS FORRADALMI JELLEGÉT!!! És Kádár János, a párt új vezetője – látszatra legalábbis – mindenben egyetértett Nagy Imrével. Maléter Pál, Kopácsi Sándor és más vezetők nem tagadták reformkommunista voltukat. AKKOR KINEK VOLT ÚTJÁBAN A BUDAPESTI PÁRTSZÉKHÁZ A BENNE LÉVŐKKEL EGYÜTT?

Van egy másik, szépen hangzó érvrendszer: a pártházba az MDP katonai bizottsága honvéd főtiszteket küldött ki, és szervezték volna a „kommunista ellenpuccsot” Nagy Imre ellen. Csakhogy itt már nagyon nem stimmel valami, de nem ám! Ugyanis a pártházban a gyakorlati hatalom Mező Imre kezében összpontosul. Ő volt a párt budapesti másodtitkára. És igen népszerű ember. A spanyolországi polgárháborúban a köztársaságiak oldalán hősiesen harcolt. Véleményét Rákosival szemben is ki merte mondani.

„1953-ban leváltották, mert egyre határozottabban közölte a vezetőkkel az üzemekben a munkások között tapasztalható rossz hangulatot. 1954-ben ismét a pártbizottság titkára lett, minden forrás szerint RÁKOSI POLITIKÁJÁNAK HATÁROZOTT ELLENZŐJE.”

(Gyurkó László könyvéből idézek, a 253. oldalról)

Tehát adott egy kommunista vezető, az antifasiszta ellenállás tevőleges hőse, aki 1944-ben például Párizsban harcolt a francia hazafiak oldalán a

nácik ellen, a párizsi felkelés egyik szervezője és ismert vezetője volt Párizs északi kerületeiben!

Ideális alany – ÁLDOZATNAK, mert őt a fél világon ismerik az antifasiszta erők...

Hogy ő fenekedett volna Nagy Imre ellen? Aki Molnár Miklós könyve szerint „a Központi Vezetőség Nagy Imréhez húzó tagja volt, és figyelmeztette Nagy Imrét, hogy Gerő sötét terveket sző" – még október előtt? (243. oldal)

Lehetne még érv, hogy a budapesti első titkár, Kovács István, Rákosi feltétlen híve volt. Lehetne – de nem az. Ugyanis Kovács Istvánt még előző nap, október 29-én leváltották pozíciójából, és helyébe a szintén Nagy Imre feltétlen híveként megismert Köböl Józsefet választották. (Gyurkó idézett műve, 252. oldal)

Kovács nem is volt az épületben. „Október 29-én este távozott el az épületből. Elvtársai küldték el, vagy a szovjetek hívták – nem tudjuk..." – írja Gosztonyi a Magyar Golgota 133. oldalán.

És hogy ezt „nem tudták az ostromlók?" Szép hazugság. És azonnal megdönthető. A Nagy Imre kezén lévő Kossuth Rádió ugyanis október harmincadikán, TÍZ ÓRAKOR a hírek során az alábbiakat közli:

„A budapesti pártbizottság a következő közleményt adta ki: a budapesti pártbizottság leváltotta első titkári tisztségéből Kovács Istvánt, és helyette Köböl Józsefet, a Központi Vezetőség Politikai Bizottságának tagját választotta meg."

Ezt Köböl József felhívása követi a kommunistákhoz, a pártbizottság nevében:

„Alakulnak a nemzetőrségek. A kommunisták kötelessége minden erővel részt venni a nyugalom biztosításában, a munkáshatalom megvédésében. Ezért a fegyverforgatásra alkalmas kommunisták AZONNAL JELENTKEZZENEK A NEMZETŐRSÉGEK SZERVEZÉSI KÖZPONTJAIBAN."

Két dolgot azonnal szögezzünk le: érdemileg még el sem kezdődött a pártház ostroma, amikor a rádió e híreket közli. És ez nem Kádárék utólagos önmentése, hanem a Századvég Kiadó és a Nyilvánosság Klub által 1989-ben kiadott „A forradalom hangja" című kiadvány 223. oldalán olvasható!

A másik érdekesség: szó sincs itt a Nagy Imre-kormány elleni akcióról, éppen hogy a nemzetőrségek központjaiba irányítja a párt tagjait az új budapesti első titkár!

Tehát ez az érv is „ugrik". Más kérdés, hogy Kovács István MÁR, Köböl József MÉG nincs a pártházban, hogy miért, azt senki sem tudja.

Lépjünk tovább: a főbb pártépületeket ekkorra már kiürítették. Ságvári Ágnes 1989-es visszaemlékezéseiből kiderül, hogy az Akadémia utcai ORSZÁGOS PÁRTKÖZPONT fegyveres védelmét már előző nap otthagyták a védők és a pártmunkások. Méghozzá felsőbb utasításra. A kompromittáltabb vezetők szovjet járműveken távoztak, akiknek volt kedvük Nagy Imre mellett dolgozni, azok a Parlamentbe mentek át. A Belügyminisztériumot, amelynél volt már több fegyveres összetűzés, szintén békés tárgyalások eredményeként kiürítették az ÁVH-s határőr és folyamőr védők, akik zárt rendben, a Lánchídon át távoztak, amint erről nosztalgiázó, Kádár-párti regényében Berkesi András is megemlékezik. (Októberi vihar.) De egy nappal később!

De hát akkor miért nem ürítették ki idejében a Köztársaság teret is, elvezényelve a védő ÁVH-s katonákat, rendőröket, pártmunkásokat? Több szerző ezt nem érti. Én igen. Ugyanis alkalmam volt személyesen beszélgetni két olyan személlyel is, akik tudtak arról, hogy LÉTEZETT EGY MEGÁLLAPODÁS ARRÓL, MISZERINT ÉPPEN HARMINCADIKÁN A PÁRTHÁZAT IS KIÜRÍTIK!!!

Egyikükkel 1989-ben a Kolumbusz utcában beszéltem, ahol és amikor a volt ötvenhatosok sűrűn találkoztak. Névkezdőbetűivel F. A.-nak nevezem, a forradalom egyik súlyosan megrokkant mártírjáról van szó. 1989-ben beleegyezett, hogy névbetűivel közöljem a Pesti Hírlapban írott cikkemben információját. Eszerint ő 30-án reggel a Deák téren, a főkapitányságon, Kopácsi főhadiszállásán dolgozott. És ekkor érkezett oda egy „lengyel újságíró”, akiről többen azt gyanították, hogy a KGB ügynöke volt. A lengyel közölte volna, hogy érdemes gyorsan kimenni a Köztársaság térre, mert mindjárt kezdődik a pártház ostroma. F. A. és társai ezen igen meglepődtek, mert úgy tudták, hogy éppen most kellene megkezdeni a pártház kiürítését. A térre érve meglepve tapasztalták, hogy ott van egy sor Budapesten lévő nyugati laptudósító és fotóriporter is, akiket szintén a „lengyel” csődített oda, szenzációt ígérve.

Tulajdonképpen nagyon nem lepett meg F. A. információja. Mert korábban ismertem valakit, aki saját elmondása szerint szintén Kopácsi stábjában ténykedett 1956. októberben.

P. H.-nak hívták, több évig közeli barátom volt, azután egy félreértés folytán elhidegült közöttünk a viszony. De amikor még négyszemközt iddogáltunk és beszélgettünk, úgy 1982-83 tájban, többször szóba került ötvenhat is. Én elmondtam neki, hogy már akkor gyűjtöttem anyagot a Köztársaság tér rejtélyéről. És furcsa mosollyal szintén azt mondta: „fene érti, minek kellett a pártházat megostromolni, amikor úgyis kiürítették volna”.

P. H. már nem él. F. A. talán még igen, rég hallottam róla utoljára. Nem tudom, hogy más tudott-e erről a kiürítési tervről?

Van azután még egy apróság: Dézsy Zoltán, aki szintén provokációra gyanakszik a Köztársaság térrel kapcsolatban, csak más indokból (ő a hírhedt kazamatákat kutatja), úgy tudja, hogy az ostromot megelőző este GERŐ ERNŐ (???) járt a székházban. Ez sok mindent megmagyarázna – ha igaz lenne. De nem az.

Két bizonyíték is szól ellene. Az első Hegedűs András már említett könyvében található. A 313-314. oldalon leírja, miként távozott el Gerő, ő maga, Bata István honvédelmi miniszter és Piros László belügyminiszter Andropov szovjet nagykövet javaslatára (!) október 28-án (!) Budapestről. Mint írja, csomagolni is alig volt idejük, családjukat is vitték, és 28-án este hat óra körül egy szovjet tiszt páncélautóval értük jött, majd elindultak a tököli szovjet katonai repülőtérre. A Boráros tér táján még tűzharcba is keveredtek, valakik rálőttek az autóra, amelyből egy szovjet katona géppisztollyal viszonozta a tüzet. Tökölről azonnal szovjet katonai géppel Moszkvába vitték Gerőt, Hegedűst, Pirost, Batát és családjaikat. 29-én hajnalban már Moszkvában voltak. TEHÁT GERŐ 29-ÉN NEM JÁRHATOTT A KÖZTÁÁRSASÁG TÉREN!

Viszont valóban járt ott VALAKI, és Dézsy informátora a tényt tudta, csak a személyt nem! Ugyanis huszonkilencedikén este nem más, mint KÁDÁR JÁNOS (!) kereste fel Mező Imrét! És azt tanácsolta neki, ne törődjék azzal, ki a névleges első titkár, maga vegye a kezébe az ügyek intézését...

Kádár János? De hát erről szó sem volt. Pedig az információ hitelesnek tűnhet, nem más, mint Kádár életrajzírója, Gyurkó László közli könyve 253. oldalán. És ő csak tudja, elvégre eléggé sokat beszélgetett Kádárral, amikor életrajzát írta. Tehát „első kézből” ismerheti e tényt.

No de ez így egészen másként néz ki: az a Kádár, aki, mint már esett szó róla, október elején Moszkvában tárgyalt, Kínából hazajövet, aki a rádió ostroma előtt egy-két órával az épületben jár és tárgyal, intézkedik a rádiót vezető Benke Valériával – a Köztársaság téren is megtette ugyanezt, 10-12 órával az ostrom előtt! (Hogy lesz még más szerepe is, arra visszatérek.)

Szóval térjünk csak vissza még egyszer arra, hogy Budapesten harmincadikára virradóra már második napja NYUGALOM ÉS BÉKE VAN. A NAGY IMRE-KORMÁNY URALNI LÁTSZIK A HELYZETET. És ezt néhány, harmincadikán reggel elhangzott rádióközleménynél semmi sem tanúsítja jobban:

6 óra 33 perc, reggeli hírek:

„A Belügyminisztérium közleménye szerint mára virradóra nyugalom volt az országban. Néhány szórványos lövöldözésen kívül sem rendbontásról, sem összetűzésről nem érkezett hír. A fővárosban keddre virradóra a tűzoltóság jelentése szerint csak egy házból jeleztek tüzet...

...A mentők jelentése szerint az elmúlt éjszaka a legnyugalmasabbak közé tartozott. Egy-két rosszulléten kívül sehonnan sem kérték a mentők segítségét.”

Ezután közlik, hogy dolgoznak a pékek, húst, tejet is szállítanak fővárosi boltokba, mégpedig nagy mennyiséget, valamint konzerveket. És hogy e napon megkezdik munkájukat a szappangyárak, a háztartási cikkeket előállító üzemek, valamint az édesipar üzemei.

A nyolcórás hírek előtt a Honvédelmi Minisztérium két közleménye:

„Folyik a fegyveres csoportokkal szemben álló szovjet erők kivonása Budapestről, A magyar honvédség és rendőrség alakulatai, valamint a munkások és az ifjúság fegyveres osztagai átveszik a rendfenntartást. A még ellenálló fegyveres csoportok reggel kilenc órakor, a harc megszüntetésével egyidejűleg részt vesznek a rend és a nyugalom helyreállításában.”

Majd a hírekben Janza Károly honvédelmi miniszter bejelentése: a nyolcadik kerületben (!!!) a Magyar Néphadsereg csapatai megkezdték a szovjet csapatok felváltását, és biztosítani fogják azok kivonását. Az ellenállók parancsnokságával megbeszélt területet a szovjet csapatok kiürítik.

Tehát hangsúlyt kap a nyolcadik kerület! Márpedig a pártház, a Köztársaság tér ott van! Ez is igazolja, hogy e napon mindenki, a felkelőközpontok is a békére készülnek, ugyan előre senki nem tervezett ostromot a pártház ellen!

Csak éppen...

CSAK ÉPPEN EZ VALAKINEK NEM ILLIK BELE A TERVEIBE. HOGYISNE! EGY NYUGODT BUDAPEST? DE HÁT AKKOR MIRE FIGYELNE A VILÁG? A BÉKE, A REND NEM ESEMÉNY! MÁRPEDIG A KÖZFIGYELMET MÉG EGY DARABIG BUDAPESTRE KELL IRÁNYÍTANI! ÉS: KELL EGY JÓ KIS ÜRÜGY IS, MELLESLEG A MÁR BEVONULT SZOVJET CSAPATOK TÁMADÁSI PARANCSÁNAK KIADÁSÁRA!

Hogy mindennek van-e egy még hátsóbb értelmezése? Egy még ördögibb, zseniálisabb csapdajáték? Van bizony... De erről majd az utolsó fejezetben.

KORA DÉLELŐTT – KIK A VÉDŐK, KIK A TÁMADÓK?

Mindenekelőtt talán illene tisztázni az erőviszonyokat. Kik védték és kik támadták a pártházat? Nézzük a különféle írásokat:

Horváth Miklós szerint október 23-án Orbán ezredes, a Belügyminisztérium Belső Karhatalom parancsnoka (az ő vezénylete alá tartozott az ÁVH karhatalmi állománya és a határőrség) két szakasz sorállományú ÁVH-s kiskatonát rendelt ki a pártház védelmére. Ez 46 katonát jelentett Tompa Károly hadnagy és Várkonyi György alhadnagy parancsnoksága alatt.

(Álljunk meg egy pillanatra: Várkonyi nevét szinte mindenki ismerte később az országban, úttörőcsapatokat neveztek el róla, nemzeti hős lett, mert meghalt az ostrom során. A magasabb rangú ÁVH-s tiszt, Tompa Károly nevét az utolsó 2-3 évben „fedezték csak fel" a különböző történészek. Ami kissé érthetetlen. Mert először is katonai logika szerint ő volt a parancsnok, és a Kádár-féle „hivatalos történetírás" még a parancsnoki tisztet is Várkonyinak „adományozta", másodszor pedig, ha a tényleges parancsnok, Tompa túlélte a vérengzést, akkor miért nem őt sztárolták, miért nem beszélhetett igen sokáig? Talán, mert nem illett bele a provokáció koncepciójába? Vagy csak „rontotta volna az összképet egy túlélő mártír"?...)

Az alakulat elhelyezkedett a pártházban, a szomszédos DISZ-székház (az ifjúsági kommunista szervezet központja) ELÉ pedig őröket állítottak, mert onnan is volt a pártházba átjárás.

Kéretik nagyon figyelni!!! A DISZ-SZÉKHÁZBAN MAGÁBAN NEM RENDEZKEDTEK BE VÉDELEMRE, CSAK ELÉ ÁLLÍTOTTAK ŐRSÉGET! ENNEK MÉG IGEN KOMOLY SZEREPE LESZ!

Az őrszakasz tagjai, Orbán ezredes parancsa ellenére, őrjáratoztak a téren és környékén, civil, fegyveres foglyokat fogtak el, akiket a pártházba vittek. HUSZONNEGYEDIKÉN! Nem később. Azon a huszonnegyedikén, amikor még gőzerővel folyt mindenütt a felkelés felszámolása, tehát a karhatalmista ÁVH-s alakulat részéről ez logikus reflexcselekedet volt. Azonban a Kerepesi úti Szamuely laktanyában lévő parancsnokság okosabb volt a két fiatal tisztnél. Miként másutt is, itt sem szerették volna, ha az ÁVH-s egységek a párt- és kormányépületek védelmén túlmenőleg utcai cselekedetekben is részt vesznek! Mert tudták, hogy a „kék parolis ávósokat" gyűlölő országban, városban ez csak olaj a tűzre. Ezért Orbán

ezredes és főtisztjei többször is parancsba adták a két őrszakasznak, hogy az épületet harci vagy egyéb cselekmény céljából NEM HAGYHATJÁK EL, különösen azután, hogy azok 25-én még egyszer beavatkoztak a „külső” eseményekbe, amikor is egy szombathelyi karhatalmista egység és a felkelők közötti csetepaté során újabb három foglyot ejtettek, és azokat a Szamuely laktanyába továbbították.

Más adat arról, hogy huszonhatodika UTÁN az ÁVH-s őrség újabb foglyokat ejtett volna, nincsen.

De működött itt más, kormánypárti fegyveres csoport is. Huszonnyolcadikán reggel negyven-ötven tiszti iskolásból álló különítmény fésülte át váratlanul a teret, majd ugyanilyen váratlanul el is tűntek. Ez még kevésbé logikus. E napon hangzik el Nagy Imre nyilatkozata a harc beszüntetéséről, a forradalom elismeréséről. Nos, e helyzetben ki irányította a tiszti iskolásokat ide, és miért? Tán csak nem olyan céllal, hogy fokozzák a feszültséget a pártház körül?

A visszaemlékezések szerint a pártházban katonai törzs is működött, amely a kerületi pártbizottságokon munkás-milíciákat akart felfegyverezni. Tudomásuk szerint a törzs négy magas rangú tisztből állott, külön fegyverszállítmány munkásmilícia-ügyben a térre nem érkezett! Ráadásul a zavaros helyzetben Tóth Lajos honvédezredes, a törzs parancsnoka telefonon tájékoztatta a nemzetőrséget szervező Kopácsi ezredes, budapesti főkapitányt addigi ténykedésükről. ISMÉT A BIZONYÍTÉK, HOGY A NEMZETŐRSÉG TUDOTT A PÁRTHÁZBAN FOLYÓ SZERVEZÉSRŐL, ÉS KAPCSOLATBAN IS VOLTAK, Kopácsiék nem ítélték ellenségesnek a honvédtisztek munkáját...

Gosztonyi Péter a Magyar Golgotában hasonlóan adja elő a védők erejét, illetve a honvédtisztek tevékenységét, amelyen szerinte is október 29-ére már túlhaladt az idő. (141. oldal) Gosztonyi is tud Kádár látogatásáról, sőt, arról is, hogy ezután kezdtek a védők között terjedni a várható támadásról szóló hírek. Gosztonyi mint volt katonatiszt, érthetően furcsállja, hogy a védelemre való felkészülés közben, mialatt magas rangú katonatisztek tartózkodnak az épületben, a parancsnokságot mégiscsak meghagyják két fiatal, harci tapasztalattal nem rendelkező ÁVH-s tisztnek.

(Vagy inkább arról volt szó, hogy a „gyorstalpaló” tanfolyamokon átesett „főtisztek” még annyi harci értékkel sem bírtak, mint a karhatalmisták tényleg komolyan kiképzett fiatal tisztjei?)

Amúgy a védők számát, mármint az ÁVH-s egységét tisztekkel együtt Gosztonyi is 48 főre teszi, Föltámadott a tenger című könyve 135. oldalán. Gyurkó László a karhatalmistákon kívül 8 honvédtisztről, 3 rendőrről és

mintegy nyolcvan felfegyverezhető civil pártmunkásról és pártalkalmazottról beszél, akik az ostrom elején a pártházban tartózkodtak.

Tehát: a védők erejéről a különféle nézőpontú visszaemlékezők és történészek nagyjából egyetértenek. Egy biztos: ez az erő semmiféle forradalomellenes és semmiféle Nagy Imre-ellenes akcióhoz NEM LETT VOLNA ELÉG, a védelemhez is csak éppenhogy, tehát a támadás okaira vonatkozóan kiesik a „pártházban készülő puccs” terve...

Van azonban még valami. Még október 25-én éjszaka három szovjet T-34-es tank áll az épület elé, azt védendő. Szervezetlen, gerilla jellegű felkelő csoportok támadása ellen valóban komoly védelem. Ezeket azonban elvezénylik még huszonkilencedikén 16 órakor innen, a szovjet parancsnokság utasítására! Vajon miért? A szovjet csapatkivonás miatt nem, az 30-31-én még zajlik. Sőt, a Honvédelmi Minisztériumnál még harmincegyedikén is vita van, a magyar tisztek követelik a még mindig a környéken lévő szovjet csapatok és tankok kivonását! Egyetlen hír van arról, hogy ezt huszonkilencedikén Kovács István budapesti párt első titkár kérte volna. Ez viszont nem lehet igaz, hiszen, mint dokumentumokból már láthattuk, Kovácsot még huszonkilencedikén felmentették, utóda Köböl József lett. Tehát Kovács már nem kérhette a kérdéses napon ilyesmire a szovjet parancsnokságot!

Itt maximálisan egyetértek Gosztonyi Péterrel, aki a Magyar Golgota 138. oldalán ezt írja:

„Ki és miért rendelte vissza a szovjet páncélosokat – ma sem tudjuk. Egy biztos: ez provokáció volt. Prédának dobták oda a szovjetek a pártházat.”

ÁMDE: történik még valami, a tankok elvezénylése után. Nevezetesen: most meg egy szovjet páncélautó érkezik a pártház elé. Ebben – Horváth Miklós szerint – EGY SZOVJET FŐHADNAGY VEZETÉSE ALATT KÉT-HÁROM MAGYAR ÉS EGY-KÉT SZOVJET KATONA TARTÓZKODOTT. ŐK VOLTAK AZOK, AKIK HUSZONKILENCEDIKÉN A TÉREN HÁROM FŐT ELFOGTAK, AKIK KÖZÜL KETTEN KOPÁCSI SÁNDOR ÁLTAL ALÁÍRT NEMZETŐR-IGAZOLVÁNNYAL RENDELKEZTEK. És ugyanez a kisebb csoport még aznap este, a kormány által elrendelt fegyverszünet és a védőknek korábban kiadott tiltó parancs ellenére a Kenyérmező utcai oldalon, fegyvert használva kényszerítette távozásra az ott lévő civil fegyvereseket. E páncélautóról több más visszaemlékezésben is szó esik.

De arról is, hogy ez a páncélautó is REJTÉLYES MÓDON ELTŰNIK HARMINCADIKÁRA VIRRADÓLAG A PÁRTHÁZ ELŐL.

HOGY IS VAN EZ? Jön egy furcsa páncélautó. Furcsa azért, mert vegyes legénysége van, részben magyar egyenruhát viselnek. Ilyesmi eddig nem volt – vagy magyar, vagy velük együtt szovjet egységek léptek fel a felkelők ellen, de „vegyes csapat” nem. Aztán e páncélautó emberei foglyokat ejtenek az ostrom előtti, immár békés napon, köztük „hivatalos” nemzetőröket is, akiket kevéssel ezután elengednek, hadd terjedjen a hír, hogy a pártház védői megszegik Nagy Imre parancsát. Végül a páncélautó szépen felszívódik, eltűnik, amit a védők maximális megdöbbenéssel vesznek tudomásul, hiszen eddig legalább ennyivel is biztonságosabbnak érezték helyzetüket.

Nem ismerős valahonnan egy páncélautó, magyar egyenruhásokkal? Csak tán nem az Akadémia utcai provokációnál megismert harci járműről van szó? Amely itt is provokál, uszítja a környéket, aztán angolosan távozik?

* * *

És most lássuk a támadók erőit. Ez legalább ennyire furcsa és rejtélyes ügy.

Az elsősorban tisztázható, hogy a forradalom oldalára átállt hadsereg nem vett részt az ostromban, eltekintve 5 vagy 6 tank igen kétértelmű, sőt egyértelmű szerepétől – de ez külön ügy, erről bőven lesz még szó. A hadsereg nem is volt érdekelt az ügyben. Maléter nem, mert ő kommunistának vallotta magát, és mint ilyen, pártház ellen ostromot nem rendelt volna el. Janza Károly miniszter és főtisztjei sem, hiszen tudtak arról, hogy az épületben saját honvéd főtiszttársaik tartózkodnak, akikkel kapcsolatuk is van. A forradalom fegyveres erőinek egyik harmada tehát érdektelen, sőt, ellenérdekelt volt az ostrom ügyében.

A forradalom oldalára állott rendőrség szintén nem volt jelen az ostromlók között. Nem, mert mint láttuk, Kopácsi tisztjei említettek egy megállapodást a pártház kiürítéséről; nem, mert Kopácsi maga az újjászervező párt egyik vezetője volt; és nem, mert ő maga mint a nemzetőrség egyik szervezője, visszaemlékezései szerint békéltető célzattal próbált később a számára is váratlan eseményekbe beleavatkozni. A forradalmi erők második harmada is „kiesik a körből”.

Maradnak maguk a fegyveres felkelők. Itt már furcsább a kép.

Nézzük egyenként: a Dudás-csoportot sokan gyanították az ügy mögött, sőt, nekem 1989-90-ben egykori ötvenhatosok azt mondták, hogy magát

Dudás Józsefet azért akasztották fel Kádárék az elsők között január 19-én, mert „túl sokat tudott a Köztársaság téri ügyről”. Ezért kerestem erre vonatkozó adatokat. És találtam helyette az 56-os évkönyvben, a 221. oldaltól Baló A. Péter összeállítását Dudás forradalom alatti tevékenységéről. Indulásnak leszögezi: DUDÁS NEM ADOTT KI PARANCSOT A KÖZTÁRSASÁG TÉRI PÁRTHÁZ OSTROMÁRA (221. oldal). Az 1957. január 8-12. között megtartott tárgyaláson, amely még csak nem is minősült a később megszokott statáriális pernek, katonai bíróság ítélte Dudást halálra. Az ítélet indoklásában valóban szerepelt egy 1956. október harmincadikai cselekedet: a néphadsereg 9497. számú alakulatának átállásra való agitációja. DE A KÖZTÁRSASÁG TÉRRŐL SZÓ SINCSEN... Ezenkívül Baló napról napra követi Dudásnak a forradalom alatti cselekedeteit, városban lévő mozgását.

És harmincadikán Dudás még csak a Köztársaság tér környékén sem jár!

Szabó Jánost, a Széna téri felkelőközpont parancsnokát Dudással együtt végzik ki. Az indok a Maros utcai honvédlaktanya elfoglalása. A perben szó sem esik a Köztársaság térről. Mint ahogy más sem emlékszik rá, hogy akár „Szabó bácsi”, akár emberei ott lettek volna.

Angyal István és csoportja szóba sem került. A Móricz Zsigmond körtériek sem.

Corvin köz? Ahol harmincadikán reggel ELVILEG Iván Kovács László a parancsnok? Iván Kovács az egyszer már idézett, fogságban írt visszaemlékezésében sok mindenről ír, de arról egy szót sem, hogy a Köztársaság térhez köze lett volna... És ez nyilván igaz is. Ő MAGA ÉS A HOZZÁ HÚZÓ FELKELŐTÁRSAK NEM VOLTAK OTT. ÉS ELLENFELEI? Pongrácz Gergely? Gyurkó, aki Köztársaság téri ügyben igazán nem szimpatizál a felkelőkkel, csak azt az aspektust hozza fel, hogy Pongrácz, saját emlékezései szerint nem is tudta, miszerint a Köztársaság téren harc folyik. Délelőtt kapott egy felkelőtől telefont, amely szerint az ávósok rájuk lőttek a téren, mit tegyenek? Mire ő azt felelte, hogy ne harcoljanak, várják meg, amíg a térre érkezik. Dél körül ért oda. Majd később a lincseléseket próbálta megakadályozni, de sikertelenül, mert őt is majdnem meglincselte a tömeg. Gyurkó Pongrácz beszámolóját úgy minősíti, hogy abból egy szó sem igaz. De azt még ő sem állítja, hogy az ostromot Pongrácz vagy Corvin közi emberei kezdeményezték volna. Illetve később, könyve 254. oldalán felsorol minden felkelőcsoportot, mint akik megpróbálták a pártházat előre eltervezetten megtámadni, és itt egyszerre említi Dudás, Szabó embereit és a Corvin közieket is. Ez körülbelül annyira megalapozott, mint az, hogy a délelőtt az ostromot támogatni érkező tankot is a Corvin közből küldték, erről később a

történészek kiderítették, hogy „gazdátlanul csellengett a Népszínház utcában, onnan vitték a térre”. (A tankra még visszatérek, de ebből is látszik, hogy Gyurkó teljesen „eltévedt” a pártházat ostromló felkelők hovatartozása ügyében...)

Molnár Miklós erről könyvében csak annyit említ, hogy „hivatalos verzió szerint nem azonosított fegyveres csoportok körülzárták és elfoglalták a pártházat”. Ő maga tehát nem foglalt állást, hogy az ostromot kik szervezték.

Horváth Miklós hadtörténész név szerint egyetlen felkelőcsoportot sem említ, csak azt, hogy rémhírek szerint Iván Kovács testvérét a pártházban fogva tartották, és ezért mentek oda a támadók. (Iván Kovács emlékezéseiben erről egyetlen szó nincsen, ellenben más rémhírek szerint viszont két Pongrácz testvért tartottak ott – és ez ugyanúgy nem igaz, amit a Corvin-köziek maguk is tudtak.)

„A támadás megindulása után a környéken lévő csoportok vezetői megerősítésként egymás után irányították a térre fegyvereseiket” – írja Horváth. Nos, hadtörténésznél ez kissé pontatlan és pongyola fogalmazás. Először is nem tisztázza, hogy MIKOR? Mert azt Pongrácz is elismeri, hogy a pártház tankok általi szétlövésekor vagy utána MÁR a téren voltak, de ADDIG nem. Másodszor különböző csoportokról van szó, de név szerint egyet sem említ Horváth Miklós. HARMADSZOR. ÉS EZ A LÉNYEG: A TÁMADÁS MEGINDULÁSA UTÁNRA TESZI mindezt? De KI KEZDTE A TÁMADÁST?

Gosztonyi Péter a Föltámadott a tenger 136. oldalán szintén nagyvonalúan csak azt írja, hogy „Október 30-án a kora délelőtti órákban a VIII. kerület néhány felkelőcsoportja felvonult a Köztársaság térre”. Hogy mely csoportok, azt itt ő sem említi. Magyar Golgota című műve 142. oldalán ugyancsak azt mondja, hogy kilenc és tíz óra között több fegyveres felkelő jelent meg a téren. Részletek itt sincsenek. És csak 11 óra körülre jelzi, hogy a város több pontjáról erősítés érkezik a pártházhoz, mert terjed a hír, hogy az ávósokat kell kifüstölni. Ugyanezen könyv 154. oldalán idézi Pongráczot, aki szerint a téren „nem volt központi parancsnokság”, és a 159. oldalon leszögezi a tanulságok között:

„Hogy a felkelők részéről a pártház megtámadása nem egy előre megfontolt és kitervelt, illetve kellően előkészített akció volt, azt tanúsítja többek között az is, hogy az épület elfoglalása után a győztesek a kezükbe került pártházzal nem tudtak mit kezdeni.”

Egyetlen apróságot tegyünk még hozzá: név szerint csak Nickelsburg Lászlót, a Baross téri felkelőközpont parancsnokát említik a megtorlás során mint olyat, aki a pártház ostromában részt vett (Gyurkó könyvében)

DE: a hivatalos becslések szerint is mintegy ötszáz fegyveres vett részt az épület megrohamozásában. És ennyi embere Nickelsburgnak bizony ugyan nem volt!!!

VISZONT: kik voltak azok a „Beszkárt-ruhás”, azaz a közlekedési vállalat egyenruháját viselő fegyveresek, akiket például az első perctől nagy számban lehetett a támadók között látni? Hol voltak korábban, és hol voltak később, mert semmiféle más eseménynél nem találkozhattunk velük... ?

A következtetés levonható: valóban, a FELKELŐK RÉSZÉRŐL SEM VOLT TERVEZETT ÉS ELŐRE ELKÉSZÍTETT AZ OSTROM. AZT VALAKIK PROVOKÁLTÁK. A VÉDŐK ÉS A TÁMADÓK KÖZÜL EGYARÁNT. RÁADÁSUL MEGINT CSAK ISMERETLEN VALAKIK TERJESZTETTÉK A RÉMHÍREKET AZ ITT ŐRZÖTT VEZETŐKRŐL ÉS A TITOKZATOS FÖLDALATTI KAZAMATÁK FOGLYAIRÓL, ÉS VALAKIK A NYUGATI SAJTÓT MAR KORA DÉLELŐTT A TÉRRE CSŐDÍTETTÉK...

Valakik, valakik és megint csak valakik. Semmilyen konkrétum nincs, de sötét kérdőjel annál több. MIÉRT?

KITÖRT A HARC

Mi történik kora reggeltől délig a téren? Nézzük ismét a különféle emlékezéseket, elemzéseket.

Mindenekelőtt két reggeli epizódról, a „hússzállítmányról” és a rendőrruhákat hozó teherautóról. Mindkettő normális dolog, utólag elemezve. Van a házban 48+8+3, azaz 59 fegyveres és nyolcvan civil. 139 ember. Akiket etetni is kell. Ugyan el ne feledjük, hogy akkor még nincs olyan fejlett mélyhűtőrendszer városszerte, mint napjainkban. Tehát utánpótlást kell szállítani. Húst is. A rendőrruhák pedig bizonyítják, a védők elvonulására készültek, a megbeszélt kiürítési terv szerint. Hiszen a ház vastag falai MÖGÖTT olyan mindegy, hogy mit viselnek, kék paroli nélküli ÁVH-s egyenruhát vagy mást – a rendőrruha az utcán kell, hiszen ÁVH hivatalosan már nincs is.

Mármost mit írnak erről a különféle források?

Horváth Miklós csak a szállítás tényét említi, azt hajnalra keltezve.

Gosztonyi Péter szintén a hajnali órákra teszi a szállítást. Szerinte ekkor tűnt fel a védőknek, hogy a már említett páncélautó eltűnt, méghozzá úgy,

hogy legénysége a védőket nem is értesítette. Az élelemszállító autó pedig reggel kilenckor érkezett a térre.

„Mindez a sürgés-forgás joggal keltette fel a Köztársaság tér lakóinak figyelmét” – mondja Gosztonyi, a Magyar Golgota 142. oldalán.

Itt azért már vitatkoznék:

Egy: ha minden emlékező szerint hajnalban hozták a rendőrruhákat, akkor ez nem lehetett a délelőtti csoportosulás közvetlen kiváltó oka. Itt már keveredik a két teherautó ügye.

Kettő: októberben kora hajnalban bizony sötét van. Nagyon ébernek, korán kelőnek és jó zseblámpával rendelkezőnek kellett lennie annak, aki ilyen időtájt a közelébe mehet egy rakodó karhatalmi teherautónak, és a rakományt is pontosan meg tudja állapítani. Magyarul: a „környék lakói” ezt nemigen láthatták. Hogy akkor később mégis honnan tudják a téren harcolók, hogy a védők átöltöztetésére rendőrruhák érkeztek? Szerintem onnan, hogy a provokáció szervezői ezt a hírt is idejében elterjesztették, növelve a tömeg dühét!

Gyurkó László szerint a húst szállító teherautó, amely később szintén a támadók harci kedvét növelte („fél disznókat hoznak ide, mikor éhezik az ország...”), a X. kerületi pártbizottságról hozott húst, kenyeret, konzervet a védőknek, de nem fél sertéseket. Eltekintve most attól, hogy Gosztonyi pontosan megadja még annak a tisztnek a nevét is, aki az ÁVH-karhatalom hadtápjától az élelemszállító autót küldte, tehát Gyurkó eleve téved, Gyurkónak abban van igaza, hogy a „hús-rémhír” is provokáció volt. Különösen, ha összevetjük a már idézett reggeli rádióhírrel, miszerint a lakosság részére kenyeret, húst és tejet szállítanak a boltokba e napon, tehát aki rádiót hallgatott, az pontosan tudhatta, hogy nem lesz „éhínség” Budapesten. Mindegy: rémhírek már kerengtek, hogy az ostromhoz hangulat is legyen...

Az első lövésekről Horváth Miklós ezt írja:

„Délelőtt tíz óra után két rendőr vezetésével öt-hat civil fegyveresből álló csoport érkezett a kapuhoz. Az épületben lévő ávósokat keresték. Miután a kapuban álló őrség – három rendőr és öt, ekkor már szintén rendőregyenruhába öltözött karhatalmista – nem akarta őket beengedni, erőszakkal benyomultak a pártház előterébe. Ekkor a bent lévők tüzet nyitottak, és az előcsarnokban kézigránát robbant. A csoport tagjai ekkor néhány társuk kivételével elhagyták az épületet. Az így támadt zűrzavart kihasználva az őrséghez tartozó rendőrök és két-három karhatalmista kiszöktek a házból, és a tér fái között kerestek menedéket. Mivel a felkelők biztosak voltak abban, hogy a tegnap még látott ávósok az épületben vannak, társaik biztosítása érdekében már korábban tüzelőállást foglaltak.

Ekkor elszabadult a pokol. A támadás elsősorban a tér felől indult meg, de később a felkelők elfoglalták a Kenyérmező utca sarkán lévő diákszállót, és onnan is tüzeltek a pártház oldalsó ablakaira.”

Gyurkó László szerint ez annyiban különbözik, hogy fegyveresek többször is érdeklődtek az őrségtől: kik vannak az épületben? Majd egy csoport behatolt, lefegyverezte az őrségben lévő három rendőrt, hét karhatalmistát pedig foglyul ejtett, majd a csoportot kiverték az épületből. (256. oldal)

Gosztonyi Péteré az érdem, hogy „felfedezte” a védelem egykori, valódi és az ostromot túlélő parancsnokát, Tompa Károly hadnagyot. Mindkét idézett könyvében beszámol a harc kitöréséről. A „Föltámadott a tenger” 136. oldalán így:

„Először egy hat személyből álló küldöttséget menesztettek – mármint a felkelők – a pártbizottság épületébe, hogy azok tudakolják meg, mi ott a helyzet. Tompa Károly 1957 elején erről – ez ideig egyetlen – nyilatkozatában így ír: ...valamennyi beosztottam rendőrruhába öltözött. Reggelizés után elmentem borotválkozni. A borotválkozást még be sem fejeztem, amikor az egyik harcos jelentette, hogy a téren fegyveresek gyülekeznek, és egy csoport fegyveres már az előtérbe is behatolt. Azonnal a helyszínre siettem. Mire odaértem, csak annyit láttam, hogy egy csoport civil ruhás férfi igyekszik kifelé az épület előcsarnokából... Odaérkezésemig az épületben lövés nem hangzott. Közvetlenül ezután az előcsarnokban kézigránát robbant. Ekkor már a harcosok körülfogták a lépcsőházat, és a gránát robbanás után – amelytől senki nem sérült meg – tüzet nyitottak. Ennek következtében egy személy az ellenforradalmárok közül már nem tudta elhagyni az épületet...”

Gosztonyi ebből azt a következtetést vonja le, hogy a „zöldfülű, tapasztalatlan 24 éves hadnagy” dobta el a kézigránátot és kezdte meg a harcot. (Emellett furcsállja, hogy csak az 1957-ben megjelent Sólyom-Zele-féle, kádárista könyv említi Tompa nevét, utána hallgatnak róla.)

Magyar Golgota című könyve 142. oldalán viszont már némileg másképpen ír: eszerint a téren megjelent fegyveresek a környék lakóit faggatták először, hogy kik is vannak a pártházban. Majd tíz óra után pár perccel 5-6 fegyveres fiatal a pártház főkapuja felé tartott. Ellenséges szándék nélkül szóba elegyedtek a kapubejáratnál álló valódi és álrendőrökkel. Államvédelmisek után érdeklődtek, és azt kérdezték, kiknek hozták a sok élelmiszert. Majd támadó szándék nélkül léptek be az előcsarnokba.

Ezután a következő oldalon ismét szó szerint idézi Tompa eseményleírását. Majd közli, hogy 1990-ben Budapesten, a Béke Szálló

halljában személyesen is találkozott Tompa Károllyal. A beszélgetés során – Gosztonyi szerint – Tompa kitért a kérdések elől. Csak azt erősítette meg, hogy az előcsarnokba belépő fegyveres civilek nem mutattak támadó szándékot, és azt is, hogy kézigránát robbant közöttük.

Gosztonyi ebből ismét – saját logikája szerint – következtetéseket von le. Azt, hogy a belépő fegyveresek közül senki sem dobhatta a gránátot. (Ez logikus és igaz, hiszen ezzel saját életét is veszélyeztette volna.) Viszont – és ez már eltérés saját korábbi álláspontjától – Gosztonyi szerint Tompa „vagy valamelyik katonája" dobhatta a gránátot az emeletről, pánikszerűen, önvédelmi reflexből, és ezután tört ki a lövöldözés.

Ennyi ellentmondás után engedtessék meg, hogy magam is következtetéseket vonjak le:

Egy: mármost rendőrök vezették a pártházba induló civil fegyveres küldöttséget, vagy nem? Mert csak Horváth Miklós ír rendőrökről, mindenki más civilekről beszél.

Kettő: ha valóban rendőrök voltak – és nem álruhás provokátorok –, akkor hogy kerültek ide? Elvégre Kopácsiék sokszoros bizonyíték szerint nem kerestek ellenséget a házban, azt kiüríteni akarták, később pedig a védőket menteni. KINEK a rendőrei voltak?

Három: maradjunk a „civil csoport" változatnál és kézigránátnál. Mármost Tompa hadnagy dobta vagy nem dobta? Másodjára ebben már Gosztonyi Péter sem biztos. Csak az a tény, hogy VALAHONNÉT repült egy gránát. Robbant. (Érdekes, sem halált, sem sérülést nem okozott, az az utána kibontakozott, pánikszerű lövöldözés „eredménye" volt.) Gosztonyi azzal érvel, hogy a bejutott civil küldöttségnek nem volt érdeke a gránátrobbantás, mert ezzel maguk is életveszélybe kerültek volna. És a védőknek? Zárt térben egy gránátrobbanás őket ugyanúgy megölhette, megsebesíthette volna, vagy ők ez ellen be voltak oltva?

Négy: és most lássuk a valószerű változatot. Bejut egy küldöttség. Már kifelé mennek. Amikor VALAKI, VALAHONNÉT a házból egy KÖNNYGÁZGRÁNÁTOT vág közéjük. Ezért nincs a robbanásnak halottja és sebesültje. De a pánik és a harc kitör. Hogy ez a valaki eleve a védőkhöz tartozott, vagy csak a házban mozgott, a védők tudta nélkül – ez még kérdés. De ez utóbbira lesz még egynéhány bizonyíték. A LÉNYEG: A HARCNAK KI KELLETT TÖRNIE! A PROVOKÁCIÓ MÁR MEGINT SIKERÜLT...

A DÉLELŐTT – ÉS A MENTŐSÖK LEMÉSZÁRLÁSA

A tűzharc tehát kirobban. És lesz egy epizódja, amely vérlázító, és mintegy „igazolja” a tömeg későbbi lincselését. Ez a mozzanata: a sebesülteket menteni próbáló elsősegélynyújtók sortűzzel való lemészárlása a pártház épületéből. Vitathatatlan tény, számos emlékezés, filmfelvétel is rögzíti.

De itt most mindenekelőtt visszatérnék valamire: mozoghatott-e valamiféle „harmadik erő” az ostromlókon és a védőkön kívül az épületben? Nem mindegy ennek az elvi lehetősége, mert ez azt is megmagyarázná, hogy az előcsarnokban a gránátot ki dobta!

Először is Gosztonyi Pétert idézném, a Magyar Golgota 145. oldaláról:

„Tény, hogy október harmincadikáig semmiféle záróöv nem létezett a pártház körül. Hiszen ha ilyesmi lett volna, sem a szovjet páncélos, sem a ruhát ás élelmiszert szállító ÁVH-s tehergépkocsik nem mozoghattak volna bántatlanul a körzetben. Október harmincadikán tíz óráig AZ MENT BE A PÁRTHÁZBA, AKI AKART, ÉS AKI AKART, AZ KIJÖTT ONNAN.”

Gyurkó László ugyan hazugságként aposztrofálja Kopácsi Sándor visszaemlékezéseit, abban mégis az szerepel, hogy a harcok közben például Csikesz Józsefnét, a pártbizottság egyik vezetőjét felkelők az ostrom KÖZBEN elvitték a térről. (248. oldal) Szó esik még arról, Gyurkónál és másutt is, hogy az ostrom során rejtélyes civilek civil ruhát osztogatva megmentettek védőket, és voltak, akik különféle kijáratokon sértetlenül távozni tudtak.

Egyszóval: KI LEHETETT JUTNI KAZAMATÁK NÉLKÜL IS a székházból. DE BE IS. Ezért merem állítani: az a provokátor vagy provokátorok, aki(k)nek az volt a parancsa-parancsuk, hogy az ostromlókat a végsőkig kell bőszíteni, bármikor bejuthattak az ÉPÜLET-EGYÜTTESBE, és KI IS JUTHATTAK ONNAN, CIVILBEN.

Még mielőtt az elsősegélynyújtók lemészárlását részletezném, azt sem árt tisztázni, hogy az ostromlók eleve tudták: kézifegyverekkel az erődszerű pártházat elfoglalni nem tudják. Ezért is vittek valahonnan ágyút, majd később „a Népszínház utcában zsákmányolt csellengő tankot” a térre. Azért furcsa: két napja béke van és rend, mégis van olyan „csellengő harckocsi” a városban, amelyet el lehet foglalni és ide lehet hozni? Persze, hiába... Mert csak olyan lövedékei vannak, amelyek gyalogság ellen használhatóak

(srapnell), de épület ostromára alkalmatlanok. Tehát sem a tank, sem az ágyú nem dönti el – a délelőtt folyamán – a harcot...

És most a mentősökről:

Horváth Miklós és Gyurkó László „érdekes módon” egy sort sem ír erről az iszonyatos epizódról. A Magyar Függetlenség című, Budapesten, 1956. november elsején megjelent lapban az egyik újságíró így ír:

„...hatalmas vöröskeresztes zászlóval egy ápolónővér és két hordágyas mentő indult a térre, hogy összeszedjék a szabadságharcosok sebesültjeit.

És akkor megtörtént, amit a világháborúk legszörnyűbb óráiban, gyűlölködő, ádáz ellenségek sem követnek el: az ÁVH-s gyilkosok rájuk lőttek, és az elől haladó ápoló véresen arcra bukott... Tollat forgattam eddig, és gyűlöltem a vérontást, de ekkor puskát ragadtam, és a szabadságharcosokkal rohamoztam én is...”

John Sadovy amerikai újságíró a Life Magazin 1956. decemberi különszámában ugyanezt így adta elő:

„A fehér köpenyes elsősegélynyújtók, főleg asszonyok, jöttek-mentek, szedték a sebesülteket. Láttam, ahogy rájuk is lőttek. Fiatal gyerekek, 15-17 év közöttiek jelentek meg a helyszínen. Saját szememmel láttam, hogy egy ilyen srác előrerohant, hogy egy sebesültet kihozzon a tűzvonalból. Láttam, amikor találat érte. Társa vonszolta ki őt a tűzvonalból...”

Gosztonyi Péter e gyalázatos gaztettből azt a következtetést vonja le, hogy a védő karhatalmisták között mesterlövészek voltak, akik ezt meg tudták tenni. Bár elismeri, hogy Tompa Károly hadnagy, a védő szakasz parancsnoka ezt a vele 1990-ben folytatott beszélgetésben is tagadta.

Ami tény: VOLT ILYEN SORTŰZ! Fényképek, filmek szerint is volt. Ami kérdés: kik lőttek? Nekem 1990-ben szintén jelen lévő szemtanúk közül többen is egy furcsa dolgot említettek: a sebesültekre zúduló sortűz a védők szemszögéből „balról, a második emeletről” jött! Próbáljunk csak a képbe helyezkedni: AMI A VÉDŐKNEK SZEMBŐL ÉS BALRÓL VAN, AZ A VÉDELEM SZEMSZÖGÉBŐL JOBBRÓL... Érdekes... De hiszen jobbra a DISZ-székház van, mint már volt róla szó. És – a védők emlékezései szerint – ott nem is volt közülük senki, különösen nem a második emeleten; csak a kapuját védték, hogy oda a támadók ne tudjanak behatolni, majd a DISZ-székház emeleteire feljutva onnan áttörni a pártházba...

NO DE AKKOR KI LŐTT ONNAN? Mert az emlékezések szerint sem korábban, sem később onnan a védők nem tüzeltek, a később a székházat szétlövő tankok sem vették ezt a részt mint „csendes területet” célba. (Jó lenne látni a filmfelvételt, amely a mentőkre zúduló tüzet rögzíti, vajon a torkolattüzek HELYE is rajta van-e? Sajnos, én e filmet sosem láttam...)

Viszont ha így volt, akkor jogos a felvetés: ugyanaz a provokátor vagy provokátor-csoport, amely a pártszékház előcsarnokában a gránátot a küldöttség közé dobja, lőtte az SS-ek vagy KGB-s Gulag-őrök kegyetlenségéhez mérhető, gyilkos, mentőket ölő sortüzet is. És ha 10-ig BÁRKI BEJUTHATOTT, akkor ez a valaki (vagy valakik) bent is volt(ak), majd az ostrom zűrzavarában simán ki is juthattak civilben. (Ehhez még a valószínűleg nem létező kazamatákat sem kellett ismerniük.) És később lesz még egy olyan pont, ahol ez a személy vagy csoport szerepet kap!

Mindegy – a sortűz megtörtént. Eredménye: még elkeseredettebb ostrom. Eredménytelenül. Mert kézifegyverekkel a pártházat bevenni még mindig nem lehetett. Ahhoz nehezebb, ostromra alkalmas fegyver kellett. Érdekes, sőt nagyon különös módon egyszer csak – az is lett. Tankágyúk formájában...

A LEGSÖTÉTEBB REJTÉLY: AZ ÖT (VAGY HAT) TANK!

Ha van abszolút érthetetlen vagy abszolút sötét pontja az egész ötvenhatos eseménysorozatnak, nos az a pártházat szétlövő tankok históriája.

Olyan abszurditással nem is foglalkozom, hogy – Gyurkó László szerint legalábbis – Pongrácz Gergely utólag azt mondta: ő vitt három tankot délben a térre, így foglalták el a pártházat. Ha mondott ilyet Pongrácz, az az ő baja. Nevetségessé és szavahihetetlenné válik általa. Mert három tank semmiképpen sem volt ott. Volt előbb egy, isten tudja, honnét, aztán jött még öt, mások szerint hat – de ebből három sehogy sem lesz. És valahogy egyiknek sem volt Pongráczhoz semmi köze...

Ha meg nem mondott Pongrácz ilyen hülyeséget, na akkor hasznos lett volna idejében beperelnie Gyurkót...

Mindegy, most nézzük a komolyabb forrásokat, mi is történhetett?

Azt már tisztáztuk, hogy puskával, géppisztollyal, golyószóróval, pár kézigránáttal a pártházat elfoglalni nem lehetett. Az ezekkel való ostrom csak arra volt jó, hogy kellően nagy zajt csapjon. Az épület „megdolgozásához" nehézfegyver, ágyú vagy tankágyú kellett. Volt is mindkettőből egy-egy darab a téren a délelőtt folyamán, csak... csak a „csellengő" és idehozott tanknak nem voltak betonromboló lövedékei, csak élőerő, azaz emberek ellen hatásos repeszgránátjai. A tüzérségi ágyú

szerepéről senki sem szól, eszerint vagy nem működött, csak ijesztgetésnek hozták, vagy olyan hozzá nem értő módon kezelték, hogy kárt az épületben okozni nem tudott.

A lényeg, hogy délben „döntetlenre” állt a harc. A védők ugyan nem tudtak kijönni, de a támadók sem bejutni az épületbe. Ezzel együtt Mező Imre és a bent lévők „unták” már az ostromot. Joggal: ha egyszer ők a hatalmon levő miniszterelnök pártjának fővárosi székházát védik, akkor mi a jó égért nem kapnak sehonnan sem segítséget? Másrészt fogyott a lőszer, és fáradni kezdtek a védők is. Megindult tehát a telefonálgatás, segítségért. (Érdekes: már megint úgy ostromolnak objektumot, hogy a vezetékes hírközlést nem vágják el a támadók... Lehet erre pestiesen azt is mondani, hogy pancserek, de lehet tűnődni: talán az ostrom kiagyalóinak szükségük volt arra, hogy minél többen tudjanak arról: a védők kérték a segítséget?)

Gyurkó szerint: „Mező és társai az ostrom folyamán segítséget kértek a Minisztertanácstól, a Honvédelmi Minisztériumtól, a rendőrségtől, laktanyáktól; csak ígéretet kaptak, mint egy héttel azelőtt a rádió védői.” (257. oldal)

Molnár Miklós még ennyire sem megy bele a részletekbe:

„Több behatolási kísérlet után a tömeg végül páncélosok segítségével beözönlött a házba, a tankok tüze nyitott utat a végső támadás előtt.” (159. oldal)

Gosztonyi Péter már sokkal többet foglalkozik az üggyel:

A Föltámadott a tenger című könyvében még csak annyit ír meg, hogy az ostrom végkimenetelét azok a magyar páncélosok döntötték el, amelyeket a XIII. kerületi pártbizottság titkára küldött felmentésül a Köztársaság térre. (137. oldal)

A Magyar Golgota című könyvében már sokkal alaposabban foglalkozik az üggyel. Ebből érdemes részletesebben idézni:

„Mező Imre fáradhatatlanul telefonon sürgette a felmentést. A belügyminisztériumot hívta, a Honvédelmi Minisztérium politikai főcsoportfőnökségét, a vezérkart, majd az Akadémia utcai MDP-pártközpontot. Az utóbbinál csak Ságvári Ágnessel tudott beszélni. Tőle tudta meg: az elvtársak „evakuáltak”. Nincs már pártközpont. Egyébként a többi hívott szám sem hozott eredményt. Mező legfeljebb jó tanácsokat kapott. Tartsanak ki, vagy ha ez nem megy, egyezkedjenek a támadókkal. Mező a Katonai Bizottság egyik tagjával, Földes Lászlóval is beszélt. Ő legalább igyekezett valamit tenni a Köztársaság tériek érdekében. Bement a HM-be, a szovjet parancsnokságra. Malinyin hadseregtábornokkal beszélt. Ő volt a legmagasabb rangú szovjet katona Magyarországon. Földes leírja: „Szenvedélyesen kértem őt segítségre”. Malinyinnek meg lett volna erre

lehetősége. Egy páncélos zászlóalj elég lett volna a rendcsinálásra a téren. Erélyes fellépésükkel kimenthették volna szorongatott helyzetükből az ostromlottakat. Elvileg ennek politikai akadálya sem lett volna – hiszen a Nagy Imre-féle magyar-szovjet megállapodás szerint a budapesti szovjet csapatoknak csak október 31-én éjfélig kellett véglegesen elhagyni a magyar fővárost.

MALINYIN KEZDETBEN SEGÍTŐKÉSZSÉGET IS MUTATOTT. A SZOMSZÉD SZOBÁBÓL BESZÉLT TELEFONON FÖLDES ELŐTT ISMERETLEN SZEMÉLYEKKEL. DE AMIKOR VISSZATÉRT IRODÁJÁBA, KIJELENTETTE: SAJNÁLJA, NEM TEHET SEMMIT!” (147-148. oldal)

No, itt álljunk meg egy pillanatra. Mert nagyon fontos ponthoz érkeztünk! A krimi egyik kulcspontjához! Malinyin, mint már szó volt róla, a szovjet vezérkar főnökének első helyettese e percben. A hadvezetés harmadik embere!

Ha neki valakitől engedélyt kell kérni valamihez, az csak nála feljebb álló személy! És ilyenből nincs sok: Antonov vezérkari főnök, Zsukov honvédelmi miniszter, Hruscsov pártfőtitkár, Vorosilov, az államfő...

TEHÁT KÖZÜLÜK VALAKI MEGTILTOTTA MALINYINNEK A SEGÍTSÉGNYÚJTÁST!!!

Hogy miért? Mert az események egy bizonyos logikája szerint E NAPON A PÁRTHÁZNAK EL KELLETT ESNIE! ÉS UTÁNA LINCSELÉSNEK KELLETT KEZDŐDNIE!

Gosztonyi ezután tovább bogozta Mező Imre segélykéréseinek sorsát. Eszerint a partizánszövetség is ígért segítséget, 30 ember állítólag el is indult, de soha nem érkezett meg a térre, valahogy „elkallódtak” útközben. Maradjunk abban, hogy ez komolytalan mellékszál, harminc fegyveres kézi-fegyverrel, még ha létezett is volna, itt már mit sem tudott volna segíteni...

„Végül is Biszku Béla küldött segítséget. Biszku 1956 októberében az MDP XIII. kerületi pártbizottságának titkára volt. Ebben a minőségben utasította Liszt Vilmos ezredest, hogy a Mátyás laktanyában elhelyezett páncélosezredből hat harckocsit küldessen a Köztársaság térre, állítsák helyre a rendet. A páncélososzlop október 30-án, 12 óra után irányt vett a Köztársaság tér felé.”

Mielőtt a mindebben rejlő hibákat és furcsaságokat boncolgatnám, nézzük még meg, hogy Horváth Miklós hadtörténész szerint mi történt:

Ő 12 és 13 óra közé teszi az egy szem ismeretlen eredetű harckocsi feltűnését, amely mások szerint (a „csellengő”, a Népszínház utcából hozott tankról van szó) már 10-11 körül ott volt. Horváth szerint a később a térre érkező esztergomi harckocsizók egyike az általuk többször is, behúzással

elindított harckocsiról azt állította, hogy az a piliscsabai ezred állományába tartozott.

Horváth a tankcsoportról így ír: „A védők többek között Biszku Bélához, a XIII. kerületi pártbizottság titkárához is fordultak segítségért. Biszku felvette a kapcsolatot Virág Ede ezredessel, aki utasítást adott a Mátyás laktanyában állomásozó 33. esztergomi harckocsiezred vezetésének, hogy hat harckocsit küldjenek a térre...”

Nos, vessük csak össze az eddigieket:

Liszt Vilmos ezredes vagy Virág Ede ezredes indította a tankokat? Nem teljesen ugyanaz...

Biszku, aki ekkor egy szerény kerületi pártbizottsági titkár, milyen alapon utasítgatja bármelyik ezredest, aki a Honvédelmi Minisztérium állományába tartozik, hogy küldjön tankokat ide vagy oda?

Egy elem, egy lényeges elem hiányzik a képből. Talán megtaláltam. Ugyanis a hosszú évek során beszéltem néhány védővel vagy az események ismerőjével – és a következőket sikerült megtudni:

Igaz, hogy Mező Imre több helyről próbált segítséget kérni. Igaz, hogy Ságvári Ágnestől megtudta: az Akadémia utcai pártközpontban már nincsen senki. De tudta azt is, hogy vezetője, Kádár János a Parlamentben van. És Mezőnek volt még egy fontos telefonja, amelyet egyik idézett szerző sem említ. A Parlamentbe! Kissé idegesen közölte, hogy ha nem hallanák a saját fülükkel, hát tőlük légvonalban 2-3 kilométerre súlyos harcok vannak. Miközben Nagy Imre tűzszüneti parancsa érvényben van. És ezért Nagy Imrével akart beszélni. Nagyot nem tudták kapcsolni, az okokról megoszlanak a vélemények, egyesek szerint kormányülés volt, mások szerint delegációkkal tárgyalt éppen. DE KÁDÁR JÁNOST igen! Már csak illetékességből is: a pártügyekért ő, az MDP első titkára felelt e napon. És KÁDÁR JÁNOS KÉRTE MEG VAGY UTASÍTOTTA BISZKU BÉLÁT A TANKOK ELINDÍTÁSÁRA! ÍGY MÁR ÉRTHETŐBB AZ ÜGY: KÁDÁR JÁNOS EGYBEN ÁLLAMMINISZTER IS A KORMÁNYBAN, ÉS ILYEN MINŐSÉGBEN MÁR UTASÍTHAT HONVÉDTISZTEKET IS; TEHÁT BISZKU AZ Ő NEVÉBEN RENDELKEZIK...

Mielőtt továbblépnénk, valami azért még fontos: milyen „páncélosezred” állomásozik e napon a Mátyás laktanyában? Én évekig kutattam, hogy egyáltalán hova is tartoztak a Köztársaság térre küldött tankok. Méghozzá illetékeseknél: akkori páncélostiszteknél kérdezősködtem. 1990-ben az ekkor elért, az esztergomi, illetve piliscsabai ezredhez tartozó egykori tisztek azt mondták: e napon a pesti oldalon nem volt tankjuk. Közel volt még a fővároshoz a rétsági páncélosezred. Ennek egykori parancsnokát, a Vácott élő Garami Lajos ezredest is sikerült

utolérnem. Elmondta: nem az ő tankjaik voltak. Hiszen ők ekkor részben Mindszenty bíboros kiszabadításával voltak elfoglalva, másrészt volt ugyan tíz harckocsijuk a fővárosban, Balogh alezredes parancsnoksága alatt, de ezek a Honvédelmi Minisztérium őrzésével voltak megbízva, onnan el nem mozdultak, a Köztársaság térnek még a környékén sem jártak. Viszont ő úgy hallotta, hogy a Baj község mellett állomásozó tatai nehéz harckocsizó egységhez tartoztak az általam keresett tankok.

Eltekintve most attól, hogy ez az ezred nemigen vett részt a budapesti eseményekben, van egy másik bökkenő is: ez az ezred, mint neve is mutatja, nehéz harckocsikkal volt felszerelve. ISZ-2-esekkel, vagy esetleg már korszerűbb, ötven tonnás T-harckocsikkal, de

T-34-es közepes tankok ott nem voltak. Márpedig a fotók egyértelműen bizonyítják, hogy a Köztársaság téren közepes, tehát T-34-es tankok jártak.

Mindez számomra kétségessé tesz minden eddig elmondott dolgot. Ha a kutató történészek még a parancsot adó ezredes nevében sem tudnak megegyezni, én meg képtelen vagyok kideríteni, hogy valójában hová tartoztak a tankok, akkor még ebben az – egyébként nem mellékes – „részletkérdésben” sem tudjuk mindmáig az igazságot...

És most nézzük a tankok legénységét! Mert az általam megkérdezett páncélostisztek mindegyike állította: nem az ő ezredükhöz tartoztak! Egyesek szerint esztergomi, mások szerint piliscsabai tisztek és katonák ültek a harckocsikban. De hát ez hogy lehet? Elvileg vagy az egyik, vagy a másik az igaz, csak éppen az érintettek szerint egyik sem: (1990-ben kérdeztem, akkor ezért már nem járt volna büntetés...)

A legénységre már csak két forrásmű tér ki. Gosztonyi a Magyar Golgotában, illetve Horváth Miklós.

Gosztonyi szerint: „A harckocsizók parancsnoka Galó István őrnagy volt. Egységét vidékről rendelték fel a fővárosba. Sem ő, sem a többi katona nem ismerte ki magát Budapesten... Eredetileg a HM utasította a Zrínyi Katonai Akadémia parancsnokát, hogy küldjön a harckocsik támogatására 100 tisztet, de ez nem történt meg. A vidékről származó, Budapesten először tartózkodó Galó őrnagynak, hogy magát a városban egyáltalán kiismerje, csak egy gyatra, kézzel rajzolt térképvázlatot nyomtak a kezébe. Ennek alapján kellett tájékozódnia…” (Magyar Golgota, 150. oldal)

Horváth Miklós: „A hat harckocsiból álló alegység – amelynek parancsnokait és személyzetét időnyerés céljából a parancsnokság közelében tartózkodó tisztekből és honvédekből egészítették ki – parancsnokának Galó István őrnagyot jelölték ki. Galó őrnagy Budapestnek ezt a részét nem ismerte, és mivel erről a kerületről térkép sem volt, a

Köztársaság térről és környékéről sebtében összeállított vázlatot készítettek, melyen bejelölték a pártbizottság épületét és az oda vezető utakat”

Na, ez már kicsit sok az ellentmondásokból... Ha Gosztonyinak hiszek, akkor Galó saját egysége volt a hat harckocsi, ha Horváthnak, akkor „vegyes” volt a legénység, a helyszínen sebtében, innen-onnan összeválogatott tisztekből, katonákból... (Talán itt a magyarázata annak, hogy mindegyik páncélosezred túlélői szerint a MÁSIKBÓL voltak ezek a katonák? Innen is egy-kettő, meg onnan is, aki éppen „kéznél volt”?

Amiben viszont mindkét szerző egyetért: Galó őrnagy vidéki volt. Az egyik könyv szerint sosem járt a fővárosban, nem ismerte a várost, a másik cikk szerint csak a kerületet nem ismerte... Na ne már, ahogy ezt manapság mondják... Szóval nem akadt más e kényes feladatra, csak egy olyan tiszt, akinek a számára BUDAPEST ISMERETLEN VOLT? Egyáltalán: honnan is jöhetett ez a „vidéki” tiszt? Mert ezt senki sem írja le... Budapesten ekkor, mint már volt róla szó, három „vidéki” ezredből voltak páncélostisztek. A piliscsabaiból, amely húsz kilométerre sincs a fővárostól. Hogy ennek tisztjei sosem jártak Budapesten? Ez egyszerűen nevetséges. De ugyanígy viccel az, aki a rétsági vagy az esztergomi, tehát a fővárostól mintegy 60 kilométeres zónában lévő ezredek tisztjeiről mondja ugyanezt. Tiszti iskolát, akadémiát valahol végezniük kellett. Ezek Budapesten működtek. Politikai továbbképzés, minisztériumi vagy fegyvernemparancsnoksági berendelés során szintén meg kellett fordulniuk a fővárosban. És ha véletlenül mégis akadt volna egyetlen ilyen csudabogár, aki mégsem tette a lábát e három ezred tisztjei közül az előző öt évben Budapestre – akkor hogyan lehetett pont azt megbízni egy utcai harc irányításával a város szívében? Vagy nem is az említett három ezredhez tartozott volna Galó őrnagy? Akkor hogy a bánatba került mégis e napon Budapestre? Ki vagy kik hozatták fel, és MIÉRT?

Továbbmenve: nem volt Budapest-térkép egy budapesti laktanyában? Sem az utasítást kiadó-továbbító kerületi pártbizottságon? Ez már kabaréba illik... És nem volt egyetlen olyan tiszt vagy pártmunkás sem, akár maga Biszku Béla, aki beült volna a parancsnoki harckocsiba, és mutatja az utat, a célpontokat? Hat tank, az minimum 24 főnyi legénység. Köztük sem volt senki? A kulcsfontosságú tankoszlop vezetőjének kézzel rajzolt helyszínvázlatot adtak, és induljon vándorútjára, ennyi?

Ezzel az erővel hamuban sült pogácsát is kaphatna... Az egész históriáról pedig két véleményem van:

Egy: ezzel talán tessék Stanci dédnagymamát etetni Bivalybürgözdön, ő esetleg, de nagyon talán, még beveszi...

Kettő: ha mindez a páncélostisztek későbbi hadbírósági tárgyalásának nagyon sokára hozzáférhetővé vált jegyzőkönyvein, vallomásain alapul, akkor ez lehet utólagos hamisítás, vagy a bíróság elé állítottak önmegmentése. (Más kérdés, hogy a megtorlás vérbírósága miért fogad el ilyen mesét? Erre még visszatérek...)

Viszont könyvem 1995 őszi megjelenése után két ember is adott kulcsfontosságú kiegészítő információt e kérdéskörhöz. Az egyik S. I. vállalkozó volt, korábban szintén volt honvédtiszt is. Amikor beszélgettünk a Köztársaság térről és a „vidéki őrnagyról”, egyszercsak felnevetett: „A Galó Pista bácsi? Hogy vidéki, és nem ismerte Pestet? Ezt a marhaságot... Hát nem messze lakott tőlem 1950 és 55 között a újpesti tiszti lakótelepen!!!) A másik informátor, dr. H. S., korábban egyetemi tanár, 1956 október végén előbb felkelő, majd nemzetőr járőrparancsnok az Almásy tértől a Keleti pályaudvar felé működő egységnél, egyrészt megerősíti, hogy a tankok legénysége nem ismerte pontosan a városnak ezt a részét, utcáról-utcára. Szavai szerint: „Jött egy tankoszlop, öt vagy hat tankból, úgy délfelé, a Rottenbiller utca környékén. Az élharckocsi megállt, a tetőlemezt felcsapva kibújt derékig egy tiszt, és megkérdezte: melyik utcán kell itt átmenni a Köztársaság térre?”

Ez idáig bizonyítja az „eltévedt tankok” meséjét, de a kérdező tiszt további szavai már végképpen az ellenkezőjét támasztják alá. Ugyanis a nemzetőr járőrparancsnok gyanakodva megkérdezte: „Ott most harcok vannak, mi a fenét kerestek ott?” Mire a tiszt dr. H. S. szerint szó szerint ezt mondta: „Úgy tudjuk, a ÁVÓ-sok lövik a pártházból a népet. Minket azért küldtek, hogy kifüstöljük őket onnan...” Ezt későbbiekkel összevetve igen érdekes lesz a kép...

Jellemző egyébként a tankok körüli misztikumra, hogy 1990-ig magam is vagy egy tucat más forrásból hallottam a következő történetet, amelyet el is hittem, és a Pesti Hírlapban meg is írtam: egy fiatal főhadnagy volt az oszlop parancsnoka, aki menet közben a Rákóczi úton rádióparancsot kapott, hogy a pártházat nem felmenteni, hanem szétlőni kell. És e főhadnagyot azután 1957-ben az elsők között végezték ki, hogy az ügynek nyoma se maradjon.

Honnan származhat e legenda? Volt-e ilyen rádióparancs? Horváth és Gosztonyi információi szerint nem, mert – A TANKOKBAN NEM VOLT RÁDIÓ!...

Most megint viccel valaki? Hiszen a T-34-esekben már 1944-45-ben, a nagy szovjet támadások idején volt rádió, hiszen anélkül nem lehetett volna összeköttetést tartani az oszlopparancsnokok és az egyes harckocsik között. Horváth Miklós ugyan magyarázni próbálja, hogy Galó őrnagy a téren saját

tankjának mozgásával próbálta irányítani az alárendelt többi harckocsit, de ez kissé fals. Ugyanis harci körülmények között, ha egy páncélos ilyesmikre figyel, és „balettet” mutat be, akkor igen hamar kaphat egy lövedéket az oldalába, az üzemanyagtartályába, vagy egy gránátot a lánctalpai alá...

Nem tudom elhinni, hogy 1956 októberében a Budapesten lévő harckocsikban nem volt rádió. A rádiószékház ostrománál történtek is cáfolják ezt. Az odaküldött tankokat menetközben is irányították rádión, ugyanők rádión jelentették a minisztériumba az akadályoztatást, majd rádión kaptak a HM-hez való visszavonulási parancsot is!

Ha tehát CSAK EZEN A HAT HARCKOCSIN NEM VOLT RÁDIÓ, akkor ez a provokáció egy újabb eleme... Ha viszont volt, csak letagadták a hadbírósági tárgyaláson, akkor mégis igaz lehet az a változat, hogy a „nem felmenteni, hanem szétlőni a pártházat!” parancs rádión és menet közben érkezett...

Mindegy, végül is csak odaérnek a tankok a térre. Mi is történik konkrétan?

„Déli egy óra körül a Légszesz utcán keresztül a Fiumei útról a Köztársaság térre gördült be a Biszkuék által felmentésül küldött páncélososztag... Amikor a térre értek, ott már állt egy magyar harckocsi. Ez volt az a páncélos, amely a délelőtti órákban csatlakozott az ostromlókhoz, és időről időre repeszgránáttal tüzelt a pártház homlokzatára, abban ugyan kevés kárt okozva.

A téren lévő tömeg a közelgő magyar páncélososzlopot látva eléjük sietett, és üdvözölte az osztagot. Galó a levegőbe lövetett egy sorozatot (gépfegyverből). A tömeg megijedt, az emberek szétfutottak. Hogy ezek után mi is történt valójában – erre vonatkozóan ellentmondóak a források. Galó őrnagyot és páncélosai személyzetét a pártállam megtorló gépezete 1957-ben letartóztatta. Hadbírósági tárgyalás következett. A bitófa árnyékában születtek meg a lefogottak vallomásai, amelyek ugyan igen naivnak hangzanak, de végső soron életmentőek voltak. Galó ezek szerint azt vallotta: ő, amikor kiért a Köztársaság térre, a vezérkocsiból nem látta át a kialakult helyzetet. Egy másik páncélostól fedezve végiggördült a téren. Nem tudott különbséget tenni, hogy ki az ostromlott, és ki az, aki ostromol. Csak zűrzavart látott. Végül úgy döntött, hogy elhagyja a Köztársaság teret, és elmegy a Hungária körúti Zrínyi Katonai Akadémiára, hogy ott kérjen utasítást a továbbiakra. Így is cselekedett. De a hat páncélosból Galót csak egy követte a Zrínyi Akadémiához. Mivel kommunikációs lehetőségei csődöt mondtak, illetve a többi páncélos a jelzésekre nem válaszolt, Galó – valószínűleg pánikban – visszahagyta négy páncélosát a téren. Ezen páncélosok személyzete viszont percek alatt döntött. A felkelők mellé

álltak, miután előzőleg előjöttek a páncélosokból, és megértették a helyzetet. A négy páncélos robbanó gránáttal lőni kezdte a pártház homlokzati részét" – írja Gosztonyi Péter a Magyar Golgota című könyv 149-151. oldalain, majd hozzáteszi: Berki Mihály a kezében lévő Galó-féle hadbírósági iratok alapján összeszámolta, hogy összesen huszonkét ágyúlövés (tankágyú) érte a pártházat, köztük olyan lövések is, amelyek rést ütöttek a földszinten a döntő rohamhoz.

(Még egy furcsaság: a téren már ott lévő tanknak csak gyalogság ellen használható repeszgránátja volt. Galó felmentésül küldött T-34-eseiben is ilyennek kellett volna lenni, ha a téren lévő felkelőket akarják szétkergetni. De nekik ÉPÜLET OSTROMÁRA VALÓ romboló lövedékeik voltak... KI ELLEN?)

Ugyancsak Gosztonyi, a Föltámadott a tenger című könyve 137. oldalán másként írja meg ugyanezt:

„...a páncélosok kora délután, úgy két óra körül el is érték a Köztársaság teret, de ahelyett, hogy lövegeikkel az ostromlókat ugrasztották volna szét, a felkelőkhöz csatlakoztak. Az emóció diktálta döntésüket bizonyára nagyban befolyásolta az a jelenet" – és itt a mentősök lelövését hozza fel okként.

Hát – ez nem egészen ugyanaz, ráadásul a mentősökre adott sortűz előbb történt!

Gyurkó László is két órára teszi a tankok érkezését, és ír a vezérharckocsi riasztólövéseiről, amitől a támadók szétfutottak. Szerinte három vagy négy harckocsi kezdte lőni a pártházat, a harckocsizók szerint azért, mert a pártházból lőttek őrájuk, és ők csak visszalőttek. Van, aki úgy tudja, hogy a harckocsik tévedésből lőtték a pártházat – folytatja Gyurkó, de ezt nem tartja valószínűnek. Vélhető okként azt hozza fel, hogy a katonákon „úrrá lett az országos tudatzavar, már fogalmuk sem volt, mi az igazság". (Gyurkó idézett műve, 257. oldal)

Horváth Miklós, aki megpróbálta részletesen felkutatni a rejtélyes tankok történetét, szintén a hadbírósági tárgyalás jegyzőkönyvére alapoz, de nem csak hogy más következtetésekre jut belőle, mint Gosztonyi, hanem ráadásul néhány tény is másképpen hangzik Horváthnál. (Mármost hány jegyzőkönyv volt ezek szerint?)

Lássuk akkor a Horváth-féle verziót:

Szerinte a tankok a Mátyás laktanyából 13 óra után indultak el, a teret a Légszesz utca felől közelítették meg.

(A helyszín azonos Gosztonyival, az időpont nem, mert ahhoz nem kell egy egész óra, hogy a Róbert Károly körútról a Köztársaság térig érjenek...)

A riasztólövések és a tömeg szétfutása azonos a szerzőknél.

„A térre érkezve, tájékozódás céljából éppen a pártház előtt álltak meg” – folytatja Horváth. – „A harckocsik váratlan megjelenésére mindkét oldalon beszüntették a tüzelést.

A házban lévők úgy gondolták, megmenekültek, míg az ostromlók azt hitték, hogy a harc eldőlt, a harckocsik ellenében már nem tudják a pártházat elfoglalni.”

(Nocsak... Most akkor kinek van igaza? Mert ha éppen EKKOR ABBAMARADT a tűzpárbaj a tankok megjelenése miatt, akkor hogyan is lehetne igaz a Gyurkó által idézett harckocsizók azon védekezése, hogy rájuk lőttek a pártházból, és ők csak visszalőttek???)

„A térre csend nehezedett. Ez a helyzet is hozzájárult ahhoz, hogy Galó őrnagy és a harckocsik kezelőszemélyzete nem ismerte fel a megvédésre kijelölt épületeket, és továbbindultak. A harckocsioszlop elérte a Luther utca sarkát, majd balra, az Erkel Színház felé fordulva haladt tovább. A felkelők fellélegeztek, és mert nem ismerték a harckocsik további célját, kézifegyverekből tüzet nyitottak, kézigránátokat és benzinespalackokat dobtak a harckocsikra. A kezelők ezt lövegtornyokat forgatva igyekeztek megakadályozni. Az oszlop a színház mellett négy-öt percre ismételten megállt Galó őrnagy tájékozódni akart, de ebben a helyzetben a színház épülete miatt nem láthatta, nem ismerhette fel a pártházat. Kijavították a harmadik figyelmeztető lövés leadásakor meghibásodott lövegzárat, majd a színház épületét megkerülve, a tér közepe felé haladva folytatták útjukat.”

(Nos, erről aztán senki sem írt eddig. Mármint arról, hogy a felkelők és a tankok között is volt egy összecsapás. De még valamire következtetni enged ez a néhány sor. Ez a szerencsétlen, vidéki harckocsizó őrnagy nem elég, hogy sosem járt Budapesten, de ráadásul rendszeresen szabotálta a politikai oktatásokat is, és moziban sem volt soha... Hogy miért? EGYSZERŰEN AZÉRT, MERT 1945-TÓL 1956-IG,TIZENEGY ESZTENDŐ ALATT EZERNYI FILMHÍRADÓBAN LEHETETT LÁTNI KÜLÖN-KÜLÖN AZ ERKEL SZÍNHÁZ ÉS A PÁRTHÁZ ÉPÜLETEIT! Utóbbit azon okból, hogy a koalíciós idők elején ez volt a kommunista párt országos központja, előbbit azért, mert számtalan politikai és művészeti tömegesemény kiemelt helyszíne volt! Sőt, már korábban is az volt, Városi Színház néven; 1944. decemberében itt robbantották fel kommunista ellenállók a nyilasok nagy fővárosi gyűlését, és már csak ezért is úgy 1944-ben, mint később szerepelt híradókban a színház épülete, külső felvételeken is. Mármost: HA A TANKOK MEGÁLLTAK PERCEKRE A PÁRTHÁZ ELŐTT, MAJD MÉG EGYSZER PERCEKRE A SZÍNHÁZ ELŐTT IS, akkor Galó védekezése a hadbíróság előtt, hogy a rossz és hevenyészett térképvázlat miatt összekeverte a két épületet – több mint nevetséges. Ráadásul úgy

látszik, itt huszonnégy olyan ember volt ezek szerint, aki sosem látott filmhíradót...)

„Ekkor látták meg a téren álló ismeretlen harckocsit. Miután Galó őrnagy a vázlat alapján továbbra sem ismerte fel a pártházat, és mert az »ismeretlen« harckocsi által lőtt ház ablakaiban torkolattüzeket látott, harckocsiját megállította, és kiadta a tűzparancsot.

A harckocsik között nem volt rádió-összeköttetés, ezért a harckocsizók által jól ismert módon a parancsnoki harckocsi mindenkori ténykedése jelentette a végrehajtandó feladatot.

Ezért történhetett az, hogy a többi harckocsi is felsorakozott az »ismeretlen« harckocsi jobb és bal oldalára, majd egy kivétellel tűz alá vették a számukra ekkor még ismeretlen épületkettőst, a pártbizottság és az azzal szomszédos DISZ-székház épületét.”

(No ne... Már megint egy népmeseelem. Ott áll a téren egy ismeretlen harckocsi, és annak viselkedése szabja meg, hogy mit is tegyünk. De hát miért igazodunk egy idegen tankhoz, amely akár ránk nézve is veszélyes ellenség lehet? „Sajátnak” már csak véletlenül sem lehet hinni. Egy roppant egyszerű tény miatt. Ekkoriban A HARCKOCSIK OLDALÁN SORSZÁMOK VANNAK. Legalábbis a szovjet és a szövetséges hadseregekben. Mármost van hat tankom. Ezeknek a számait azért csak tudom, ha már vezénylem őket. És van egy hetedik. Nyilvánvalóan teljesen más számozással, hiszen minden utólagos emlékezés szerint ráadásul egy másik alakulat, nevezetesen a piliscsabai ezred állományából került ide a „csellengő” harckocsi. Mármost ha az idegen egy épületre lő, én is az épületet kezdem lőni, ugye? Függetlenül attól, hogy eddig úgy tudtam: itt egy épület VÉDŐIT kell segíteni?)

Mindezek után Horváth Miklós közli még, hogy a tűz megnyitása után Galó őrnagy észrevette: a felkelők beszüntették a harckocsik támadását. „Ekkor felébredt benne a szörnyű gyanú”, hogy pont a megmentendő épületet lövik. Figyelmeztető lövést ad le, majd körüljárja tankjával a többi, alárendelt harckocsit, hogy jelezze: a tüzet beszüntetve kövessék, és hagyják el a teret. És a kísérlet nem sikerül, csak egy harckocsi követi a Zrínyi Akadémia felé távozó vezértankot. Galó az akadémiára érve jelenti a történteket, majd „az ott lévő tisztek felvilágosítása alapján érti meg”, hogy nem a kapott parancsot hajtották végre, sőt, szépen szétlőtték a megvédendő objektumot.

(Hát ez már oly szép, hogy nem is lehet igaz... A parancsnokban „felébred a szörnyű gyanú”, ezért ahelyett, hogy egy katonáját a tankok mögött átküldené a többi öthöz, ha már rádiókapcsolat nincs, kopogtathatna vele a többi harckocsiparancsnoknak, majd így üzenne, hogy: „tévedés,

fiúk, tüzet szüntess, a teret kell lőni” – elkezd manőverezni a tankok körül, miközben oldalát szabadon hagyja az eddig lőtt objektum felé, kockáztatva, hogy ha ott csak egy páncéltörő puska is van, rögtön telibe is találják. Aztán sorsára hagyja a rábízott tankokat, és elmegy a tiszti akadémiára jelentkezni. Ott közlik vele, hogy mit művelt. Ezután nem megy vissza a térre, hogy összeszedje tankjait, és az ostromlókat szétugrasztva mentse a menthetőt, hanem... hanem fogalmunk sincsen, hogy mit csinál tovább, mert erről aztán egyik történet sem szól, de nem ám...).

Végül Horváth alezredes is közli, hogy 22 találat érte a pártházat. Legalább ebben az egy számban egyetért Gosztonyival, Berkivel. És közli, hogy az ügyet vizsgáló szakértői bizottság szerint „a pártközpont épületét támadó tankok döntő szerepet játszottak abban, hogy a védelem kénytelen volt megadni magát”.

Befejezésül Horváth Miklós közli, hogy milyen büntetést is kaptak azok a harckocsizók, akik „döntő szerepet játszottak” a pártház elfoglalásában és 43 karhatalmista és katona, valamint jó néhány civil védő halálában.

„A rendfokozattal rendelkezőket lefokozták. Közülük négyen – Galó István, Liska János, Németh Ferenc és Pónus Károly egytől négy évig terjedő börtönbüntetést kaptak...”

Gosztonyi Péter a Magyar Golgotában ezt írja a „megtorlásról”" (158. oldal): Galó István két év börtönt kapott, Liska János főhadnagy, az egység párttitkára egy évet, Németh, Ferenc hadnagy két év négy hónapot, míg Pónus Károly szakaszvezető négy évet kapott.

No, itt a mese legszebb vége!!! Legkevesebb 47 ember halt meg az ostrom és az azt követő lincselés során. És – minden visszaemlékezés szerint – amíg a tankok nem kezdtek lőni, még egy halottjuk sem volt a védőknek. Tehát közvetlenül és közvetve 47 rendbeli emberölés, parancsmegtagadás, beosztott egység cserbenhagyása és egyéb vádpontok után – KÉT ÉV A PARANCSNOKNAK... És csak egy szakaszvezető kap négy évet, a többiek is két év körül vagy alatt...

GYÖNYÖRŰ. Aki Soroksárott, a Juta-dombon, a hivatalban lévő miniszterelnök, Nagy Imre rádióban is elhangzott parancsára a magyar hadsereg tagjaként lő a beözönlő szovjet csapatokra, azoknak osztogatják szépen a kötelet, jól jár, aki megússza 10-15 évvel vagy életfogytiglannal. Főtiszteket is akasztanak vagy sok évre bezárnak, csak mert a forradalom oldalára álltak, és közvetlenül egyetlen ember vére sem tapad nevükhöz, kezükhöz... Négy évet kap még az a szerencsétlen Ficzere Béla mérnök-alezredes is, akit kirendelnek az ostrom másnapján a Köztársaság térre, a „kazamatákat” keresgélő alakulat élén! Egyetlen ember sem sebesül meg munkája miatt.

De a pártházat szétlövő tankágyú-sortűz parancsnoka KÉT ÉVVEL MEGÚSSZA! Kivel akarják ezt elhitetni? Ez a végső bizonyítéka annak: itt jól előkészített provokáció zajlott le végig, amelynek ember-eszközeit a látszat kedvéért hadbíróság elé kellett állítani, de tényleg megbüntetni, nyilván felsőbb parancsra, nem volt szabad... Nem tudom: él-e még Galó őrnagy? Ha igen, és már elmondhatja, hogy a pártház elleni tűzparancsot kitől kapta – akkor sem hiszem, hogy válaszolna... Elvégre a szálak nagyon magasra vezetnek...

ÖSSZEFOGLALÁS

Mező Imre kérése ellenére senki sem segített. Malinyin hadsereg-tábornoknak megtiltotta – valaki. Magyar szervek nem vállalták. Csak – névleg – Biszku Béla indított el egy tankoszlopot. Amelyről nem tudni, hogy maguk a tankok milyen egységhez tartoztak, legénységük végül is VALÓJÁBAN MILYEN SZEMPONTOK ALAPJÁN lett összeválogatva, miért nem volt rádiójuk, miért nem ültettek legalább a vezérharckocsiba egy Budapestet jól ismerő embert? (Lehetne még sorolni a miérteket.) Az visszakövetkeztethető, hogy ez a segítségnyújtás Kádár Jánostól indult ki. Akinek Biszku Béla sokáig legbizalmasabb embere volt később.

A tankok viselkedésére a legénység utólagos „magyarázata” még egy általános iskolai osztályt sem tud meggyőzni. A „megtorlás” nevetséges volt. Tehát VALAKIKNEK, VALAHOL érdekükben állt a pártház szétlövése, mert különben nincsenek halottak, nincs lincselés, vagy csak olyan későn este, amikor arról FÉNYKÉP ÉS FILM MÁR NEM KÉSZÍTHETŐ... Hogy Kádár János „valakik” eszköze volt-e, vagy érdekelt és cselekvő részese az egész tragédiának – arra még visszatérek, e fejezet végén...

MEZŐ IMRE HALÁLA

A pártházat tehát védhetetlenné lőtték a tankok. Mi történik ekkor? Visszaemlékezésként más és más a kép.

„A védők hamar belátták, hogy a harckocsik ellen nem tudják megvédeni az épületet. Valószínűleg a kétségbeesés is munkált bennük: a

felmentésükre küldött tankok is őket lövik. Mező elrendelte, hogy adják meg magukat. Ragaszkodott, hogy ő menjen ki tárgyalni a támadókkal” – írja Gyurkó László, könyve 258. oldalán. Majd azzal folytatja, hogy Mező Imre a 38 éves Asztalos János ezredes, politikai tiszt (honvédtiszt) és Papp József 39 esztendős tüzér ezredes kíséretében egy lécre kötözött fehér abrosszal a kezében kilépett a pártház kapuján, és elindult a támadók felé.

„Amikor leléptek a járdáról, géppisztolysorozat kaszálta le őket. A gyilkosok vezetője valószínűleg Mesz János volt, alvilági nevén Falábú Jankó, a Corvin köz tüzérparancsnoka.”

Egyik sem halt meg azonnal. Mezőt egy autóbuszba tették, és a Péterffy Sándor utcai kórházba vitték. Ott halt bele SEBEIBE.” (Figyelem, a SEBEK TÖBBES SZAMA MÉG ÉRDEKES LESZ!)

Molnár Miklós már másként tudja:

„Időközben egy golyó tisztázatlan körülmények között halálosan megsebesítette Mező Imrét, a nagy-budapesti pártbizottság másodtitkárát.” (Molnár idézett könyve, 159. oldal)

Gosztonyi Péter szerint:

„Mező Imre pártfunkcionárius, az MDP nagybudapesti pártbizottsága másodtitkárának halálát nem lehet a lincselők számlájára írni. Alapos a gyanúnk, hogy ő, aki az ostrom szakaszában egyezségre kívánt lépni a támadó csoportokkal, a pártház védői által kapott golyót. Mező ugyanis nem a téren, hanem az épületben sebesült meg. Mező Imrét a pártház eleste után a felkelők kórházba szállították. Ott hunyt el, november elsején.”

(Föltámadott a tenger, 138. oldal)

A másik Gosztonyi-könyv még másabb verziót tud: „A tanmese szerint Mező Imre október harmincadikán 14 óra 30 perckor tűzszünetre adott parancsot a pártház védőinek. Két honvédtiszttel, Asztalos János és Papp Lajos ezredesekkel, fehér zászlóval a kezében kilépett a pártház főkapuján. S ekkor »az ellenforradalmárok sortüze áldozata lett« – így olvashatjuk nem egy, 1956-tal foglalkozó brosúrában.

A valóság azonban egészen más. Mező Imre valóban a két honvédtiszttel hagyta el az épületet. Fehér zászló is volt náluk. Az épület főbejárata ovális helyiségében, a hátuk mögött, egy csoport karhatalmista szorongott. A fehér zászló láttán a téren lévő fegyveresek beszüntették a harcot. Egymásnak kiáltották: »Ne lőjetek! Ezek megadják magukat!«

Amikor Mező és a két tiszt lelépett a pártház előtti járdáról, a pártház bejáratánál tartózkodó egyik karhatalmista (a nevét is tudjuk: Bozsó Imre) a nyitott szárnyú kapuból öntevékenyen, tehát parancs nélkül, tüzet nyitott a felkelőkre. Ezek persze azonmód viszonozták a lövéseket. Ebben a tűzharcban, amelynek középpontjába kerültek, esett el Mező Imre és a két

honvédtiszt. Mező Imre és Papp ezredes életveszélyesen megsebesült. Asztalos halálos lövést kapott, vagyis mindhárman a vakvéletlen áldozatai lettek...

Hogy Bozsó karhatalmista miért nyitott tüzet a felkelőkre, amikor épp azok bizalmát kellett volna megnyerni, nevezett erre később csak zavaros feleletet tudott adni. »Fedezni akartam Mező elvtársat!« – ezzel érvelt.”

(Magyar Golgota 151-152. oldal)

Gosztonyi hozzáteszi még, hogy informátora, a BM Politikai Nyomozó Osztály Vizsgálati Részlegének akkori egyszerű beosztottja jelen volt az 1958. februári helyszíni szemlén, ahol az eseményeket akarták „tisztázni”. És az orvosok utólag kiderítették, hogy Bozsó „vegetatív-labil” idegrendszerű ember, aki veszélyhelyzetben könnyen pánikba esik; ez történhetett vele 1956. október harmincadikán is. És hogy Bozsónak később is voltak ilyen pánikreakciói: rendőr főhadnagy volt a későbbi években, és 1967-ben egy utcai, családi veszekedés során önuralmát elveszítve szolgálati fegyverével agyonlőtte feleségét.

Mező Imréről könyve 159. oldalán még ennyit ír:

„Fegyveres civilek szállították kórházba, ahol szakorvosok igyekeztek életét megmenteni. Egy napot élt még. Nem tudtunk róla, hogy – jóllehet ESZMÉLETÉNÉL VOLT – valamiféle terhelő vallomást tett volna a felkelőkre. Boncolási jegyzőkönyv NEM MARADT UTÁNA, így utólag azt sem lehet megállapítani, hogy a halálos lövés melyik oldalról találta el...”

Csak a kép teljessége kedvéért teszem hozzá, hogy a filmrendező Dézsy Zoltán többrendbeli szóbeli vitánk során határozottan állította: úgy tudja, hogy Mező Imre nem a téren, hanem a házban kapott halálos sebet...

* * *

Nem mondom, szép, tarka, egymásnak és néha önmaguknak is ellentmondó nézetek, észrevételek. Nézzük, hogy mi a biztos belőle!

EGY: a térre kilépő parlamenterek valóban golyózáport kaptak, és valószínűleg a tér felől. Az eseményeket megörökítő nyugati tudósítók is így látták, és ők semleges tanúk. Így valószínű, hogy Mező Imre valóban ott sebesült meg.

KETTŐ: Gosztonyi Péter tévedésben van. BÁR BONCOLÁSI JEGYZŐKÖNYV NINCS MEZŐ IMRÉRŐL, DE MŰTÉTI JEGYZŐKÖNYV IGENIS KÉSZÜLT!!!

Tudom, hogy hol van, egy „szenvedélyes gyűjtő” mentette ki a kórházból, mielőtt „jótékony kezek” esetleg ezt is örökre megsemmisítették volna.

Láttam ezt a jegyzőkönyvet. KI IS JEGYZETELTEM! És ennek alapján a következőket mondhatom:

Mező Imrét MENTŐSÖK szedték fel, A TÉREN, és nem a pártházban. Valóban a Péterffy Sándor utcai kórházba vitték. Ahol nagy volt a zsúfoltság, ezért ágyat csak az idegosztályon (?) tudtak neki biztosítani. 16 óra 40 perckor került a műtőasztalra. 17 óra 35 percig operálták. A műtét jegyzőkönyvi sorszáma 1953.

A MŰTÉTI LÁTLELET A KÖVETKEZŐ: MEZŐ IMRÉT EGYETLEN LÖVÉS ÉRTE. (És nem több, tehát sebe volt, és nem sebei!) A GOLYÓ ÉRINTETTE A VASTAGBELET, A DUODENUMOT (PATKÓBELET), ÉS SÚROLTA A MÁJAT IS. JOBBRÓL HATOLT BE A GOLYÓ, A 12. BOR- DAÍV ALATT ÉS BALRA TÁVOZOTT!!!

Mindez roppant beszédes annak, aki tanult biológiát. Mi is derül ki belőle?

Először is az, hogy az a történet hazug, miszerint KÉT OLDALÁN ÁLLT A KÉT TISZT, ÉS SZEMBŐL(?) EGY SOROZATTAL LEKASZÁLTÁK ŐKET!

Mivel ha a két oldalán áll valaki, és szemből lőnek, akkor jobbról, a máj magasságában EGYSZERŰEN NEM KAPHAT GOLYÓT!

Másodszor: lehet, hogy Bozsó Imre pánikban lövöldözött, de jobbról nem találhatta el A KÖZVETLENÜL MÖGÜLE KILŐTT GOLYÓ Mező Imrét. Márpedig a szemtanúk arról beszéltek, hogy szinte egyszerre estek el.

Az, hogy a mentősök A TÉREN szedték fel, cáfolja, hogy a házban belül lőtték volna le, mert akkor hogy jutott volna ki? Ilyen lövéssel nemhogy járni, de kúszni sem igen lehet, kapun át...

Megkérdeztem sebészorvos barátomat: a seb jegyzőkönyv szerinti bemeneti nyílása hogyan keletkezhet? A válasz: HA A GOLYÓT OLDALRÓL ÉS RÉZSÚT HÁTULRÓL LÖVIK KI...

Egy megoldás marad: miközben – mindegy, milyen okból – parlamenterekre lőnek, VALAKI vagy a ház egy oldalsó ablakából (figyelem, a bemeneti nyílás irányában a DISZ- SZÉKHÁZ van, ahonnan a mentősökre zúduló sortüzet is adták), de a behatolás magasságából ítélve mindenképpen a FÖLDSZINTRŐL lőtt. Vagy a házból, vagy a házon kívülről.

A lényeg: MEZŐ IMRÉNEK GOLYÓT KELLETT KAPNIA, MERT A FORGATÓKÖNYVBEN SZÜKSÉG VOLT EGY ILYEN MAGAS RANGÚ ÁLDOZATRA IS, VAGY PEDIG PONTOSAN ŐRÁ!!!

És még mindig nincsen vége. Gosztonyi érdekes megjegyzése: ESZMÉLETÉNÉL VOLT A KORHÁZBAN! Így igaz. Túlélte a műtétet. Súlyos, de nem halálközeli állapotban. Másnap reggelre mégis meghalt. Vérmérgezésben! Egy golyótól.

Csak az összehasonlítás kedvéért: Jean-Pierre Pedrazzini, francia újságíró szintén megsebesült a téren. Sokkal súlyosabban. (Őt műtéti jegyzőkönyv szerint 1955-ös sorszámmal, alig valamivel Mező Imre után operálták. Mégis élt még néhány napot, sőt, november elején még egyszer megoperálták, és csak azután halt meg. Továbbá: a ház falánál meglőtt karhatalmisták közül volt, aki 6-16 golyót is kapott, mégis túlélték.)

SZÁMOMRA ez egyet jelent: Mező Imrének a kórházban meg kellett halnia. Vagy azért, mert a forgatókönyvben így szerepelt – vagy azért, mert túl sokat tudott, amit SOHA NEM MONDHATOTT EL!

Hogy mindez KINEK, KIKNEK VOLT ÉRDEKÉBEN? A fejezet végén még visszatérek rá...

A LINCSELÉS

Mező és a két tiszt eleste után szabadul csak el az igazi pokol. Ismét először a tanúk és visszaemlékezések:

Molnár Miklós: „Talán soha nem fogjuk megtudni, hogy e szerencsétlen emberek, közöttük három honvédezredes, miért és hogyan váltották ki a tömeg gyűlöletét, noha ugyanaz a tömeg nem mutatott támadó szándékot más személyekkel, kommunista funkcionáriusokkal és ávósokkal szemben, akik ugyanabból az épületből jöttek elő.”

„A pártbizottság volt az utolsó véres incidens a fővárosban. A rendet megzavaró, saját számlájukra tevékenykedő, elszigetelt csoportokat a nemzetőrség leszerelte. Ezzel egy időben az Írószövetség, valamint több politikai és egyházi személyiség nyilvánosan szót emelt a népítélet ellen, és követelte, hogy a bűnösök ügyét népbíróság vizsgálja ki.” (160. oldal)

Nos igen, a forradalom tárgyilagos történésze jól látja: itt bizonyos CSOPORTOK saját szakállukra kezdték a lincselést, a tömeg egésze ebben NEM VETT RÉSZT, sőt... (erre még visszatérek). És akik azt is megérezték, hogy ez kitűnő ÜRÜGY lesz a szovjet beavatkozásra, nyomban tiltakozni is kezdtek...

Idézet a Magyar Függetlenség című napilapból:

„Egy ávós ezredes rohant ki a lángolva égő házból. Védőpajzsként egy négyéves, szőke gyereket tartott maga elé. Azt hitte, így megmentheti az életét. Nem menthette meg. A nép ítélt. A lábánál fogva felakasztott, szörnyen felpuffadt, csurom vér holttest ott lógott a fán.”

Érdekes... HONVÉDEZREDES volt ugyan az épületben, de a legmagasabb rangú ÁVH-s tiszt Tompa hadnagy volt. A két rangjelzést nehéz lenne összetéveszteni, ráadásul Tompa is megmenekült. De akkor ez a HAZUGSÁG KINEK VOLT ÉRDEKÉBEN?

(Hogy ki volt az áldozat és ki a kisgyerek, arról még lesz szó.)

John Sadovy, a Life tudósítója ugyanerről:

„Az épület bejáratánál a végső harcra került a sor. Egy kisfiút hoztak ki a házból. Az emberek a vállukon vitték a gyereket. Ötéves fiúcska volt, jobbra-balra tekingetett, a körülötte tomboló zűrzavarra. – Ne öljétek meg, ne öljétek meg! Mentsétek meg! – kiabáltak többen. A gyerek az épületben lévő egyik ÁVH-s tiszt fia volt. Ennek az arcocskának a megpillantása visszahozott a valóságba mindazok után, amit percekkel ezelőtt láttunk. Ezek mégiscsak emberek voltak, és amit láttam, rossz álom volt, melyből a kisfiú ébresztett fel.”

(Az EZEK – a lemészárolt, fegyverüket már előbb letett védőkre vonatkozik.)

A fehér zászlóval lelőtt Asztalos ezredesnek – törvényszéki, orvosi vizsgálat szerint – haslövése volt, amely önmagában is halálát okozta volna, de fejét is összerugdosták, majd végigvonszolták a kövezeten, és dróttal összekötött lábainál fogva egy fára akasztották. Papp Józsefet mellbe szúrták, majd a már halott tiszt szívét akarták kitépni.

Ismét idézet John Sadovytól, az önmagukat megadott kiskatonák lemészárlásáról:

„Egy méterre álltam a csoporttól. Az egyik összecsuklott. Egészen közelről lőttek a bordái közé. Úgy hullottak a földre, mint a lekaszált búza. Egy másik fiú kirohant a házból. Látta, hogy barátait lelőtték, megfordult, berohant a tömegbe. Kivonszolták. Egy felvételt tudtam róla csinálni, és már vége is volt. Ekkor mondták fel az idegeim a szolgálatot. Három évet töltöttem a háborúban, de amit ott láttam, semmi nem volt ehhez a borzalomhoz képest.”

(Figyelem! Ez egy AMERIKAI ÚJSAGÍRÓ-FOTÓRIPORTER leírása...)

Elek László karhatalmista már civilben volt. Ki akarták szedni a rendőrruhát viselő többi ÁVH-s katona közül. Azt mondta: hozzájuk tartozik. Őt is lelőtték.

A pártház civil védői közül meghalt a lincselés során Lakatos Péter pártiskolai tanár és Schultz László, a pártház borbélya. (???)

Kállai Évát, a pártbizottság alkalmazottját, bár nő volt, és fegyver sem volt nála, kidobták az épület emeletéről, hónapokkal később halt bele sebeibe.

Gyurkó László, aki tudjuk, azt állítja: a lincselésben részt vett kivégzőosztag több tagját ismerték a hatóságok (könyve 263. oldalán). ÉRDEKES! Csak több tagját? Nem mindegyiket? Ez hogy lehet? Hiszen fotók tucatjai készültek! KIK AZ ISMERETLENEK, AKIKRŐL MARADT FENN FOTÓ?

Gosztonyi Péter a Föltámadott a tenger című könyve 137. oldalán azt írja: a megvadult, az előző órák eseményeitől vérszagos, a mentősökre is lövő karhatalmistákon bosszút állni akaró tömeggel nem lehetett bírni!

Pongrácz Gergely állítja, hogy amikor a lincselésnek véget akartak vetni a Corvin köziek, őket is majdnem meglincselték...

Nem tudom, nem hiszem, nem értem. Ekkorra már voltak szervezett felkelő- és nemzetőr csoportok a téren! Látták a lincselést, és nem értettek vele egyet. (Több csoport utólag és nyilvánosan is tiltakozott.) IGAZ, LEHET, HOGY EGY, A TÖMEG FEJE FÖLÉ LŐTT SORTŰZZEL EZT A BORZALMAS PROVOKÁCIÓT NEM LEHETETT VOLNA FÉLBESZAKÍTANI?

Lehetett: mert például Gosztonyi a Magyar Golgotában idézi azt a jelenetet, amikor a kisgyereket nyakában cipelő CIVIL RUHÁS férfit a tömeg meg akarta ölni, de az őt és más civil foglyokat kísérő fegyveres egy sorozatot a levegőbe lőtt, és ordítani kezdett, hogy itt nincs helye népítéletnek, ezeket az embereket elviszik, és bíróság előtt felelnek tetteikért. És érdekes módon senki nem mert ellentmondani neki. Az emlékező Szabó József szemtanú szerint egy másik csoportot is ugyanígy kísértek ki, kocsira raktak, és elvittek.

Tompa Károly hadnagy, a védők parancsnoka is úgy menekült meg, hogy egy ismeretlen civil a pártház pincéjében átkarolta a vállát, és közölte a többi fegyveressel, hogy ez az ő barátja, biztosan mint az ÁVH foglya került ide. Majd kikísért több védőt a szabadba, és elengedte őket. (Magyar Golgota 155. oldal)

A nemzetőrök fegyveres védelme alatt dolgoztak a mentősök is, akiknek egy sor sebesült áldozat az életét köszönhette.

TEHÁT AKI AKART – ÉS ILYENEK SOKAN VOLTAK – BE TUDOTT AVATKOZNI, EZÉRT NEM VOLT KÉTSZER VAGY HÁROMSZOR ANNYI ÁLDOZAT!

Úgy tűnik, csak az volt a lényeg, hogy tíz-tizenöt embert brutálisan leméságoljanak, és erről a nyugati lapok számára fotók, filmfelvételek készüljenek. AZ ESEMÉNYEK VALÓDI IRANYÍTÓI EZT EL IS ÉRTÉK...

Amúgy az egész ügy felvet egy utólagos kérdést is: 1989 óta az igazságtételt hirdetők az egykori ÁVH-s sortüzek felelőseinek megbüntetését kívánják elérni. Joggal. De ez esetben – mivel az igazságot akarók a genfi egyezményekre hivatkoznak – leszek olyan szentségtörő, és ki merem jelenteni:

AKI A KÖZTÁRSASÁG TÉREN PARLAMENTEREKRE LŐTT, FEGYVERT LETETT VÉDŐKET VÉGZETT KI, LINCSELT VAGY KÍNZOTT MEG, AZ IS HÁBORÚS BŰNÖS! És ha ezért az egy tettéért, fotóról beazonosítva végezték ki a megtorlás során, akkor talán töröljék végre a MÁRTÍROK NÉVSORÁBÓL... Mert a lincselő, a szadista gyilkos az NEM FORRADALMÁR. Mi több, ha majd megnézzük, hogy hová is vezetett ez a lincselés, akkor szándékosan vagy akaratlanul is, de a FORRADALOM ÁRULÓJA VOLT. Már csak ezért sem érdemli meg az utólagos tiszteletet!

* * *

És most, csak nagyon röviden, az oly sokat emlegetett kazamatákról. Eltekintve most attól, hogy még a forradalom oldalán álló történészek sem hisznek ebben a legendában, csak ismételni tudom, amit már két ízben kérdésként feltettem, és ezzel nem kívánom a Pincebörtönök filmrendezőjét, Dézsy Zoltánt megsérteni:

Milyen titkos járat volt az, amiről maguk a védők sem tudtak? Hiszen, ha lett volna, akkor a páncélosok sortüze után egyszerűen ezen át menekülnek el. De nem menekült el Mező Imre, aki végül is a ház egyik „gazdája” volt, nem menekült ilyenen át egyik honvédtiszt sem, a civil pártalkalmazottak is a már említett módokon haltak meg, vagy menekültek el a TÉR FELÉ, és az ÁVH-s őrség is megadta magát a menekülés helyett. Dézsy nekem hosszasan magyarázta ugyan, hogy Várkonyi György alhadnagyot, az egyik ÁVH-s szakasz parancsnokát az egyik teremben, a lejárat mellett lőtték le – de akkor a másik szakaszparancsnokot, TOMPA KAROLY HADNAGYOT, A RANGIDŐST MIÉRT A PINCÉBŐL KELLETT KIMENTENIE az ismeretlen civilnek? A rangidős nem tudta,

helyettese tudta? Úgyhogy elnézést: a kazamaták legendájában továbbra sincs módom hinni...

KÖVETKEZMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉS

Már eddig is esett szó arról, hogy a Nagy Imre-kormány, az Írószövetség, magas rangú papok, nemzetőr-csoportok és mások elítélték ezt az őrült vérengzést. De nemcsak ők, mások is:

„Ilyen körülmények között az oroszok nyilván kapva kaptak minden olyan eseten, mellyel indokolni tudták elfogadtatásra szánt politikájuk egyes elemeit. A Köztársaság téri öldöklés például a fehérterror térnyerését és a »becsületes kommunisták« végveszélybe kerülését alátámasztó bizonyítékként szolgált. Azt pedig, hogy a budapesti pártközpontot e vérengzést megelőzően nem sikerült megvédeni, akkor is, később is be lehetett volna úgy állítani, hogy mindez azért történt, mert Nagy Imre a reakció uszályába került”

Nos, ezt nem magyar ember írta, hanem Peter Unwin angol diplomata, a magyar forradalomról szóló könyve 135. oldalán. Bizony, jó szeme van...

Az USA budapesti követsége 203. számú, a washingtoni külügyminisztériumba október 31-én küldött táviratában pedig hangsúlyozza:

„MELLŐZZÉK AZ ATROCITÁS-TÖRTÉNETEKET, TEKINTET NÉLKÜL ARRA, KI KÖVETHETTE EL AZOKAT.” És mindezt kérik a külügyminisztérium által az USA-hoz, a hivatalos amerikai tájékoztató irodához, valamint a hírközlés és kommunikációs eszközökhöz SÜRGŐSEN TOVÁBBÍTANI!

Nem véletlenül. Ekkorra már a tapasztalt amerikai diplomaták is látták, hogy ez a borzalmas „csalimese” nekik, a Nyugatnak, az átlagembernek készült!

Országon belül is aggódtak sokan: a Dunapentelei Nemzeti Bizottság Szabad Rádiója november harmadikán felhívást tesz közzé:

„Olyan értesüléseknek jutottunk birtokába, melyek azt igazolják, hogy a szovjet rádióknak és szovjet katonáknak szolgáltatott propagandairatok fasiszta vérengzésről beszélnek Magyarországon. Mivel félő, hogy sok szovjet katona hitelt ad ezeknek a rágalmazásoknak, amelyek a magyar szabadságharc tisztaságát mocskolják be, javasoljuk minden szabad magyar

rádióállomásnak, hogy rendszeres orosz és magyar nyelvű rádióadásban ellensúlyozza ezeket a rémhíreket.”

Bizony jól érezték a dunapentelei felkelők, hogy ebből nagy baj lesz. Ezzel az érvvel valóban operált a szovjet vezetés. Csakhogy van egy kis gond: MEG SEM VÁRTÁK a provokáció eredményét: már október harmincadikán kétségbeesve jelzik a Szabolcs-Szatmár megyei munkás-tanács rádióállomásán, amely valószínűleg a miskolci adón keresztül adott:

„A szovjet haderő számos alakulattal vonul be hazánk területére! Mindez Beregsuránynál, a szemünk előtt történik! A legutóbbi kormánynyilatkozat szerint a tűzszünet beálltával a szovjet csapatokat kivonják Budapestről. Miért van hát akkor szükség újabb szovjet csapatok bevonulására?”

(A közleményt Csaroda község nemzeti bizottsága jegyzi, 15 óra tájban.)

Vagy: „Amíg a Minisztertanács felhívásokat intéz az országhoz, tárgyal vagy nem tárgyal a szovjet parancsnoksággal, és bejelenti, hogy Budapestről kivonultak a szovjet csapatok, addig Nyíregyházán keresztül nagy egységek vonultak az ország szíve felé!

Elég volt az ámítgatásból! Saját szemeinkkel látjuk az eseményeket: hiába mondja Zsukov marsall, hogy nem jön több szovjet csapat Magyarországra” – közli E NAPON 15 ÓRA 50 PERCKOR a Szabolcs-Szatmár megyei Építőipari Vállalat Munkástanácsa ugyanezen a hullámhosszon!

Még tart a lincselés a Köztársaság téren, de már jelzik a keleti határ északi csücskéből a beözönlést. Hát jósok, látnokok voltak a szovjet tábornokok? Vagy EZÉRT NEM SEGÍTHETETT Malinyin hadsereg-tábornok?

* * *

Persze, hogy nem a Köztársaság téren történtek MIATT vonultak be e napon újabb szovjet csapatok, és nem is EZÉRT kezdődött a szovjet támadás november negyedikén. Ezt Gosztonyi Péter nagyon jól látja. De EZ VOLT AZ ÜRÜGY! És eddig Gosztonyi jutott legközelebb ahhoz, hogy kimondja: az egész ostrom és mészárlás provokáció volt. Persze, ő is csak kérdez. Például azt, hogy Orbán Miklós ezredes, az AVH belső karhatalom parancsnoka, aki Nagy Imre október 28-i nyilatkozata után mindenünnen kivonta a BM karhatalmi és határőrcsapatait, ezt a két szakasz ÁVH-s

kiskatonát a két fiatal tiszttel miért hagyta ott a Köztársaság téren? És ha már ott hagyta, miért nem küldött időben erősítést, hiszen például a Belügyminisztérium Roosevelt téri székházában e napon több száz fegyveres állt rendelkezésre? (Ezek azok, akik, mint említettem, a Berkesi-könyvben leírt módon később az épületből bántatlanul távozhattak!)

De éppen ezzel tudom cáfolni azt is, hogy ez „spontán népharag volt az ÁVH-sok, és nem pedig a pártbizottság épülete ellen”. Nem igaz! Ha így lenne, akkor a belügy épületét kellett volna megtámadni a felkelőknek! Ráadásul onnan korábban már többször is lőttek tüntetőkre, forradalmárokra, és ott tényleg volt egy csomó fogoly felkelő is!

De nem! A támadás kitervelőinek a pártszékház kellett! Ami sokkal könnyebben foglalható el, mint a szinte erődítménynek számító Belügyminisztérium, és könnyebben ostromolható a környező házak és az Erkel Színház takarásából, mint a BM, amely előtt csak néhány fa van egy nagy, nyílt parkban, no meg a Duna.

A pártház szimbólum! De nem a felkelők számára. Mert ha az lenne, akkor az Akadémia utcai országos központot rohamoznák. Nem! A világ számára ez az egyedülálló épület, távol a védett, ötödik kerületi, kormányzati negyedtől, ahol, mint a Honvédelmi Minisztérium előtt, még másnap is vannak szovjet tankok. Innen viszont már jó előre elvezénylik őket. Jön helyettük (már megint) egy titokzatos páncélautó, amelynek „vegyes” legénysége foglyokat is ejt az ostrom előestéjén, hogy kellőképpen felborzolja a környék kedélyállapotát. Nem térek vissza részletesen, csak emlékeztetek: egyetlen ismert, a forradalom oldalán álló fegyveres szervezet sem készült előzetesen az ostromra, sőt, a ház kiürítéséről tárgyaltak!

És mégis: másnap ott csoportosulnak már reggel fegyveresek, de mindenféle szervezeti hovatartozás felismerhetősége nélkül. És a nyugati sajtót a „rejtélyes lengyel” már reggel kilenc körül odacsábítja, mert „esemény lesz”.

A békés tárgyalóküldöttség érkezésekor a ház előcsarnokában gránát robban. Nem öl meg senkit – valószínűleg könnygáz- vagy gyakorlógránát, de máig nem tudjuk, ki dobta el.

A harc szünetében onnan zúdul sortűz a sebesülteket menteni akarókra, ahonnan addig nem lőtt senki...

Mező Imre hiába kér segítséget, Malinyin hadseregtábornok az ismert módon „mossa kezeit”: nem segíthetek! Az egyetlen konkrét segítséget Kádár János utasítására Biszku Béla indítja el: a hat tankot.

Nem tudjuk, ki volt az ezredes, aki indította őket. Nem tudjuk, hogy szervezetileg melyik ezredhez tartoztak a tankok. Hogy miért nem volt

bennük rádió? Hogy miért nem kapott Budapest-térképet vagy fővárost ismerő kísérőt a tankok parancsnoka, „az egyszerű vidéki őrnagy”, aki ráadásul nem tudja megkülönböztetni a pártházat a színháztól?

Érthetetlen, hogy miért hagyja a téren tankjait. És miért kap a megtorlás során csak két évet...

Ki lőtte le Mező Imrét, és honnan? Valójában miért halt meg másnap reggel a kórházban? Ki irányította a lincselést, miért nem került elő minden résztvevője?

Kérdőjelek és kérdőjelek. És mi az, amit tudunk?

Például azt, hogy az ÁVH-s egység parancsnokát a nyolcvanas évek végéig nem is említik, mindig Várkonyi Györgyről esik szó, Tompa Károlyról soha, pedig itt él az országban, 1971-ig őrnagyként szolgál a belső karhatalomnál. 1971-ben fiatalon nyugdíjazzák. Róla miért hallgatnak, neki miért kell hallgatnia? Mit tudott, ami kínos lett volna? Miért lakott Mező Imre özvegye és leánya Budán, a Varázs utcában, 15 méterre Biszku Béla villájától? Hogy szem előtt legyen? Igaz- e, amit Dézsy Zoltán állít, hogy az özvegy neki célzott rá: férje nem úgy halt meg, ahogy eddig mesélték?

Mellesleg magam a lányától, Mező Évától hallottam ugyanezt, akkor, amikor nagyon rövid ideig közelebbi kapcsolatban voltunk a 60-70-es évek fordulóján...

De azt tudjuk, hogy Kádár János az ostrom előtti este járt a pártházban. Az ostrom napján ő utasította Biszkut a tankok küldésére. (Tényleg nem volt rádió a T-34-esekben, még a parancsnokiban sem?) És a pártház ostroma után, a nyilvánosság előtt már nem szerepelt. Volt még egy rádiónyilatkozata és a Népszabadság november elsejei, első számában egy szintén idézett nyilatkozat, de ezek készülhettek előbb, mondjuk harmincadikán is... Két nap múlva pedig már, biztosan tudjuk, hogy nincs Budapesten.

Neki érdekében állhatott mindez. Mert ezáltal Nagy Imre hitelét veszti Moszkva előtt, Mező Imre, a másik lehetséges és népszerű kommunista vezető vetélytárs halott, tehát már csak ő jöhet számításba „helytartóként”...

De saját korábbi véleményemet is megváltoztatva most már úgy vélem: ő csak szorgalmas „bedolgozó” volt, akit felhasználtak. Az eseményeket nem ő irányította.

Tény viszont, hogy ezen az estén ül össze – huszonharmadika óta először – a Szovjetunió Kommunista Pártja Politikai Bizottságának és Elnökségének együttes és teljes ülése. Ahol – mert ugyebár, forma szerint azért demokrácia is van a világon – jóvá kell hagyatni a Hruscsov, Zsukov és mások által kidolgozott cselekvési terveket. (A „kisebb” polbiztagok

nyilván nem voltak mindenbe beavatva.) És ehhez kell egy ürügy, amelyet jelenteni lehet Budapestről. EZ A KÖZTÁRSASÁG TÉR!

Azt eddig is tudtam, mások is tudták, több helyen le is írták, hogy Hruscsov a Köztársaság téri vérengzés dokumentumfotóit vitte magával november elsején Bresztbe, ahol a lengyel és az NDK-s; másodikán Bukarestbe, ahol a román, bolgár, csehszlovák; és végül harmadikán Brioni szigetére, ahol a jugoszláv vezetést győzi meg a beavatkozás szükségességéről. És ezeknek komoly szerepe van például. Gomulka lengyel és Tito jugoszláv vezető „hangulatváltásában”. De mindenki úgy gondolta, gondolja, hogy e képek a nyugati sajtóban megjelent fotók voltak. És ez manapság olyan természetes, hiszen van telefax, műhold stb...

DE AKKOR NEM VOLT! A fotók zöme csak elsején-másodikán jutott el a nyugati szerkesztőségbe, és csak akkor jelent meg! (Volt, amelyik, mint a Life sorozata, csak a lap decemberi számában!) Nyugati lapok Hruscsovnál Bresztben még nem is lehettek. Ha ő elsején hajnalban indult Moszkvából, az moszkvai mondjuk 6 órás reggeli időpont, az időeltolódást számítva november elsején 4 órának felel meg nyugat-európai időben. Mármost a fotók 30-án délután készültek a Köztársaság téren. Ahonnét kocsival legelőbb is Bécsbe kellett eljuttatni azokat. Oda a negatív este hét előtt nemigen érkezhetett. Laborálás, előhívás, ha Bécsben végzik, további egy óra. Már este 8 van. A kész képeknek meg, még ha repülővel viszik is, Londonba, Párizsba kell még másfél-két óra út, az akkori gépsebességek mellett. Frankfurtba talán kevesebb. Tehát a 31-i reggeli lapokba nemigen fér bele, legfeljebb a délelőtti vagy délutáni második-harmadik kiadásba, délutáni lapba, vagy az elsején reggelibe. Nomármost: ezen lap számoknak el kell még jutni Moszkvába is, elsején reggel hatig, moszkvai időben. Márpedig menetrendszerű gép európai idő szerint reggel négykor oda akkor még nem indult. HONNAN? Egyre erősebb a gyanúm, hogy a téren A NYUGATI FOTÓSOK MELLETT BIZONY OTT DOLGOZHATOTT A KGB EGY VAGY TÖBB „MESTERFOTÓSA” IS! Hiszen ekkora zűrzavarban könnyű volt elvegyülni, ugyan senki sem kérdezte, hogy ki milyen lapot tudósít... És ezek a fotók, azonnali kidolgozás után, katonai futárgéppel akár már 30-án estére vagy másnap reggelre bizony Moszkvában lehettek.

AHOL NYILVÁN MÁR NAGYON VÁRTÁK ŐKET... DE NEM AZÉRT, HOGY BUDAPEST ELLEN ELDÖNTSÉK A TÁMADÁSI PARANCSOT! AZ MÁR RÉGEN KI VOLT ADVA, CSAK AZ ÓRA ÉS A NAP NEM! A CSAPATOK MÁR JAVÁBAN BENT VOLTAK AZ ORSZÁGBAN!

És hogy Hruscsovnak „meg kellett győznie” kelet-európai vazallus vezetőtársait a beavatkozás jogosságáról? Ugyan kérem! Anélkül is támadhatott volna, akár másnap is; az indoklást telefonon, vagy akár táviratilag is „mellékelhette” volna utólag, vagy egyes alvezéreit küldhette volna futárnak. Mégis, előbb háromnapos körútra indul.

VALAMIRE MÉG MINDIG VÁRNI KELL! DE MIRE???

(„Megfejtés” az utolsó fejezetben...)

A „MEGFEJTÉS” ELVILEG: STRATÉGIA

Azt már a könyv elején leírtakból is megállapíthatjuk, hogy az eseményeket VALÓBAN IRANYÍTÓ szovjet legszűkebb vezetés 1955-1956-ban a legnagyobb politikai tétben, mondhatjuk úgy is, hogy „vabank”-ban játszott. Mindent vagy semmit!

De miért? Egyszerű: mert megtehette! A pillanatnyi katonai-stratégiai helyzet megengedte számára.

– MERT RENDELKEZETT MÁR KIPRÓBÁLT ATOMBOMBÁVAL, HIDROGÉNBOMBÁVAL, DE – ÉS EZ A LEGFONTOSABB: NEM TUDNI, MILYEN SZÁMÚ, DE BEVETÉSRE KÉSZ INTER-KONTINENTÁLIS RAKÉTÁVAL IS!!! (Amellyel saját területéről akár az Egyesült Államokat is elérhette.)

– ÉS MERT AZ AMERIKAI HADVEZETÉS EKKOR MÉG NEM RENDELKEZETT ILYENNEL! Majdnem készen volt vele, de még nem volt kipróbálva, és nem volt belőle kellő számú, bevetésre azonnal kész példány!

(A bizonyíték? Az, hogy az első két szovjet műhold mennyivel előzte meg az első amerikait, és a „hasznos teher”, magyarul a hordozható bomba súlya, különösen a Szputnyik-2 esetében mennyivel több volt – a szovjetek javára...) Ráadásul az első szputnyikok felbocsátása, az elektronika okából, több hónappal később történt, mint a rakéták elkészülte. Bombát küldeni egyszerűbb irányítástechnikával is lehet, mint Föld körüli pályára műholdat állítani, a műholdról sugárzó rádióról már nem is beszélve...)

– VISZONT: AKI AZ ADOTT – BÁR RÖVID – IDŐSZAKBAN SEBEZHETETLENEBB, AZ ÁLTALÁBAN BÁRMIT MEG MER TENNI, KÜLÖNÖSEN, HA EGYÉBKÉNT GAZDASÁGILAG Ő A GYENGÉBB FÉL...

(A gyakorlatban? Most kell lerohanni Nyugat-Európát, mert ha az USA beavatkozik, a szovjet rakéták már elérhetik, míg az USA-ból kilőtt rakéták még nem érik el a szovjet hátországot. Az amerikai légierő csak az Európában és Japánban lévő gépei által lehet veszélyes, de azokat jó vadászgépekkel időben le lehet szedni. És jó vadászlégiereje ekkor már volt Hruscsovnak. Tehát büntetlenül előrejuthat az Atlanti-óceánig. Jó, lesz közben vesztesége is, de Amerikának nagyon meg kell gondolnia, hogy ők mennyivel többet veszíthetnek a becsapódó szovjet hidrogénbombák által...

A szárazföldön a hatalmas tömegű szovjet páncélos az úr. A tengeren? Az Atlanti-óceánon, ami fontos, már kint vannak a szovjet tengeralattjárók. Csapatszállító hajók, üzemanyag-szállítók csak nagy kockázattal jöhetnek át Amerikából Európába. Repülőgép-anyahajók? Na és? Mivel fogják elindítani a gépeiket, ha Európában nem találtak üzemanyagot? Minden bevetés után visszafordulnak „tankolni” az USA partjaihoz?)

– IGEN ÁM, DE MINT EZT A SZOVJET HÍRSZERZÉS IS TUDJA, HAMAROSAN MEGSZŰNIK AZ ELŐNY, ÉS LESZ AMERIKAI INTERKONTINENTÁLIS RAKÉTA IS! Tehát addig kell támadni, amíg a fölény „ideát” van...

Meg is történnek az előkészületek:

– NASSZER EGYIPTOMI ELNÖKÖT FELBIZTATTÁK A SZUEZI-CSATORNA ÁLLAMOSÍTÁSÁRA. Hiszen ezáltal az „olajcsapra” is rátehetik a kezüket (volt már erről szó), és a Földközi-tengerre is bejuthat a szovjet flotta, ha másként nem, tengeralattjárók formájában. Ha pedig ez megtörtént, akkor a támadás „déli szárnya” is fedezve van, és a nyugati ellenállás 2-3 hét alatt, üzemanyag hiányában, megtörik.

– KIPRÓBÁLJÁK NYILVÁNOS HADGYAKORLATON AZ ATOM FEGYVERT. Ezzel részben meggyőzik a megszállt „szövetséges” országokat erejükről, részben megtanulják, hogy a saját csapatok és a meghódítandó iparvidékek veszélyeztetése nélkül csak elég kevés atomcsapást mérhetnek a tényleges támadás során. Az atomfegyver ebben a háborúban inkább az USA ELRETTENTÉSÉRE kell...

– A SZOVJET HIRSZERZÉS TUDOMÁST SZEREZ A NASSZER ÁLTAL „PROVOKÁLT” ANGLIA ÉS FRANCIAORSZÁG KÉSZÜLŐ SZUEZI KALANDJÁRÓL. Annyi baj legyen. Ők tudják, amit London és Párizs még nem: hogy a két nyugati ország simán zsarolható atomcsapással, és Amerika erre nem tud még mivel válaszolni. Egy pár hónapig legalábbis nem. Vagy – nem is akar... De így a jó: így Anglia és Franciaország kezdi el a háborút, Moszkvának „csak válaszolni kell”...

(Amerika nem fog lépni, mert az arab világban Anglia és Franciaország helyére akar lépni, olaj ügyben és üzletileg! Ezért is „semleges”, meg az

elnökválasztás miatt is, ami – ne feledjük – 1956. november 6-án, kedden lesz! És míg az amerikaiak hosszú távra terveznek az arab olajvilágban, Moszkva gyors döntést akar. Más kérdés, hogy történelmileg végül is Washington „hosszú távja” jött be...)

– A MENETREND TEHÁT: MEGVÁRNI AZ ANGOLOK ÉS A FRANCIÁK SZUEZI TÁMADÁSÁAT. AMIKOR MÁR TELJESEN LEHETETLENNÉ TESZIK MAGUKAT AZ ARAB ORSZÁGOK ÉS AZ EGÉSZ VILÁG ELŐÖTT, AKKOR KIZAVARNI ŐKET A SZUEZI ÖVEZETBÓL. KÉT-HÁROM HÓNAPIG HAGYNI ŐKET FŐNI A SAJÁT LEVÜKBEN, EZ IDŐ ALATT AZ OLAJBÓL IS KIFOGYNAK, ÉS A LELKI HARCKÉSZÜLTSÉGÜK IS MEGRENDÜL A SÚLYOS KUDARC UTÁN – ÉS AZTÁN INDULÁS AZ ÓCEÁNIG, DE HAMAR, MIELŐTT MÉG ELKÉSZÜL 10-20-30 AMERIKAI INTER-KONTINENTÁLIS RAKÉTA...

TEHÁT A HÁBORÚ ELSŐ CSATÁJÁT, A SZUEZIT, MEG KELL NYERNI. DE ÚGY, HOGY EGY ÁRVA SZOVJET KATONA SE LÉPJEN EGYIPTOM FÖLDJÉRE, MERT AKKOR UGYANÚGY MEGGYŰLÖLIK ŐKET IS AZ ARAB ÁLLAMOKBAN, és mi sem kell kevésbé, mint egy gerillák elleni, elhúzódó sivatagi háború. Azt már Rommel marsall sem szerette...

NO DE HOGY LEHET EZT MEGOLDANI? Úgy, hogy csendben kell maradni, Szueznél legalábbis. MERT HA A TÁMADÁSRA KÉSZÜLŐ ANGOLOK ÉS FRANCIÁK SZAGOT FOGNAK, HOGY HRUSCSOV VALAMILYEN – MEGLEPETÉST, CSAPDÁT KÉSZÍT ELŐ A SZÁMUKRA, AKKOR LEHET, HOGY NEM FOGNAK TÁMADNI, ÉS AKKOR ODA VAN A SZÉPEN ELŐKÉSZÍTETT CSAPDA...

Mégis, mi a teendő, hogy Lenint idézzük? Most éppen az „egy lépés hátra”, hogy annál sikeresebb legyen a „két lépés előre”. Persze, ez csak a nagyvilágnak szól.

De van még egy „mellékes” haszna: a XX. kongresszus, Hruscsov „sztálintalanító” beszéde után az egyre jobban fortyogó szövetségeseknek is meg kell mutatni: ki az úr a háznál? Mindezt úgy, hogy Sztálin kompromittált tanítványait is el lehessen egy füst alatt takarítani, és helyükbe új, megbízható helytartókat ültetni. Hogy eközben minden „megbízhatatlan elemet” is félre lehet tenni? Akár fizikailag is? Annál jobb... Hruscsov atya nem szívjóságból „desztalinizál” 1956 tavaszán. Hanem mert egyrészt meg akarja szilárdítani saját, személyes hatalmát, másfelől meg jól jön a porhintés a világ szemébe: békés most az orosz medve, más a vonal, nem kell félni tőle...

Hol történjék mindez? Az NDK-ban ne, isten őrizz, hiszen az a támadás kiinduló frontországa. A cseheknél szintén ne, ők mélyen be vannak ékelődve mint legnyugatabbi kiindulópont, a „német front” oldalába... Bulgária, Románia valahogy nem akar forrongani, no meg az sem lenne jó, az a déli hátvéd, a görög-török „második front” felől.

Marad Lengyelország és Magyarország. Ebből a lengyel ügy a rázósabb, hiszen ez az ország a „nyugati front” fő utánpótlási vonala. Magyarország kockáztathatóbb pár napra. Mert Titóval most béke van, és különben is, arrafelé Románián át megvan az összeköttetés a tenger felé. Magyarország a támadó front „zsákutcája”, innen a semleges Ausztrián és a jól védett, magas hegyekkel borított Svájcon át lehetne csak támadni nyugat felé. Ha meg Olaszország a cél, az a román-jugoszláv irányon át érhető el, Titónak amúgy is van elszámolnivalója néhány vitatott város és körzet miatt a taljánokkal...

Tehát a DEMONSTRÁCIÓS JÁTÉKOT MAGYARORSZÁGON LEHET ÉS CSAK ITT ÉRDEMES LEJÁTSZANI. FIGYELJEN CSAK IDE A VILÁG, AMIG AZ ANGOLOK ÉS FRANCIÁK CSENDBEN KÉSZÜLNEK A SZUEZI TÁMADÁSRA...

No, hát ennyit a stratégiáról, szovjet birodalmi észjárással, és most lássuk, mi minden támasztja ezt alá.

A „MEGFEJTÉS” GYAKORLATILAG – EGY: SZUEZ

Először ismét az események, különféle szemszögekből:

Egy érintett, Peter Unwin brit diplomata (könyve 141. oldalán):

„New Yorkban az ENSZ figyelmét a szuezi válság kötötte le. Az Egyiptom elleni izraeli támadás október 29-én kezdődött meg. Nagy Imre akkor vette kézbe az események irányítását Magyarországon. Az angol-francia ultimátumot Egyiptomnak október 30-án nyújtották be, Budapest utcáin a rend akkor kezdett helyreállni. A szövetségesek október 31-én kezdték bombázni Egyiptomot, A NOVEMBER NEGYEDIKÉRE TERVEZETT PARTRASZÁLLÁS ELŐKÉSZÍTÉSE ÉRDEKÉBEN. Az angolok és a franciák akkora ügyet csináltak Nasszer félreállításából, hogy a figyelem minden másról elterelődött. Voltak, akik ezzel magyarázták a magyarországi szovjet akciót.”

(Jellegzetesen angol nézőpont: amit ők csináltak, az volt a legfontosabb. Nem zavarja, hogy a magyar időpontokat összekeveri. Október 29-én Nagy Imre nem „kezdte kézbe venni” az események irányítását, hanem ezt egy nappal előbb, 28-án már megtette... Október harmincadikán nem „kezdett el helyreállni a rend” Budapest utcáin, hanem pont ellenkezőleg, a Köztársaság téri mészárlás aznap történt!)

De nézzük talán a feje tetejéről a talpára állítva az ügyet: Izrael 29-én támad. ADDIG BUDAPESTEN LJASCSENKÓ KÜLÖNLEGES HADTESTE ÉS MALINYIN VEZÉRKARI FŐNÖKHELYETTES ABSZOLÚT HALOGATÓ POLITIKÁT FOLYTAT. Az angolok és a franciák 30-án adnak ultimátumot Nasszernek. E NAP A KÖZTÁRSASÁG TÉRI OSTROM NAPJA, MÁR BENT VANNAK A ZSÁKUTCÁBAN A NYUGATIAK, MÁR KEZDŐDHET AZ ALIBIGYÁRTÁS.

31-én kezdik bombázni a brit és francia gépek Egyiptomot. És e napon jut el a nyugati sajtóhoz a Köztársaság téri dokumentumfotó-sorozat, mintegy rendelésre: EZT NÉZZÉTEK, EZ AZ ÉRDEKES, NEM SZUEZ! Mintha az angolok és a franciák maguknak rendeznék a Köztársaság teret, ködfüggönynek. Pedig nekik rendezi – Moszkva. És még örülnek is neki szegény balekok... És végül: NOVEMBER NEGYEDIKÉRE TERVEZTÉK AZ ANGOL-FRANCIA PARTRASZÁLLÁST! Ezért megy ki a támadási parancs e napra, amit már nem lehet leállítani, de még így is jó: erre figyel jobban a világ, és nem arra, hogy az angolok és franciák most másznak csak bele igazán a szuezi csapdába...

Molnár Miklós komolyan elemezte a szuezi ügyet, minden elérhető nyugati forrást felhajtott. Nem véletlenül. Jó érzékkel sejtette meg a szoros összefüggést. Ezzel együtt csak félig mer következtetni:

„A nemzetközi helyzet október 28. és 30. között még óvatosságra intette a szovjeteket. KÉTSÉGKÍVÜL VOLTAK INFORMÁCIÓIK AZ EGYIPTOM ELLENI FRANCIA-ANGOL-IZRAELI KATONAI ELŐKÉSZÜLETEKRŐL, ÉS TUDHATTAK A SÍNAI-FÉLSZIGETEN KIBONTAKOZÓ, TÁMADÁSRÓL IS. De bármi volt a szándékuk Magyarországgal – akár nagylelkű visszavonulásra gondoltak, akár a megfelelő pillanatra vártak, amikor visszatérhetnek, akár csak tétováztak – amíg sem az amerikaiak, sem az angolok nem mutatták meg kártyáikat, Moszkva okosabbnak látta folytatni a fokozatos kivonulás már megkezdett politikáját.” (153. oldal)

(Erre mondják azt, hogy majdnem talált. A három „akár”-ból a középső, a megfelelő pillanatra várakozás az igazi! A tétovázás – a látszat. Való igaz, hogy az angolok „kártyafelfedésére” vártak, mert várniuk kellett. Az amerikaiakéra kevésbé, az kiszámítható volt már október 27-28-án, mint az

már idézett diplomáciai táviratokból kiderült. És hogy fokozatos kivonulás? Éppen hogy fokozatos bevonulás, mint ez már számtalan idézett forrásból tudható...)

A lényegi információ mindebből az, hogy Moszkva tudhatott az izraeli-brit-francia tervekről... NEMCSAK TUDHATOTT – TUDOTT IS. És ennek két csatornája is volt. Az egyik a Kim Philby-Macleod-Burgess-csoport ténykedése. A négy-, vagy egyesek szerint öttagú, Angliában a harmincas évek óta működő, zseniális hírszerzőkből álló csoport ugyanis két helyen volt „perfekt”. Az MI-6, a brit hírszerzés-elhárítás kulcs-pozícióiban, szovjet vonalon és a Közel-Keleten. Maga Philby Közel-Kelet-szakértő volt; amikor átmenekült Moszkvába, azt is a libanoni fővároson, Bejrúton keresztül tette. Mindkét vonatkozásban egyrészt tökéletes információkat adhattak és adtak is a szovjet hírszerzésnek a készülő szuezi ügyről, visszafelé viszont torzított információkkal „etették” az angol hírszerzést és elhárítást a szovjet szándékok vonatkozásában...

És ez még kevés. Molnár Miklós említett könyvének 251. oldalán közli:

„Egy magas rangú izraeli hadügyi tisztviselő, Israel Beer pere – a vád szerint Beer a kommunista országok javára kémkedett – arra enged következtetni, hogy Moszkva bőséges információkkal rendelkezett a háborús készülődésről.”

HÁT EZ A KÉT FORRÁSBÓL IS MAJDNEM PONTOS „FORGATÓKÖNYV” ÁLLT RENDELKEZÉSRE MOSZKVÁBAN. A „MAJDNEM” CSAK ARRA VONATKOZOTT, HOGY A TÁMADÁS PONTOS NAPJA MÉG VITÁS VOLT! ÉS EZÉRT VARAKOZOTT „TÉTOVÁN” HRUSCSOV MAGYARORSZAG ÜGYÉBEN...

Molnár ugyanis idézi egy magas rangú izraeli politikus, M. Bar-Zohar könyvét (címe magyarul így szólna: „Szuez – ultratitkos"), amely Párizsban jelent meg még 1964-ben.

„A támadás időpontját az október 17-i tanácskozáson még nem rögzítették. Homályos utalásokat tettek november 6-7-re, az amerikai választás napjára, de nem hoztak döntést... Az utolsó részleteket is áttekintették, és most már csak a J-napot kellett meghatározni.” (A J-NAP A TÁMADÁS, MÁRMINT AZ IZRAELI SZÁRAZFÖLDI TÁMADÁS NAPJA VOLT.)

Október 22-én reggel titokban Párizsba érkezik David Ben Gurion, izraeli miniszterelnök. Háromoldalú megállapodást akar kötni az angolokkal és a franciákkal, mielőtt belépne a háborúba, amelynek következményei előreláthatatlanok voltak. Ma már megállapítható, hogy a támadás napját a párizsi találkozón rögzítették. Illetve Párizs mellett, Sévres-ben.

TEHÁT EGY NAPPAL A MAGYAR FELKELÉS KITÖRÉSE ELŐTT. HA EZ A HÍR MÉG AZNAP ELJUT MOSZKVÁBA, EZÉRT KELLETT ELDÖRDÜLNI AZ ELSŐ LÖVÉSEKNEK A RÁDIÓNÁL MÁSNAP ESTE?

Keightley tábornok, az angol-francia szövetséges erők hadműveleti parancsnoka panaszkodik (legalábbis egy Herman Finer nevű szerző szerint), miszerint kormányának váratlan utasítására előre kellett hozni az offenzíva időpontját. Ugyanis az angolok és a franciák a J-napot, az izraeli szárazföldi támadás napját eredetileg november 2-3-ra tűzték volna ki. De – valószínűleg az október 19-21-i lengyel események nyomán úgy érezték: Moszkva most le van kötve „odahaza”, lehet gyorsítani. (Ez utóbbi már az én következtetésem...)

Moshe Dayan izraeli tábornok emlékirataiban azt írja: ő maga adott utasítást a hadműveleti iroda vezetőjének október 25-én, október 29-ét jelölve meg J-napként, és október 31-re, a J+2 napra tűzték ki az angol-francia hadműveletek megkezdését.

Molnár Miklós ebből, könyvének 197. oldalán az alábbi következtetéseket vonja le:

„Így a magyar függetlenség sorsa október 29-31. között dőlt el, és november negyedikén pecsételődött meg, egy nappal azelőtt, hogy francia ejtőernyősök szálltak le Port Said kikötőjében...”

Megint MAJDNEM JÓ... Csakhogy ez nem „pecsételődött meg”, hanem eleve el volt döntve. Függetlenség? Ugyan kérem... Amíg a Jaltai Szerződés érvényes, addig ugyan ki nem megy innét a szovjet hadsereg. Persze, ettől még hagyták a gondolattal eljátszadozni a magyarokat és az egész világot...

Ezután igen érdekes levezetést produkál Molnár:

„...a sévres-i tárgyalások időpontja oly nyilvánvalóan összefügg a magyar forradalommal, hogy nem háríthatjuk el azt a gondolatot, mely szerint a J és a J+2 napot ezért tűzték ki, és a hadműveleteket azért valósították meg éppen ekkor, hogy a váratlan alkalmat kihasználják. Sem Párizs, sem London nem számított az amerikaiak erőteljes reagálására. Kétségtelen, hogy a két kormány nem közölte terveit Washingtonnal: abban bíztak, hogy nagy szövetségesük végül is tudomásul veszi a kész helyzetet. Sokkal bizonytalanabbak voltak Moszkva reagálása felől. Noha nem tartották valószínűnek, hogy a Szovjetunió fegyveresen beavatkozik Egyiptom védelmébe, mégis leginkább Moszkva esetleges reagálása aggasztotta őket. Nos, ez a veszély látszott elhárulni október 23-án, amikor megtudták, hogy a Szovjetunió még ki sem lábalt a kínos lengyel ügyből, és máris új válsággal néz szembe Budapesten...

Az Egyiptom elleni hadjárat résztvevői csak annyit láthattak előre, hogy életbe vágó érdekük gyorsan elébe vágni az amerikai fellépésnek és kész helyzet elé állítani Moszkvát, azaz végezni Nasszerrel, mielőtt a szovjetek kimásznának a budapesti csávából."

HÁT EZ AZ. MOST MÁR MAJDNEM TÖKÉLETES. A hibák még mindig: 22-én, Sévres-ben Budapestről és a válságról mit tudnak? Hiszen még nem volt válság, csak másnapra meghirdetett lengyel-magyar szolidaritási tüntetés. És hogy fegyveres felkelés? Hiszen arról még huszonharmadikán délután sem álmodott senki! Nem – a lengyel válság miatt érezték úgy angolok és franciák, hogy „szabad kezük van". Igen ám, de az már 21-én lezárult, és 23-24-25-én ott már csend volt és nyugalom. Kellett hát a „budapesti válság", a rádió és a telefonközpont ostroma, Ljascsenko tankjainak bevonulása, némi tűzharc, meg ez, meg az, hogy a „hitet" a Szuezre készülő angolokban és franciákban fenn lehessen tartani, sőt, a támadás időpontját előbbre hozatni velük. Mert ha csak november 6-7-én szállnak partra, a megválasztott vagy újraválasztott amerikai elnök, ki tudja, mit lép... De 31-én, 2-án vagy 4-5-én – a választás ELŐTT a régi elnök már nem mer lépni, új meg még nincs. És Moszkvának pontosan ez a bizonytalanság kellett.

Ezért játszatta úgy végig a budapesti fegyveres cselekményeket (Kossuth tér és társai), hogy higgyék nyugodtan az angolok és franciák: Moszkva van csávában Budapesten, amiből nem tud kimászni... Miközben pont a fordítottja készülődött: őket várták bele a szuezi csáva kellős közepébe, ahonnét már nekik nem volt visszaútjuk!!!

ÉS MOST JÖNNEK DAYAN DÖNTŐ SZAVAI:

„TALÁN SZERENCSE, HOGY A MAGYARORSZÁGI ESEMÉNYEK KÖVETKEZTÉBEN AZ OROSZOK FENYEGETŐ ÜZENETE ERRE AZ IDŐPONTRA, NOVEMBER ÖTÖDIKE ÉJSZAKÁJÁRA HALASZTÓDOTT. SOR KERÜLT VOLNA-E A SÍNAI HADJÁRATRA, HA NAGYBRITANNIA, FRANCIAORSZÁG ÉS IZRAEL OKTÓBER 29. ELŐTT KAPJA MEG A SZOVJET FIGYELMEZTETÉST? KI TUDJA?"

Nos – itt a lényeg. Izraelnek ez persze jól jött, bizonyíthatta szárazföldi harci fölényét az egyiptomi hadsereggel szemben. Ezért érzi Dayan tábornok az események alakulását „majdnem szerencsésnek". De pontosan ezért lett tragikus a britek és a franciák számára – MERT MÁR NEM VOLT EMELT FŐVEL JÁRHATÓ VISSZAÚT...

Igaz is, kevésbé tájékozódott vagy ifjabb olvasóink számára idézzük azért fel: miért is végződött csúfos kudarccal az angol-francia invázió Szueznél? Csak kisebb részben az amerikaiak ellenzése miatt. A döntő egy

jegyzék volt, amelyet egy időben adtak át Londonban, Párizsban, Tel-Avivban. Máig vitatják a jegyzék pontos szövegét. A lényege ez volt:

„Ha Önök úgy vélik, hogy légierejükkel és flottájukkal egy távoli, Önöknél sokkal kisebb országot megsemmisíthetnek, ajánljuk figyelmükbe azt a tényt, hogy van Önöknél nagyobb ország is. És ez az ország rendelkezik olyan fegyverekkel, hogy területéről megsemmisítheti az Önök fővárosait. Döntésüknél ezt vegyék figyelembe!”

A jegyzéket Hruscsov írta alá. A hatás megsemmisítő volt. A megfélemlített angolok és franciák visszavonultak. Ekkor szűntek meg elsőrendű világhatalomnak lenni és váltak „másodosztályú nagy-hatalommá”. A szovjet terv bevált, lelkileg összeomolva, vesztesként távoztak Szueztől. Már csak a tartás nélkül maradt brit és francia hadsereg elleni szovjet támadás időpontját kellett kitűzni.

Érdekes, hogy Molnár Miklós ebből pont ellentétes következtetéseket von le.

„Mind a szuezi, mind a magyar válság a maga útján haladt, és csak az ENSZ és két szuperhatalom szintjén találkoztak újra össze...”

„Szuez nem határozta meg egymaga a szovjet döntést, mert ha így lett volna, az feltételezné, hogy Moszkva csak a következő alkalomra várt, amikor lecsaphat Magyarországra. Ez a magyarázat figyelmen kívül hagyná, hogy volt egy időszak, amikor a szovjetek tétovázni látszottak.”

(HÁT EZ AZ: EZ A MAGYAR SZEMMEL LATOTT VÁGYÁLOM, HOGY MI OLYAN FONTOSAK VOLTUNK, AMITŐL EGY SZUPERHATALOM TÉTOVÁZNI KEZD... Remélem, az eddigi bizonyítékok az olvasó szeme előtt már régen tisztázták: nem tétovázott itt senki. Ha akarták volna, akkor első éjszaka leverik a magyar felkelést, ráadásul non- stop ömlött befelé az erősítés...)

„Bár a Szovjetunió ellenséges érzelmeket táplált a zsidó állam iránt, a sínai hadjárat a jelek szerint nem hozta különösen indulatba. Talán azért nem, mert dacára arabbarát propaganda-hadjáratának és elvi nyilatkozatainak, közel-keleti érdekeltsége a valóságban túlontúl korlátozott volt: nem fordított rá nagy figyelmet, amikor a szovjet tömbön belül válsághelyzet alakult ki...”

(IGAZÁN? ÉS AZ OLAJ? A FÖLDKÖZI-TENGER FELETTI URALOM? AMIÉRT MÉG KÉT HABORÚBA VITTÉK BELE ARAB SZÖVETSÉGESEIKET, VILÁGHÁBORÚT IS KOCKÁZTATVA, 1967-BEN ÉS 1973- BAN? HÁT LEGALÁBB AZ AZÓTA ELTELT ÉVEK FELÉBRESZTHETTÉK VOLNA A MINDENT FORDÍTVA LÁTÓ TÖRTÉNÉSZEKET...)

Ezután még hosszan töpreng Molnár Miklós – a fejtetőre állított helyzeten. És bár végleg cáfolja, hogy Szuez volt az elsődleges és Budapest csak a kulissza, kénytelen saját magának is feltenni néhány megválaszolatlan kérdést:

Mire volt jó a kétértelmű szovjet magatartás két álló napon át? Mire szolgált a Varsói Szerződéssel való magyar szakítás hallgatólagos tudomásulvétele szovjet részről? Miért fogadták el ellenkezés nélkül a magyar semlegességi nyilatkozatot? Miért nem csaptak le rögtön a már helyszínen lévő jelentős erőkkel, mihelyt a szuezi ürügy adva volt? És a kérdésekre Molnár nem talál választ.

Még valamit kimond: „A szovjet támadás ideje alighanem megváltoztathatatlan volt. ÍGY VAN. AMINT TUDTÁK, HOGY MIKOR VAN A J+2 NAP, AZT IS TUDTÁK, HOGY AZNAP VAGY ELŐZŐ NAP KELL LECSAPNI BUDAPESTEN, ELŐBB NEM, HADD HIGGYÉK MÉG MAGUKAT 24-48 ÓRÁIG BIZTONSÁGBAN A SZUEZI TÁMADÓK...

Végül Molnár elismeri: Dayan tábornok tépelődése jogos.

IGEN, AZ. A SZOVJET ULTIMÁTUM CSAK AZ ANGOL-FRANCIA PARTRASZÁLLÁS UTÁN HANGOZHAT EL, ELŐTTE HÁBORÚS FENYEGETÉS LENNE. UTÁNA MÁR A MEGTÁMADOTT KIS ORSZÁG MEGVÉDÉSE. ÉS HA MOSZKVA, MONDJUK OKTÓBER 24-25-26-ÁN ERŐT MUTATVA RENDET VÁG BUDAPESTEN? AKKOR ESETLEG NINCS SZUEZI PARTRASZÁLLÁS, VAGY CSAK OLYANKOR, AMIKOR AZ A SZOVJET STRATÉGIAI TERVEKBE MÁR NEM ILLIK BELE...

És lássunk még egy diplomáciai táviratot. Sir W. Hayter küldi Moszkvából, a brit nagykövetségről, a külügyminisztérium, a miniszterelnökség részére, Londonba. November negyedikén délután háromkor, 1547., illetve NH 10110/283 számon. Érdekes a távirat 3. pontja:

„Ha voltak is az utóbbi pár napban nézetkülönbségek a párt és a hadsereg között, ezeket, úgy tűnik, elsimították. Hruscsov ismét felbukkant, és tegnap délután (november harmadikán!!!), mielőtt a magyarországi szovjet támadás híre megérkezett ide, az Egyesült Államok nagykövete megkérdezte tőle: küld-e a szovjet kormány újabb csapatokat Magyarországra? A válasz: amennyi most ott van, az elegendő. De ha szükséges, küldünk még és még. Ez nem tréfa! Ettől eltekintve nem bocsátkozott Magyarország megvitatásába, a beszélgetést szigorúan a Szuezi-csatornára korlátozta, és ezzel kapcsolatban rendkívül heves volt.”

Mi is derül ki ebből? Hogy Hruscsov, Brioniból és Munkácsról(?) való hazatérte után az AMERIKAI NAGYKÖVET ELŐTT TISZTÁZZA: A

JÁTÉKNAK VÉGE, MOST MÁR A LECSAPÁS JÖN! Jellemző az amerikai diplomatára. hogy ezt nem próbálja budapesti kollégája útján Nagy Imre tudomására hozni, hanem brit nagykövettársát értesíti: a magyar helyzet már eldőlt. És bár e távirat minden brit illetékeshez megérkezik, senkinek sem jut eszébe, hogy vigyázat, ha Hruscsov Budapesten ennyire kemény, akkor Szueznél is az lehet... Ez eszükbe sem jut, a brit gőg az utolsó pillanatig nem tudja elhinni, hogy egy barbár ázsiai hatalom órákon belül nagyon meg fogja alázni...

Ugyanez jellemzi a már idézett Peter Unwint, elvégre ő is brit diplomata: „A Szuezra vonatkozó francia-brit ultimátum ugyan elvonta Moszkva figyelmét a magyarországi eseményekről, de a Kremlben ezt is fel lehetett vonultatni a kapitalisták agresszív szándékának bizonyítékaként…”

HOGY EZ PONT FORDÍTVA TÖRTÉNT? ENNYI RAVASZSÁGOT MÉG AZOK A BRITEK SEM TÉTELEZTEK FEL MOSZKVA URAIRÓL, AKIK ÉVEKEN ÁT HANGOZTATTÁK, HOGY A KREML OLYAN SÖTÉT ÉS KEGYETLEN, MINT BIZÁNC EGYKORI CSÁSZÁRAI VOLTAK...

A gőgös alábecsülés eredményét – ugye, láttuk...

Gosztonyi Péter a Magyar Golgota 264-265. oldalán egy moszkvai találkozójáról ír. Bizonyos R. úrral, aki ,,35 év körüli, rokonszenves úriember, a Legfelsőbb Tanácsnak és annak bizottságának is tagja, amelynek feladata a KGB levéltárának felügyelete és a későbbiekben a tudomány számára való feldolgozása.” A randevú 1992 tavaszán történik. Amikor Gosztonyi megkérdezi R. urat, hogy a magyar forradalom leverése mennyire függ össze Szuezzel, R., aki „ismeri 1956 történetét, persze, a szovjet anyagot”, így válaszol:

„Rám kacsint: Goszpodin, jó a gondolatmenete. A magyar ügy csak függvénye volt az 1956-os világpolitikának. Tudja mit: ne csak Szuezre figyeljen. Nézzen Németország felé is. A Kremlben nem felejtették el a németeket...

Hruscsovék rettegtek egy német revánstól. A magyar ügy – majd meglátja – szorosan kapcsolódik a németkérdéshez.

Nos, eszerint Gosztonyi Péter volt az első, AKI ELŐTT ŐSZINTÉN BESZÉLT EGY OROSZ ILLETÉKES:

FŐ KÉRDÉS NÉMETORSZÁG. (Azaz, a megelőző támadás szovjet részről, nyugat felé, amit már részleteztem.) AZUTÁN SZUEZ. (Igen, az átkaroló hadművelet, amely a fő csapást megelőzi.) ÉS A MAGYAR ÜGY? CSAK FÜGGVÉNYE VOLT AZ 1956-0S ŐSZI VILÁG-POLITIKÁNAK!!!...

Hát ha még ennél is több bizonyíték kell, akkor már nem is tudom, mit lenne még érdemes szóba hozni...

ILLETVE TUDOM!

Térjünk vissza a történet legelejére. Október 23-án még csak a szovjet „különleges hadtest” van Magyarországon. Parancsnok Ljascsenko tábornok, törzsfőnök Malasenko ezredes.

Ez a hadtest jön be 24-én reggel Budapestre, és a dagadó keblű magyar visszaemlékezők szerint csak szerencsétlenkedik, tétovázik, majd vert hadként kivonul Nagy Imre követelésére...

Tételezzük fel, hogy így van. Ez esetben, ismerve a szovjet vezetés módszereit, mi történt volna a hadtest parancsnokaival? Legjobb esetben lefokozás és nyugdíj. Valószínűbb k esetben hadbíróság és Gulag.

Mármost mit gondol a kedves olvasó, 11 évvel A TÖRTÉNTEK UTÁN, 1967-ben HOL VAN LJASCSENKO ÉS MALASENKÓ? NA HOL? NYUGDÍJBAN? GULAGBAN?

UGYAN MÁR... 1967. JÚNIUS 15-TŐL 1969. MÁRCIUS 31-IG KAIRÓBAN teljesítenek „internacionalista szolgálatot”, már a hatnapos háború idején *KATONAI FŐTANÁCSADÓI GAMAL ABDEL NASSZER* EGYIPTOMI ELNÖKNEK!!!

(Forrás: maga az érintett mondta el Gosztonyinak, a Magyar Golgota című könyv tanúsága szerint...)

Szóval olyan jól végezték budapesti munkájukat, hogy főtanácsadók lettek a szovjet szempontból iszonyúan fontos hatnapos háborúban, Nasszer mellett, Szueznél és környékén. És itt zárul be a kör: vagy „csak” a bizalmas stratégiai feladatokhoz értettek, de nagyon, és ezt 1956-ban bizonyították, de úgy, hogy Hruscsov is, Brezsnyev is megtartotta őket kulcspozícióban – vagy egyszerűen „arabspecialisták” voltak eleve, akiknek a feladata Budapesten, 1956. október 23. és november 4. között: a mellékhadszíntér ködösítése a fő csapás elkendőzése végett... (Aztán, november 4. után a „mészárosmunkát” már más tábornokokra bízta Zsukov Budapesten, hiszen az nem az ilyen konspiratív mesterembereknek való...)

No, ennyit a tétova tehetetlenkedésről meg a magyar nagyképűségről...

De hogy mindez 1992 óta senkinek, még magának Gosztonyinak sem szúrt szemet... Nahááát...

* * *

Természetesen ezek után jogos a „tízforintos” kérdés:

ÉS MIÉRT MARADT EL A NYUGAT-EURÓPA ELLENI TÁMADÁS?

Nos, a választ a bizánci típusú birodalmak önfejlődési módjában kell keresni: MINDIG AKKOR BUKNAK EL BELSŐ VISZALYOK MIATT, AMIKOR A LEGERŐSEBBEK!

Márpedig a Szovjetunió 1956 nyarán-telén érte el szuperhatalmi csúcspontját. Túl van a világháborús győzelmen. A kínai forradalmon. A vietnami és koreai győzelmen. Atomhatalom. Egymilliárd emberre terjed ki a befolyása. MÉG a birodalom vazallusa Kína, Észak-Korea és Albánia, MÁR Egyiptom, és momentán éppen stratégiai szövetségi kötelék fűzi Tito Jugoszláviájához is.

Rakétatechnikai fölényben van. Úgy tűnik, hogy senki sem tudja legyőzni, nem tud neki ellenállni.

1956 októberében győz Szueznél, megalázza Angliát és Franciaországot, egyszerre két nagyhatalmat, rendet vág Budapesten, ami által a rettegés csendje telepszik az egész birodalomra, Hanoitól és Sanghajtól Berlinig és Tiranáig.

És ekkor – felüti fejét a szokásos bizánci nagyképűség. Előbb akarnak osztozni a hatalmon és a zsákmányon, mintsem az utolsó győzelmet, Nyugat-Európában learatnák.

Egymásnak esik két erőközpont Moszkvában:

Az egyik oldalon Sztálin „régi harcosai”, akik félnek, hogy Hruscsov a „sztálintalanítás” jelszavával őket is félresöpri. Vorosilov marsall, az államelnök. Bulganyin tábornok, miniszterelnök. Malenkov, Molotov, Kaganovics és az „ősgárda” többi jeles személyisége. Csatlakozik hozzájuk a mindig sértődött Zsukov marsall, honvédelmi miniszter, és „régi tábornokok”, Bugyonnij, Rokosszovszkij és a többiek...

A másik oldalon Hruscsov és néhány készséges híve: Szuszlov, Mikojan (akkor még) Brezsnyev, Koszigin, akik, mint utólag kiderül, semmiben sem különböznek az előző csoporttól. csak a világ tévesen ideológiai „reformereknek” hiszi őket. Ide tartozik a vezénylő tábornokok „második vonala”, akik unják az örökös háttérszerepet Zsukov és kedvencei mögött. (Csujkov, Moszkalenko, Batov és társaik.) És a legfontosabb: a Budapesten oly kitűnő munkát végzett Szerov tábornok KGB-s szervezete is Hruscsov mögé áll. Február-márciusban kezdődnek az intrikák, és tavasz végére bejelentik: „felszámolták a pártellenes összeesküvő csoportot...”

Igen ám, de ennek révén a hadsereg vezetését is „lefejezik”. A második vonalból jövő utódoknak kell pár hónap, amíg belerázódnak a vezetés gyakorlatába. És Hruscsovnak jó a memóriája, emlékszik, hogy a „Nagy

Honvédő Háború” elején azért halmoztak vereséget vereségre, mert Sztálin 1938-39-ben megölette vagy becsukatta a hadsereg vezetésének 70-80 százalékát, az „újak” pedig még gyakorlatlanok voltak. Ad tehát egy fellélegzésnyi időt, pár hónapot, 1957 végéig, új hadvezéreinek. Pihen a babérjain.

Nagy hiba volt, mert 1957 késő őszén már az Egyesült Államoknak is van interkontinentális, bevethető rakétája. És „büntetlenül” Nyugat-Európa már nem rohanható le.

A „történelmi pillanat” örökre elmarad. A birodalom elindul a zuhanás útján. És, akár Rómában vagy Bizáncban, jönnek még fényes sikerek, de azok már csak arra jók, hogy elfeledjék a haldoklást...

Jön még az emberi űrutazás pár hónapos előnye. De a Holdra már az „amik” jutnak el először. Jön még egy hosszú éveken át előkészített támadás Portugáliában és Afrika volt portugál gyarmatain. Jön még Kuba, Etiópia, Szomália, Jemen. Terjeszkedés, terjeszkedés és terjeszkedés.

De Portugáliában elbukik a kísérlet. A hatnapos háború és az 1973-as visszavágási kísérlet után leszakad Egyiptom is.

Kína, a nagy szövetséges – ellenség lesz. Vietnamban még győznek a szovjetek, de Kambodzsát rögtön el is vesztik. Kiszakad a birodalomból Észak-Korea, Albánia. Jugoszláviával rövid az 56-os flört, utána elvész mint szövetséges.

Prágát, Varsót még leverik – de Afganisztán már a nyílt katonai vereséget mutatja. A szovjet Hold-program kudarcot vall, a hatalmas új rakéta, a Buran szintén, az űrrepülőgép nem működik. Alulmaradnak számítástechnikában, lézerfegyverzetben, „csillagháborúban”.

A vég: Jalta után Málta, Gorbacsov – és a birodalom széthullása.

Az agónia 1956-tól még 32-35 év, attól függ, hol húzzuk meg a Góliát pusztulásának határát – de a tény tény marad: nem Budapest volt a vég kezdete, hanem az, hogy a szuezi diadalt nem teljesítették ki Európa teljes elfoglalásává. (Szerencsére...)

Az ebben „hibásak” közül sem a belviszály győztesei, sem vesztesei nem érték már meg a végkifejletet... Talán az egy, pátriárkai kort megért Molotov kivételével. Legalább neki megadatott: utolsó hónapjaiban elgondolkodni azon, hogyan is múlik el a világ, illetve egy világhatalom dicsősége a marakodó vezérek mohósága miatt...

KETTŐ: VARSÓ ÉS BUDAPEST

A „lengyel ügyet” könnyen le lehet vezetni: korán történt. Hiszen, mint emlékezetes, csak október 22-én döntenek Izrael, Anglia és Franciaország vezetői a szuezi támadás napjairól, Sévres-ben.

És Gomulkáék puccsa október 19-én tör ki. Vajon miért megy bele Hruscsov, a birodalom hatalma teljében a megalázó lengyelországi vereségbe? (Emlékezzünk csak: Zsukov egy nyugati diplomatának elszólja magát: eltaposhattuk volna őket, mint a legyet...)

Két okból: az előző fejezetben már tisztázódott, hogy TÚL KORÁN nem szabad erőt mutatni. Hadd higgyék csak a kedves ellenségek, hogy a birodalom tétova, félénk. És: a Nyugat elleni felvonulási terepen, a lengyel síkságon nem sérülhetnek meg az utak, hidak, vasutak, elektromos és üzemanyagvezetékek. Márpedig egy esetleges összecsapással járó belháború ezzel a kockázattal is fenyeget.

Hát ezért „győzhet” Gomulka és „csapata” október 21-re. És nem Komar és Spichalsky tábornokok ügyes csapatmozdulatai miatt...

Az már külön vizsgálódás tárgya lehetne, hogy a lengyel reformerek csak szerencsések, vagy okosak is? Pontosabban: véletlenül időzítették fellépésüket október 19-re, vagy a hagyományos jó lengyel hírszerzés révén Moszkvából vagy Londonból információkat szereztek a küszöbönálló szuezi ügyről, és ezért léptek pont ekkor? Esetleg az Angliában működő emigráns lengyelek tudtak meg valamit, és tájékoztatták Gomulka embereit jó időben, már csak azért is, hogy visszaüssenek az őket annyit üldöző szovjet és sztálinista lengyel vezetésnek... ?

Ehhez talán éveket kellene élni Lengyelországban, hogy tanúktól, résztvevőktől apránként megtudjon valamit az ember...

De hogy azért félreértés ne legyen, Bresztben, november elsején Hruscsov Gomulka elé tárhatja a Köztársaság téri fotókat: „Ti is így jártok, ha nem áll mögétek a birodalom...”

És mint a későbbi példák mutatják, Gomulkáék értenek a szóból. Hithű hruscsovisták majd brezsnyevisták lesznek, míg az első gdanski munkásfelkelés, jó 15 évvel később el nem söpri majd őket...

* * *

BUDAPEST MÁS. 23-ÁN REGGELRE MOSZKVA MÁR TUD KÉMEI JÓVOLTÁBÓL A J ÉS J+2 NAPOK IDŐPONTJÁRÓL, LEGFELJEBB PLUSZ-MÍNUSZ EGY-KÉT NAPNYI ELTÉRÉSSEL.

Ezért kell a csapatfelvonulásokkal, tartalékos-behívásokkal már előre felkészített birodalmi hadseregnek elkezdeni eljátszani az „agyaglábú óriás" szerepét. Persze, a látszatra, a külföld felé, nagyon is ügyelve.

És innen kezdődnek az ürügyek, a provokációk... Nyilvánvaló, hogy egy hadműveletnél nemcsak reguláris csapatok működnek, hanem felderítők, diverzánsok is. És ez annál is könnyebb, mert „birtokon belül" vannak, egy megszállt országban, ahol a szükséges ürügyeket szállító embereket úgy mozgatják, ahogy akarják. Ezek lehetnek az adott ország polgárai is, bár kétes helyzetben ilyeneket sosem alkalmazott szívesen a szovjet vezetés. Jobb, ha a terepet ismerő, a nyelvet anyanyelvi szinten beszélő, de saját állampolgárokkal dolgoznak. És ilyen is volt elég. Kint maradt kommunista emigránsok, Kárpátaljáról válogatott önkéntesek és mások. Olyanok, akiket csak a rendszerhez kötött bármi is – az országhoz már nem...

A legvalószínűbb, hogy ilyenekből összeállt egy vagy több kommandó, esetleg ezekből függetlenül még néhány egyéni ügynök mozgott az események során végig a fővárosban és másutt.

A rádiónál? A fegyvertelen tisztet fejbe lövő „civil", aki úgy indult békésen tüntetni, hogy már géppisztoly volt nála. A csoport, amely a „Lámpagyárból" már este nyolc óra körül több teherautó fegyvert és lőszert hoz, és azt osztogatja. (És amelynek az események időrendje szerint még a lövöldözés kitörése előtt kellett a fegyverraktártól elindulnia...) No meg a telefonközpont elfoglalói.

Az eredmény? A világ tud rádióhullámokon és telefonkapcsolatokon át arról, hogy Budapesten harcok vannak. Valaki magyar illetékes is benne van az ügyben, mert különben a rádió már az első lövések után átkapcsolna szükségstúdióra, és még a magyar vidék sem tudna meg semmit arról, hogy a fővárosban már lőnek.

A „különleges hadtest" elindulhat Budapestre, a tankok két-három helyről kiverik reggelre a felkelőket, azonkívül csak mutogatják magukat mindenfelé. Hogy legyen is nyugalom – meg ne is, mert a szovjet tankok megjelenése joggal vált ki azonnal széles körű ellenállást... (És közben Románia és Záhony felől már özönlik is befelé az erősítés, de annak csak egy igen kicsiny része, a temesvári szovjet helyőrségi hadosztály néhány egysége kapcsolódik be a budapesti harcokba, a többiek vidéken állnak és várnak.)

* * *

Huszonötödike. A forradalom értelmiségi vezetőgárdája személyi harcokkal, változásokkal van elfoglalva. Amúgy béke van. Túlságosan is nagy a csend. De Szueznél is az van még. Most mi legyen? Még egy „lengyel típusú" csendes megoldás? Á, az nem jó. Most már kell, hogy a világ Budapestre figyeljen, amíg az a lajhárlassú izraeli hadsereg végre támadni kezd majd a Sínai-félszigeten!

Jöhet tehát a „tetőlövész" kommandó, amely lő a tömegre és a szovjet katonákra a Kossuth téren, lő a Széchenyi-háznál, lő szovjet páncélosokra a HM mellett, a Nehézipari Minisztérium tetejéről, és végül határőrökre az Akadémia utcában. Mindenütt „tetőharcosok", és soha többé nem kerülnek elő. Nem hát. Feladatukat elvégezték, és utána kivonták őket a városból. A páncélautóval együtt, amelyből belőttek Mikojan, Szuszlov és a magyar vezetők tárgyalásaira...

Vajon miért? Mert ők voltak a „liberálisok" és a „keményvonalasok" emberei, egyszersmind őket is félre akarták tenni? Igen kevéssé valószínű. Annál inkább, mert honnan tudták volna előre, hogy melyik szobában lesz a tárgyalás? Ez csak akkor reális, ha Mikojan, aki kitűnően ismerte az Akadémia utcai pártközpontot (ne feledjük: utoljára nyáron járt itt, Rákosit leváltani, akkor is magától jött, és otthonosan mozgott) – előre tájékoztatta a provokátorokat, hogy melyik helyiségben fog tárgyalni a magyarokkal, és hová kell lőni... De csak a fal felső részére... És nem gránáttal, hanem géppuskával... Ennyi még belefért a kockázatba.

A lényeg: Moszkva (mármint a be nem avatott Moszkva), Budapest, Magyarország, a külvilág, de még a magyar vezetés is meg volt győzve arról: nem ura a helyzetnek. Harcok folynak már a kormánynegyedben is, sok áldozattal. Maradnak hát Ljascsenko tankjai, a külföld pedig csemegézhet: micsoda véres harc van a magyar fővárosban... Rajta hát, angolok, franciák, izraeliek, mire vártok még! Le vagyunk kötve Budapesten, a fenébe is, támadjatok már végre Szueznél!

(És másnap Mosonmagyaróvárott a ráduplázás, a kiprovokált sortűz, nehogy már „csak Budapestre korlátozódjanak" az események, legyen indoka annak, hogy a nyugati határ mellől sem mozdulnak a szovjet csapatok... Naná, hogy nem, még beleokvetetlenkedik valami túlbuzgó társulat Ausztria felől az ügyekbe, és kész a kalamajka... Hogy eközben az osztrák hatóságok a világ minden részéről érkezett, semleges megfigyelők előtt bemutatják: a határokat őrzik, és fegyverrel senkit sem engedtek át? Kicsire nem nézünk...)

Aztán – négy nap nyugalom. A politikusok kiélhetik magukat, naponta van kormányváltozás. Az értelmiség büszke: győzött a forradalom. Nagy Imre vállalja a forradalmi ország vezetését. A „pesti srácok" még büszkébbek: egypár páncélost itt-ott kilőnek. Más ügy, hogy maradt még négyszáz, és azok furcsa módon nem füstölik ki az őket támadókat. pedig órák alatt megtehetnék. miként arra november negyedike után fél városrészek jönnek rá romba dőlve...

Halogatás, halogatás és halogatás... Szóban beleegyezés: kivonultak a szovjet csapatok Budapestről. És közben csend és béke.

És egyszer csak elindult végre az a fránya izraeli hadsereg a Szuezi-csatorna felé. Most kell még két nap figyelemelterelés, a J+2 napig, míg végre az angolok és franciák is odaérnek Ciprus szigetén lévő bázisaikból... No, most jöhet a Köztársaság tér! Itt már minden be van vetve. Sajtót mozgató KGB-ügynök, ismeretlen támadók, provokatív gránátdobás, mentősökre adott sortűz ismeretlen lövészek által, ki tudja. honnan jött tankok eltévedő parancsnokkal, parlamenterekre lövő valakik; Mező Imrét furcsa szögből érő golyó, majd a lincselés és a fotózás. Ez kell a világnak! Ne is figyeljen a Földközi-tengeren már elindult csapatszállító hajókra, a kikötőket bombázó angol és francia gépekre. És ez kell az angoloknak, franciáknak: teljes a csőd Budapesten! Ölik a kommunistákat, a szovjet csapatok meg „megverten kullognak kifelé"...

Értelmes forradalmárok már maguk sem értik: hát mi van itt? Miért győznek ilyen könnyen. miért kapnak meg minden ígéretet? Most már nemcsak a különleges hadtest, hanem maga Moszkva is megijedt, tétovázik, kapkod? (És közben a győzelmi mámorban úszó, pártok tucatjait szervező, naponta kormányt megújító értelmiség a „szovjetverő" hősiességére büszke nemzetőrség alig reagál a vészjelzésekre: csendben megszállták az egész országot a ki sem vonult és az újonnan jött szovjet csapatok, repülőtereink körülzárva, Záhonytól a nyugati határokig a határ mellé is felvonulnak a záróosztagok...)

Itt érdemes még egyszer, utoljára néhány forrást idézni arról, hogy mekkora szereptévesztésben élnek még utólag is emlékezők, történészek, akik nem ismerik be: akkor már nagyon becsapták őket... (És közben a kijelölt „új helytartók" Szlovákiában, Munkácson, Ungvárott és másutt gyülekeznek, vagy szovjet bázisokon, határokon belül várják a rajt jelet: ők már tudják, hogy a játéknak vége, csak azt ők sem sejtik még, hogy melyik napon...)

Gosztonyi Péter például „beugrik" Hruscsov emlékiratainak:

„Hosszú tanakodás után határoztunk: egyszerűen megbocsáthatatlan lenne részünkről magyar elvtársaink cserbenhagyása. Behívattuk Konyev

marsallt, a Varsói Szerződés főparancsnokát. Azt kérdeztük tőle: hány napra van szüksége, hogy felkészüljön a magyarországi ellenforradalom leverésére és az ottani rend helyreállítására? A marsall csak egy percig gondolkozott. Majd jelentette: – Három nap elég! – Tegye meg az előkészületeket! – mondottam. – Hall rólunk, ha erre sor kerül!

A döntés tehát megtörtént...

Mármost mire kellett volna október 31-én a három nap Konyevnek? A Magyarországra való áttelepülésre? Kétlem. Mert, mint a példa mutatta, Malinyin hadseregtábornokot 23-ról 24-re virradó éjszaka 3-4 óra alatt dobták át, törzstisztjeivel együtt. Csapaterősítésre? Mihez képest? Hiszen már 4-5 napja itt volt Észak-Magyarországon egy kilenc hadosztályos hadsereg, a záhonyi pontonhídon október 22. óta jött az erősítés, a Romániából átdobott csapatok már 5-6 napja itt voltak, és a rádióadások tanúsága szerint már egy nappal előbb, 30-án Szabolcs-Szatmár megye több pontjáról jelezték a legalább egy-két napja folyamatosan érkező, nagyszámú új szovjet csapatokat.

Ejnye, Hruscsov bácsi! Minek ez a ködhintés? Nem kellett itt előkészület, volt itt már annyi tank, repülőgép és katona, hogy október 27-28. óta bármelyik percben ki lehetett volna adni a támadási parancsot, és egy órán belül elindul a gyilkoló gépezet...

Aztán: Gosztonyi is, mások is idézgetik a „kínai különvonalat”, eszerint Liu Sao-csi, Mao Ce-tung jobbkeze Moszkvában volt október 30-31-én, és ellenezte a szovjet beavatkozást.

Na és? Érdekelte egy percig is a szovjet vezetést, hogy mit szól a keleti nagy csatlós a nyugati szélen lévő kis csatlósok ügyeihez? Ekkor még olyan sok vitatkozási lehetősége nem volt Pekingnek. Szovjet fegyver- és üzemanyag-szállításoktól függött. Lekötötte a Tajvannal szembeni csetepaté-sorozat, amelyben mindig ott lapul egy, az amerikai hadsereggel való összetűzés veszélye. Majd pont őrájuk figyelt volna Hruscsov, és tette volna függővé a döntést. Nem volt jellemző, ezért is vesztek össze alig három évvel később, sértette Maóék hiúságát a moszkvai utasítgatás...

Persze, ezt is Hruscsov emlékirataiból idézik. Ismerve a jó öreg Nyikita Szergejevicset: ha már aktív politikusi életében sosem mondott igazat, miért pont nyugdíjasként tette volna?

Hivatkoznak azután arra, hogy a „sztálinisták” sürgették a beavatkozást, elsősorban a tábornokok; a „liberálisok”, mint Szuszlov és Mikojan, ellenezték. Aztán előkerültek a Penykovszkij-emlékiratok, és (a később Moszkvában agyonlőtt) ezredes, aki amerikai kém volt, a fordítottját állította: szerinte a vezérkar inkább hagyta volna veszni Magyarországot, mintsem egy világháborúba bonyolódjon...

Eltekintve most attól, hogy egy olyan hadseregben, ahol több ezer tábornok szolgált, miért éppen egy rangban alattuk lévő ezredes ismerte volna a stratégiai döntések okait – akkor most melyik emlékiratokban kell hinni?

Molnár Miklós tárgyilagosabb elemző, de ő is a „fordulat napját" keresgéli. Pedig jól látja: a vidéken élő szovjet erők október 24-31. között részt sem vettek a harcokban. A fővárosban lévők most már tudják, hol vannak a felkelő-gócok, de odacsapás helyett 28-tól kivonulási műveletekbe kezdtek. Igaz, a „kivont" csapatok többsége tett román vagy kárpátaljai területen egy kört, és egy másik ponton visszajött az országba. Annyit elfogad Molnár, hogy „lehetséges azonban, hogy minden el volt döntve már október 31-én, és a tárgyalások (a csapatkivonásról) csak azt szolgálják, hogy álcázzák Magyarország lerohanásának tervét". (Molnár idézett könyve, 152. és 185. oldalak) És hozzáteszi: Kádár János november elsejei eltűnése valószínűleg bizonyítja, hogy abban az időpontban a szovjet vezetés már véglegesen a beavatkozás mellett döntött...

Szerencsére az újabb történész-generáció már kevésbé hiszékeny. Varga László idézett könyve 241. oldalán Horváth Imrének, Kádár külügyminiszterének feljegyzését elemzi, amely november harmadikán, Moszkvában (!) készült.

(Ezek szerint Kádár János komoly repülőtúrákat tehetett, ha annyi helyen volt 3 nap alatt, mint a történetírók említik: Ungvárott, Munkácson, Moszkvában, Szolnokon...?) És az egyszer már idézett, döntően fontos és pontos bekezdés:

„Horváth hevenyészett sorai alátámasztották azt a korábbi hipotézisemet, amely, ellentétben a korabeli hazai illúziókkal, majd későbbi nyugati feltételezésekkel, tagadta, hogy a szovjet vezetés megosztott lett volna a magyarkérdés megítélésében. És ami – főleg a forradalom cselekvő részesei számára – még keményebben hangzik: AZ OROSZOK MÁR 1956 NYARÁN ELDÖNTÖTTÉK, BÁRMI TÖRTÉNJÉK IS MAGYARORSZÁGON, AZT ŐK, HA SZÜKSÉGESNEK LÁTJÁK, MÁR ERŐSZAKKAL IS CSÍRÁJÁBAN FOGJÁK ELFOJTANI".

Helyben vagyunk: HA SZÜKSÉGESNEK LÁTJÁK. Egy szót hozzátennék: ÉS AMIKOR SZÜKSÉGESNEK LÁTJÁK.

Ehhez képest csak a képmutatás zajlott október 31. és november 4. között. Budapesten Andropov szovjet nagykövet tárgyalásai során is. Más kérdés, hogy ő be volt-e avatva a legbelsőbb tervekbe (ezt sejteti későbbi KGB-vezetői karrierje), vagy baleknak használták ekkor még? Ugyanúgy felmerül ez a kérdés a tököli repülőtéren Maléter Pál és a magyar küldöttség

KGB-tisztek általi letartóztatásánál a „meglepődött Malinyin hadsereg-tábornok” esetében.

Moszkvában meg nagyobb méretekben Hruscsov játszotta ugyanezt:

Molnár Miklós szerint október 29-én a török nagykövetség fogadásán azt is mondta volna, hogy Magyarország esetleg a finnekhez hasonló semleges státuszt kaphat. (Aztán meg saját visszaemlékezései szerint másnap meggyőzi vezetőtársait a gyors beavatkozás szükségességéről... No, ennyit a tar fejű szovjet vezér szavahihetőségéről...)

Gosztonyi Péternek Aczél György, Kádár volt bizalmasa, nem sokkal halála előtt megerősítette: Kádárt november másodikán (!) Moszkvába vitték a szovjetek. Ott tárgyaltak vele.

(No de kicsoda? Hiszen Hruscsov úton van, győzködi a beavatkozás fontosságáról a vazallus országok helytartóit... Eszerint viszont mozgatta ott más is a szálakat a háttérben rendesen, a „gazda távollétében”, frászt volt ott „nézeteltérés” meg „tétovázás”. A beavatkozás eleve eldöntött dolog volt, amit a leendő helytartóval az egyik Kreml-béli alvezér közölt. Ja és egy kis adalék ahhoz, hogy Tito győzte meg Hruscsovot Kádár szükségességéről, Münnich Ferenccel szemben. Mikor is? Harmadikán, Brioni szigetén? Vagy másodikán késő este? Miközben MÁSODIKÁN NAPPAL Kádár már rég Moszkvában „tréningezett”, készült feladatára? No, ennyit meg Tito naivitásáról...)

Peter Unwin, a brit diplomata is jól lát, csak nem elég messzire; többször idézett könyvének 139. oldalán leszögezi:

„A diplomáciai lépések ténye azonban mindenképpen azt támasztja alá, hogy a szovjet támadásra vonatkozó döntés jóval előbb született meg, mint Nagy Imre döntése a Varsói Szerződésből való kilépésről!” (Ez november elsején volt.)

„November harmadikán már 2500 tank tartózkodott Magyarországon. Ekkora haderő mozgatása több napot igényel. Tehát nem állja meg a helyét az a nézet, hogy mindez eredetileg a békés visszavonulás érdekében történt, és csak Nagy Imre bejelentése után változott a terv.”

Hát persze, hogy nem. Nem kellett itt „sürgős és titkos” döntést hozni, egy percig sem gondoltak Hruscsovék a kivonulásra. Egyszerűen csak VÁRTAK a Szuez szempontjából megfelelő pillanatra, HÚZTÁK AZ IDŐT... Hogy ezalatt ki és mit mondott november 1. és 4. között Budapesten? Ez körülbelül annyira érdekelte őket, mint elefántot a hátsó lábán vért szívni hiába igyekvő szúnyog...

Kár tovább rágódni. Az a „szép tizenkét nap” csak innen nézve volt szép. Budapestről, és esetleg pár nagyobb magyar városból. Tökölről már

egészen másként látszott, hogy Munkácsról vagy Moszkváról ne is beszéljünk...

EGY MELLÉKSZÁL: A ROMÁN VONAL...

Vannak, akik úgy vélik, hogy a forradalom napjaiban az országban mozgó provokátor-csoport nem szovjet, hanem román állampolgárságú egyénekből állt.

Nos, a „román vonal" gyanúba fogása mindig is megvolt a honi történelemszemléletben. Például az országot provokatív módon a második világháborúba beugrasztó kassai bombázással kapcsolatban is emlegették egy időben: román gépek hajtották végre azért, hogy nehogy kimaradjon a háborúból Magyarország, és nehogy hátba támadhassa az ukrajnai frontokon harcoló Romániát...

A már említett Kálló Róbert évekig nyomozta ezt a lehetőséget. Ő abból indult ki, hogy 1956 nyarán már körvonalazódott: a szovjet csapatokat egymásfél éven belül kivonják Romániából. (Ez meg is történt azután.) És a román vezetés már csak reflexből is rettegett: ha „egyedül" marad, akkor a magyarok benyújthatják az „erdélyi számlát", hiszen szovjet vezetők még 1944 őszén is csak fél szívvel döntöttek egész Erdély ügyében Románia javára, és azt is csak úgy, hogy közben felmerült egy igazságosabb megosztás terve is... És ezért próbálta kihasználni a magyarországi eseményeket Gheorghiu-Dej román diktátor és vezetőgárdája, azon az elvi alapon, hogy „minél rosszabb nekik, annál jobb nekünk". Ami a gyakorlatban azt jelentette volna, hogy minél jobban kivérzik egy felkelés során Magyarország, annál kevésbé jelent Románia számára potenciális veszélyforrást. És ezért „dolgoztak" szinte minden sortűznél, mészárlásnál, provokációnál román kommandósok...

Mielőtt bizonyítékait néznénk, érdemes tudni: van-e ennek politikai-tárgyi alapja? Mai ismereteink szerint: teljesen kizárni nem lehet...

Az ENSZ-vizsgálóbizottság jelentése szerint október 21-22-én, Románia Magyarországgal határos területein nemcsak a megszálló szovjet csapatok szabadságos tisztjeit rendelték vissza a helyőrségbe, hanem a román hadsereg is mozgósított, és magyarul, illetve németül beszélő tartalékos tiszteket hívott be. (157. pont)

Gosztonyi Péter pedig arról tud, hogy amikor Hruscsov Bukarestben a román és a bolgár vezetőkkel tárgyalt november 2-án a magyarországi szovjet beavatkozásról, „Gheorghiu-Dej román pártvezető lelkesedésében odáig ment, hogy román katonai segítséget ajánlott fel Hruscsovnak, amit az, politikai megfontolásból, visszautasított”. (Föltámadott a tenger, 147. oldal)

Ezek után lássuk, mire jutott évek alatt az ezt a nyomot kereső Kálló?

Először Lippai Géza volt politikai tisztet említi, aki Hodosán Imre ezredesnek, a Kádár oldalán a harcokba avatkozó 37. kalocsai lövészezred parancsnokának munkatársa volt. Ma már nem él. Lippai említette Kállónak, hogy „sok Romániából jött magyar nyelvű provokátor volt vidéken és Budapesten, akiket azért küldtek, hogy tűzharcokat provokáljanak ki, mert a felkelők az istennek se akartak lőni…” Lippai szerint ő maga elfogott két ilyen embert, akiknél a mosonmagyaróvári provokációhoz hasonlóan Sztecskin pisztoly volt (ezt Kálló közvetett bizonyítéknak tekinti, mert tudtával a Szovjetunión kívül csak Romániában gyártottak ilyet) – ráadásul a fegyverek sorszáma alig néhánnyal különbözött egymástól. Ezenkívül mindkét fiatalembernél vadonatúj személyi igazolvány volt, ezeket Kálló, amikor Lippaival beszélt, látta is, mert a volt politikai tiszt megőrizte. És mindkét igazolványt 1956. október 18-án állították ki...

Aztán idéz egy gyergyóalfalui tanítót, aki szerint igaz, hogy 1956-ban eltűnt Erdélyben sok magyar, de ezek egy része nem „jó magyar” volt, hanem a román katonai titkosszolgálat, a DIE által 1956 nyarán beszervezett, a magyar nyelvet anyanyelvi szinten beszélő román vagy félromán fiatalember.

Kálló állítja, hogy már 18 ilyen ember nevét tudja, és ezek többsége, Romániába való visszatérése után, 1957. február 17-18. tájban eltűnt.

Egyikük feleségével sikerült beszélnie. A hölgy 1989 decemberében Münchenbe menekült, elmondása szerint ugyanazzal a menekülőcsoporttal indult, mint a szintén menekülő „tornászkirálynő”, Nadia Comaneci.

Viorica Lantos (Lantos Istvánné, magyar keresztnevén Ibolya) 1989 szilveszterén mondta el: 1955-ben, húszévesen ment férjhez. Férje a csíkszeredai börtönben dolgozott akkor, ő sem tudja, milyen beosztásban. Magyargyűlölő volt, magyar rokonsága ellenére. (Mármint a férj.) 1956 nyarán Bukarestbe vezényelték „iskolába”. 1956. október 15-én otthonról szolgálatba indult, és csak karácsonyra tért haza. Soha nem mondta meg, hogy hol járt, annyit mondott: nem Romániában volt. A következő napokban álmában a férj többször felkiáltott, és valamiféle „Brádi uccát” emlegetett, meg azt, hogy „lőni kell!”

(Kálló itt felveti a kérdést, hogy nem a Bródy Sándor utcáról van véletlenül szó?)

1957. február 15-én érte jöttek, hogy Bukarestbe kell mennie. Két nap múlva vidáman telefonált, hogy egy csoporttal jutalomutazásra mennek külföldre, hajóval. Ezután soha többé nem jelentkezett. Eltűntnek nyilvánították, majd 1966-ban halottnak.

Vioricát egyszer hallgatták ki férjével kapcsolatban, 1958-ban, és arra voltak kíváncsiak, hogy beszélt-e neki a férje a bukaresti tanfolyamról, amit elvégzett.

Kálló ezek után nyomozni kezdett a kirándulóhajó után. A constancai kikötő irattárából szerzett információk szerint 1957. február 17-18-19-én nem indult hajó a kikötőből. A február 15-i és 20-i nyilvántartás viszont ki van tépve a kikötői naplóból...

Amatőr történészünk ezután több megtudott név esetében is kutakodott. Az eredmény: mások is tűntek el 1957. február 17-18-án és 1956. október-november-decemberben, ezek is „kiküldetésben” voltak, ki tudja, hogy hol is...

* * *

Idézi még Kálló a már említett berlini STASI levéltár ügyeit, ahonnét hiányzik a bukaresti NDK-nagykövetség 1956. októberi teljes iratanyaga, és szerinte ez is a „román vonal” közvetett bizonyítéka.

Nos, ha ennyi adatot talált, csak annyit mondhatok: lehetséges. Mármint az, hogy a román titkosszolgálat is benne volt az „ügyekben”. De szerintem NEM ÖNÁLLÓAN, hanem a KGB végrehajtó „alvállalkozójaként” bíztak rájuk egyes feladatokat, amelyeket örömmel vállaltak, ha ezzel a számukra veszélyes Magyarországnak árthattak... (És ugyebár, később, szintén baráti „szívességből” ők őrizték a szovjetek által Budapestről elrabolt Nagy Imrét és híveit is...)

De mindez nem befolyásolja az alapkérdést: az eseményeket MOSZKVÁBÓL irányították.

EGY „UTÓREZGÉS”: SALGÓTARJÁN…

Ez a vérengzés szorosan véve nem is tartozna a forradalom krónikájához, hiszen annak leverése után egy hónappal történt. És mégis hozzá tartozik a politikai indítékok miatt is, no meg azért, mert a jellegzetes provokációs cselekvéssorozat itt is ugyanígy jelen van!

Először a környezet: a forradalom katonailag le van verve. Már túl vagyunk az MSZP híres-hírhedt decemberi tanácskozásán is, ahol kimondták: ellenforradalom volt. De az utóvédharcok, ha nem is fegyverrel – még folynak. Politikai eszközökkel. Például a munkástanácsok révén, amelyek az ellenállás utolsó gócpontjai.

Egészen addig, amíg erővel szét nem verik őket. Ehhez kellett ürügyül megint egy provokáció. A salgótarjáni sortűz. És – mert a módszerek megint csak hasonlatosak – két eset lehetséges:

Egy: a provokátor-kommandó még mindig itt volt és „ügyködött”.

Kettő: egyszerűen csak eltanulták tőlük a „trükköket”... Az esemény maga: Nógrád megyében eleve zavaros a helyzet. A forradalmárok többnyire egymással sem értenek egyet, a hatalom erői sem egyértelműek, vannak balos, rákosista túlzók is.

December 7-én a karhatalom letartóztat két munkástanácsi aktivistát a nagybátonyi bányából, és Salgótarjánba viszi. Másnap – mialatt a munkástanács több vezetője éppen Budapesten tárgyal – titokzatos telefonáló tüntetni hívja a bányák és a gyárak dolgozóit. A megyei tanács, illetve a rendőrség épületei előtt a „pufajkás” karhatalmisták és a szovjet katonák sortüzet adnak a tömegre. Utólagos értékelések, bár ellentmondó számokkal, 85 és 131 közé teszik a halottak számát, rengeteg a sebesült is.

És december 11-én a kormány lecsap a budapesti munkástanácsra...

A részleteket végig a Dávid-Geskó-Schiffer-féle dokumentumkötetből idézem, így csak oldalszámokat adok meg hivatkozásul.

„A tüntetők elindultak (Salgótarjánba) Nagybátonyból és Kisterenyéről, mégsem ők érkeztek elsőnek. A tüntetés híre – ma már szinte felderíthetetlen módon – eljutott a salgótarjáni gyárakba. Ezek közül néhányba igen rejtélyesen érkezett meg a hír. Tóth Faragó József, a bányagépgyári munkástanács titkára egy névtelen telefonból értesült a tüntetésről... Ugyanilyen telefont kapott Németh László is, a tűzhelygyári munkástanács egyik vezetője.” (99. oldal)

Később kiderül, hogy az acélárugyárba is telefonált a titokzatos ismeretlen...

A tömeget két sortűz érte. A rendőrség előtt az egyik, a megyei tanács előtt a másik. A későbbi vallomások sok részletben ellentmondóak, a könyv sem oldja ezt fel. Néhány ismerős részlet azonban van.

Az első: „A tüntetés eseménytelenségét, illetőleg rendezetlen, alkalmi eseményeit egyetlen „harcmozdulat” törte meg: a harckocsik – nyilván rádión kapott parancsra – behúzzák tetőajtajukat... Néhány pillanattal később lövéseket hallottak a megyei tanács felől. Egyesek szerint egy rövid sorozat volt, mások egyetlen lövést említettek.

Ketten is elmondták, hogy a lövészárok déli oldalán elhelyezkedő harckocsi golyószórója a Kilczer-ház alatti épület ereszére irányult, és egy sorozatot adott le...

Jakab Sándor és más szemtanúk szerint is a szovjet kiskatonák először a rendőrséggel szemben lévő épület felső emeletei felé lőttek gépfegyvereikkel…” (94. oldal)

Kicsire most ne nézzünk: a könyv szerzőinek nyilván nincsenek elemi katonai ismereteik sem. Ezért írnak a „harckocsik golyószóróiról”, amikor azokban géppuska van, és a „kiskatonák gépfegyvereiről”, holott azoknál meg géppisztoly volt. Nem egészen mindegy... A harckocsik tetejének lecsukása tényleg lehet a provokáció első eleme, de lehet az is, hogy a fenyegető helyzet miatt döntött így a parancsnok. (Ja és ugye ITT VAN RÁDIÓ A TANKOKBAN... Hát nem érdekes?) De ami nagyon fontos: HARCKOCSIZÓK ÉS GYALOGOSOK ELŐSZÖR EGYARÁNT A TETŐ IRÁNYÁBA LŐNEK! Lőtt onnan rájuk valaki? Erre senki sem emlékszik a pánikban... Pedig visszalőni oda szoktak, ahonnan lőnek... És ha így volt, akkor megint csak itt vannak a TETŐN JÁRÓ ORVLÖVÉSZEK, mint a Kossuth téren... Ejnye...

A megyei tanács előtt viszont más történt:

„A karhatalmisták szerint arra lettek figyelmesek, hogy a megyei tanács homlokzatára lövések csapódnak be…” (94. oldal)

Már megint elsőnek lő valaki a karhatalomra. A kérdés csak az, hogy honnan? Kár, hogy az oknyomozók sosem kérték ballisztikai szakértők véleményét. Ugyanis a sokáig a tanács homlokzatán látható lövésnyomokból, esetleg a benne lévő golyókból meg lehetett volna mondani, hogy milyen szögből érkeztek a lövések. Szemből, oldalról, tetőről vagy „földszintről”? Abszolúte nem mindegy. De erről soha, sehol nincs szó. Tán azért, mert VALAKIK nem is akarták, hogy kiderüljön?

Az egyik tüntető egy ösvényen látott „egy karhatalmistát”, aki éppen tárat cserélt. A másik szerint ő egy betongyűrűbe bújt, és a feje fölött lőtt

egy „másik karhatalmista”, aki őt magyarul nyugtatgatta. És a homlokzatot ért lövések valahogyan e két ember irányából jöttek – ennyi megállapítható volt. Hogy ez a két „karhatalmista” ki volt – arról senki sem tud.

Egy K. O. nevű karhatalmista a golyószórója mögött feküdt, amikor társa figyelmeztette, hogy a földön, a lába mellett golyók csapódnak be. Ez az irány is az említett betongyűrű felé mutatott.

Ami nem hihető: hogy saját bajtársára is lőtt egy karhatalmista. Egy vidéki, helyi egységben. Ráadásul az egyik parancsnok öccsére. Egy ilyen osztagban mindenki személyesen ismerte a másikat. Egy ilyen aljasság a többiek kemény megtorlását vonta volna maga után, ha a golyószórósra lövöldöző „karhatalmista” azonosítható. De érdekes módon, a leírtakból is kideríthetően, nem volt az.

Esik még utalás egy géppuskafészekről, amely a karhatalmisták szerint felülről, a „hegyről” lőtte őket. Ennek „tulajdonosáról” sincsen több szó.

Ami biztos: legalább három helyről itt is adtak le provokációs lövést. Egyet a lövöldözők közül látott-hallott egy tüntető. Magyarul beszélt, és karhatalmistaruhát viselt. Az ő irányából rálőhettek a tanács épületére és a fekvő golyószórósra is. Azután – nem tudunk róla...

Ha a géppuskafészket is számítom, és a tetőről lövőt is, akkor nem egy provokátorról, hanem megint csak többről, esetleg csoportról lehet szó, ráadásul van még az ismeretlen „telefonos tüntetésszervező”.

A következtetést – a többi sortűz ismeretében – ki-ki levonhatja.

ZÁRSZÓ – VAGY BOCSÁNATKÉRÉS

Kedves egykori „pesti srácok!” Forradalmár írók, újságírók, diákok és tanárok! Katona- és rendőrtisztek! Politikusok és visszaemlékezők!

Kérem, ne haragudjanak rám! Nem a jó szándékukat, nem a harcolók, a tényleg harcolók hősiességét vonom kétségbe vagy vitatom. Csupán arról van szó: idegesít 30 éve az, ami másokat, történészeket, kutatókat, egyszerű embereket is bosszant. Nevezetesen: a mi szép, nagy, szent nemzeti forradalmunkban annyi a valószínűtlen elem, a „nem tudjuk, ki volt, nem tudjuk, mi történt”, az önellentmondás, a provokáció – hogy az már tárgyilagos külső szemlélőnek kicsit sok. Éppen mert életkoránál fogva nem vehetett részt az eseményekben, nem is lát elfogultan, sem saját szerepe, sem a megtorláskor elszenvedett sérelme okán.

Ezért vettem a bátorságot, hogy 40 év után és a rendszerváltás hetedik-nyolcadik évében meg próbáljam összefoglalni kételyeimet és egy logikai sorra felfűzni a sokféle, töredékeiben már meglévő információkat.

Így történt-e, nem-e? Őszintén szólva biztosan magam sem tudom. De így is történhetett. És ennek is van vagy ugyanakkora valószínűsége, mint az eddigi feltevéseknek, vagy éppen egy kicsit több...

Mindezzel – úgy vélem – nem gyalázok meg senkit, és semmilyen eszmét nem „taposok sárba”. Mindettől Önök továbbra is azt hihetik, hogy világtörténelmet csináltak. Miközben lehet, hogy csak epizódszereplői voltak ennek a világtörténelemnek. És az sem kevés. Azt hiszem, ezzel a könyvvel tartoztam. Vagy az igazságnak, vagy annak, hogy közelebb kerüljünk annak megismeréséhez.

Könyvem összeállításánál az alábbi nyilvánosan megjelent forrásmunkák adatait, állításait használtam fel:

Titkos jelentések 1956. *okt. 23.-nov.* 4. (A budapesti és moszkvai brit és USA-nagykövetségek korabeli dokumentumainak válogatása.) Kiadta: Hírlapkiadó Vállalat, Budapest.

1956. Az Egyesült Nemzetek Szervezete különbizottságának jelentése. (Korabeli szemtanúk vallomásai alapján.) Hunnia Kiadó, Budapest, 1989.

Hegedűs András: Élet egy eszme árnyékában. Budapest, 1989. (Rákosi utolsó miniszterelnökének önéletírása.)

1956. Évkönyv. Az 56-os Intézet kiadványa, Budapest, 1989.

A forradalom hangja. (Összeállítás 1956. október 23. és november 9. között elhangzott magyar rádióadásokból.) Századvég Kiadó és Nyilvánosság Klub kiadása, Budapest, 1989.

Molnár Miklós: Egy vereség diadala. (A forradalom egyik résztvevőjének, vezető újságírójának emlékezései.) Budapest, 1991.

Gyurkó László: 1956. (A Kádár-életrajzot is megíró némileg elfogult összefoglalása.) Magvető, Budapest, 1987.

Aczél Tamás-Méray Tibor: Tisztító vihar. (A forradalom két író-vezetőjének emlékezései, az emigrációban közvetlenül az események után jelent meg.) Első itthoni kiadása: JATE Kiadó, Szeged, 1989.

Peter Unwin: Pusztából kiáltott szó. (Brit diplomata összeállítása Nagy Imréről és a magyar forradalomról.) Héttorony Kiadó, Budapest, 1992.

Gosztonyi Péter: Föltámadott a tenger... 1956. (A magyar október története, a Svájcban élő történész adatai alapján.) Népszava Kiadó, Budapest.

Gosztonyi Péter: A magyar Golgota. (Az 1956 utáni megtorlások krónikája és egyéb fontos részlet-tanulmányok.) Százszorszép Kiadó, Budapest, 1993.

Varga László: Az elhagyott tömeg. (Egy fiatal történész tanulmányai az 1950-56-os időszakról, a legfrissebb levéltári adatok alapján.) Cserépfalvi Kiadó – Budapest Főváros Levéltára, Budapest, 1994.

Sortűz a HM *előtt.* (Berki Mihály és szerzőtársai az 1956. október 24-i sortűzről és következményeiről.) Budapest, 1992.

Forradalom, sortűz, megtorlás. (A salgótarjáni 1956. decemberi sortűzről, Dávid János, Geskó Sándor és Schiffer Pál dokumentumkötete.) Progresszió Kiadó, Budapest, 1990.

Ezenkívül szemtanúk emlékezéseit, hozzám írt leveleket és a mintegy 30 év alatti oknyomozó munkám során megismert (szóban közölt) adatokat használtam fel.

Dr. Szatmári Jenő István